

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aleš Rovšnik

Vloga etničnosti v konfliktih v Afriki – primer Južnega
Sudana

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aleš Rovšnik

Mentor: red. prof. dr. Mitja Žagar

Vloga etničnosti v konfliktih v Afriki – primer Južnega
Sudana

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Vloga etničnosti v konfliktech v Afriki – primer Južnega Sudana

Ob koncu hladne vojne je kar 46 % državljskih vojn po svetu divjalo prav v Afriki, dve leti kasneje pa je ta odstotek narastel na 53 %. Na lestvicah nemirnih držav so prav afriške države, med katerimi je tudi Južni Sudan, pogosto uvrščene med najbolj nemirne. Hkrati pa se afriške države uvrščajo med tiste z največjo etnično heterogenostjo, zato smo se v tej raziskavi vprašali, kakšno vlogo igra etničnost v konfliktech v Afriki in to vlogo poskušali razumeti na primeru Južnega Sudana.

Glavne dejavnike konfliktov v Afriki smo razporedili v tri kategorije dejavnikov: politične, ekonomske in zunanje. Te vzroke smo skupaj z etnopolitično frakcionalizacijo preizkušali v primerjalni analizi, kjer se je izkazalo, da so zgolj politični dejavniki nujni za nastanek konfliktov, medtem ko zadostnih vzrokov nismo našli. Pomembni so bili tudi ekonomski dejavniki, medtem ko je bila stopnja etnopolitične frakcionalizacije dejavnik zgolj v nekaterih primerih. Da bi bolje razumeli vlogo etničnosti v kombinaciji z ostalimi dejavniki, smo na primeru Južnega Sudana želeli izvedeti, kaj so bili vzroki in kakšno vlogo je igrala etničnost v konfliktech v tej regiji in državi od leta 1983 dalje. Ugotovili smo, da so bili glavni vzroki teh konfliktov politični, etnična pripadnost pa je bila zgolj orodje politične mobilizacije za konflikt.

Ključne besede: etnične skupine, konflikti, Afrika.

The Role of Ethnicity in Conflicts in Africa – the Case of South Sudan

At the end of the Cold War, 46% of civil wars that raged around the world were found in Africa. Two years later, this percentage increased to 53%. African countries are often determined as the most instable ones in the charts of instable countries. One of those is also South Sudan. Because African countries are also among those with the highest ethnic heterogeneity, the main question of this study was what role does ethnicity play in conflicts in Africa. Furthermore we tried to get deeper understanding of its role in the case of South Sudan.

The main factors of conflicts in Africa were grouped into the following three categories: political, economic and external. These factors, together with ethnopolitical fractionalization were tested in a comparative analysis, where it turned out that only political factors are necessary conditions for the emergence of conflicts, while sufficient conditions were not found. Economic factors were also important, while ethnopolitical fractionalization was a factor only in certain cases. To better understand the role of ethnicity in combination with other factors we explored the case of South Sudan. We inquired to know what are the main causes in conflicts in the region and the country from 1983 onwards and what role did the ethnicity play. We have found out that the main causes of the conflict were belonging to political category and ethnicity was merely a tool of political mobilization for the conflict.

Key words: Ethnic Groups, Conflicts, Africa.

Kazalo

1	Uvod	5
2	Raziskovalni problem, vprašanje in generalne hipoteze	6
3	Opredelitev teoretičnega okvira	11
3.1	Etnična skupina, etničnost, narod	11
3.2.	Pluralnost, multikulturalizem, manjšine	17
3.3.	Konflikti in etničnost.....	25
3.1.1	Konflikti – teoretično ozadje	25
3.1.2	Etničnost in konflikti	31
3.1.3	Teoretski model.....	44
4	Etničnost in konflikti v Afriki	49
4.1	Razvoj etničnosti v Afriki.....	57
5	Empirični del: vzroki za konflikte ter vloga etničnosti v Afriki in Južnem Sudanu	69
5.1	Operacionalizacija spremenljivk	72
5.2	Prva faza preverjanja hipotez: primerjalna analiza.....	80
5.2.1	Metodologija	80
5.2.2	Operacionalizacija 1	82
5.2.3	Rezultati primerjalne analize 1.....	85
5.2.4	Operacionalizacija 2	89
5.2.5	Rezultati primerjalne analize 2.....	90
6	Južni Sudan	96
6.1	Uvod.....	96
6.1.1	Zgodovinski kontekst nastanka Južnega Sudana	96
6.1.2	Etnične skupine v Južnem Sudanu	102
6.1.3	Razvoj etničnosti v Južnem Sudanu	104
6.1.4	Analiza konflikta in vloga etničnosti v Južnem Sudanu	107
6.2	Druga faza preverjanja hipotez: študija primera Južni Sudan	114
6.2.1	Operacionalizacija in načrt preverjanja hipotez	114
6.2.2	Preverjanje hipotez in rezultati.....	122
7	Sklepna razprava in možnosti za razreševanje konflikta ter upravljanje z različnostjo: Južni Sudan in Afrika	157
8	Zaključek	169
9	Literatura	171
	Priloge.....	180

1 Uvod

Zahodna javnost se je z začetkom novega tisočletja povsem privadila, da novice iz Podsaharske Afrike skoraj nikoli, z redkimi izjemami, niso take, ki bi človeka navdajale z optimizmom. V naraščajočem diskurzu senzacionalističnega novinarstva se tudi novice, ki bi drugače zasedale prve strani časopisov ali novic na televizijskih programih počasi potiskajo v ozadje in postajajo stalnica, ki preprosto ne preseneča nikogar več. Govorimo seveda o konfliktih, ki so od razpada kolonialnih imperijev usodno pretresali afriško celino, natančneje njen del pod Saharo in so najbrž tragično zaznamovali milijone življenj ter Podsaharsko Afriko potisnili ne samo na obrobje zanimanja zahodne javnosti, ampak tudi na sam konec človekovega razvoja.¹ Tako rekoč od začetka moderne zgodovine Podsaharske Afrike, torej od konca kolonializma, je ta kontinent bil v znamenju etničnih konfliktov, ki so, žal, v veliki meri ostali nerešeni.

Zato se moramo vprašati, kako je do takšne zasičenosti s konflikti in zaostajanja človekovega razvoja v tako kratkem času prišlo, kljub dejstvu, da je afriška celina veljala za eno izmed najbolj bogatih z raznimi rudnimi bogastvi, nafto in agrarnimi pridelki, ki so dosegali visoke cene na svetovnih trgih. Večina držav Podsaharske Afrike so razmeroma mlade države, nastale v 50-ih in 60-ih letih prejšnjega stoletja, kot posledica razpada kolonialnih imperijev evropskih kolonialnih sil, zato je sam način nastajanja in oblikovanja teh držav še kako aktualna tema in po našem mnenju tudi pomemben dejavnik razvoja kasnejših konfliktov.² Etničnost, narod, nacionalizem in država so pojmi, ki so se v zavesti zahodnega sveta preko številnih konfliktov in vojn oblikovali skozi več sto let, medtem ko so v Afriki postali predmet notranje in zunanje

---

¹ Indeks človekovega razvoja (Human Development Index), ki ga pripravlja UNDP (2015), je v letu 2014 uvrstil Podsaharsko Afriko kot regijo na zadnje mesto z najnižjim indeksom človekovega razvoja (0,518). Več o HDI v poglavju 5.1.

² V primeru kolonij uporabljamo definicijo Bufona (2001, 108), ki govori o politično odvisnih in navadno manj razvitih območjih, ki jih je zasedla ali drugače podredila ekonomsko, vojaško in tehnološko razvitejša država. Tipično za nekdanje kolonije je zlasti to, da so vodilne države izvajale v njih oblast preko zastopnikov (ibid. 2001: 109). Avtor (prav tam. 2001, 64) proces kolonializma in imperializma interpretira kot proces ustvarjanja obsežnih perifernih območij, ki so podrejene odločitvam prostorsko veliko manj obsežnih, toda kapitalsko in politično odločilnih centrov (vodilnih držav). Temeljna strategija evropskih sil od 16. stoletja do druge svetovne vojne je bila usmerjena k oblikovanju formalnih kolonialnih imperijev, se pravi k neposrednemu podrejanju kolonialnih posesti centralni oblasti. S kolonialnim razkosanjem Afrike konec 19. stoletja se je začela klasična doba imperializma, ki se je končala z osamosvajanjem afriških držav po drugi svetovni vojni.

politike tako rekoč čez noč. To daje slutiti, da so ti koncepti v časovno tako zgoščenem in turbulentnem obdobju, ki so ga doživljale afriške države od konca druge svetovne vojne dalje, lahko odigrali pomembno vlogo v konfliktih. Mediji in literatura, ki so polni naslovov in diskusij o etničnih konfliktih, etničnih čiščenjih, genocidih in podobnih tragičnih dogodkih, nam potrjujejo, da se vlogi etničnosti in drugim oblikam različnosti v konfliktih v tej regiji očitno pripisuje velik pomen.

Ena izmed takšnih držav, kjer smo v medijih pogosto slišali besedo »etnični konflikt«, je trenutno »najmlajša« država na svetu – Južni Sudan.³ Konflikt, ki se je na tem območju začel takoj po odhodu kolonialnih sil iz Sudana, je vodil do razglasitve neodvisnosti Južnega Sudana oziroma njegove odcepitve od Sudana. Kljub neodvisnosti pa se je kmalu konflikt znotraj države ponovno vnel, Južni Sudan pa danes velja za eno izmed najbolj krhkih (angl. *fragile*) držav na svetu.⁴ Konflikt med Sudanom in njegovim južnim delom in še trajajoči v Južnem Sudanu, kjer se prepletajo notranjepolitični, gospodarski, zunanjepolitični in verski dejavniki, je med najbolj krvavimi v Afriki. Problem konflikta in posledično njegove rešitve je v kompleksni kombinaciji dejavnikov, ki jo v pričujoči razpravi želimo raziskati in izvedeti, kako pomembno vlogo ima pri tem etničnost.

2 Raziskovalni problem, vprašanje in generalne hipoteze

Sudan je po površini veljal za največjo afriško državo in je bil tudi država, kjer so konflikti terjali največ žrtev do sedaj. Več kot 2 milijona mrtvih in skoraj 4 milijone prisilno razseljenih ljudi je impresivna statistika, ki kaže na resnost konflikta v južnem delu te države, ki se je odvijal že od začetka neodvisnosti te države (Martin 2002). Geografsko, zgodovinsko, kulturno in religiozno bi lahko državo razdelili na dva dela: severni in južni. Že tik pred razglasitvijo neodvisnosti Sudana (1956) so se nekatere skupine iz sudanskega juga zbale dominacije s severa in oblikovale gverilsko

---

³ Glej BBC 2014.

⁴ Južni Sudan je leta 2015 zasedel prvo mesto v Indeksu najbolj krhkih držav, ki ga pripravlja organizacija Fund for Peace (2016). Krhke države Fund for Peace (2016) definira kot tiste, ki imajo vsaj eno od naslednjih značilnosti: izguba nadzora nad lastnimi mejami in ali monopola nad legitimno uporabo sile, erozija legitimne avtoritete, ki bi sprejemala kolektivne odločitve, nezmožnost izvajanja javnih storitev in/ali nezmožnost interakcije z drugimi državami kot polnopravna članica mednarodne skupnosti.

uporniško skupino *Anyā Nya*, ki si je prizadevala za večjo samoupravo južnega dela Sudana in federalno ureditev celotne države (Makinda 1992, 43; Markakis 1994, 228).⁵ Prva državljanska vojna se je končala z navideznim premirjem po podpisu mirovnega sporazuma (1972) z gverilsko skupino *Anyā Nya*, ki je Jugu dodelil visoko avtonomijo (prav tam 1992, 43).⁶ Nestabilnost v politiki in želja po večji centralizaciji, katere center je bil seveda prestolnica Kartum, sta bila tudi razloga, da je prej omenjeni mirovni sporazum propadel.⁷ Odprti konflikt med severnim in južnim delom Sudana je ponovno vzniknil leta 1983 (prav tam 1992, 43), ko se je tudi oblikovalo gibanje *Sudan People's Liberation Movement/Army* (Osvobodilno gibanje/vojska sudanskega ljudstva – SPLM/A), ki je dominantna politična sila v Južnem Sudanu še danes. Toda politična enotnost juga se je kmalu po začetku druge državljanske vojne začela krhati.⁸ John Garang, voditelj SPLA in njenega političnega krila SPLM, je bil pripadnik etnične skupine Dinka, ki je največja, a nikakor ne edina etnična skupina na jugu, številne druge etnične skupine pa so se bale njihove dominacije po eventualnem premirju (Makinda 1992, 43; Metelits 2004, 71).⁹ Mirovni proces, katerega rezultat je bil mirovni sporazum, podpisan leta 2005 v Nairobiju, je kot del rešitve napetosti predvidel referendum o neodvisnosti Južnega Sudana v letu 2011 (Deng 2006, 169). Nikakor pa to ni rešilo notranjih napetosti znotraj Južnega Sudana, saj so kmalu po osamosvojitvi ponovno vzniknili stari razkoli, državljanska vojna pa je izbruhnila leta 2013. Sodeč po poročanju medijev (npr. BBC 2014) naj bi šlo predvsem za konflikt med dosedanjim predsednikom Južnega Sudana Salvom Kirom in njegovim podpredsednikom dr. Riekom Macharjem, ki predstavljata največji in tudi že v preteklosti antagonistični etnični skupini (Dinka in Nuer). Čeprav je v letu 2015 stekel mirovni proces, napetosti v Južnem Sudanu ni konec.¹⁰

---

⁵ Razlogov za strah pred dominacijo s severa je bilo veliko. Začeni z dejstvom, da v sudanski ustavi niso nikjer bile omenjene afriške korenine dela prebivalstva, ampak zgolj arabske, kar se je takoj po osamosvojitvi nadaljevalo z ukinitvijo vseh krščanskih misijonov in izgonom misijonarjev iz države (1964), še prej pa z reformo šolskega sistema, ki je uvajal intenzivno arabizacijo (1961) (Markakis 1994, 226). To je povzročilo vse večje zatekanje k etničnim simbolom in identitetam ter zavedanjem razlik v primerjavi z dominantnim severom.

⁶ Tri dosedanje južne province (Zgornji Nil, Bahr al Ghazal in Equatoria) so bile združene v eno regijo, ki je dobila svoj parlament, izvršni svet in simbolični proračun, ki so skrbeli za notranje zadeve, varnost in lokalno samoupravo juga (Makinda 1992, 43).

⁷ Sudan je v vsej svoji zgodovini neodvisnosti imel le eno civilno vlado med leti 1986 in 1989 (predsednik Sadiq al Mahdi), preostali čas pa so državo vodili bolj ali manj avtorski vojaški voditelji, ki so na oblast prišli s pomočjo uradne vojske ali paramilitarnih enot (Makinda 1992, 38).

⁸ Več o delitvah in mnoštvu interesov v Južnem Sudanu v poglavjih 6.1.4. in 6.2.2.

⁹ Pojme, kot so etnična skupina, etnična pripadnost, etničnost, konflikti etc., bomo opredelili v naslednjih poglavjih.

¹⁰ Največji del tega magistrskega dela je bil napisan spomladi 2016.

Cilj tega magistrskega dela je raziskati vlogo etničnosti v konfliktih v Afriki in na primeru Južnega Sudana.¹¹ Razlogi za razvoj konfliktov Afriki so številni in kompleksni, zato bomo v prvi fazi empiričnega dela preko primerjalne analize skušali izluščiti glavne dejavnike konfliktov v Afriki. Znotraj rezultatov primerjalne analize bomo še posebej pozorni na etničnost in pojmovanje etničnosti v afriškem kontekstu. Potem, ko bomo s pomočjo primerjalne analize identificirali vzroke za konflikt v širšem afriškem kontekstu, se bomo na primeru Južnega Sudana posvetili bolj poglobljeni analizi teh vzrokov in še posebej razumevanju vloge etničnosti v konfliktu. To bo predstavljalo drugo fazo empiričnega dela naše raziskave. Kar nas najbolj zanima, je, na kakšne načine lahko pripadnost določeni etnični skupini vpliva na razvoj konflikta v državi, kot je sedaj Južni Sudan. Ker predvidevamo, da igra etničnost predvsem vlogo delitvene črte in je posledično etnična pripadnost predvsem sredstvo mobilizacije množic oziroma pripadnikov določene etnične skupine, nas nadalje zanima, zakaj in kako takšna dinamika vpliva na konflikt in kakšno je potem dojemanje konflikta s strani pripadnikov etničnih skupin, vpletenih v konflikt.¹² Kot vemo, se družbeno dogajanje in konflikti ne odvijajo v vakuumu, ampak znotraj zaključene politične enote – države, zato nas zanimajo tudi vidiki vloge etničnosti na ravni državne politike: upravljanje z etnično pripadnostjo in pluralnostjo s strani oblasti in centrov moči.¹³

Zagotovo so konflikti, kjer je v spopad interesov vpletena še čustvena kategorija, kot je to etnična pripadnost, zelo težko rešljivi, saj zahtevajo razumevanje odnosov in simbolnih pomenov, ki jih nasprotne strani pripisujejo druga drugi in same sebi (Harff in Gurr 2004). Zatorej bo v našem magistrskem delu razumevanje pojmovanja etničnosti v Afriki in njene vloge v politični sferi osnova, ki nam bo pomagala, da se bomo lažje lotili predlogov za trajnostno razrešitev konfliktov. V tem kontekstu nas bodo zanimale predvsem sistemske rešitve, ki bodo upoštevale obstoječo situacijo in dejstvo, da so konflikti normalna sestavina družbene realnosti. V sklepnem delu te razprave tako pričakujemo, da si bomo znali odgovoriti na vprašanje, kakšno mesto

---

¹¹ Ob tem se zavedamo potrebe po podrobnejši opredelitvi koncepta etničnosti v naslednjih poglavjih. Etničnost tu dojemamo kot analitično orodje za tipologijo za opredeljevanje delovanja določenih skupin in njihovih posameznikov v družbenih kontekstih. S tem povezujemo koncepta etnične pripadnosti kot pripadnosti posameznikov določeni skupini s skupno (etnično) identiteto.

¹² Tu imamo predvsem v mislih vse etnične skupine Južnega Sudana. Zaradi omejitev raziskave in zaradi nezanesljivih podatkov o etničnih skupinah v Južnem Sudanu pa se bomo omejili zgolj na nekaj večjih (npr. Dinka, Nuer, Shilluk itd.).

¹³ Kot poudarjata Harff in Gurr (2004, 7), je država glavni akter v mednarodnih odnosih, hkrati pa definira, razpolaga in nadzira javno dobro preko uravnavanja in svojih institucij. Država je tista, ki definira pravice in obveznosti do svojih državljanov oziroma skupin državljanov, ki živijo v njej.

med dejavniki konfliktov v Afriki zavzema etničnost, zakaj in kako etničnost igra svojo vlogo v konfliktu (primer Južnega Sudana). Ob tem se zavedamo glavnih omejitev naše raziskave. Prva omejitev je seveda sam obseg raziskave. Kljub zavedanju, da so konfliktne situacije v vsaki afriški državi specifične, pa podrobnejše analize konfliktov v teh državah v primerjalni analizi ne bomo mogli delati. Prav tako se bomo pri študiji primera Južnega Sudana morali omejiti zgolj na dostopne primarne in sekundarne vire ter nekaj mnenj udeležencev in opazovalcev konflikta. Druga omejitev je problem poenostavljanja in posploševanja, ki se lahko kot težava kaže na dveh področjih naše razprave. Najprej zato, ker je to vsebina same raziskave: konflikti so zelo kompleksni družbeni pojavi, kjer ima vsak konflikt svoje posebnosti. V tem smislu je posploševanje tudi na podlagi primerjalne analize težavno, pri študiji primera pa seveda nemogoče. Do poenostavljanja pa lahko pride predvsem pri določanju in izbiri spremenljivk za primerjalno analizo in povezovanju primerjalne analize s študijo primera. Menimo, da se lahko z zagotovitvijo notranje konsistentnosti raziskave, zlasti pri povezovanju teoretičnega in empiričnega dela, še bolj pa pri povezovanju primerjalne analize in študije primera nekoliko izognemo poenostavljanju. To bomo skušali doseči z definiranjem spremenljivk – dejavnikov konfliktov in njihovih kazalnikov, ki bodo podlaga tako za primerjalno analizo kot tudi študijo primera.

Glavno vprašanje magistrskega dela se glasi:

Kakšno vlogo ima etničnost v konfliktu v Južnem Sudanu in kakšne so možnosti razrešitve le-tega?

Hipoteze, ki iz tega sledijo, so:

H1: Etničnost v konfliktih v Južnem Sudanu igra predvsem vlogo delitvene črte, etnična pripadnost pa sredstvo za družbeno in politično mobilizacijo.

H2: Intenzivnost etnične mobilizacije je povezana tudi s spreminjanjem socialnih in ekonomskih razmer.

H3: Etnična identiteta skupin v Južnem Sudanu se je od začetka trajanja konfliktov še okrepila, razlikovanja med skupinami pa so se poglobila.

H4: Vloga etničnosti v konfliktu je tem večja, čim bolj je povezana z nedemokratično in avtoritarno ureditvijo države.

Z vidika strukture magistrskega dela se ta deli v grobem na dva dela: teoretični in empirični. V **tretjem poglavju** se posvetimo v glavnem opredelitvi teoretičnega okvirja svoje raziskave. V podpoglavjih **3.1** in **3.2** najprej opredelimo ključne pojme in koncepte, kot so etnična skupina, etničnost, pluralnost itd., s katerimi bomo operirali v nadaljevanju. **Podpoglavje 3.3** je namenjeno teoretični povezavi konflikta in etničnosti zato, da lahko na koncu tega podpoglavja (podpoglavje 3.1.3) predlagamo lastni teoretski model, ki nam bo služil kot analitično orodje pri preverjanju hipotez. **Četrto poglavje** predstavlja neke vrste prehod med teorijo in empirijo: posvetimo se že konkretno Afriki in konfliktom ter temeljnem izhodiščem za primerjalno analizo. Prav tako v tem poglavju podrobneje opredelimo razvoj etničnosti in njeno vlogo v sodobnem družbenem kontekstu Afrike.

Ob začetku empiričnega dela v **petem poglavju** najprej opredelimo svoj dvofazni načrt preverjanja hipotez, ki vključuje primerjalno analizo in študijo primera. V **podpoglavju 5.1** pa definiramo svoj nabor spremenljivk oziroma dejavnikov konfliktov in njihovih kazalnikov, ki bodo podlaga za preverjanje hipotez tako v primerjalni analizi kot v študiji primera. **Podpoglavje 5.2** je tako v celoti namenjeno primerjalni analizi dejavnikov konfliktov v Afriki, ki je na tak način prvi preizkus našega teoretskega modela in prva faza preverjanja nekaterih hipotez (rezultati analize so predstavljeni v poglavju 5.2.5). S **šestim poglavjem** začnemo študijo primera Južnega Sudana, pri čemer je prvo podpoglavje namenjeno kontekstualnemu uvodu v južnosudanski konflikt, njegovo zgodovino in etničnost na tem območju. Hipoteze nato, vsako posebej, preverjamo v **podpoglavju 6.2**, kjer uporabljamo primarne vire (predvsem odgovore iz polstrukturiranih intervjujev) kot sekundarne vire.

V sklepni razpravi v **sedmem poglavju** povzamemo dognanja iz primerjalne analize in študije primera ter dokončno preverimo uspešnost potrjevanja svojih hipotez. To poglavje je namenjeno tudi razpravi o možnih trajnostnih razrešitvah konflikta v Južnem Sudanu in implikacijah za upravljanje različnosti v Afriki. Poglavju sledi še zaključek (**osmo poglavje**), kjer povzamemo glavne ugotovitve in razmišljanja za naprej.

3 Opredelitev teoretičnega okvira

3.1 Etnična skupina, etničnost, narod

Glede na to, da govorimo o Južnem Sudanu kot »najmlajši« državi na svetu, je z gledišča naše analize pri opredeljevanju pojmov in konceptov zagotovo pomembno vprašanje naroda in nacionalizma. Kellas (1991, 2) ugotavlja, da je narod skupina ljudi, ki čutijo, da so med seboj povezani s »skupno zgodovino, kulturo in skupnim izvorom«. Narodi imajo objektivne značilnosti, kot so teritorij, skupen jezik, skupen izvor in subjektivne značilnosti, kot so njihovo dožemanje naroda in čustva povezana s tem. Smith (1986) za obstoj naroda v modernem smislu poudarja predvsem »simbolične« značilnosti oziroma pogoje za njegov obstoj. Najprej je to etnično jedro naroda, ki pa je lahko tudi konstrukt ali preprosto izmišljena enota. Druga značilnost modernih narodov naj bi bila nekakšna egalitarnost med skupinami znotraj naroda, ki dopušča mobilizacijo med vsemi pripadniki ne glede na njihovo razredno pripadnost.¹⁴ Potem je tu še domovina v smislu zgodovinskega teritorija s simbolno vrednostjo za obstoj naroda. Nazadnje so tu še narodni junaki in »zlati časi«, ki predstavljajo neko idealno stanje naroda. K temu Smith dodaja, da so vsi narodi »procesi in ne statični cilji, ki so dosegljivi enkrat za vselej« (Smith 1986, 212). Če povzamemo ključne točke obeh definicij, dobimo skupen pogled na narode, ki vsebuje: skupen izvor, skupno zgodovino in simbole, skupen občutek narodnosti oziroma mobilizacije, teritorij in morda jezik. Za to raziskavo še bolj ključna kategorija, ki se postavlja ob bok narodom, a se hkrati od njih razlikuje, je koncept etnične skupine. Ključna točka razlikovanja med narodom in etnično skupino, kjer se tako Smith (1986) kot Kellas (1991) strinjata, je izključujoča narava etničnih skupin za razliko od narodov, ki so veliko bolj inkluzivni. Pri tem Kellas (1991, 5) dodaja še nekaj ključnih točk razlikovanja. Prva je ta, da so etnične skupine askriptivne, torej da gre za nekaj, kar pripadniki te skupine ob rojstvu že imajo. To nam daje slutiti, da je etnična skupina veliko bolj vezana na skupen izvor, medtem ko je

---

¹⁴ Smith (1998, 30, 31) tukaj predstavlja Gellnerjevo teorijo o nujni povezanosti moderne industrijske družbe z nastankom in razvojem narodov in nacionalizma. Moderne industrijske družbe potrebujejo homogeno kulturo, ki združuje vse državljane. V takih družbah so vsi državljani statusno mobilni, vsi morajo poznati svoje delovanje države, lastništvo moči pa naj bi bilo neosebno. Ljudje v takšnih družbah morajo biti pripravljeni na stalne spremembe in fluidnost, medtem ko je sam način dela visoko standardiziran. Osnova za vse skupaj je osnovno izobraževanje, ki ga država izvaja preko javnega šolstva. Tako vsi postanejo del »visoke« kulture izobraženih, kar vsem daje občutek samospoštovanja in identitete.

narod bolj politični konstrukt. Med etničnimi skupinami in narodi pa obstaja »kontinuiteta, a ne identičnost«, kot se je izrazil Smith (1986, 216), saj naj bi etnične skupine bile v marsičem osnova narodom, pri čemer so narodi le razširili in poglobili koncepte ter strukture etničnih skupin.

Vendar če privzamemo, da so narodi politični konstrukt in še posebej, če upoštevamo Andersonovo (1983) teorijo o zamišljenih skupnostih, potem se moramo zavedati, da lahko obstajajo narodi, ki niso osnovani na etničnih skupinah.¹⁵ Zatorej Kellas (1991) razlikuje med tremi vrstami narodov: etničnim narodom, ki je osnovan na eni sami etnični skupini; t. i. socialnim narodom (angl. *social nation*), ki ga tvori več etničnih skupin, ki pa delijo isto kulturo in identiteto; t. i. državljanskim telesom (angl. *official nation*), kot najširša kategorija, kjer gre pravzaprav za narod, osnovan na državljanstvu. S tem je povezan tudi nacionalizem, kot ideologija in vedenje, ki je povezan z zavestjo o narodu in delovanjem v interesu le-tega (Kellas 1991, Smith 1986). Tako Kellas (1991) deli nacionalizem na etnični, socialni in uradni.

Logično se na tem mestu vprašamo, kaj je potemtakem nacionalna država. Roterjeva (2014, 22) nastajanje nacionalnih držav povezuje s časom po francoski revoluciji, ki je pomagala izoblikovati idejo naroda kot nosilca suverenosti. Vendar pa je ta ideja »naletela na različne politične okoliščine v različnih delih Evrope« (Roter 2014, 26). Roterjeva (2014) tako nastajanje evropskih nacionalnih držav deli glede na konceptualizacijo naroda na zahodni ali državljanski in vzhodni ali etnični koncept. V zahodnem, državljanskem tipu se je proces oblikovanja držav odvil pred procesom oblikovanja narodov in tako so »obstoječe politične strukture zagotavljale ozemeljski okvir, v okviru katerega so bili uvedeni različni ukrepi za nastanek uniformnosti« (Roter 2014, 27). Narod je bil sestavljen iz prebivalcev države in to bi lahko primerjali s Kellasovim »socialnim narodom«. Na drugi strani se je na vzhodu (večinoma znotraj Habsburške monarhije) zavest o povezanosti na osnovi skupne etnične ali narodne identitete oblikovala, preden so te družbe dobile svoj ozemeljski okvir (prav tam 2014). Slednji koncept bi tako lahko povezali s Kellasovim (1991) etničnim narodom. Po Kellasovem (1991) pojmovanju tako socialni narodi in etnični narodi zagotovo lahko tvorijo nacionalno državo. Z druge strani pa uradni narodi ne morejo tvoriti nacionalne

---

¹⁵ Ker se v nadaljevanju sklicujemo na Kellasa, velja navesti, da tudi Kellas (1991, 3) pojem narod (angl. *nation*) v svojem delu razlikuje od pojma država (angl. *state*) na enak način, kot to pojmuje in navajamo mi.

države, razen če gredo skozi proces kulturne integracije in asimilacije.¹⁶ Če ne »izberejo« te poti, so potemtakem multinacionalne države, ki pa morajo zagotoviti določene etnične in socialne pravice narodom znotraj njih (Kellas 1991).

Vrnimo se k etničnim skupinam in izvorom tega koncepta. Cashmore (1996, 142) v najbolj rudimentarnih definicijah govori o opisovanju skupin, ki posedujejo »neke vrste koherentnost in solidarnost, katerih člani imajo zavedanje o skupnem izvoru ter interesih«. Ko se za trenutek osredotočimo na prej omenjeni skupni izvor, ki ga omenja tudi Smith (1986) in ga nekoliko problematiziramo v širšem sociološkem kontekstu, zlasti z bolj biološkega ali primordialističnega zornega kota, se nam prikrade primerjava s konceptom rase. Haralambos in Hollborn (2005, 682) ugotavljata, da se etničnost pogosto postavlja ob bok konceptu rase, vendar pa naj bi »etničnost« za razliko od rase bila manj problematičen način klasifikacije, predvsem zato, ker družbene razlike in razlike v kulturi niso neizogibna posledica bioloških razlik (kot v primeru rase), ampak v večji meri posledica človekovega delovanja (Haralambos in Hollborn 2005, 683). To je za nas pomemben podatek, ki ga moramo osvetliti z argumenti drugih avtorjev.

Eno izmed prelomnih pojmovanj etničnih skupin je zagotovo Barthovo (1969, 15, 16), ki pravi, da naj bi ključni trenutek v oblikovanju etnične skupine bili ravno interakcija z »drugimi«, primerjanje in definiranje meja te skupine. Razlike med etničnimi skupinami se niso razvile zaradi neke izoliranosti ali pomanjkanja interakcije, ampak ravno obratno, torej zaradi stalnega procesa vključevanja in izključevanja posameznikov znotraj in zunaj neke meje. Meje so ves čas preizkušane in podvržene preverjanju, samo na ta način se lahko etnična skupina obdrži (prav tam 1969, 16).

Odgovor na to, v kakšnem odnosu sta askriptivnost in skupni izvor kot značilnosti etničnih skupin z Barthovim pojmovanjem mejnosti, podaja Eriksen (1997, 39), ki etničnost definira »predvsem kot stvar družbenega odnosa med člani določenih skupin, ki sebe dojemajo in so dojeti kot drugačni od posameznikov drugih skupin, s katerimi imajo vsaj minimalno interakcijo, podlaga za to pa je družbena identiteta, ki jo karakterizira metaforično ali fiktivno sorodstvo«. Tu prihajamo do spoznanja o »naravi« skupnega izvora, ki ga je poudaril že Weber (1997, 18), da pri etnični skupini govorimo

---

¹⁶ Kellas (1991, 67) poda tu primer ZDA in VB, ki sta uradna naroda, sestavljena iz večih narodov ali etničnih skupin, kljub temu pa kažeta značilnosti socialnih narodov, kot so skupen jezik, kultura, mediji ali izobraževanje.

zgolj o *subjektivnem prepričanju* njenih članov o skupnem izvoru na podlagi nekih podobnosti, hkrati pa »mora to prepričanje biti ključno pri samem formiranju skupine«. Če se še enkrat vrnemo k primerjavi z raso, Eriksen (1997, 35) povzema Bantonovo razmejitev, ki jasno pove, da je rasa stvar kategorizacije ljudi na podlagi bioloških razlik, etničnost pa predvsem stvar skupinske identifikacije. Na podlagi teh postavk je jasno, da je identiteta pri konceptu etničnih skupin ključna.¹⁷ Glede na dosedanji tok misli lahko privzamemo tudi, da je etnična identiteta »podedovana« skupinska identifikacija¹⁸ (Hacin-Lukšič 1999, 49). Etničnost identitete lahko potemtakem razumemo kot tisto mejo, o kateri je govoril Barth (1969) in posredno tudi Eriksen (1997). Oziroma povedano drugače: etničnost je tista, ki označuje poglavitno funkcionalno lastnost skupine, ki na ta način sebe pojmuje kot drugačno od drugih (Cashmore 2004). Ko je enkrat zavest o pripadanju etnični skupini oblikovana, se samoobnavlja in prenaša na naslednje generacije. Elementi te identite so lahko tisto, kar je Smith (1986) imenoval merila za določanje etnične skupine: prepričanje v skupen izvor, skupni »spomin«, kulturni elementi, navezanost na ozemlje. Najpomembnejša elementa, ki ju navaja Smith (1986), pa sta neposredno vezana na zavest o skupinski identiteti, to sta samo zavedanje skupine o njeni »skupinskosti« in samopoimenovanje.

Kako pa je z dinamiko in interakcijo etničnosti? Glede na to, da nam zgornje trditve dajejo slutiti, da je etnična skupina pravzaprav socialni konstrukt, lahko domnevamo, da je le-ta podvržena družbeni spremembi (Fukui in Markakis 1994, 4). Morda so bile tudi zato podrobnejše definicije težavne. Mejnost etničnih skupin oziroma njihova etničnost je, kot razumemo Bartha (1969) in Eriksena (1997), odvisna od interakcije oziroma stikov s skupinami in posamezniki, ki jih navadno označujemo kot »druge«, ta interakcija pa se s časom lahko spreminja. Turton (1994, 17) gre še dlje, ko pravi, da »etnična skupina ni skupina zaradi dane etničnosti, ampak zato, ker imajo člani skupne interese in so podvrženi skupnemu delovanju«. Tu lahko skupne interese in skupno delovanje razumemo v kontekstu Barthovega pojmovanja meja in njihovega stalnega preizkušanja. V tem smislu lahko podpremo Eriksenovo (1997, 39) trditev, da je

---

¹⁷ Hacin-Lukšičeva (1999, 39, 40) identiteto opredeli takole: »Identiteta je odraz odnosa, ki ga človek vzpostavi do samega sebe in do skupine, v kateri živi. (...) Ta odnos pa se izoblikuje v interakciji z okoljem«. Posameznik se lahko identificira z različnimi skupinami oziroma igra različne vloge.

¹⁸ Hacin-Lukšičeva (1999, 50) za sinonim etničnosti izbere etnos, ki ga lahko najdemo v različnih pojavnih oblikah: etniji, narodu in naciji. Hkrati pa navaja trditev Verdeyja (v Hacin-Lukšič 1999, 51), da je etničnost analitična kategorija, ne pa stvarna.

»etničnost v svojem bistvu predvsem stvar odnosa, ne pa lastnina neke skupine«. To pomeni tudi, da so si nekatere skupine lahko med seboj (kulturno) zelo podobne, a je moč razlikovanja med temi skupinami odvisna predvsem od tega, koliko pomena člani skupin pripisujejo svojim kulturnim razlikam (prav tam 1997). Na ravni posameznika, kot člana skupine z določeno etnično identiteto, so spremembe verjetno nekoliko težje, verjetno predvsem zaradi askripcije – posameznik se po navadi »rodi v« etnično skupino, četudi je ta družbeni konstrukt in se spreminja. Tudi Horowitz (1985) pravi, da etnično identiteto posameznik težko spremeni, ni pa nemogoče. Neka mera askripcije in pripadnost, ki iz nje izhaja, pa sta nedvomno neločljiva koncepta etničnosti.

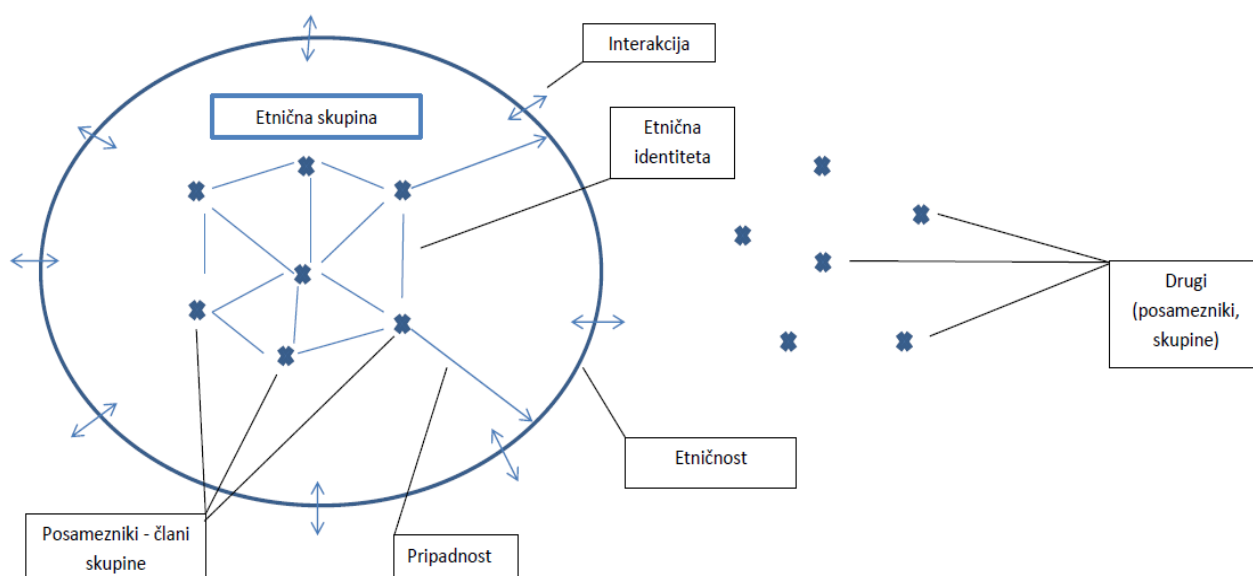
Na tej točki imamo potrebo po jasnejši semantični razdelitvi pojmov, ki smo jih analizirali, saj bo njihovo jasno razumevanje ključno za nadaljnjo razpravo.¹⁹ Zato predstavljamo spodnji grafični prikaz predloga razmejitve prej omenjenih pojmov (etničnost, etnična skupina, etnična identiteta, etnična pripadnost):

---

¹⁹ Razlog za to gotovo tiči tudi v etimološkem razlikovanju med slovenskimi in angleškimi izrazi, kjer je etničnost (angl. ethnicity) izrazito uveljavljen pojem oz koncept, pri nas pa je redko v uporabi.

Slika 3.1.: Grafični prikaz pojmov, povezanih z etničnostjo

Slika 3.1 nam na grafičen, čeprav statičen način prikazuje razmerja pojmov, o katerih smo govorili. Na sredini imamo posameznike, ki so povezani s skupno etnično identiteto, podedovano skupinsko identifikacijo in odnos posameznika do sebe in skupine. To je osnova, na podlagi katere lahko ti posamezniki tvorijo skupino. Etničnost skupine je zato pravzaprav imaginarna meja ali ločnica, ki identiteto posameznikov te skupine ločuje od posameznikov zunaj skupine (ali članov drugih skupin). Ta meja predstavlja odnos z »zunanji« na podlagi interakcije, ki definira mejnost etnične skupine in lahko zavzame različne oblike.²⁰ Pripadnost etnični skupini je po našem mnenju manifestacija posameznikovega odnosa do etničnosti, torej do meja etnične skupine.²¹ Askriptivnost, kot značilnost etničnih skupin, »postavi« posameznika kot pripadnika določene skupine, a so kasneje posamezniki tisti, ki bodo sami definirali odnos do lastne etničnosti in njenih pojavnih oblik – skupnih aktivnosti in interesov.

Z vidika te raziskave na tej točki seveda še ne moremo dajati konkretnih predlogov ali zaključkov, kljub temu pa lahko vidimo določene smernice za nadaljnjo razpravo.

²⁰ V tem smislu bi si bilo morda boljše predstavljati grafiko v bolj dinamičnem pogledu: oblika lika, ki obkroža posameznike (v našem primeru krog) je tisto, ki se zaradi interakcije lahko spremeni.

²¹ Seveda moramo tukaj po našem mnenju ločiti med dvema pomenoma pripadnosti. Pripadnost lahko razumemo kot objektivno značilnost nekoga, ki ga zunanji opazovalec označi kot pripadnika določene skupine. Po drugi strani pa je pripadnost ali bolje rečeno izkazovanje le-te človekova aktivnost v razmerju do določene skupine.

Vidimo namreč lahko, da je bistvo etničnosti ravno v delitvi oziroma, da je etničnost sama po sebi delitvena črta, kar je z vidika konfliktov zelo pomembna informacija. Nadalje ugotavljamo, da je generiranje te delitvene črte oziroma meje, kot so jo poimenovali nekateri avtorji (Barth 1969, Eriksen 1997), odvisno prav od interakcije z »drugimi«. To bi utegnilo nakazati, da konflikt, ki je, kot bomo kasneje videli, tudi oblika interakcije, pravzaprav odigra določeno vlogo pri samem oblikovanju etnične identitete.

3.2. Pluralnost, multikulturalizem, manjšine

Ko Barth (1969, 18, 19) govori o večetničnih družbah in soodvisnosti, poudarja, da so ravno jasno začrtane meje, stereotipizirane identitete in diferenciacija med skupinami ključne za obstoj takšnih družb.²² Če so prej navedeni pogoji izpolnjeni, lahko etnične skupine »ustvarijo stabilne in simbiotične prilagoditve druga na drugo« (prav tam 1969, 19).²³

Teorij o odnosih in večletetničnih okoljih je veliko. Ravno vprašanje konteksta, kjer naj bi nastopale različne skupine, ki jih lahko kategoriziramo kot etnične, po mnenju nekaterih teoretikov (npr. Eriksen 1997, Rex 1997) odločilno vpliva na to, kakšni bodo odnosi med temi skupinami in kako se bodo te večetnične družbe definirale. Eriksen (1997) nam ponuja tipologijo štirih vrst večetničnih družb, ki kažejo na različne kontekste, znotraj katerih so se izoblikovali medetnični odnosi.²⁴ Za nas najbolj relevanten kontekst so po Eriksenu (1997, 41) etnične skupine v pluralnih družbah, ki jih definira kot »kolonialno ustvarjene države s kulturno heterogenim prebivalstvom.

---

²² Barth (1969, 16) pravzaprav govori o polietničnih družbah, mi pa smo zaradi jasnosti uporabili sopomenko. Čeprav Barth (1969) točnih opredelitev, za kakšne družbe v smislu politične organiziranosti pravzaprav gre, ne pojasni, domnevamo, da gre za sopomenko nekaterih drugih pojmov. V nadaljevanju bomo govorili predvsem o etnični pluralnosti, ki jo bomo v nadaljevanju definirali kot dejstvo soobstoja različnih etničnih skupin v določenem okolju. Uporabljen bo tudi pojem etnična heterogenost, ki jo razumemo kot obstoj več kot ene etnične skupine znotraj določene politične entitete (npr. države).

²³ Te prilagoditve Barth (1969, 19) razporedi v štiri glavne oblike: (i) skupine lahko zavzamejo jasno definirane niše v naravnem okolju in zato ne konkurirajo za vire, (ii) skupine monopolizirajo različne teritorije in s tem tekmujejo za vire, (iii) skupine zavzamejo recipročne in soodvisne niše in lahko živijo v klasični simbiozi ali pa so si zelo pogosto (iv) dve ali več skupin vsaj v delni konkurenci znotraj iste niše. V tej zadnji situaciji sta možna dva scenarija: močnejša skupina odstrani šibkejšo ali pa se prilagodi druga na drugo s povečanjem komplementarnosti in soodvisnosti.

²⁴ Eriksen (1997, 40) poleg omenjenega tipa družbe našteje in opiše še tri: (i) urbane etnične skupine, ki nastanejo v kontekstu (neevropskih) migrantov v Evropi in drugih mestih globalnega Zahoda ter v večjih urbanih središčih Afrike, (ii) domorodce, ki govorijo o prvotnih prebivalcih določenega teritorija, ki kasneje postanejo politično nemočni in so le delno integrirani v dominantni narod in (iii) proto-narodi, teritorialno osredinjene skupine znotraj ene ali več držav, katerih voditelji trdijo, da so upravičeni do svoje nacionalne države.

Skupine, ki sestavljajo pluralno družbo, se imajo in so dojete (in same sebe dojemajo) kot zelo različne, četudi sodelujejo v skupnem političnem in ekonomskem sistemu«. Domnevamo, da je avtor pri tem imel v mislih državo.

O pomenu konteksta, znotraj katerega potekajo interakcije med različnimi skupinami, ki bi jih lahko imenovali etnične skupine, govori tudi Riggs (1998, 277), ki kontekste etničnosti deli na tiste, ki obstajajo v modernih družbah in tiste v predmodernih, pri čemer modernost opredeli kot stanje neke družbe oziroma države, ki mora izpolnjevati pogoje delovanja načel industrializacije, demokracije in nacionalizma.²⁵ V predmodernih družbah naj bi bilo etnično razlikovanje nekaj tako vsakdanjega, da je redkokdaj vodilo do etnopolitičnih gibanj: sklicuje se predvsem na razrede in niše v družbi, ki naj bi jih določene etnične skupine zapolnjevale.²⁶ Bistvo moderne etničnosti pa je v identificiranju posameznikov vsake etnične ali kulturne skupnosti z narodom, da bi si lahko zagotovili enak status in pravice skupnega državljanstva države, v kateri živijo. Če do tega ne pride, se bo ta skupina posameznikov oddaljila oziroma osamila od države in začela iskati druge možnosti (Riggs 1998).²⁷

Različne koncepte pluralnih družb in njihovega delovanja dobro razloži Kuper (1997, 220), ki koncepte deli v glavnem na dva nasprotujoča si pola: ravnovesni model in konfliktni model pluralne družbe. Pri ravnovesnem modelu (angl. *equilibrium*) velja, da je politični pluralizem v bistvu podaljšek socialnega, zato je pogoj za to obstoj (liberalne) demokracije kot načina družbene ureditve.²⁸ Glavna teza, ki jo Kuper (1997, 222) pripisuje ravnovesnemu modelu, govori o množici družbenih podsistemov (politični, ekonomski, kulturni itd.) in s tem o disperziji človekovih interesov ter identitet, ki preprečujejo, da bi bil posameznik lojalen samo eni družbeni skupini. Liberalna demokracija in vladavina prava omogočata posameznikom in skupinam zasledovati

---

²⁵ Riggs (1998, 271) izrecno pove, da se modernost ne nanaša na neko časovno obdobje, ampak na stanje oziroma kontekst.

²⁶ Tu se lahko spomnimo Barthove (1969, 19) tretje oblike prilagoditve in simbiotičnega odnosa med etničnimi skupinami, ki govori o klasični simbiozi med skupinami (glej opombo pod črto št. 22).

²⁷ Riggs (1998, 278) nadalje predstavi tri vrste etničnosti v modernih družbah, ena od njih je tudi etnična pluralnost, ki pa ima v tem kontekstu popolnoma drug pomen: govori o skupnostih, ki v določeni državi nimajo *per-se* enakega statusa in pravic državljanov prav tako pa nimajo osnov za kakršno koli etnopolitično gibanje, ki bi jim dajalo pravico do samoodločbe. Primer tega so Kitajci v Maleziji ali Indijci v Ugandi. Kot vidimo, nam na tem mestu Riggs ne pomaga prav dosti, razen tega, da izvememo, da gre v primeru Južnega Sudana za državo, ki po njegovi definiciji (še) ni moderna.

²⁸ Kuper (1997, 220): »Politična struktura družbe v ravnovesnem modelu je sama v sebi pluralna. (...) Boj političnih strank in voditeljev za oblast je pravzaprav pluralna politična različica družbenega pluralizma oziroma tekmovanja interesnih skupin. To velja za osnovo demokracije«. Čeprav Kuper (1997) ne pove izrecno, da se pri »družbeni ureditvi« nanaša prav zoprav na državo, sklepamo, da gre v osnovi za to.

interese preko stalnega iskanja konsenza med različnimi skupinami in njihovimi interesi, zato je za tak sistem značilna neprestana fluidnost. Za nas bolj zanimiv skupek teorij pa je konfliktni model, ki temelji na domnevi, da gre za množico različnih skupin ljudi, ki obstajajo druga ob drugi v isti politični enoti. To so skupine, ki se med seboj razlikujejo, tako kulturno kot vrednostno, religiozno itd.; značilnosti takšnega okolja so predvsem razkol, nekonsenz in močno razlikovanje med skupinami. Pri modelu, ki ga Kuper (1997, 222) navaja kot Furnivallovega, je v takih družbah lahko zgolj ekonomski interes oziroma skupni trg tisti, ki sili posameznike iz skupin, da stopajo v interakcijo drug z drugim in zato so ekonomske oziroma gospodarske sile tiste, ki takšno družbo držijo skupaj. Ko ekonomski interes za interakcijo in skupno »voljo« izgine, takšna družba po navadi razpade. Kot navaja Kuper (1997, 223), gre Smith še korak dlje, ko pravi, da gre v pluralnih družbah vedno za dominacijo nekega določenega kulturnega segmenta nad drugimi (npr. model političnega ustroja) in če to sovпада še z neko etnično manjšino, pridemo do skrajnega primera reguliranega pluralizma. Takšne pluralne družbe skupaj drži zgolj regulacija, saj zaradi zelo nasprotujočih si kulturnih sistemov različnih skupin konsenz in skupne vrednote niso mogoči. Kuper (1997, 227):

Kulturni pluralizem je tako do neke mere ideologija dominacije oziroma konflikta pri boju za oblast različnih skupin. Pomen, ki ga deležniki pri tem pripisujejo kulturnim razlikam, variira glede na spremembe v strukturi njihovih odnosov oziroma še posebej glede na spremembe njihove relativne moči.

Podobno idejo o boju za oblast oziroma delitvi politične moči, čeprav iz nekoliko drugačne perspektive, omenjata tudi Harffova in Gurr (2004, 28), ko opisujeta t. i. etnične tekmece (angl. *communal contenders*),²⁹ enega od štirih tipov politično aktivnih etničnih skupin v sodobnih družbah.³⁰ To naj bi tudi bil najbolj razširjena oblika etnopolitičnih skupin v postkolonialni Afriki.

Na tej točki se nam spet kažejo podobnosti s prej opisanimi teorijami (npr. Barth 1969 in Eriksen 1997), o pripisovanju pomena razlikam med skupinami, čeprav je dojemanje

---

²⁹ Bolj neposreden prevod bi verjetno bil »skupnostni tekmeči«, vendar pa ostajamo pri poimenovanju »etnični«, saj gre vendarle za etnične skupine, ki med seboj tekmujejo.

³⁰ Ostali tipi skupin so še: (i) etnonacionalisti, (ii) domorodci in (iii) etnorazredi. Ob teh omenjata še dominantne manjšine (npr. Buri v Južni Afriki) (Harff in Gurr 2004, 19).

kulture in kulturnih razlik pri avtorjih verjetno drugačno. Za nas je bistveno pripoznanje teze, da je v takšnih družbah, kjer se skupine (etnične ali kulturne) bolj ali manj arbitrarno znajdejo v isti družbi oziroma politični enoti (in zgoraj omenjeni avtorji to imenujejo (etnično) pluralna družba), pripisovanje razlik med skupinami tisto, ki določa, do katere mere bodo te skupine poiskale načine za skupno sodelovanje na podlagi konsenza.

Če želimo naprej z analizo pojmov, moramo na tej točki nekoliko razjasniti nekatere pojme. Različni avtorji (npr. Encel 1986, Thornberry 1994, Kuper 1997, Rex 1997) govorijo o navidezno semantično enakih pojmi, kot so pluralizem, pluralna družba, kulturni pluralizem itd., ki pa se med seboj v samih domnevah razlikujejo. Zlasti ko vzamemo v zakup še definicijo, ki jo Thornberry (1994, 4) povzema iz Posebne študije Združenih narodov o rasni diskriminaciji v politični, ekonomski, socialni in kulturni sferi ter govori o »politiki, katere cilj je združevanje etničnih skupin v odnos medsebojne soodvisnosti, spoštovanja in enakopravnosti ob hkratnem dovoljevanju vzdrževanja in kultiviranja njihovih posebnih načinov življenja«. Tu imamo torej opraviti s konkretnimi politikami, politično filozofijo oziroma ideologijo določene družbene ureditve. Podobno opaza Kuper (1997), ki opozarja na razliko v pojmovanju (etnično) pluralne družbe kot opisnega stanja družbe (analitično orodje), za katero je značilna množica pluralnih (etničnih) segmentov in ideologiji pluralizma, ki govori o idealnem tipu ureditve *neke* pluralne družbe. S tem se strinja tudi Cashmore (1996, 276), ki pluralizem na eni strani opredeli kot vrsto družbe, kjer med seboj sicer zelo različne skupine sodelujejo v nekaterih sferah oziroma vzpostavljajo skupne institucije in s tem postanejo pluralna družba.. Po drugi strani Cashmore (1996, 276) priznava, da gre pri pluralizmu tudi za ideal družbe, kjer »lahko vse skupine izražajo svoje razlike in kultivirajo svojo enkratnost brez konfliktov. Ta ideal spodbuja samozavedanje etničnosti in razvoj na nekaterih področjih ter poenotenje in sodelovanje na drugih«. Zato bomo, podobno kot Kuper, Cashmore in Eriksen, govorili o pluralni družbi, kadar se bomo nanašali na kontekst, stanje in implikacije svojega predmeta opazovanja, pluralizem pa bo ostal pravi *-izem*, torej konkretni idealni tip družbe oziroma ideologija, ki jo *nekdo* oblikuje. Po našem mnenju podobno nejasnost pušča koncept multikulturalizma, ki ga tukaj omenjamo ravno zaradi njegove »praktične« politične naravnosti. Rex (1997, 210) jasno pove, da gre pri multikulturalizmu za politično filozofijo oziroma ideologijo (torej podobno, kot smo prej uvrstili pluralizem) in vidi bistvo multikulturalizma v delitvi javne in zasebne sfere, kjer »na eni strani sprejmemo skupno kulturo in skupek individualnih

pravic, ki predstavljajo javno sfero, na drugi strani pa raznolikost kultur v zasebnih in skupnostnih zadevah«. Gre torej za ideal ureditve družbe, ki je unitarna v javni sferi, a spodbuja (etnično) raznolikost v zasebni sferi oziroma v zadevah skupnosti. V javno sfero po Rexu (1997, 210) spadajo ekonomija, zakonodaja in politika; vsakršen odmik od enakega obravnavanja posameznikov iz različnih skupin v tej sferi bi pomenil nazadovanje k pluralnim družbam v času kolonializma. Multikulturalizem se je razvil v državno politiko predvsem v nekaterih zahodnih državah, kot so Avstralija, Velika Britanija in Švedska (Encel 1986, Eriksen 1997, Rex 1997, Roald 2011), zato ne moremo mimo domneve, da je ta koncept osnovan na predpostavki razmerja med neko dominantno kulturo in nedominantnimi kulturami in/ali etničnimi skupinami. S tem se strinja tudi Encel (1986, 319), ki opisuje multikulturalizem v Avstraliji kot »zmanjševanje vpliva britanske kulturne hegemonije, vendar ne njenega popolnega izbrisa, v korist večine prebivalstva«. Podobno opaža tudi Lukšič-Hacinova (1999, 15), ki pravi, da se je pojem multikulturalizma razvil v tesnem »sodelovanju« z migracijami in je v tem kontekstu najširše opredeljen, a »ne pove, kakšni odnosi so se vzpostavili med dominantno kulturo/družbo in manjšinskimi etničnimi skupinami«. Tukaj se lahko upravičeno vprašamo, kakšne so pravzaprav teoretske razlike med idealnim tipom pluralizma in multikulturalizma. Nekateri avtorji (Guibernau in Rex 1997, 8) trdijo, da je primerjanje multikulturalne in pluralne družbe (tukaj govorimo o analitičnem orodju) podobno primerjanju hrušk in jabolk, saj gre pri prvem vedno za obravnavanje industrijskih in postindustrijskih družb, pri drugem pa za kolonialne in postkolonialne družbe.³¹ Nadalje opažamo, da multikulturalizem številni avtorji (npr. Ejobowah 2004) povezujejo s konkretnimi ideološkimi usmeritvami liberalizma, kar ima nadaljnje implikacije, po drugi strani pa tudi potrjuje Rexovo (1997, 210) trditev o delitvi javne in zasebne sfere. To pa nas na neki način pripelje tudi do povezave s pluralno družbo in nekaterimi oblikami pluralizma, natančneje h kulturnemu pluralizmu. Kot pravi Ejobowah (2004, 303): »ne glede na različne teorije multikulturalizma je vsem skupno to, da k pravicam in pravilom liberalizma vključijo kulturni pluralizem kot pomembno vrednoto, ki jo je treba braniti«. Gre torej za vključevanje pravic do različnih identitet na ravni individualnih pravic in prepoznanje pluralnosti identitet na ustavni (Ejobowah, 2004). Vendar pa Encel (1986, 312) pravi, da kulturni pluralizem sam po sebi ne more

---

³¹ Za nameček Eriksen (v Roald 2011, 149) pravi, da se je »multikulturalizem razvil delno na razsvetljenskih idealih posameznikovih pravic, delno pa na konceptu romantike o 'ljudeh' in njihovih pravicah, da preživijo«.

vzdrževati brez strukturnega pluralizma, tu pa pridemo že do idealnega stanja pluralizma, ki naj bi se razlikoval od multikulturalizma.³²

Na podlagi tega lahko rečemo, da zaznavamo nekoliko nejasnosti pri definiranju pojmov pluralizma in multikulturalizma. Verjetno k temu še najbolj pripomore dejstvo, da sta oba pojma povezana oziroma se uporabljata tudi v povezavi z ideologijo in politično filozofijo. Roaldova (2011: 149) se strinja s Tariqom Madoodom, da sta multikulturalizem in s tem povezana politika multikulturalizma razumljena drugače v različnih državah glede na njihovo sociopolitično ali kulturno ozadje. Ne samo to, Lukšič-Hacinova k temu dodaja (1999, 21), da »moramo multikulturalizem nujno preučevati v povezavi in znotraj različnih situacij, ki jih naknadno primerjamo«. Zaradi tega bomo tudi mi za potrebe naše raziskave pluralizem in multikulturalizem povezovali z ideologijo in se pri uporabi obeh pojmov vedno tudi sklicevali na avtorja koncepta.

V razpravi o multikulturnih in pluralnih družbah pa ne moremo mimo vprašanj dominantnih in nedominantnih skupin ter kultur znotraj določene družbe. S tem pridemo do novega pojma, ki utegne biti relevanten za to raziskavo, to so manjšine. Na našo srečo ima mednarodna skupnost relativno bogato zgodovino ukvarjanja z manjšinami, pri čemer je treba vedeti, da tu ne govorimo zgolj o etničnih ali narodnih manjšinah. Zaradi dejstva, da manjšine pogosto niso zgolj notranjepolitično vprašanje, ampak mednarodni oziroma meddržavni »problem«, je bilo mednarodno pravo vir pravic in zaščite za manjšine. Leta 1949 je Generalni sekretar ZN za potrebe Podkomisije za preprečevanje diskriminacije in zaščito manjšin pripravil memorandum, kjer kategorizira manjšine na več skupin, npr. glede na njihov izvor, glede na zasedanje določenega teritorija in tudi državljanstvo (Definition and Classification of Minorities, 1950). Precej bolj sprejeta definicija je Capotortijeva (1979, 96), ki je polnil funkcijo posebnega poročevalca prej omenjene podkomisije, ko opisuje manjšino kot:

Skupina, ki je številčno manjša glede na preostalo prebivalstvo Države, v nedominantni poziciji, katere pripadniki – državljani iste Države – imajo etnične, religiozne in jezikovne značilnosti, ki se razlikujejo od značilnosti preostalega

---

³² Zanimivo vprašanje si postavlja Roaldova (2011), ki se sprašuje, ali je multikulturalizem pravzaprav svoboda do različnih kultur ali svoboda (naroda) ne imeti nobene specifične kulture.

prebivalstva in hkrati izkazujejo, četudi samo implicitno, občutek solidarnosti, ki je usmerjen k vzdrževanju njihove kulture, tradicije, religije ali jezika.

Roterjeva (2014, 131) pri tej definiciji in njenih kritikah poudarja Deschenesevo revizijo definicije, katere popravki so se nanašali predvsem na del, ki govori o državljanih (osnovanih na državljanstvu in ne narodu).³³ Na evropski ravni je korak k definiranju naredila Beneška komisija (2011), ki je v svojem *Predlogu evropske konvencije za varstvo manjšin* takole opredelila manjšine:

Termin »manjšina« naj označuje skupino, ki je po številu manjša od preostalega prebivalstva v državi, katere pripadniki, ki so državljani te države, imajo etnične, verske ali jezikovne značilnosti drugačne od tistih, ki jih ima preostalo prebivalstvo, in ki jih vodi želja, da bi ohranili svojo kulturo, običaje, vero ali jezik.³⁴

Ti dve definiciji imata veliko skupnih točk, ki bi lahko bile uporabne za našo nadaljnjo razpravo: navezavo na določeno politično enoto – državo, številčno razmerje večina-manjšina, etnične, verske in jezikovne značilnosti določene skupine ter željo po ohranjanju lastne identitete v obliki kulture, jezika ali religije. Ob tem se je, žal, treba zavedati, da kljub številnim mednarodnim dokumentom in leta 1992 sprejeti *Deklaraciji o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam*, mednarodno sprejete in zavezujoče definicije manjšin ni. Manjšine in manjšinska »problematika« so za države očitno tako občutljiva tema, da »vse države niso pripravljene tvegati nediskriminatorne obravnave vseh manjšin« (Roter 2014, 121). Kljub temu pa bi se v luči naše razprave bilo smiselno za trenutek vrniti k izvoru oziroma razlogom za obravnavanje manjšin kot mednarodne »problematike«. Roterjeva (2014) navede nekaj za nas relevantnih dejstev, ki so privedle do pojmovanja manjšin kot

---

³³ Thornberry (1994, 7) kot glavne komentarje navaja predvsem referenco na državljane, kot pripadnike naroda (angl. nationals). To izključuje tujce, ki prebivajo v državi, s čimer so povezane tudi njihove pravice. Tu je še pomislek o manjšini v numeričnem smislu, saj marsikje lahko nastopajo tudi t. i. obrnjene manjšine (npr. temnopolta večina v sistemu apartheida). Obratno sta imela v mislih tudi Harffova in Gurr (2004, 29), ko sta govorila o dominantnih manjšinah. Nekateri pomisleki letijo tudi na samo pojmovanje manjšin kot manjšine po lastni volji in ne po prisili. Kjer gre pri »prostovoljnih« manjšinah, o katerih govori Capotorti predvsem za zaščito njihove identitete in skupinskih pravic, gre pri »neprostovoljnih« predvsem za preprečevanje diskriminacije.

³⁴ Dve leti kasneje je bil po predlogu Beneške komisije pripravljen še dodaten protokol k Evropski konvenciji o človekovih pravicah o pravicah narodnih manjšin, kjer je tudi definicija termina narodnih manjšin. A ta protokol ni bil sprejet, tako da tudi definicija ni dobila pravne veljave (Roter 2014).

»problema« na nacionalni in mednarodni ravni. Le-ta ima po mnenju Roterjeve svoj izvor pravzaprav še iz obdobja nastajanja sodobnih narodov in razvoja nacionalizma, kjer je ob prenosu suverenosti iz monarha na ljudstvo oziroma točno določeno ljudstvo – narod, nastala domneva o homogenosti in enotnosti tega ljudstva oziroma naroda. Iz tega načina razumevanja so seveda kakršni koli odkloni, kot na primer manjšine, pomenili anomalijo, torej problem, četudi ta navidezna homogenost še ni obstajala in jo je bilo treba šele ustvariti. Kljub temu da imamo pri konstituiranju narodov in nacionalizma v Evropi dva različna modela, vzhodnega in zahodnega, pa naj bi ta dva vodila do enakih rezultatov. Kot pravi Roterjeva (2014, 47): »Cilj manjšin, da ohranijo svojo posebno etnično identiteto, je v konfliktu s cilji dominantnega večinskega naroda oziroma etnične skupnosti, to nestrinjanje pa lahko pritegne pozornost še tretjih držav, še posebej, če imajo manjšine etnično sorodno državo«.

Pri manjšinah spet prihajamo do vprašanja mejnosti (etničnih) skupin in do njihovega dojemanja lastne identitete oziroma pripisovanja pomena razlikam. Harffova in Gurr (2004, 17) sta prepričana, da čim bolj bodo države ali večinska etnična skupina pritiskale z asimilacijo v uradno kulturo na manjšine, tem bolj bodo manjšine želele ohranjati svojo identiteto in si prizadevale, da se le-ta prizna. Učinkovit odgovor na to bi lahko bile politike multikulturalizma, ki prepozna in brani raznolikost skupinskih identitet. Vseeno pa je, glede na prej povedano o multikulturalizmu, verjetno najbolj delikatno vprašanje, do kam lahko ta sega in koliko javne sfere je določena država ali njena dominantna večina pripravljena prepustiti v upravljanje manjšinam.

V tem poglavju smo se posvečali konceptom več etničnih družb. Med razpravo so se nam začeli kazati tudi nastavki, kjer utegne priti do družbenih konfliktov, ki jih obravnavamo v naslednjem poglavju. Ključni pri tem so očitno odnosi moči in organizacija oblasti znotraj države, ki praviloma temelji na določenih ideologijah kot vrednostnih podlagah za oblikovanje državne ureditve in oblasti. To še zlasti velja za manjšine, čeprav je, kot bomo videli kasneje, definiranje manjšin v južnosudanskem kontekstu precej bolj problematično. Kakor koli že, na tej točki poudarjamo pomen ideologije oblasti, ki vodi določene odnose teh oblasti do etnične pluralnosti znotraj države.

Zaradi večje jasnosti predlagamo za potrebe te raziskave naslednje delovne definicije nekaterih pojmov. Preprosto dejstvo obstoja več etničnih, religioznih ali drugih skupin

v določeni družbeno-politični enoti bomo poimenovali pluralnost (npr. etnična, verska itd.). Ko govorimo o družbeno-političnih enotah, imamo po navadi v mislih države ali dele držav (npr. federalne enote, zvezne države itd.). Sinonim za etnično pluralnost za nas predstavlja pojem etnična heterogenost, ki pomeni obstoj več kot ene etnične skupine znotraj države ali dela države. Po drugi strani bomo uporabili pojma (etnična) različnost in multikulturnost, ko bomo govorili o obstoju več etničnih skupin v družbeno politični enoti in njihovi medsebojni interakciji, osnovani na priznanju in spoštovanju medsebojnih razlik. Pojma pluralizem in multikulturalizem bomo pojmovali kot koncepta, povezana z »idealnim tipom« družbe, zato se bomo pri njuni uporabi vedno tudi sklicevali na avtorja ali kontekst (npr. pluralizem Furnivallovega tipa).

3.3. Konflikti in etničnost

Počasi prehajamo od opisovanja etničnih skupin in njihovih odnosov v nekem statičnem okolju do dinamike odnosov med njimi. V tem poglavju se bomo osredotočili na teorijo predmeta našega raziskovanja – koncept konflikta in vloge etničnosti. V prvem delu bomo skušali nanizati svoje razumevanje konflikta nasploh in podati nekaj osnovnih elementov, ki bodo potem pomagali pri kasnejši primerjalni analizi in študiji primera Južnega Sudana. V drugem delu se bomo posvetili različnim pogledom na koncept »etnični konflikt« in se posvetili pogledom na vlogo etničnosti v modernih konfliktih.

3.1.1 Konflikti – teoretično ozadje

Glede osnovnih definicij o tem, kaj je konflikt po našem mnenju ni treba kopati pregloboko, da bi se dokopali do smiselnih definicij.³⁵ Najbolj osnovne definicije govorijo večinoma o »zasledovanju nezdružljivih ciljev s strani različnih skupin« (Ramsbotham in drugi 2005, 27). Seveda se ob tem moramo zavedati razlikovanja med običajnim tekmovanjem oziroma konkurenco in dejanskim konfliktom. Horowitz

---

³⁵ Ob tem izhajamo predvsem iz predpostavke, da ves čas govorimo o družbenih konfliktih. O družbenem konfliktu govorimo, ko so vpletene strani sestavljene iz več posameznikov, kot so skupine, organizacije, množice ali skupnosti. Včasih se za družbeni konflikt uporablja tudi besedna zveza skupinski konflikt (Oberschall 1978).

(1985) pravi, da se za razlikovanje konflikta od običajnega tekmovanja zato pri definicijah konflikta največkrat uporabljajo besede, kot so *boj*, *razkol* ali *nasprotovanje*. Zato predlaga, da je konflikt »boj za določene cilje ob hkratni nevtralizaciji, oškodovanju ali eliminiranju rivalov« (Horowitz 1985, 95). Oberschall (1978, 291) nekoliko obširneje razloži razliko med tekmovanjem in konfliktom, ko pove, da je konflikt že rezultat usmerjene aktivnosti v tekmovalnem okolju oziroma okoliščinah. Ključna razlika je ta, da tekmovalna situacija med dvema subjektoma ali skupinama lahko obstaja tudi ob nezavedanju vpletenih strani, medtem ko je konflikt vedno zavestna akcija vpletenih za doseganje nekompatibilnih ciljev. Za družbeni konflikt je torej nujen pogoj vsaj interakcija vpletenih skupin.

Da bi lahko družbeni konflikt uporabili kot analitično orodje v naši raziskavi, moramo razumeti njegove elemente, dejavnike in oblike, ki nam bodo kasneje služili pri analizi konflikta v Južnem Sudanu.³⁶ Ena najbolj celovitih in tudi pionirskih teorij na področju razumevanja družbenih konfliktov je gotovo Galtungova (1978, 487), ki ga prikazuje spodnja grafika.

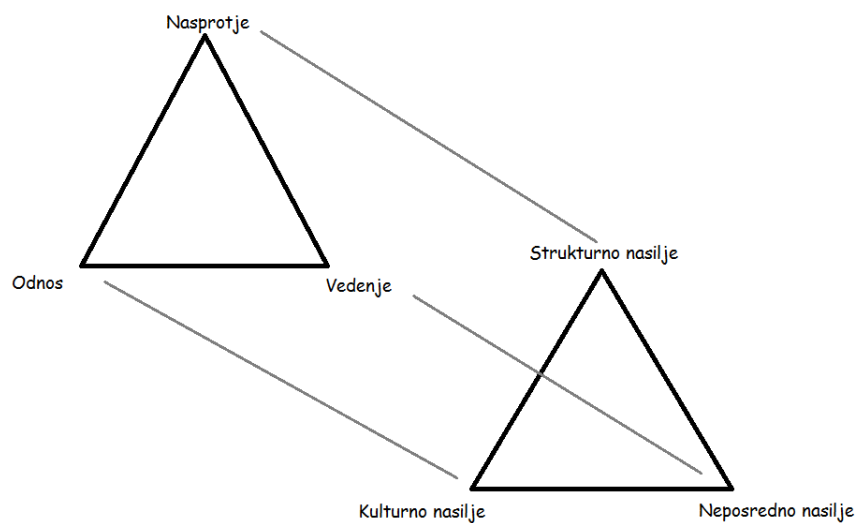
---

³⁶ Oberschall (1978, 292) je mnenja, da mora vsaka teorija konflikta, ki želi biti celovita, odgovoriti na tri sklope vprašanj:

- Strukturni vzroki za nastanek konflikta, predvsem vzroki, pri katerih prihaja do situacij dominacije ene strani.
- Oblikovanje konfliktnih strani – skupin oziroma način mobilizacije sprtnih strani za konflikt.
- Dinamika konflikta oziroma procesi interakcija med sprtnima stranema.

Trije navedeni predlogi sklopov vprašanj nas bodo vodili tudi pri nadaljnjem postavljanju teoretskega okvira konfliktov ob hkratnem zavedanju, da idealnih celovitih teorij verjetno ni.

Slika 3.2: Galtungovi modeli konflikta in nasilja

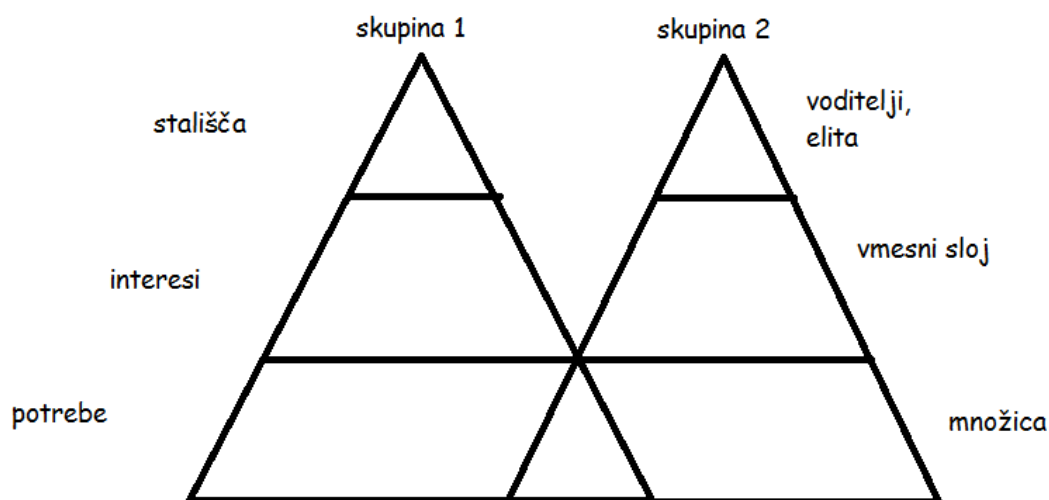

Slika 3.2 prikazuje Galtungovo videnje konflikta kot interakcijo treh komponent. Nasprotje predstavlja tisto, kar smo v uvodnem delu naslavljali kot nekompatibilnost ciljev nasprotujočih si strani. Večinoma je to izraženo preko interesov oziroma nasprotja interesov nasprotujočih si strani. Odnos se nanaša na zaznavanje sprtih strani med sabo, se pravi, kako zaznava in kako razmišlja ena stran o drugi. Sem spadajo na primer stereotipi, predsodki, jeza in pretekle zamere ene strani do druge. Vedenje je zadnja komponenta konflikta, ki je verjetno tudi najbolj vidna zunanjemu svetu. Vedenje je lahko nasilno v fizičnem ali verbalnem smislu ali pa nenasilno – sodelovanje. V vsakem konfliktu morajo biti prisotne vse tri komponente, je prepričan Galtung (1978, 488). Verjetno si ob tem lahko predstavljamo, da bi bila konfliktna situacija brez odnosa in vedenja podobna tekmovalju, ki smo ga zgoraj opisovali. Galtung (1978) to imenuje latentni konflikt. Tri vrste nasilja v konfliktu, ki jih omenja Galtung (1978), se prekrivajo z elementi konflikta samega oziroma so posledica teh elementov. Tako začnemo s strukturnim nasiljem, ki je posledica nasprotja interesov oziroma strukturnih vzrokov za nasprotujoče si interese. Medtem ko je neposredno nasilje neposredna posledica vedenja skupin (npr. fizično nasilje, poboji), je kulturno nasilje posledica odnosa ene strani do druge in s tega vidika legitimizira neposredno nasilje (npr. pobijati, ker so manjvredni). Ramsbotham in drugi (2005) poudarjajo, da je model zamišljen dinamično, kar pomeni, da elementi konflikta vplivajo drug na

drugega tako kot tudi oblike nasilja. Odnos in vedenje sta hkrati nepogrešljivi sestavini tako same etničnosti kot konflikta. Iz tega bi lahko domnevali, da so družbeni konflikti in oblikovanje etničnih skupin med seboj močno povezani procesi in o tem bomo več govorili v nadaljevanju.

Ko Galtung govori o strukturnem nasprotju, to razumemo predvsem v kontekstu nasprotujočih si oziroma nezdružljivih interesov ali celo stališč. Če pogledamo z nekoliko bolj ptičje perspektive, so ta stališča ali interesi včasih še toliko bolj nezdružljivi ali oddaljeni, če so podprti s čustveno komponento, torej z odnosom samim (kot v Galtungovem modelu). Ramsbotham in drugi (2005, 18) pri tem opozorijo na klasično teorijo pogajanj, ko trdijo, da je stališča treba razlikovati od interesov in potreb. Stališča sprtih strani so precej manj združljiva od potreb, ki naj bi bile za vse ljudi podobne (npr. varnost, identiteta, preživetje) (prav tam 2005, 18). V tem smislu je bistvo razumevanja konfliktov predvsem v sposobnosti razločitve stališč, interesov in potreb, medtem ko je razreševanje konfliktov predvsem v naslavljanju teh zadnjih. Ko nadaljujemo s politološkim pogledom na konflikte in grafično povežemo Ramsbothamovo razločitev stališč, interesov in potreb s piramido hierarhije odločanja, kot jo predlagajo prav tako Ramsbotham in drugi (2005, 24), dobimo zanimivo sliko, ki jo prikazuje spodnja grafika, ki smo jo pripravili na podlagi lastnega razmisleka in jo priredili po Ramsbothamu in drugih (2005, 19, 24).

Slika 3.3: Stališča, interesi in potrebe ter ravni odločanja v konfliktu

Slika 3.3 prikazuje interpretacijo združitve prej navedenega koncepta o stališčih, interesih in potrebah v konfliktu (leva stran) ter pogleda na hierarhijo političnega odločanja v konfliktu (desna stran). Predpostavljajmo, da gre za dve skupini, ki sta nasprotni strani v konfliktu. Voditelji sprtih strani komunicirajo s stališči, ki pa so, kot vidimo, precej oddaljena med seboj – gre za nekompatibilnost interesov, o kateri smo prej govorili. Stališča so politizirani izrazi interesov iz srednje ravni voditeljev, pri čemer so si interesi sprtih strani že bolj podobni. Nazadnje imamo na spodnjem robu množico ljudi, ki nimajo nikakršnih interesov v konfliktu, imajo pa osnovne človeške potrebe, ki so enake ne glede na pripadnost skupini (npr. fiziološke potrebe, potreba po varnosti, pripadnost in sprejetje itd.). Bistvo analize in razreševanja konfliktov po tem modelu naj bi bila torej razumevanje in naslavljanje osnovnih človeških potreb sprtih strani. V realnem svetu lahko te potrebe poimenujemo socio-ekonomske potrebe, potrebe po varnosti itd. Kljub temu, da ta model predstavlja zelo idealističen in tog pogled na razumevanje konfliktov, nam pojasnjuje, kaj so lahko vzroki za konflikte med etničnimi skupinami in kakšne implikacije ima notranja organiziranost etnične skupine za razvoj konflikta in njegovo razreševanje.

Pri teoriji konflikta in njegovi analizi Ramsbotham in drugi (2005, 21) opozarjajo še na delitev konfliktov na *simetrične* in *asimetrične*. Zgornji primer enako velikih trikotnikov, ki bi kazali na številčno ali dejansko moč posamezne strani v konfliktu, je primer simetričnega konflikta, ki je bil tudi najpogostejše uporabljen pri klasičnih teorijah razreševanja konfliktov (prav tam 2005, 21). Pri asimetričnih konfliktih sta si sprti strani različni pri njuni relativni moči, kar pomeni, da gre za spor med eno bistveno močnejšo in šibkejšo stranjo.³⁷ Bistveno pri asimetričnih konfliktih je dejstvo, da je vzrok konflikta v sami strukturi in odnosu, manj pa v interesih in stališčih, ki razločujejo strani v simetričnih konfliktih.³⁸ Pri asimetričnih konfliktih sta struktura in odnos takšna, da je relativno močnejša ali večja stran vedno na boljšem in ima boljše možnost za zmago, zato je pri razreševanju takšnih konfliktov še posebno treba spremeniti strukturo oziroma odnos (prav tam 2005).³⁹

---

³⁷ Primer tega so manjšine proti večinski državi ali uporniške skupine proti državnim oblastem.

³⁸ Seveda bi lahko na tem mestu razpravljali, da so interesi in stališča šibkejši strani v takšnih konfliktih ravno v spremembi odnosa in ravnotežju moči. Ne moremo torej povsem sprejeti avtorjevega mnenja, da v takšnih konfliktih ne gre za stališča in interese, oziroma da le-ti niso predmet razreševanja.

³⁹ V asimetričnih konfliktih je družbena struktura takšna, da močnejša stran v konfliktu vedno zmaga, šibkejša pa izgubi. Struktura je tista, ki daje močnejši strani moč, zato Ramsbotham in drugi (2005, 21) priznavajo, da močnejša stran skoraj nikoli ne bo pristala na spremembo družbene strukture, saj bi s tem prenehala biti močnejša

Preden preidemo na konkretnjšo razpravo o vzrokih za konflikt in drugih dejavnikih, ki vplivajo na razvoj konfliktov v konkretnem okolju, se želimo v tem poglavju na kratko dotakniti še tipologije konfliktov.⁴⁰ Vsekakor je klasifikacija konfliktov eno izmed najbolj pomembnih vprašanj med raziskovalci, a kot pravijo Ramsbotham in drugi (2005, 63), vlada v svetu tipologij konfliktov med teoretiki zmeda, saj so si nekatere tipologije »naravnost nasprotujoče«. Ramsbotham in drugi (2005, 64) tako na podlagi analize in sinteze nekaterih klasifikacij predlaga poenostavljeno tipologijo konfliktov, ki je naslednja:

1. Meddržavni konflikti
2. Ostali konflikti (ne-meddržavni)
  - a) Revolucija ali ideologija
  - b) Identiteta ali odcepitev
  - c) Frakcije

Ta klasifikacija najprej razdeli konflikte glede na njihov politično-geografski obseg: torej meddržavne in druge konflikte.⁴¹ Predlagana tipologija Ramsbothama in drugih (2005) je po njihovih besedah združitev Singerjeve (v prav tam 2005, 64) in Holstijeve (v prav tam 2005, 64) klasifikacije, pri čemer je prva osnovana na političnem statusu strani, vpletenih v konflikt, druga pa na njihovih motivih. Zanimiv je tip 2.c, ki govori predvsem o konfliktih, katerih podlaga ni ne identitetna ne ideološka, ampak dosledno samo pridobitev moči oziroma udeležba pri oblasti. Osnova za takšno dodatno subkategorijo je Collierjeva teorija o pohlepu, ki jo celovito opiše Gomes Porto (2002), mi pa jo bomo delno obravnavali v naslednjem poglavju. Za nas je seveda najbolj zanimiv tip b, ki govori predvsem o »relativnem statusu skupnosti, kakor koli so že definirane, v razmerju do države« (Ramsbotham in drugi 2005, 66). Razumemo, da sem spadajo tudi etnične skupine, kot ene izmed identitetnih skupin.

---

stran. V tem smislu v takšnih konfliktih težko pridemo do rešitev, ki bi obema stranema prinesli enako korist. Po navadi se mora v razreševanje takšnih konfliktov vključiti tretja stran, ki pomaga šibkejši strani. Ob tem se je treba zavedati, da je razrešitev takšnih konfliktov v interesu tudi močnejše strani, saj je na dolgi rok cena za vzdrževanje šibkejši strani, podrejene, verjetno previsoka za močnejšo stran.

⁴⁰ Zavedamo se, da se tipologije konfliktov že dotikajo same vsebinske analize konflikta oziroma njegovih vzrokov, ki pa je predmet debate v naslednjem poglavju. V tem smislu tipologijo konfliktov tu uporabljamo tudi za vsebinsko navezovanje na naslednje poglavje.

⁴¹ Pri ostalih konfliktih avtorji (Ramsbotham in drugi 2005) namenoma ne uporabljajo besede »notranji« ali besedne zveze »znotraj državnih«. Ramsbotham in drugi (2005, 64) pri tem poudarjajo le delitev na klasične meddržavne vojne in ostale konflikte. Ti ostali konflikti namreč lahko vključujejo tudi druge države ali v kasnejši fazi (npr ob odcepitvi) prerastejo tudi v meddržavni konflikt.

V tem poglavju smo obdelali nekaj osnovnih teorij o konfliktih kot sestavnih delih družbe. Kljub temu, da smo v veliki meri govorili o abstraktnih konceptih, nam bodo le-ti služili v nadaljevanju kot analitična orodja za analizo in evalvacijo vloge etničnosti v konfliktih. Najprej bomo to storili v splošni razpravi o vlogi etničnosti v konfliktih, nato pa pri svojem konkretnem predmetu raziskovanja.

3.1.2 Etničnost in konflikti

Eden najpogostejše uporabljenih pojmov, ko se pogovarjamo o konfliktih v kontekstu etničnosti, je *etnični konflikt*. Namenoma želimo že takoj na začetku uporabiti Brownovo (1997, 82) definicijo, ki pravi, da je etnični konflikt »konflikt glede pomembnih političnih, ekonomskih, družbenih, kulturnih ali teritorialnih vprašanj med dvema etničnima skupinama ali več etničnimi skupinami«. Ta definicija nam daje slutiti, da se ta termin uporablja predvsem za opisovanje konteksta konflikta oziroma vpletenih strani v njem, to je etničnih skupin. Brownovo razumevanje termina in koncepta torej ne pove dosti o vzrokih za nastanek in razvoj konflikta oziroma, če smo natančnejši, o Galtungovem nasprotju, na podlagi katerega konflikt nastane.⁴² Kakor koli že, se nam na tem mestu zdi vredno, da uporabimo Brownovo razumevanje pojma etnični konflikt kot opis konteksta medsebojnih odnosov strani, vpletenih v konflikt in se posvetimo raziskovanju vzrokov in pogojev za takšen konflikt ter vlogi same etničnosti v njem. V skladu s tem predpostavljamo, da so vzroki za etnične konflikte mnogoteri, vloga etničnosti v konfliktih pa raznolika. S tem se strinjata tudi Brown (1997, 83), ki pravi, da »razlage, ki govorijo o enem dejavniku/vzroku za konflikt, ne morejo opisati raznolikosti v pojavljanju in intenzivnosti etničnih konfliktov«, in Gomes Porto (2002), da za konflikt ali za trajnostni mir ne more obstajati en sam vzrok ali pogoj. Zato v tem poglavju, ki je vsaj s teoretičnega vidika za našo raziskavo eno ključnih, želimo odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kakšno vlogo lahko igra etničnost v konfliktih?
- Kateri drugi dejavniki in na kakšen način vplivajo na konflikte, v katerih igra vlogo tudi etničnost in na kakšen način?

---

⁴² Hkrati nam na prvi pogled daje posredno slutiti, da so za konflikt, kjer so vpletene etnične skupine, vzroki marsikje tudi ali pa izključno drugje, torej politični, ekonomski itd.

Za ta namen bomo naredili kratek pregled teorij in raziskav, ki se ukvarjajo s konflikti, ki spadajo pod drugo točko klasifikacije konfliktov iz prejšnjega poglavja, še posebej pa tiste, ki spadajo v podkategorijo b.

Če začnemo pri najbolj splošnih, a hkrati celovitih, ne moremo mimo Azarjeve et al. (1978, 50) teorije o dolgotrajnih družbenih konfliktih (angl. *protracted social conflict*; v nadaljevanju: DDK). Ramsbotham in drugi pojasnjujejo (2005, 84), da se je Azar v svojih raziskavah oddaljil od tradicionalnih analiz meddržavnih konfliktov in svojo pozornost usmeril predvsem na skupine, ki jih poimenuje identitetne: religiozne, rasne, etnične, kulturne in druge.⁴³ Po njihovem (prav tam 2005, 86) pojmovanju Azarja je namreč vzrok večine dolgotrajnih družbenih sporov v zanikanju osnovnih potreb in pogojev za razvoj teh skupin. Te potrebe so varnost, priznanje njihove identitete ter dostop do institucij političnega in ekonomskega sodelovanja. Gomes Porto (2002, 20) pravi, da so te potrebe osnovne in se o njih ni mogoče pogajati in ravno okoli teh potreb naj bi se identitetne skupine tudi oblikovale. Vloga države je pri tem ključna, saj je naloga države, znotraj katere se ti konflikti dogajajo, bipolarna: zadovoljitev ali frustracija osnovnih potreb, za katere se te skupine potegujejo (Ramsbotham in drugi 2005). Zato odnos države vpliva na razvoj konflikta (Gomes Porto 2002, 23) preko štirih glavnih dejavnikov, ki lahko konflikt poslabšajo oziroma povečajo njegovo intenzivnost. Najprej so to »identitetne zadeve«, kjer je pozornost usmerjena na odnos med državo in identitetnimi skupinami (prav tam 2002). Vprašanje, ki se tukaj postavlja, je, kolikšen delež posameznikove skupinske identifikacije zavzema državljanska in kolikšen delež etnična identiteta ali identiteta drugih skupin (npr. religiozna, rasna itd.) (Ramsbotham in drugi 2005). Tu Ramsbotham in drugi (2005, 86) navajajo Azarjevo navezovanje na problematiko postkolonialnih držav (kamor spada tudi Južni Sudan), kjer je po odhodu kolonizatorjev upravljanje države prevzela zgolj ena etnična (ali religiozna) skupina, ki je bila za potrebe drugih večinoma gluha. Ob tem pridemo do svojih prejšnjih razmišljanj o pluralizmu ter manjšinah in se spomnimo Harffove in Gurra (2004, 17), ki opozarjata na prenosorazmernost pritiska na manjšine z njihovo željo po ohranjanju lastne identitete. Naslednji dejavnik, ki lahko intenzivnost konflikta

---

⁴³ Ramsbotham in drugi (2005, 86) trdijo, da se je Azar oddaljil predvsem od toge politične dihotomizacije teorij konfliktov, ki so temeljile predvsem na analizi zunanje- in notranjepolitičnih razlogov ter so se orientirale pretirano na nasilne konflikte (predvsem vojne). Azarjevo glavno izhodišče je po mnenju Ramsbothama in drugih bilo, da je večina konfliktov, ki se dogajajo v državah v razvoju, precej bolj zamegljena brez jasne dihotomne demarkacije »frontnih črt« in predmetov spora.

poveča, je deprivacija osnovnih človeških potreb, ki smo jih navajali prej. Enako kot prej, je po mnenju Ramsbothama in drugih (2005, 87) država tista, ki lahko preko monopolizacije moči in virov druge identitetne skupine pahne v relativno deprivacijo njihovih osnovnih potreb. Tretji dejavnik je sam način vladanja, politični sistem in odnos države do njenih državljanov nasploh. Večina dolgotrajnih družbenih konfliktov (DDK) se je namreč odvijala v državah z avtokratskim ali celo totalitarnim političnim sistemom, kjer je oblast bila osredotočena v ozki peščici ljudi ali, kot v primerih, ki smo jih že navajali, v rokah ene dominantne skupine (Gomes Porto 2002). Avtoritarnost oblasti in zaprti kanali do političnega soodločanja povzročajo krizo legitimnosti, kar še zmanjšuje identifikacijo posameznikov z državo in njeno oblastjo ter povečuje navezanost na identitetno skupino. Prav tako ne smemo pozabiti na področje makroekonomije in redistribucije javnih virov in dobrin, ki je v rokah države. Hiter ekonomski razvoj ali upad skupaj z velikimi demografskimi spremembami, kot so naraščanje prebivalstva, nezaposlenost, neenak razvoj in revščina, še posebej pa vzorci privilegiranja ali deprivilegiranja določenih skupin s strani države, so pomembni dejavniki, ki prispevajo k občutku relativne deprivacije in nenaslavljanja potreb identitetnih skupin (Gomes Porto 2002, 27). Nazadnje so tu še tako t. i. mednarodne povezave vpletenih strani. Še posebej to velja za države v razvoju, ki so šibke ter ekonomsko in politično odvisne od mednarodnega ekonomskega sistema in predvsem razvojne pomoči ali investicij drugih držav (Gomes Porto 2002). Konflikti znotraj držav v razvoju in postkolonialnih držav lahko hitro vpletejo še druge države, ki imajo politično-ekonomske interese v tej državi, zlasti kadar so ti njihovi interesi zaradi zmage nasprotne strani v konfliktu ogroženi. Podobno imajo lahko tudi identitetne skupine zaščito ali zaveznike med podobnimi skupinami v drugih državah. Eden od primerov le-tega so gotovo manjšinski konflikti, kjer prvotni konflikt med dominantno večino, ki je na oblasti, in manjšino, eskalira zaradi vstopa matične države manjšine v konflikt.⁴⁴ Ramsbotham in drugi (2005, 87 in 88) poleg zgoraj naštetih štirih dejavnikov za eskalacijo konflikta navajajo tudi tri skupine strukturnih spremenljivk, ki lahko prej navedene dejavnike peljejo v eno ali v drugo smer. Najprej so to skupinski odzivi in strategije identitetnih skupin na konfliktne situacije. Gre za način organizacije, politične aktivnosti, mobilizacije, taktike ... identitetnih skupin. Pri etničnih skupinah bi rekli, da gre za vse tisto, kar spada pod etničnost, k temu pa bi dodali njihovo politično strategijo.⁴⁵ Poleg tega obstajajo

---

⁴⁴ Regionalna razširitev konflikta iz države se pogosto imenuje »spillover« učinek (Gomes Porto 2002).

⁴⁵ Več o tem kasneje.

državne strategije, ki predstavljajo načine, kako se država odzove na konfliktno situacijo ter na splošno, kako se sooča z nasprotovanjem in pluralnostjo. Na koncu so tu t. i. vgrajeni mehanizmi konflikta, ki so za nas še posebej zanimivi. Sem je Azar (v Ramsbotham in drugi 2005, 88) štel vse tiste dejavnike, ki bi jih Galtung uvrstil v podelement odnosa v svoji teoriji konflikta. Gre za simbolne pomene, strahove, negativne stereotipe in sisteme verovanja skupin, ki ustvarjajo še večje sovraštvo in zmanjšujejo možnost kompromisnih rešitev ali situacij, koristnih za obe strani v konfliktu. Z vidika etničnih skupin in askriptivnosti, kot ene njihovih značilnosti, bi lahko rekli, da se ti elementi odnosa verjetno prenašajo na naslednje generacije oziroma članstvo v skupini.

Zaradi fokusa Azarjeve teorije na identitetne skupine, kamor spadajo tudi etnične skupine, ima njegova teorija izjemno pomembne implikacije tudi za našo raziskavo. Razlog za konflikte teorija DDK vidi predvsem v relativni deprivaciji osnovnih človeških potreb. To za našo analizo najprej pomeni, da so vzroki za etnične konflikte v zanikanju človekovih potreb in da je vzrokov verjetno več. Med osnovne človekove potrebe spada tudi potreba po priznanju in prepoznanju njegove (etnične) identitete, iz česar sklepamo, da je po teoriji DDK etničnost lahko vzrok za konflikt, če pride do njenega namernega zanikanja (npr. s strani dominantne skupine ali države). To nas vrača v razpravo o pluralnih družbah, oblikovanju narodov in odnosih med večino in manjšino. Etnično pluralne države, ki gredo v smeri upravljanja različnosti ali multikulturalnosti, izpolnjujejo verjetno manj pogojev za razvoj dolgotrajnega družbenega konflikta na podlagi zanikanja (etnične) identitete, kot jih imajo tiste etnično pluralne države, kjer se želi uveljaviti etnični nacionalizem. S tem DDK postavlja še eno ključno implikacijo za našo razpravo, to je vloga države in njeno razmerje ter odnos do etničnih skupin. Pomembna informacija pa je predvsem to, da država oziroma oblast na odnose identitetnih skupin ne vpliva samo neposredno preko lastnega odnosa, ampak tudi ali predvsem posredno preko načina vladanja, redistribucije javnih dobrin, ekonomske in finančne politike itd.

Kot antipod teoriji DDK, predvsem njeni racionalizaciji relativne deprivacije osnovnih človekovih potreb in vloge identitetnih skupin pri tem, številni avtorji (npr. Gomes Porto

2002; Ramsbotham in drugi 2005) postavljajo Collierjevo teorijo pohlepa.⁴⁶ Teorija pohlepa temelji na metodologiji statistične regresije testiranja različnih dejavnikov konflikta, znotraj katerih je bilo veliko teh, ki jih je opredeljevala tudi teorija DDK. Kot ugotavlja Collier (1999, 14):

objektivni dejavniki, ki prispevajo k občutku pomanjkanja in nezadovoljstva, kot so dohodkovna in dejanska neenakost, etnična ali religiozna razdvojenost ter politična represija, očitno ne prispevajo porastu tveganja konflikta ... Rezultati kažejo, da so vzroki za konflikt predvsem v ekonomskih dejavnikih kot glavnih dejavnikih konflikta. Pohlep se je izkazal za bolj pomembnega kot pomanjkanje⁴⁷.

Za nas so zanimive predvsem dodatne Collierjeve in Hoefflerjeve (1998) ugotovitve, ki so rezultat njegovih statističnih preverjanj dejavnikov konfliktov. Pri ekonomskih dejavnikih za razvoj konflikta sicer ugotavljata podobno kot Azar, da je verjetnost konfliktov večja v državah v razvoju (nižji BDP), prav tako je večja verjetnost, da bodo konflikti v teh državah dolgotrajnejši (prav tam 1998, 571). Vendar pa teorija pohlepa za razliko od DDK ugotavlja, da sama neenakost (glede na prihodke ali posestvo zemlje) *nima* statistično značilnega vpliva na verjetnost konfliktov. Veliko bolj kot neenakost in podobno kot DDK pa ta teorija poudarja pomen ekonomskih nihanj, torej vzponov in padcev v nacionalnih ekonomijah in posledično pri skupinah in posameznikih (Collier 1999, 5). To se zelo sklada z Azarjevimi dognanji, ki jih opisujejo Ramsbotham in drugi (2005, 87) o vplivu hitrih družbenih sprememb, kamor je Azar dodal še demografska nihanja, nezaposlenost in neenak razvoj ter vlogi države pri upravljanju in uravnavanju teh sprememb na ravni nacionalnih politik. Collier (1999, 13) tu razvija teorijo dalje, saj pravi, da so v takšnih situacijah ekonomske spodbude (npr. naravna bogastva, ki jih država poseduje) v negotovih situacijah, torej ob nenadnih gospodarskih nihanjih, tista, ki takšne ali drugačne grupacije pritegne v odločitve, da vstopijo v nasilni konflikt. S tega vidika Collier (1999, 11) celo trdi, da doživljajo nekatere družbe »ponavljajoče se konflikte med skupinami ne zaradi

---

⁴⁶ Oba avtorja (Gomes Porto 2002 in Ramsbotham 2005) pravzaprav govorita o nekakšnem teoretskem spopadu med teorijami pomanjkanja (angl. *grievance*), kot je DDK, in teorijo pohlepa (angl. *greed*), kar bi lahko primerjali s »push & pull«⁴⁷ učinki konflikta.

⁴⁷ Glavni dejavniki, ki so izkazali najvišjo stopnjo koleracije z nasilnimi konflikti v primerjalni analizi z dejavniki iz DDK, so bili: delež naravnih bogastev v izvozu, delež mladih moških v celotni populaciji, povprečna izobrazba prebivalstva (Ramsbotham 2005).

nekakšnih maščevanj, ampak ker se to nekaterim skupinam enostavno izplača«. Podobno ugotavlja tudi za dejavnike, ki se nanašajo na politično ureditev. Čeprav tu slika ni tako jasna kot pri ekonomskih dejavnikih, teorija pohlepa ugotavlja, da so predvsem politične tranzicije tiste, ki povečajo tveganje za konflikte in tu se spet približa teoriji DDK, kar se tiče vloge države. Konkretnější rezultati teorije pohlepa glede etničnosti oziroma etničnih skupin so prav tako nekoliko zanimivi. V nasprotju s teorijo DDK namreč Collier (1999, 6) ugotavlja, da sama etnična heterogenost nima posebnega vpliva na tveganje za konflikte, ampak se tveganje poveča zgolj, ko je družba polarizirana med dve večji skupini. Če to povežemo z dejavniki konfliktov, ki jih teorija pohlepa najbolj poudarja – naravnimi bogastvi, ekonomskimi nihanji in negotovostjo, si lahko zamislimo scenarije konfliktov »zmagovalec pobere vse«, kjer se določene skupine (npr. etnične) v obdobjih negotovosti odločijo za vstop v konflikt na podlagi možnih nagrad, ki bi jih zmaga v konfliktu prinesla. To stanje po mnenju Ramsbothama (2005, 86) opisuje tudi Azar, ko govori o vlogi države in njenem odnosu do identitetnih skupin po tem, ko se ena izmed skupin polasti oblasti.

Teorija pohlepa nas opozarja na dve pomembni stvari pri našem preučevanju vloge etničnosti v konfliktih. Najprej je to pomen ekonomskih dejavnikov kot vzroka za konflikt. Ta je lahko spodbuda (etničnim) skupinam, da se namesto tekmovanja odločijo za vstop v konflikt z drugimi skupinami na podlagi tveganja in predvidenih nagrad (zmagovalec pobere vse). Kot vidimo, to še posebej velja v državah v razvoju in v državah ali okoljih, ki so ekonomsko in politično nestabilna. To nam kaže bolj pragmatično sliko morebitnih identitetnih skupin, ki se ne odzivajo samo na situacije pomanjkanja in nezadovoljstva, ampak tudi same iščejo svoje priložnosti za izboljšanje položaja. Tudi Horowitz (1985, 99–101) se s tem delno strinja, ko pravi, da etničnost igra pomembno vlogo pri modernizaciji, saj lahko člani etničnih skupin preko svojih struktur hitreje ali učinkoviteje pridobijo materialne in druge prednosti modernizacije. Druga stvar, na katero Collier (1999) nekoliko bolj tendenciozno opozarja, so metodološke pomanjkljivosti teorij, kot so DDK in druge, ki izvirajo iz pomanjkanja (zadovoljitve osnovnih človekovih potreb). Po Collierjevem (1999, 1 in 2) so namreč DDK in teorije pomanjkanja preveč osnovane na izraženih motivih za konflikt s strani samih sprtih strani oziroma, kot se je Collier slikovito izrazil (prav tam 1999, 1): »skupine v konfliktu, ki so dovolj uspešne, da jih zunanji opazovalci opazijo, niso naivne in bodo redkokdaj priznale, da je njihov glavni motiv za konflikt (ekonomski)

pohlep (...), saj imajo zgodbe o pomanjkanju (zadovoljitve človekovih potreb) boljši učinek na mednarodno skupnost«. Avtor sicer tukaj ne skuša povedati, da pomanjkanje ne more biti razlog za konflikt (samo po sebi), ampak da je javno izražene motive treba testirati še z vzorci dejanskega vedenja (prav tam 1999). Kar se nam z vidika etničnih konfliktov pri tem zdi še pomembna implikacija, je politična narava etničnih skupin. Collier tako pravzaprav opozori na vlogo politične elite znotraj (etničnih ali drugih) grupacij, ki lahko zaradi lastnih motivov, med katere štejemo tudi prej omenjeni ekonomski pohlep, mobilizirajo pripadnike te skupine na podlagi konstruktov o pomanjkanju in relativni deprivaciji.

Tudi Horowitz (1985, 101) pravi, da je treba pri soočanju etničnih skupin z modernizacijo usmeriti našo pozornost na ambicije elite in njihovo vlogo pri diferencirani modernizaciji, srednji razredi pa to diferenciacijo zaradi občutka relativne deprivacije zlahka prevzamejo. A Horowitz (1985) se je na splošno v svoji teoriji, ki jo je v veliki meri temeljil na globoko razdeljenih družbah v državah v razvoju, nekoliko oddaljil od ekonomskih razlogov za konflikt, saj je bil mnenja, da tako krvavi konflikti ne morejo izhajati zgolj iz tako racionalnih razlogov, kot so ekonomski. S tem, ko bolj poudarja psihološke determinante etnične in politične identifikacije kot vzrokov za konflikt, se nekoliko približa Azarjevim »identitetnim« potrebam kot osnovi za človekovo preživetje. Osnovne kolektivne potrebe po lastni vrednosti in varnosti so v okoljih medetničnega primerjanja (torej v okoljih etnične heterogenosti) podlaga za negativne občutke ogroženosti, jeze in straha pred prihodnostjo. Kot pravi Horowitz (1985, 186): »tekmovanje za lastno vrednost in prostor je skupni imenoalec etničnih konfliktov med nerangiranimi skupinami«. In nadalje: »relativni občutek skupinske vrednosti in njene legitimnosti se združita v politiko etnične upravičenosti« (prav tam 1985, 186). Ravno to etnično upravičenost lahko potem razumemo v Azarjevem kontekstu kot občutek relativne deprivacije (skupina dojema diskrepanco med tem, kaj so njene potrebe in kaj dejansko ima) ali pohlep v kontekstu Collierjeve teorije (skupina dojema, da je upravičena do več). Predmeti politike upravičenosti so tako tudi pri Horowitzu (1985) podobni kot pri drugih avtorjih. Želja po politični ekskluzivnosti, moči ali oblasti v državi, kot eden izmed ciljev etnične skupine, ki vstopa v konflikt, je tako po eni strani lahko v konformaciji statusa etnične skupine, predvsem pa v strahu pred dominacijo ali podreditvijo s strani drugih skupin (prav tam 1985, 187). Moralna osnova za zahteve etničnih skupin, kot so politične ali ekonomske, pa se nahaja večinoma v

njihovi upravičenosti do določenega ozemlja oziroma njenega lastništva (prav tam 1985, 201).⁴⁸ V tem kontekstu Horowitz tudi podpre fenomen ničelne vsote oziroma scenarij »zmagovalec pobere vse«, kot pogosto značilnost etničnih konfliktov. Medtem ko Collier (1999) to pripisuje predvsem pohlepu oziroma velikim potencialnim nagradam, ki zvabijo etnične skupine v konflikt, Horowitz (1985, 196) vidi razlog predvsem v asimetriji in nekompatibilnosti politik etnične upravičenosti do vrednosti in prostora.⁴⁹ Tako bi se vsaj teoretično lahko strinjali, da je Horowitzeva (1985) teorija pravzaprav psihološka razlaga izražanj obnašanja, ki ga opisuje Collier v svoji teoriji pohlepa. Kljub temu, da je Horowitzev prispevek k razumevanju etničnih konfliktov bil podvržen kritikam, da se je preveč osredotočil in napihnil vlogo etničnosti in premalo raziskal ekonomske dejavnike ter vlogo države v konfliktu, je po našem mnenju njegov največji doprinos za našo raziskavo ravno razumevanje psihološkega ozadja medetničnih primerjav občutkov vrednosti skupin.⁵⁰ Ob tem smo mnenja, da se to dopolnjuje z dosedanja razpravo o vzrokih za konflikt in se umesti v nekakšno razlago ozadja pohlepa ali občutka relativne deprivacije. S tem nam daje slutiti, da sta tako Collierjev pohlep kot Azarjeva relativna deprivacija relativna in ne absolutna občutka, ki se razvijeta na ravni skupine, ko se začneta vrednotenje in primerjava z drugimi skupinami.

Če nadaljujemo še nekoliko v smeri povezovanja vseh do sedaj omenjenih teorij in se osredotočimo na etnično skupino ter dinamiko razvoja konflikta, se nam pokaže jasnejša slika etničnega konflikta, kar dobro ponazorita Lake in Rothchild (v Ramsbotham in drugi 2005, 93):

Etnični konflikt najpogosteje vznikne zaradi kolektivnih strahov pred prihodnostjo. Ko se etnična skupina začne bati za lastno varnost, se začno pojavljati nevarne in težavne strateške dileme, ki vsebujejo tudi potencial za veliko nasilja. Ko začnejo prevladovati še informacijski šumi, težave s kredibilnostjo zavez in varnostne dileme, postanejo skupine zaskrbljene,

---

⁴⁸ Horowitz (1985, 202–205) je naredil tudi tipologijo utemeljevanja pravice do lastništva zemlje etničnih skupin in jih razdelil na utemeljevanje na podlagi (i) prvotne naselitve (npr. domorodci) (ii) posebnega poslanstva (po navadi povezano z verskimi prepričanji) (iii) tradicionalnega vladanja (simbolni nasledniki starejših velikih držav) in (iv) nasledstvo kolonialnih sil. V naslednjih poglavjih se bomo še posebej posvetili tej zadnji obliki.

⁴⁹ Etnične zahteve se lahko razvrstijo, kot pravi Horowitz (1985, 196), od zahteve po absolutni dominaciji, preko prioritete do »zgolj« enakopravnosti.

⁵⁰ Rothchild (1989, 296) pravi: »Horowitz dramatizira osrednjo vlogo etnične spremenljivke in hkrati zmanjšuje pomen ekonomske redistribucije pri blaženju medskupinskih napetosti. Malo je tudi razprave o kapaciteti države za mediacijo med etničnimi skupinami v skladu z normami proporcionalnosti in avtonomije«.

državni aparat oslabi in konflikt postane vse bolj verjeten. Etnični aktivisti in politični povzpetneži, ki operirajo znotraj skupin, gradijo na teh strahovih in polarizirajo družbo. Politični spomini in čustva povečajo strahove in še bolj vlečejo skupine narazen. Te znotraj skupinske in med skupinske interakcije proizvedejo vnetljivo mešanico, ki lahko eksplodira v morilsko nasilje.

Pri tem lahko sklepamo, da gre za strahove pred prihodnostjo, ki jih povzročijo gospodarska in ekonomska nihanja ekonomske spremembe. Sem štejemo tudi politične tranzicije, še posebej, če so povezane s prevzemom oblasti s strani ene etnične skupine. Sem moramo prišteti še druge nenadne spremembe, ki lahko doletijo večjo družbo, predvsem naravne nesreče in okoljsko degradacijo. Tu potem v igro vstopi šibka država, ki na tak ali drugačen način ne more »preglasiti« ali medirati etničnih aktivistov, elit in drugih mobilizatorjev znotraj skupin, ki igrajo na čustva in strahove njenih članov. S tem spet prihajamo do Galtungovega elementa odnosa v konfliktu, medtem ko element nasprotja izhaja iz nezadovoljene želje po varnosti in stabilnosti, iz česar se potem rodi strah ali občutek ogroženosti.

Kakor koli že, na podlagi dosedanjih teorij in lastnega razmisleka vidimo, da etničnost odigra pomembno vlogo v konfliktih, ki jih lahko imenujemo kot etnične. Za enkrat kaže, da je etničnost predvsem katalizator skupinskega delovanja. To je okolje, kjer se osnovne človekove potrebe po varnosti in razvoju lahko preobrazijo v kolektivni strah pred prihodnostjo. Po drugi strani te skupine članom (in pri tem se sklicujemo predvsem na voditelje skupin) preko mobilizacije za politično aktivnost ponujajo alternativo za zadovoljitev njihovih potreb oziroma premagovanje njihovih strahov. A te alternative vodijo h konfliktnim scenarijem in konfliktnim odnosom z »drugimi« onstran etnične meje.

Do sedaj smo se mobilizacije za konflikt kot ene izmed vlog, ki jo igra etničnost, komaj dotaknili. Wilkinson (2008, 273) navaja, da se je v literaturi etnična mobilizacija večinoma povezovala z veliko etnično raznolikostjo v državi ter tudi z dejavniki ekonomskega in demokratičnega razvoja, kar se nekako sklada tudi s tem, kar smo mi povedali do sedaj. Wilkinson (2008), ki je izvedel primerjavo med različnimi vrstami mobilizacije za konflikt, ugotavlja, da etnična mobilizacija za konflikt v primerjavi z drugimi (npr. na podlagi ideologije, razreda) pogosto pripelje do bolj intenzivnih in krvavih konfliktov. Učinkovitost takšne mobilizacije pa je odvisna predvsem od

organizacijske hierarhije oziroma politične organiziranosti posameznih skupin (prav tam 2008, 275). Avtor tudi potrjuje domnevam drugih avtorjev (npr. Horowitz 1985, Collier 1999), da se konflikti med etničnimi skupinami po navadi odvijajo po načelu »zmagovalec pobere vse«. Iskanje kompromisov v etničnih konfliktih je po navadi težje kot npr. pri ideoloških ali razrednih konfliktih, saj, kot Wilkinson (2008, 273) navaja Elsterja in druge, »etnične skupine marsikdaj predstavljajo celovito družbo samo v sebi in s tem niso odvisne od drugih in zato tudi ne potrebujejo kompromisnih rešitev«. To nas spet pripelje do trditev, da so nekatere etnične skupine »svetovi v malem«, zaokrožene družbe, ki posamezniku ponujajo rešitve za zadovoljevanje njegovih potreb. Iz Horowitzovega (1985, 198) gledišča ima »vsaka etnična skupina tendenco, da se spremeni v en skupen politični organizem, da bi zarisala teritorialno in simbolično mejo okrog lastnega koncepta »ljudi«, ki bi vključevala samo posameznike znotraj te skupine«. To lahko posledično pomeni, da je izključitev drugih »neljudi« iz tega simboličnega ali dejanskega okolja ena izmed prvih točk v načrtu takšnega političnega organizma. Ko se te skupine znajdejo v okolju, kjer morajo tekmovati za ekonomske in gospodarske vire z drugimi skupinami ali državo (če jo dominira druga skupina), pride do konfliktnih situacij, saj zgolj tekmovanje samo ni mogoče – zmagovalec *mora* pobrati vse. Ob tem ne smemo pozabiti, da je to teorija, ki je ni mogoče aplicirati na vse skupine, ki jih pojmuje kot etnične. Kot smo nakazali v poglavjih o etničnosti in pluralnih družbah, so scenariji, kjer etnične skupine živijo v simbiozi, možni in uresničljivi, enako priznavajo nekateri kasnejši Horowitzevi kritiki (npr. Rothchild 1989, 297).

Kot vidimo, je odnos med državo oziroma oblastjo in etničnimi skupinami ključen. Najprej seveda zato, ker je država glavni akter v mednarodnih odnosih, hkrati pa definira, razpolaga in nadzira javno dobro preko regulacije in svojih institucij.⁵¹ Država je tista, ki definira pravice in obveznosti do svojih državljanov oziroma skupin

---

⁵¹ Na tem mestu želimo nekoliko bolj podrobno opredeliti terminologijo, povezano s konceptom države, ki jo bomo uporabljali v nadaljevanju razprave. Državo pojmuje na dva načina. Država v širšem pomenu besede za nas pomeni družbeno-politično entiteto, ki po definiciji vsebuje (vsaj) naslednje elemente: teritorij z jasno začrtanimi in mednarodno priznanimi mejami, stalno naseljeno prebivalstvo in vlado, ki nadzira to prebivalstvo, ter zmožnost nastopanja v mednarodnih odnosih. Po drugi strani imamo pogosto, ko govorimo o odnosu države do etničnih skupin, v mislih državo v ožjem pomenu besede, ki jo definiramo v smislu »državnih institucij in funkcij, ki jih te institucije izvajajo. Državne institucije so: zakonodajni, izvršilni in sodni organi« (Kotar 2002: 51). S pojmom organizacija oblasti označujemo ustavno določene in dejanske odnose med temi organi (Brezovšek in Haček 2012, 9). Pojem »politični sistem« je širši in ga lahko opredelimo kot »skup družbenih odnosov, norm in ustanov, ki oblikujejo javno oblast in njen položaj v družbi. Politični sistem tako ne vsebuje le 'politične države', politične oblasti, ampak celotno strukturo oblasti neke družbe. Vsebuje tudi sile, ki preoblikujejo politiko v oblast« (Brezovšek in Haček 2012, 12).

državljanov (Harff in Gurr 2004, 7). Etnične skupine, ki menijo, da njihovi interesi niso upoštevani, si po navadi želijo izboljšati svoj položaj v razmerju do države (Brown 1997)⁵². Ključni trenutek je torej, kako se bo država oziroma njena oblast odzvala na izražene interese in kako bo z njimi upravljala. Različni politični sistemi, ideologije in vladavine imajo različne vplive na soočanje z interesi, zahtevami in potrebami etničnih skupin. Kot pravita Harffova in Gurr (2004, 5), je zlasti v odprtih in demokratičnih sistemih več etničnih skupin, ki si za izboljšanje svojega položaja prizadevajo preko politične aktivnosti interesnih skupin in družbenih gibanj kot pa preko neposrednega konflikta. V tem kontekstu Harffova in Gurr (2004, 8) pravita, da imamo na enem koncu spektra liberalne demokracije, ki naj bi bile bolje pripravljene za soočanje s potrebami in zahtevami etničnih skupin, na drugem koncu spektra pa avtokracije ali celo totalitarne države, ki ne dopuščajo naslavljanja nobenih potreb ali želja etničnih skupin, razen ko gre za te, ki so na oblasti. Hkrati se je treba zavedati, da so najbolj ranljive ravno mlade demokracije, ki še niso uspele uspešno razviti ustreznih mehanizmov za naslavljanje različnosti interesov. Po drugi strani pa lahko tudi avtokracije zaradi močnega represivnega aparata dolgo časa zatirajo vsakršne poskuse izražanja potreb in interesov etničnih skupin. Oba avtorja (prav tam 2004) povezujeta tudi intenzivnost samega konflikta z odnosom oblasti do prebivalstva. To pomeni, da bolj, kot je politični sistem represiven in uporablja silo kot sredstvo vladanja, več je verjetnosti, da bo ob izbruhu konflikta nasilje uporabljeno tudi s strani opozicije. V sistemih, ki uporabljajo bolj demokratične načine vladanja in reševanje kriz, bodo konflikti najbrž prej vzniknili, vendar bodo tudi prej in po mirni poti rešeni. Sistemi, ki uporabljajo silo in represijo proti svojim nasprotnikom in jim bo uspelo dlje zadržati konflikt, a ko bo ta izbruhnil, bo verjetno veliko bolj krvav (Harff in Gurr 2004). Na koncu Harffova in Gurr (2004, 17) ugotavljata, da moramo na odnose med državo in etničnimi skupinami na dolgi rok gledati ciklično, saj so v bistvu »manifestacija neprestane napetosti med državo, ki si želi konsolidirati in razširiti svojo moč, in etničnimi skupinami, ki branijo svojo kolektivno identiteto in interese«. Brown (1997) in Horowitz (1985) sta podobnega mnenja in nekoliko bolj podrobno razložita potrebo po dolgoročnem pogledu na odnose med državo in skupinami. Če je bila v določeni družbeno politični enoti prej oblast avtorska ali navidezno demokratična, politična moč pa osredotočena v rokah ene skupine, je velika verjetnost, da bo ob spremembi sistema oziroma nastopu

---

⁵² Kot navajata Harffova in Gurr (2004, 5), je bilo kar tri četrtine etničnih skupin v okviru raziskave »Minorities at Risk« v letu 1990 politično aktivnih na državni ravni.

demokracije prišlo do težavnih pogajanj o razdelitvi oblasti, verjetnost konflikta pa je zelo velika. Obratno pa, če je država vedno vodila precej nevtralno politiko do etničnih grupacij, bodo mlade demokracije precej manj podvržene tveganjem za konflikt (Brown 1997, 86). Brownova (1997, 86) ugotovitev, da etnična heterogenost poveča možnost za konflikt, na tej točki niti ni več tako presenetljiva, pomenljivo pa je njegovo prepričanje, da je velikost skupine pomemben dejavnik: če so vse etnične skupine približno enako velike, bo naslavljanje njihovih interesov lažje. Če pa ena skupina izrazito dominira, pa je možnost za konflikte nekoliko večja, saj se bodo druge skupine vedno počutile odrinjene. To je nekoliko v nasprotju s Collierjevim in Hoefflerjevim (1998) prepričanjem, da sta ravno dve enako veliki etnični skupini v državi tisti, ki zaradi polarizacije povečata tveganje za konflikt.

Še enkrat se vprašajmo, kakšna je vloga etničnosti v konfliktih, kjer jih opisujemo kot etnične. Da bi prišli do zadovoljivih odgovorov, ki bi nam v kasnejši fazi raziskave pomagali tudi v metodološkem smislu, smo mnenja, da se je treba začeti pogovarjati o nujnih in zadostnih vzrokih za konflikt znotraj zaključenih političnih enot – držav.⁵³ Kot nam je iz Brownove (1997) definicije etničnega konflikta z začetka tega poglavja jasno, etničnost igra pomembno vlogo v konfliktu povsod tam, kjer etnične skupine lahko tekmujejo med seboj ali z državo, če je ta dominirana s strani druge etnične skupine. Etničnost ne more odigrati nobene vloge v okoljih, kjer ni soočena z drugo etničnostjo. Zato lahko do neke mere sprejmemo, da je obstoj več etničnih skupin lahko nujen pogoj za nastanek konflikta. Sodeč po dosednji razpravi in Brownovem mnenju (1997, 83) je drugi nujen pogoj sistemski: nezmožnost države, da tak konflikt prepreči in zagotovi varnost in zadovoljitev interesov vseh vključenih. Obstoj več etničnih skupin na državnem ozemlju in šibka ali nesposobna država so torej po Brownevom mnenju nujna pogoja, na podlagi katerih se konflikt lahko razvije. Glede zadostnih vzrokov, ki dejansko povzročijo izbruh konflikta, pa je nejasnosti več. Markakis (1994, 217) je mnenja, da so glavni dejavniki konfliktov, kjer je vpletena etničnost predvsem dvoji: tekmovalje za vire in dobrine v okoljih ali obdobjih, kjer so le-ti redki in način, kako država nadzoruje in alocira te vire. Končni interes vseh strani v konfliktu je seveda maksimiranje prej omenjenih virov zase, neredko na račun drugih. Vse to se sklada z vsem do sedaj povedanim, zlasti če k temu dodamo še dinamiko dostopnosti virov in

---

⁵³ Rihoux in Ragin (2009, 19) definirata nujne vzroke kot tiste, ki so »prisotni vedno, ko se neki dogodek/rezultat zgodi« (v našem primeru konflikt). Po drugi strani pa so »zadostni vzroki za dogodek tisti, kjer se dogodek/rezultat zgodi vedno, ko je ta vzrok prisoten. Hkrati pa je dogodek lahko rezultat tudi drugih dejavnikov.«

dobrin ter druge zunanje dejavnike, ki povečajo občutek deprivacije ali upravičenosti pri vpletenih straneh. V tem kontekstu torej težko trdimo, da bi bila etničnost nujen in hkrati zadosten razlog za konflikt. S tem se strinjata tudi Brown (1997) in Markakis (1994), ki pravita, da zadostni razlogi za razvoj etničnega konflikta ne tičijo v sami etničnosti. Njena vloga je predvsem kontekstualne oziroma sistemske narave – način, na kakršen se bo konflikt oblikoval in odvil. Kot nadalje pravi Markakis (1994, 217) v povezavi z glavnimi razlogi za konflikte, je vloga etničnih skupin v konfliktu, »da državo prestrukturirajo tako, da si pridobijo dostop do njene oblasti oziroma, če to ni mogoče, da pridobijo avtonomijo ali neodvisnost«. ⁵⁴ Zato je pri etničnih skupinah, ki nastopajo v konfliktih v kontekstih, ki jih opisujemo, treba prepoznati njihovo politično naravo in politično delovanje. Že v prejšnjih poglavjih smo govorili, da se etničnost konstituira z ustvarjanjem »mejnosti« na podlagi interakcije. A to je zgolj meja, ki loči pripadnike etničnih skupin od drugih, ne pove pa dosti o aktivnosti skupine same, ko se na primer znajde v okolju pomanjkanja ali tekmovanja za vire. Kot pravi Turton (1994, 16), je razlika med etničnostjo in politično naravo skupin ta, da »prva označuje način rekrutacije, druga pa način organizacije«. ⁵⁵ Zato je eno izmed ključnih vprašanj po mnenju Markakisa (1994, 235), zakaj je etničnost najpogostejši in najbolj učinkovit način politične mobilizacije. Horowitz (1985, 186) podaja delni odgovor s svojega vidika: »Kjer so primerjave med posamezniki močne in boj za relativno vrednost skupine intenzivne, se iskanje etnične inkluzivnosti ali ekskluzivnosti vse bolj seli v politični prostor«. A avtor na tej točki ne pove, zakaj so te primerjave v nekaterih etnično heterogenih okoljih dogajajo, v drugih pa ne. Zato bomo na to vprašanje skušali odgovoriti v naslednjih poglavjih. Že sedaj pa se lahko strinjamo z Markakisom (1994, 236), da je »etnična skupina kot politični akter predvsem rezultat situacije, ne pa zgodovine. Kar mobilizira njene pripadnike za skupno aktivacijo (npr konflikt op. a.), je skrb za lastno prihodnost in ne atavistična navezanost na preteklost«. S tem se odpira pogled na vlogo etničnosti predvsem kot delitvene črte v konfliktu, etnična pripadnost pa postane sredstvo za politično mobilizacijo in eventualni konflikt. Kot nakazujemo, ima na moč etnične pripadnosti kot sredstva za politično mobilizacijo vpliv predvsem

---

⁵⁴ Kot bomo omenjali kasneje, sta Harff in Gurr (2004, 19) klasificirala štiri vrste etnopolitičnih skupin glede na njihov položaj v razmerju do države in položaj, ki si ga v razmerju do države želijo pridobiti: etnonacionalisti, domorodna ljudstva, etnični tekmeči in etnorazredi. Več o tem v naslednjih poglavjih, ko bomo to tipologijo uporabili tudi v svoji razpravi.

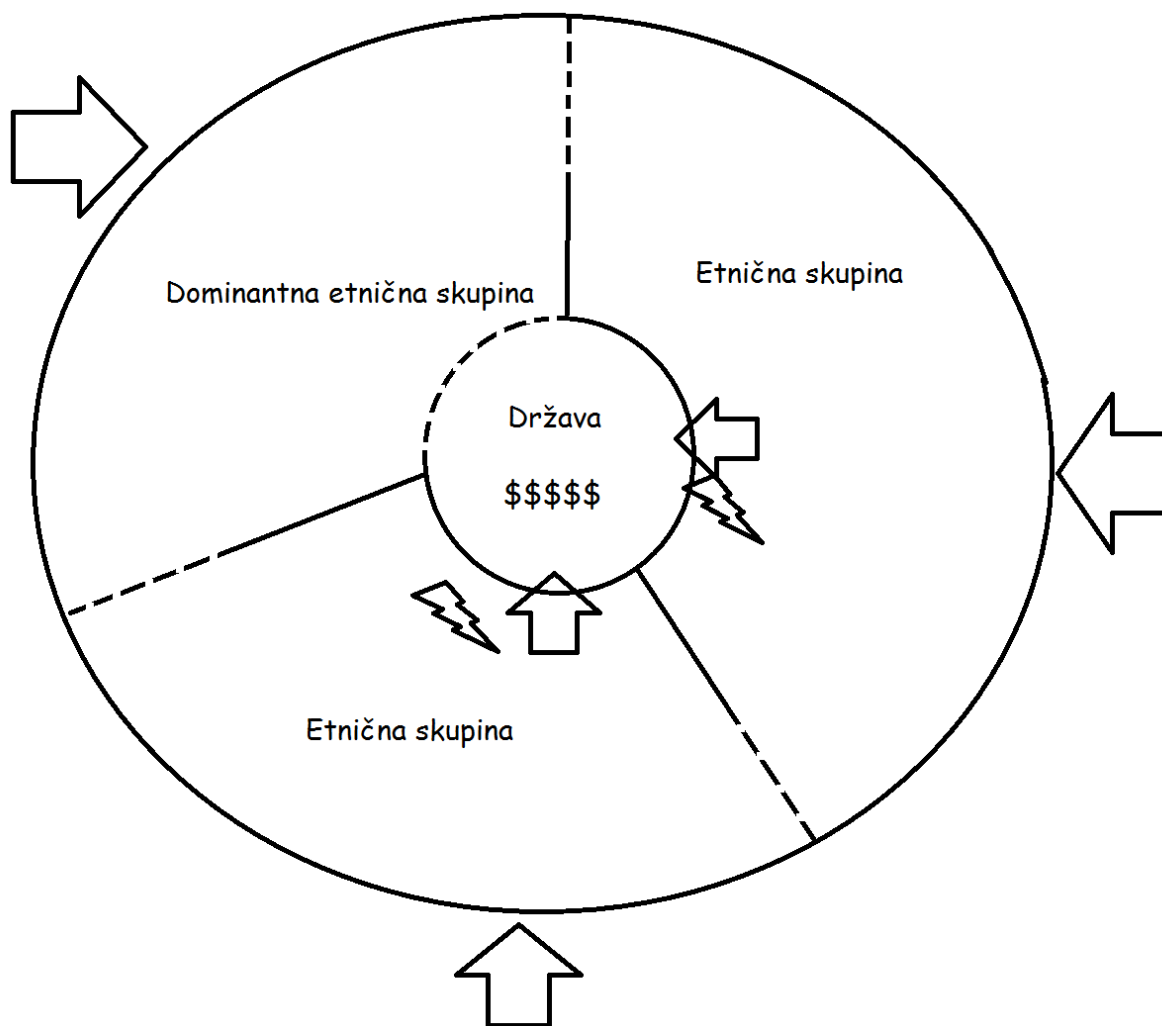
⁵⁵ Na tej točki tudi bolje razumemo Turtonovo (1994, 17) trditev iz poglavja o etničnih skupinah, da etnična skupina ni skupina zaradi etničnosti same, ampak zaradi skupnih interesov njenih članov in zaradi skupne aktivnosti.

država oziroma njena politika, ko v okoljih pomanjkanja namesto pravične redistribucije virov in tržne ekonomije spremeni ta proces v povsem političen (Markakis 1994).

3.1.3 Teoretski model

Na tej točki želimo predstaviti svoj poskus modeliranja vloge etničnosti v konfliktih, in sicer predvsem preko njenega pozicioniranja v razmerju do države. Pri izdelavi našega teoretskega modela smo uporabili pojme etnična skupina, etničnost in konflikti, ki smo jih opredelili v prejšnjih poglavjih. Koncept etnične skupine in etničnosti smo povzeli predvsem po Barthovi (1969), Eriksenovi (1997) in Webrovi (1997) trditvi, da gre pri etnični identiteti za subjektivno prepričanje o skupnem izvoru. Enota našega raziskovanja in primerjava, na kateri se nanaša teoretski model, je etnično pluralna država, predmet pa konflikt znotraj te enote. Na podlagi Azarjeve teorije o dolgotrajnem družbenem konfliktu, ki jo opisujejo Ramsbotham in drugi (2005), in Collierjeve teorije pohlepa (1998 in 1999) smo ugotovili, da so dejavniki notranjih konfliktov v državah predvsem ekonomske in politične narave. Zato smo se pri opredeljevanju vloge etničnosti v konfliktih oprli pretežno na Markakisa (1994), da so glavni vzroki za konflikt predvsem tekmovanje za ekonomske dobrine v okoljih pomanjkanja in vloga države (v ožjem pomenu) in njene oblasti pri tem. Pri tem, da je država postala ključna točka za zahteve etničnih skupin, smo uporabljali pojasnila Horowitza (1985). Na podlagi Collierjevih (1998) raziskav in trditev Markakisa (1994) in Browna (1997) smo tako oblikovali svoje mnenje, da etničnost kot taka ni glavni razlog za konflikt, ampak je predvsem delitvena črta v konfliktu, ki nastane zaradi prej omenjenih vzrokov. Tako smo na podlagi tega okvira in lastnega razmisleka pripravili naslednji grafični prikaz.

Slika 3.4: Vloga etničnosti in države v konfliktih

Slika 3.4 predstavlja grafični prikaz poskusa modeliranja vloge etničnosti v konfliktih oziroma, bolje rečeno – odnosa med etničnostjo in državo ter posledično konflikti, ki jih tak odnos generira.⁵⁶ Ta model predvideva, da so glavni zadostni vzroki za konflikt predvsem okoliščine pomanjkanja virov ter vloga države pri upravljanju in redistribuciji le-teh. Na drugi strani imamo etnične skupine, ki postanejo zaradi nastale situacije politični akter v boju za dostop do virov in dobrin, ki jih nadzoruje država ali so v državi. Država, ki je predstavljena v manjšem krogu, je tu mišljena v ožjem pomenu besede skupaj s političnim sistemom, ki ga oblast te države nadzoruje, medtem ko širši krog predstavlja njeno prebivalstvo, ki je razdeljeno na različne etnične skupine.⁵⁷ Na sliki

⁵⁶ Takoj moramo reči, da je ta poskus modela seveda zgolj model in zato v veliki meri poenostavitev dosedanje debate.

⁵⁷ Državo v ožjem pomenu besede definiramo v smislu »državnih institucij in funkcij, ki jih te institucije izvajajo. Državne institucije so: zakonodajni, izvršilni in sodni organi« (Kotar 2002, 51).

vidimo tri etnične skupine, pri čemer ima samo dominantna etnična skupina dostop do državne oblasti in virov, ki so označeni s simbolom (\$). Drugi dve skupini zaradi relativne deprivacije in občutka zapostavljenosti vse bolj pritiskata na državo in njeno oblast, ki jo sestavlja dominantna etnična skupina. Edini način, da lahko dostopata do ekonomskih virov, je preko etnično (ali sorodstveno) pogojenih klientelističnih omrežij dominantne etnične skupine.⁵⁸ Prej precej bolj fluidna meja med etničnimi skupinami (označena s črtkano črto) postane vse bolj toga, ko skupine pritiskajo proti sredini in se razvija politična mobilizacija. Etnični aktivisti in politični povzpetneži začno občutke zapostavljenosti in deprivacije ter strah pred prihodnostjo povezovati z etničnostjo in zgodovino odnosov med skupinami. Začne se poudarjati relativni občutek skupinske vrednosti in njene legitimnosti, ki se združita v politiko etnične upravičenosti.⁵⁹ Njihov pritisk na center in redke vire še povečajo »zunanji« pritiski, kot so gospodarska nihanja, rast prebivalstva, naravne nesreče ali okoljska degradacija. Konfliktna situacija tako začne nastajati, ko država v okoliščinah pomanjkanja ali relativne deprivacije še naprej omejuje dostop do ekonomskih virov in oblasti nekaterim etničnim skupinam. Če bil dostop do državnih virov in oblasti povsem enakopraven za vse etnične skupine (notranji krog bi bil v tem primeru v celoti v črtkani črti), hkrati pa bi teh virov bilo dovolj za zadovoljitev tega, čemur Azar pravi osnovne človekove potrebe, delitve med etničnimi skupinami ne bi imele takšnega političnega pomena, saj bi bil dostop do oblasti in virov omogočen vsem, ne glede na to, iz katerega dela kroga bi prišli.

Ta poskusni model ima seveda nekaj posebnosti, ki so lahko njegove pomanjkljivosti. Narejen je na podlagi izbora teorij (glej zgoraj), za katere smo mnenja, da bodo najboljše odslikavale tudi naš predmet raziskave, to so konflikti v Afriki in Južnem Sudanu. Ker vemo, da je ta poskusni model v veliki meri naslonjen na ekonomske vzroke za konflikt v okoljih relativnega pomanjkanja le-teh ob hkratni etnični heterogenosti, ima seveda kar nekaj omejitev. Prva omejitev je zagotovo enota opazovanja – država. V prenekaterih (in zlasti postkolonialnih) primerih držav so etnične skupine razdeljene na več (sosednjih) držav, zato je ena izmed slabosti tega modela neupoštevanje vzrokov

---

⁵⁸ Nekateri avtorji (npr. Berman in drugi 2004) ta omrežja in klientelistične odnose znotraj njih poimenujejo moralna etničnost in politični tribalizem. Oba koncepta, ki sta tudi močno povezana z našim teoretskim modelom, bomo podrobneje opredelili v poglavju 4. 1.

⁵⁹ Del politične mobilizacije je zagotovo bolj subtilen koncept političnega tribalizma, ki ga opisujejo Berman in drugi (2004). Ta koncept bomo opisali v poglavju 4.1.

za konflikte, ki izvirajo iz statusa in odnosov določene etnične skupine v sosednjih državah. Naslednja omejitev so sami vzroki za konflikt. Model v tem smislu spregleda situacije medetničnih odnosov, ki jih Barth (1969, 19) imenuje simbiotične. Etnične skupine lahko kljub tekmovanju za ekonomske vire okupirajo različne niše in s tem povečajo medsebojno komplementarnost in soodvisnost. Prav tako model ne razloži nekaterih medetničnih konfliktov v razvitem svetu (npr. Evropi), kjer bi se težko strinjali, da gre za okolja relativnega pomanjkanja ekonomskih virov.

Kljub temu bomo, zavedajoč se omejitev, model, ki smo ga razvili, uporabili v nadaljevanju kot analitično orodje, s katerim si bomo pomagali pri preverjanju hipotez in interpretaciji rezultatov. Zato v nadaljevanju nekoliko bolj podrobneje opredeljujemo svoje hipoteze.

1. Etničnost v konfliktih v Južnem Sudanu igra predvsem vlogo delitvene črte, etnična pripadnost pa sredstva za mobilizacijo.

Ta hipoteza temelji na naši ugotovitvi, da etničnost ni glavni razlog za konflikt. Zadostne razloge za konflikt vidimo predvsem v ekonomskih in političnih dejavnikih: okolje pomanjkanja ekonomskih virov in vloga države pri redistribuciji le-teh. Etničnost postane delitvena črta v konfliktnih situacijah, ko etnične skupine dobijo občutek, da je etničnost postala sredstvo diferenciacije pri redistribuciji ekonomskih virov. Etničnost, ki navadno služi kot meja, ki označuje etnične razlike, zdaj postane delitvena črta, od katere je odvisna prihodnost posameznikov in etnične skupine kot celote. S tem vse bolj do izraza pride njena politična narava, ki mobilizira pripadnike za skupno aktivnost na podlagi etničnosti. Kar etnične konflikte razlikuje od drugih (npr. ideoloških ali političnih) in jih naredi še posebej kompleksne, je narava etničnosti. Politična mobilizacija na podlagi etnične pripadnosti je zaradi askriptivne narave etničnosti namreč izjemno učinkovita in izključujoča. V okoljih, kjer so, kot pravi Horowitz (1985, 186) primerjave med posamezniki močne in boj za relativno vrednost intenziven, je nepripadanje kateri koli etnični skupini praktično nemogoče.

2. Intenzivnost etnične mobilizacije je povezana tudi s spreminjanjem socialnih in ekonomskih razmer.

Podlaga za to hipotezo je predvsem v teoriji dolgotrajnega družbenega konflikta (DDK) in teoriji pohlepa. Glede na to, da je glavni zadostni razlog za etnični konflikt

predvsem pomanjkanje virov in/ali etnično pogojena redistribucija le-teh, je logično sklepati, da se bosta z večanjem občutka pomanjkanja povečevala tudi strah pred prihodnostjo in negotovost pripadnikov (neprivilegiranih) etničnih skupin. Večji kot bo občutek relativne deprivacije in zaznavane neenakopravnosti med etničnimi skupinami, bolj se bodo pripadniki teh skupin mobilizirali za skupno akcijo. Hkrati pa nas Collier (1999) in Horowitz (1985) opozarjata, da so občutki deprivacije in upravičenosti relativni in odvisni od subjektivnih prepričanj skupin o lastnih potrebah (oziroma upravičenosti svojih zahtev) skupin. Tako se moramo zavedati, da absolutni kazalniki potreb ne obstajajo, subjektivni občutki deprivacije pa se spreminjajo. Drugače povedano: tudi ob spremembi socialno-ekonomskih razmer na bolje se lahko pojavijo občutki relativne deprivacije, saj imajo pripadniki skupin lahko občutek, da so upravičeni do še več ekonomskih virov. Ob tem ne smemo pozabiti na zunanje dejavnike (npr. globalna gospodarska nihanja, naravne nesreče, okoljska degradacija itd.), ki objektivno in subjektivno še povečujejo negotovost in strah pri pripadnikih tistih etničnih skupin, ki nimajo dostopa do oblasti in države v ožjem pomenu besede.⁶⁰

3. Etnična identiteta skupin v Južnem Sudanu se je od začetka trajanja konfliktov še okrepila, razlikovanje med skupinami pa še poglobila.⁶¹

Etnična identiteta je podedovana skupinska identifikacija pripadnikov etnične skupine na podlagi subjektivnega prepričanja o skupnem izvoru, kulturi itd. Etničnost kot meja med pripadniki ene in druge skupine pa je družbeni konstrukt, ki se definira preko odnosa in interakcije. Po našem mnenju so etnični konflikti oblika interakcije, ki mejo med eno in drugo etnično skupino še bolj jasno zarišejo. Etnična mejnost, kot jo je definiral Barth (1969, 15 in 16), temelji na pripisovanju pomena razlikam med skupinami, to pa v času konflikta, sledeč Galtungovemu temeljnemu elementu konflikta – odnosu, postane še bolj ključno.⁶²

---

⁶⁰ Zavedamo se, da bo treba podrobneje opredeliti, kaj so socialno-ekonomske razmere, kaj pomenijo ekonomski in razvojni viri ter kaj so zunanji dejavniki. To bomo storili v naslednjih poglavjih.

⁶¹ Kljub temu da bomo to hipotezo obravnavali zgolj v študiji primera, jo zaradi preglednosti podrobneje opredeljujemo že tu.

⁶² Fukui in Markakis (1994, 6) gresta še dlje, ko pravita, da »če gledamo etničnost v zgodovinski perspektivi, je marsikdaj le-ta posledica in ne vzrok konflikta«.

4. Vloga etničnosti v konfliktu je tem večja, čim bolj je povezana z nedemokratsko in avtoritarno ureditvijo države.

Tu ponavljamo in združujemo glavne trditve Harffove in Gurra (2004, 7, 8 in 17), Browna (1997, 83) in Horowitza (1985, 217 in 224) ter našega modela o tem, kakšno vlogo ima država v konfliktu v odnosu do etničnih skupin. Demokratska ureditev in pravna država naj bi namreč v svoji zasnovi imeli odprte kanale za vplivanje na oblast in naj bi temeljili na enakopravnem dostopu do državnih virov. Obratno pa je za nedemokratske in avtoritarne sisteme značilno ravno omejevanje politične svobode in dostopa do oblasti večini ter vladanje na podlagi čustev. To po našem mnenju pomeni, da je v večetničnih družbah z nedemokratskimi in avtoritarnimi sistemi scenarij, kjer je ena ali več etničnih skupin favoriziranih s strani tega sistema, ob hkratnem omejevanju dostopa do kanalov vpliva na oblast ostalih skupin, zelo verjeten. Prav tako dominantna ali favorizirana etnična skupina ali koalicija skupin potrebuje vsaj nekaj elementov avtokracije, da bi obdržala svoj položaj.⁶³ Prav tako je po našem mnenju zelo verjetno, da se bo takšna struktura v državi ponovno vzpostavila ob prevzemu oblasti s strani političnih elit, ki predstavljajo prej zapostavljene etnične skupine. Povedano drugače: enkrat, ko etničnost v državi postane stvar politične konkurence za oblast in ekonomske vire, bo to postalo del političnega reda v državi (Markakis 1994, 236). Gre torej za nedemokratske in avtoritarne sisteme, kjer je etničnost glavno načelo socialne in ekonomske diferenciacije, kar Markakis (1994, 236) poimenuje »etnokratska država«.

4 Etničnost in konflikti v Afriki

V prejšnjih poglavjih smo govorili predvsem o teoretskih konceptih etničnosti, oblikah njene interakcije ter o njeni vlogi v konfliktih. Cilj tega poglavja je predvsem iskanje skupnih značilnosti in tendenc etničnosti in konfliktov v Afriki ter njihovo primerjanje s teoretskimi nastavki in modeli iz prejšnjih poglavij. Ta primerjava nam bo služila za prvi kritični pogled ter dopolnjevanje našega modela in teoretskih izhodišč z namenom, da

---

⁶³ Odprti kanali dostopa in vpliva na oblast za vse etnične skupine bi namreč utegnili ogroziti oblast, ki favorizira eno skupino ali koalicijo skupin oziroma, kar je še pomembneje, demokratski sistemi bi dopustili večjo participacijo vseh državljanov pri odločanju o redistribuciji ekonomskih virov.

bolj konkretizirana odprta vprašanja na koncu tega poglavja prepustimo v preverjanje primerjalni analizi in študiji primera Južnega Sudana.⁶⁴

Ob koncu hladne vojne in padcu berlinskega zidu je kar 46 % državljanskih vojn po svetu divjalo v Afriki, dve leti kasneje pa je ta odstotek narasel na 53 % (Bates 2008, 17).⁶⁵ Globalni indeks miru (angl. Global Peace Index – GPI), ki sicer upošteva vse oblike nasilja vključno s kriminalom v zadnjem poročilu za leto 2015, postavlja Podsaharsko Afriko na tretje mesto za regijo MENA (Bližnji vzhod in Severna Afrika) in Južno Azijo (kamor spadajo Afganistan, Pakistan, Indija itd.) (Global Peace Index Report 2015). Kljub temu je v letu 2015 v skupini osmih najslabše ocenjenih držav kar pet afriških: Somalija, DR Kongo, Centralnoafriška Republika ter Sudan in Južni Sudan. Bolj zanimivi so trendi oboroženih konfliktov od leta 1999 do leta 2013, kjer Podsaharska Afrika kljub globalnemu trendu upadanja prednjači pred vsemi regijami na svetu⁶⁶ (prav tam 2015). Zlasti pomenljivo je dejstvo, da je afriški kontinent po zadnjih podatkih Political Instability Task Force tudi po absolutnem številu etničnih vojn na prvem mestu na svetu, celo pred Azijo, ki je precej večja po številu prebivalstva in številčnosti etničnih skupin (Marshall in drugi 2015).⁶⁷ S tega vidika je smiselno statistiko etničnih vojn primerjati s kazalniki etnične heterogenosti, kar bi lahko na ravni deskriptivne statistike nakazovalo eventualno povezanost med večjim številom etničnih vojn in večjo etnično heterogenostjo kot razlogom zanje. Alesina in drugi (2003) so pripravili študijo etnične frakcionalizacije in dognali, da je Podsaharska Afrika regija z najvišjim koeficientom etnične frakcionalizacije na svetu.⁶⁸ Koeficient etnične

---

⁶⁴ Pomagali si bomo predvsem z raziskavami in teorijami avtorjev, ki so svoje raziskovanje usmerili v ta kontinent, zraven pa kombinirali nekatere primarne vire tam, kjer bo to primerno.

⁶⁵ Preučevanje konfliktov in vloge etničnosti v njih v Afriki je zelo privlačno, a nikakor enostavno. Težava se, verjetno tako kot drugje, pojavlja predvsem pri dostopu do ustreznih podatkov in raziskav ter konsistentne metodologije. Malo raziskav se namreč osredotoča na Afriko kot celoto – v mednarodnih odnosih je namreč precej bolj uveljavljena delitev regijska, ki Afriko kot kontinent razdeli na dve geopolitični enoti: Podsaharsko Afriko in Severno Afriko, ki skupaj z Bližnjim vzhodom tvorita t. i. regijo MENA (angl. Middle East and North Africa).

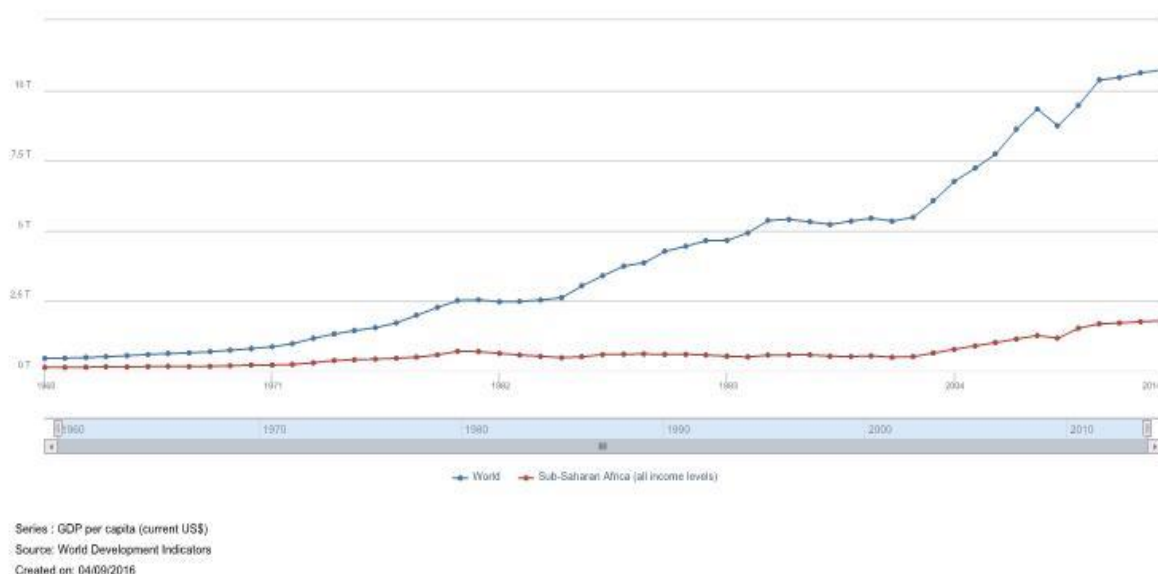
⁶⁶ Oborožene konflikte GPI definira kot katere koli konflikte, katerih rezultat se kaže v 25 žrtvah, ubitih v oboroženem boju na leto.

⁶⁷ Podatkovno bazo Internal Wars and Failures of Governance 1955–2014 so znotraj Political Instability Task Force uredili Marshall, Gurr in Harffova (2015) in je dostopna na: <http://www.systemicpeace.org/inscrdata.html>. Mi smo se osredotočili na podatke iz podseta Ethnic Wars, kamor so uvrščeni vsi etnični konflikti od leta 1955 do leta 2014, ki jih avtorji definirajo kot »nasilne konfliktne dogodke med državo, etničnimi, religioznimi ali drugimi skupnostmi, katerih namen je izboljšanje lastnega položaja«. Etnični nemiri ali izgredi niso všteti v to kategorijo, vojna pa mora vsebovati najmanj 1000 mobiliziranih posameznikov na vsaki strani in vsaj 1000 žrtev konflikta. Vojne oziroma konflikti so v podsetu razdeljeni na države, pri čemer se v posamezni državi lahko v danem obdobju pojavi več različnih etničnih vojn (kot npr. v Sudanu darfurski konflikt in južnosudanski konflikt). Mi smo vse vojne v državah razporedili v frekvenčno porazdelitev po kontinentih in prišli do naslednjih števil: Afrika 38, Azija (skupaj z Bližnjim vzhodom!) 34, Evropa 12, Južna Amerika 2.

⁶⁸ Alesina et al. (2003, 156) so prepričani, da je indeks etnične frakcionalizacije najboljši kazalnik etnične heterogenosti znotraj države. Pomanjkljivostim tega indeksa, ki jih je podrobneje opisal Posner (2004: 851–854)

frakcionalizacije je v Podsaharski Afriki znašal 0,66 (v primerjavi z Zahodno Evropo, kjer je dosegal 0,18), medtem ko je povprečno število etničnih skupin na državo znašalo 7,61 v primerjavi s svetovnim povprečjem 5,5. Ker je naš teoretski model osnovan v veliki meri na ekonomskih vzrokih za konflikt, je smiselno s prej omenjenima statistikama pogledati tudi gospodarske in ekonomske kazalce. Ni treba posebej poudarjati, da z vidika številnih ekonomskih kazalcev afriški kontinent še vedno zaostaja za drugimi kontinenti: tako po skupnem BDP kot po BDP na prebivalca je Afrika bolj ali manj na zadnjem mestu na svetu (World Bank Databank 2015), rast njenega BDP-ja pa je močno v zaostanku za preostalim delom sveta, kar prikazuje Graf 4.1.

Graf 4.1: Rast svetovnega in povprečnega BDP na prebivalca od leta 1960 do leta 2014

se bomo posvetili v kasnejši fazi. Indeks etnične frakcionalizacije meri verjetnost, da dva naključno izbrana posameznika iz populacije (npr. države) pripadata dvema različnima etničnima skupinama. Porazdeljuje se na intervalu od 0 do 1, pri čemer 1 pomeni, da bo vsak izmed dveh naključno izbranih posameznikov pripadal različnim etničnim skupinam. Alesina et al. (2003, 156–159) navajajo, da je do tedaj večina statističnih raziskav etničnosti temeljila na t. i. klasifikaciji etnolingvističnih skupin, ki so upoštevale tako jezik kot etničnost (in včasih celo religijo) kot točke razmejitve med različnimi enotami v populaciji. Alesina et al. so etnične, jezikovne in religijske skupine razdelili in etnično frakcionalizacijo merili posebej. Podatke o skupinah so zbirale predvsem preko nacionalnih popisov, podatkov v bazah Encyclopedia Britannica, CIA World Factbook in podobnih, ki so jih zaradi večje konsistentnosti preverjali med seboj. Indeks frakcionalizacije se po navadi računa kot 1 minus Herfindahl indeks deležev etnolingvističnih skupin ($FRAC = 1 - \sum_{i=1}^n s_{ij}^2$) pri čemer je “s” delež skupine i ($i = 1 \dots N$) v državi »j«.

Vir: World Bank Databank (2015).

Podobno velja, če se nekoliko oddaljimo od ekonomskih kazalcev in se osredotočimo bolj na razvojne kazalce, točneje na indeks človekovega razvoja (angl. Human Development Index – HDI), kjer afriški kontinent prav tako zaseda najnižje mesto, najmanj deset držav z najnižjim indeksom pa je ravno tako afriških (Human Development Index 2015).⁶⁹ K tem statističnim primerjavam bi bilo smiselno dodati še kazalnik demokratičnosti ali avtoritarizma po svetu, a je žal indeks z mednarodno priznano metodologijo za to področje nekoliko težje najti.⁷⁰ Eden izmed teh bi lahko bil Democracy Index, ki pa afriški kontinent podobno kot nekatere druge raziskave razdeli na politične regije, torej Podsaharsko Afriko in regijo MENA.⁷¹ S tem v mislih se Podsaharska Afrika v indeksu demokratičnosti uvršča na predzadnje mesto, regija MENA pa je zadnja (Democracy Index, Economist Intelligence Unit 2015). Med državami z najvišjim indeksom demokracije ni nobene afriške, prav tako je redkokatera v kategoriji držav z visokim indeksom demokracije. Čeprav ti štirje kazalniki sami po sebi ne povedo veliko o vlogi etničnosti v konfliktih v Afriki, pa bi lahko posredno sklepali, da je afriški kontinent in še posebej njen podsaharski del zaradi slabih ekonomskih in razvojnih kazalcev, nizke stopnje demokracije in visoke stopnje etnične frakcionalizacije bolj dovzeten za konflikte. Na prvi pogled je torej videti, da je v krajih z visoko etnično heterogenostjo, kjer imamo sočasno slabše ekonomske kazalnike, manj demokratične strukture in tudi več konfliktov. Nekateri drugi avtorji (npr. Alesina in drugi 2003, Posner 2004, Bates 2008) so prav tako poskušali poiskati povezave med različnimi kombinacijami teh indeksov, od katerih pa se po nam znanih informacijah še

---

⁶⁹ Program Združenih narodov za razvoj (UNDP 2015) opredeljuje Indeks človekovega razvoja kot skupno povprečje treh različnih kazalnikov človekovega razvoja: dolžine življenja, ki je zajeta kot pričakovana življenjska doba ob rojstvu, izobrazbe, ki je zajeta kot povprečje let šolanja in pričakovana doba šolanja ter življenjskega standarda, ki je zajet kot BDP na prebivalca po kupni moči. Vse tri spremenljivke so nato razvrščene glede na njihove relativne vrednosti na intervalu od 0 do 1. Sam HDI se zato porazdeljuje na intervalu od 0 do 1, pri čemer vrednosti nad 0,8 predstavljajo zelo visoko stopnjo človekovega razvoja, medtem ko vrednosti pod 0,55 nizko stopnjo razvoja.

⁷⁰ Pri iskanju ustreznih kazalnikov spremenljivk tako v tem poglavju kot v samem empiričnem delu smo sledili predvsem naslednjim načelom: javna dostopnost podatkov, časovni razpon in periodičnost, primerljivost in uporabna vrednost. Tako smo iskali predvsem takšne indekse, ki periodično obstajajo dlje časa (vsaj 10 let) in imajo konsistentno metodologijo, so javno dostopni v obliki tabel ali grafov ter črpajo podatke iz različnih virov. V primeru iskanja ustreznega kazalnika demokratičnosti se nam poleg omenjenega zdita relevantna še Indeks svobode (Freedom in the World, Freedom House 2016) ter Indeks vplivanja na oblast in politične odgovornosti (Voice and Accountability Index, Kaufman in Kraay, 2015). Oba bomo tudi uporabili v nadaljevanju, na tem mestu pa se nam Indeks demokratičnosti zdi najbolj primeren, ker govori o demokratičnosti sami. Njegova največja pomanjkljivost pa sta dostopnost do neagregiranih podatkov po državah in začetek izhajanja šele leta 2006.

⁷¹ Vrednost Democracy Indexa sestavlja pet različnih kazalnikov: volilni proces in politični pluralizem, državljanske svoboščine, delovanje vlade, politična participacija in politična kultura. Porazdeljuje se na intervalu od 0 do 10, pri čemer višja številka pomeni večjo stopnjo demokratičnosti.

nihče ni osredotočil na statistično potrjevanje korelacij med konflikti kot odvisno spremenljivko in ekonomskimi kazalniki, etnično frakcionalizacijo in stopnjo demokratičnosti ali obliko vladavine kot neodvisnimi spremenljivkami v kontekstu Afrike. Prej omenjeni Alesina in drugi (2003, 157) so etnično frakcionalizacijo primerjali z ekonomsko rastjo in ugotovili dokaj močno negativno korelacijo med obema, kar po njihovem mnenju potrjuje povezanost med visoko etnično heterogenostjo v Afriki in slabimi ekonomskimi kazalci.⁷² Alesina in drugi (2003) slabe ekonomske kazalce vidijo kot posledico etnične frakcionalizacije, a razlogov, zakaj ima etnična frakcionalizacija takšen vpliv na ekonomske kazalce, podrobneje ne obrazložijo. Zato smo mnenja, da je pri uporabi stopnje etnične frakcionalizacije v povezavi s konflikti potreben dodaten razmislek.

Bates (2008, 27 in 28) gre v obrazložitvah nekoliko dlje, ko pravi, da so globalna ekonomska gibanja močno zaznamovala politično sliko Afrike. Po njegovem mnenju je bila pomembna zlasti recesija v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, ki je novonastajajočo afriško gospodarstvo močno prizadela ob hkratni hitri rasti populacije. To obdobje naj bi vneslo ogromno negotovosti med afriške voditelje in oblasti, rezultat česar so bili vse pogostejši boji za oblast in nadzor naravnih virov. Bates (2008, 27–29) pravi, da je verjetnost, da bodo oblasti ali voditelji v Afriki vzdrževali normalno delovanje države, večja, če (i) vedo, da lahko preko davkov naberejo dovolj prihodkov, (ii) se počutijo dovolj varne na oblasti, da lahko načrtujejo dolgoročno rast in (iii) ne obstajajo viri hitrih dobičkov brez obdavčitve (npr. nafta, dragocene kovine, minerali itd.).⁷³ V Afriki naj bi tako predvsem obubožanje države, možnost hitrega obogatitja zaradi pljenja naravnih virov in strah pred izgubo oblasti bili tisti dejavniki, ki povečajo možnosti razpada države in njenega političnega reda ter posledično konflikta (prav tam 2008, 40). To se delno sklada tudi s Collierjevo (1999) teorijo pohlepa, še posebej, ko Bates (2008, 29) poudarja, da so potencialne nagrade v obliki velikih zalog naravnih virov, ki jih vidijo afriške vladajoče oblasti ali pa tiste politične elite, ki si želijo oblasti, dostikrat dovolj velike, da se raje odločijo za odprt konflikt namesto

---

⁷² Alesina in drugi (2003) so kot kazalce ekonomske rasti vzeli: BDP rast na prebivalca, število let šolanja in število telefonov na prebivalca.

⁷³ Batesova dognanja temeljijo na primerjalni analizi 46 afriških držav. Kot glavno odvisno spremenljivko je vzel razpad države, kot njen kazalnik pa obstoj oziroma nastanek zasebnih milic. Glavno raziskovalno vprašanje se je tako glasilo: Pod katerimi pogoji bodo države propadle in s tem preprečile lasten razvoj (Bates 2008, 22)? Neodvisne spremenljivke, katerih vpliv je testiral Bates, so bile: javni prihodki, obstoj enostrankarskega sistema, obstoj nestrankarskega sistema, naravni viri (vrednost izvoza surove nafte glede na BDP na prebivalca)

sodelovanja.⁷⁴ Afriška gospodarstva so namreč v precej večji meri osnovana na naravnih bogastvih kot katera koli druga regija na svetu; tipični primeri takšnih držav pa so DR Kongo, Angola in Sudan (prav tam 2008, 29). Podobno bi se lahko strinjal tudi Horowitz (1985, 201) s svojega gledišča medetničnega primerjanja in upravičenosti skupin do ekskluzivnega nadzora nad teritorijem in njegovimi bogastvi. Druga značilnost so strah pred prihodnostjo in spremembe, ki prihajajo »od zunaj«, kar smo poudarjali tudi pri svojem modelu. Bates (2008, 29) v primeru Afrike navaja predvsem »vdor« demokratizacije pod pritiski mednarodne skupnosti ob koncu hladne vojne, kar je za takratne afriške voditelje pomenilo velik izziv in tveganje za izgubo oblasti, hkrati pa povečalo appetite njihovih nasprotnikov. S tem se strinjajo tudi Berman in drugi (2004, 9), ko pravijo, da so se pod valom demokratizacije dotedanje elite, navajene vladanja brez mandata ljudstva, kar naenkrat soočile s politično konkurenco, ki je odprla prostor za izražanje dolgo časa zatiranih frustracij in etničnih razkolov. Batesova (2008, 17–40) raziskava se sklada s tistim delom našega teoretskega modela, ki govori o ekonomskih razlogih kot glavnih zadostnih vzrokih za konflikt ter posledičnem odzivu oblasti, ki dejansko pripelje do konflikta. Žal pa ta raziskava ne pride do točke, ko bi analizirala dejanske delitvene črte v konfliktih, ki so posledica razpada držav. Kar je zanimivo za nas, je predvsem povezava med ekonomsko negotovostjo, ki nastane tudi zaradi t. i. »pull« dejavnikov, ki jih predstavljajo naravna bogastva, in politično ureditvijo. Očitno moramo v afriškem kontekstu biti zelo pozorni na tiste elemente Collierjeve teorije pohlepa, ki govorijo o privlačnosti potencialnih nagrad za skupine, ki se bodo odločale za konflikt. Oziroma bolje rečeno: treba je biti pozoren na privlačnost kratkoročnih nagrad (npr. iz naslova naravnih bogastev) za skupine, ki so na oblasti in tiste, ki si oblasti želijo. Raziskave in statistike, vključno z ravnokar opisano (Bates 2008), ki smo jih do sedaj omenjali v kontekstu Afrike, govorijo posredno v korist našim domnevam, da:

1. so ekonomski kazalci države in obstoj naravnih virov povezani z nastankom konfliktov,
2. so politični sistemi prav tako dejavnik nastanka konfliktov in
3. da je etnična heterogenost *lahko* povezana z več konflikti.

---

⁷⁴ Bates (2008, 33) se je v svojem empiričnem delu pri spremenljivki »naravni viri« oprl predvsem na prisotnost nafte v izvozu. Mi bomo naš delovni pojem »naravni viri« podrobneje opredelili v poglavju 5.1.

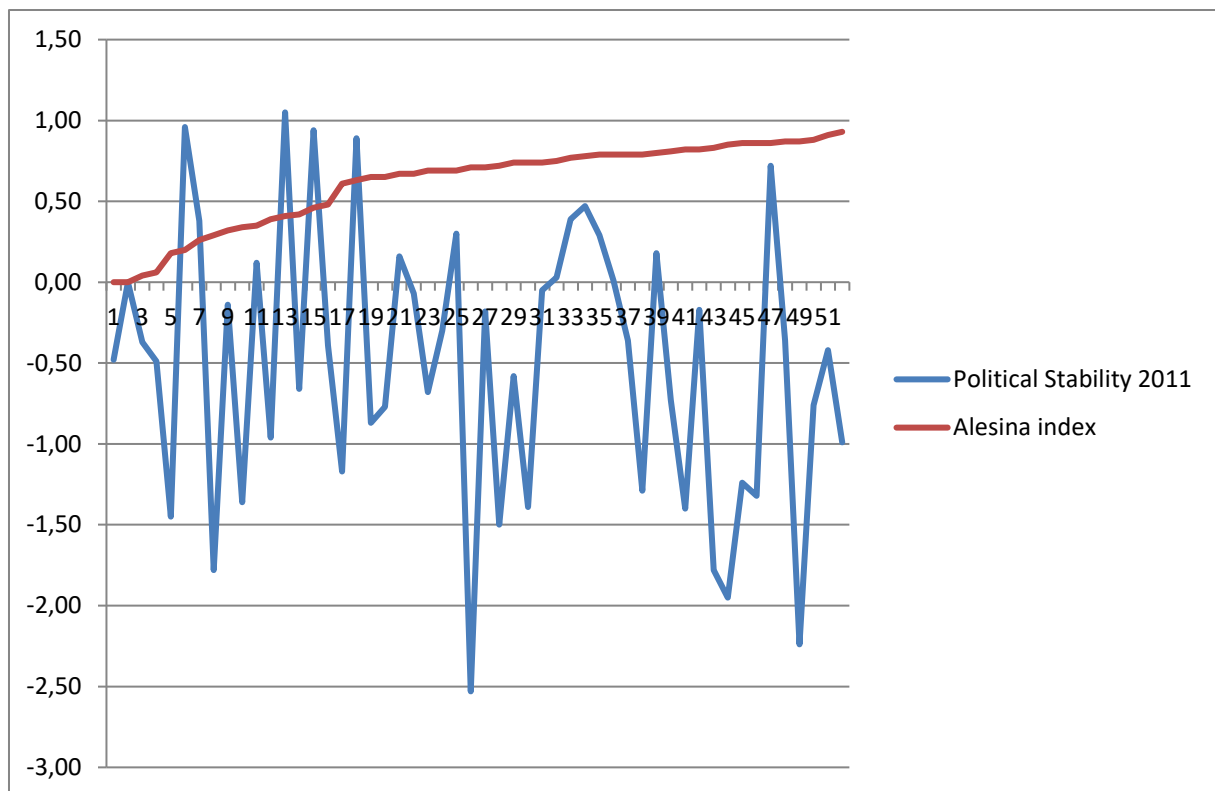
Zdi se, da z obrazložitvijo razvoja konflikta zaradi ekonomskih in političnih vzrokov v afriškem kontekstu nimamo toliko težav, kolikor imamo težavo s pojasnjevanjem razvoja vloge etničnosti v konfliktih v Afriki. Na podlagi do sedaj nanizanih podatkov in raziskav ne moremo oblikovati mnenja, kakšno vlogo ima etničnost v konfliktih v Afriki. Kot smo poudarili že prej, nam višja ali manjša stopnja etnične frakcionalizacije v afriškem kontekstu ne pove kaj dosti o njeni vlogi v konfliktih. Za empirično podkrepitev tega vprašanja smo primerjali indeks etnične frakcionalizacije, ki so ga pripravili Alesina in drugi (2003), in ga primerjali z indeksom politične stabilnosti in odsotnosti nasilja za leto 2011, ko je bil pripravljen v okviru projekta Worldwide Governance Indicators (Kaufman in Kraay, World Bank 2015). Indeks meri percepcije verjetnosti politične nestabilnosti in/ali politično motiviranega nasilja (vključno s terorizmom).⁷⁵

Graf 4.2: Primerjava med indeksom politične stabilnosti in odsotnosti nasilja ter indeksom etnične frakcionalizacije

---

⁷⁵ Poleg tega, da je ta indeks eden izmed redkih, ki meri verjetnost neke nestabilnosti, smo ta indeks izbrali zato, ker je sestavljen iz več podatkovnih virov in kazalnikov, med katere so vključeni tudi etnični, religiozni in rasni konflikti. Prav tako je eden izmed redkih, ki obstaja že od leta 1996 in ima od takrat nespremenjeno metodologijo in je zato primerljiv skozi čas. Indeks se porazdeljuje na razponu od -2,5 do 2,5, pri čemer nižja ocena pomeni večjo nestabilnost in percepcijo večje verjetnosti nasilja in obratno.

Graf 4.2 prikazuje odnos med indeksom politične stabilnosti za leto 2011 in indeksom etnične frakcionalizacije, ki so ga razvili Alesina et al. (2003) in je bil tudi uporabljen kot neodvisna (referenčna) spremenljivka v tem grafu. Graf prikazuje porazdelitev vrednosti obeh spremenljivk za 52 afriških držav, ki so bile razporejene glede na referenčno spremenljivko.⁷⁶ Kot vidimo, nam graf ne prikazuje logične slike, ki bi na ravni deskriptivne statistike nakazovala vzročno povezavo med politično nestabilnostjo in prisotnostjo konfliktov in nasilja ter etnično heterogenostjo. Četudi gre za raven deskriptivne statistike, predvidevamo, da bi se v primeru obstoja povezave med danima spremenljivkama pokazal jasnejši trend premega ali obratnega sorazmerja obeh krivulj. Z vsebinskega vidika naše raziskave bi to pomenilo, da bi z naraščanjem krivulje indeksa etnične frakcionalizacije bil opazen tudi jasnejši trend padanja indeksa politične stabilnosti. A v obstoječem grafu jasnega padanja krivulje indeksa politične stabilnosti z naraščanjem indeksa etnične frakcionalizacije ne moremo zaznati. Kar nekaj držav s skoraj enako stopnjo etnične frakcionalizacije tako dosega dobre in slabe rezultate pri stabilnosti in odsotnosti/prisotnosti nasilja ter konfliktov. Tudi pri visoki stopnji frakcionalizacije na desni strani grafa vidimo nekaj držav, ki izkazujejo večjo

⁷⁶ Med države nista vključena Somalija in Južni Sudan zaradi pomanjkanja podatkov. V prvem primeru verjetno zaradi konstantne vojne in dejansko nedelujoče države, v drugem pa zaradi mladosti same države.

percepcijo verjetnosti stabilnosti in odsotnosti konflikta kot države s podobno stopnjo frakcionalizacije. Na podlagi tega torej v kontekstu Afrike težko delamo logične zaključke o vplivu etnične heterogenosti kot take na konflikte v Afriki, saj nam ne razloži velikih razlik med državami.

Vračamo na naše vprašanje iz teoretskega okvira: Zakaj se kljub vsemu etničnost pojavlja kot takšen dejavnik v konfliktech? Zakaj je v Afriki etničnost tako izpostavljena kot delitvena črta v politiki in ekonomiji, četudi imamo v svetovnem in afriškem merilu veliko etnično heterogenih a stabilnih držav?⁷⁷ Ali če ponovimo še enkrat Markakisovo (1994) vprašanje in ga nekoliko dopolnimo: zakaj in v katerih primerih je etničnost najbolj učinkovit način politične mobilizacije in posledično mobilizacije za konflikt? Ob tem se zavedamo, da je kakršno koli dokazovanje povezav in vzročnosti zelo odvisno od metodologije in obdelave ustreznih podatkov. Podoben dvom o ustreznosti indeksa etnične frakcionalizacije, ki so ga razvili Alesina in drugi (2003, 158), je izrazil tudi Posner (2004, 850–854), ki izhaja iz tega, da v državah ne obstajajo enoznačne delitvene črte etničnih skupin in s tem tudi ne obstaja enotni indeks etnične frakcionalizacije. Po njegovem mnenju bi morali raziskovalci izbrati takšne kazalnike, ki ustrezajo specifičnemu vzročnemu mehanizmu, ki je predmet raziskovanja.⁷⁸

4.1 Razvoj etničnosti v Afriki

Če želimo najti primeren odgovor na zgornja vprašanja, je smiselno najprej pogledati ozadje razvoja etničnosti v Afriki in njenih povezav z državo, ekonomijo in konflikti. Po našem mnenju je za razumevanje okvira ključno razumeti nekaj dejavnikov iz zgodovine, ki so močno vplivali na razvoj dogodkov ob in po nastanku prvih držav v Afriki južno od Sahare in po njem. Dva pomembnejša zgodovinska dejavnika, s čimer se strinja več avtorjev (npr. Isichei 1997, 4 in 5; Ekeh 2004, 27; Mutua 2009, 33), ki sta usodno krojila nadaljnji tok dogodkov in pustila močan pečat v zavesti Afričanov, sta gotovo trgovina s sužnji in kolonializem. Z izjemo nekaj večjih kraljestev in organiziranih držav (npr. Gana, Etiopija) so prebivalci na afriškem kontinentu večinoma

---

⁷⁷ To trditev temeljimo na primerjavi vrednosti med Indeksom etnične frakcionalizacije (Alesina in drugi 2003) in Indeksa politične stabilnosti (Kaufman in Kraay, World Bank 2015), podobno kot smo jo izvedli pri Grafu 4.2.

⁷⁸ To sicer nekoliko postavlja na glavo vprašanje neodvisnosti spremenljivk (npr. etnične heterogenosti ali frakcionalizacije), a kot trdi Posner (2004, 855), »dokler takšni kazalniki ne definirajo neodvisnih spremenljivk glede na vrednost odvisne, ampak zgolj v smislu procesa, preko katerega predvidevamo, da neodvisna vpliva na odvisno«, smo na varni strani pred endogenostjo.

živeli v ohlapno organiziranih skupnostih, zato je na spremembo njihovega načina življenja in na njihovo zavest vplivala trgovina s sužnji.⁷⁹ Posledice, ki jih je pustila več stoletna trgovina s sužnji na afriški družbi in v zavesti Afričanov samih, so po našem mnenju velike. Čeprav sta se arabska in evropska trgovina s sužnji razlikovali v določenih pristopih, pa sta obe uporabljali zelo podoben način pri zaslužnjevanju. Obe sta uporabljali lokalne manjše države in kraljestva (npr. Dahomejsko kraljestvo, Ashanti država in Fulanski imperij), ki so s svojim poznavanjem okolja in skupnosti, živečih na obrobju teh držav, arabske in evropske sile zalagale s sužnji (Isichei 1997, 219, 333 in 334, Encyclopedia Britannica 2009). Takšen vzorec je po našem imel lahko močne implikacije za kasnejše dojemanje države v Afriki. Ekeh (2004, 31) pri tem poudarja predvsem razvoj in razširitev pomena sorodstvenih vezi v afriških skupnostih, ki so lahko služile kot sredstvo za zaslužnjevanje ali obrambo pred njim. Sorodstvene vezi so postale močnejše med manjšimi skupnostmi, ki so se v strahu pred novimi roparskimi pohodi bile prisiljene povezati med seboj. Sorodstvo je po eni strani predstavljalo varnost, po drugi strani pa pomagalo njegovim članom, da so lahko zadovoljevali svoje osnovne človeške potrebe (prav tam 2004, 31). Tako je imela trgovina s sužnji dve pomembni implikaciji na zavest Afričanov in njihovo družbo: nezaupljivost in strah med različnimi skupnostmi (tistimi, ki so zaslužnjevale in tistimi, ki so bile zaslužnjene) ter krepitev sorodstvenih vezi. Verjetno bi lahko domnevali, da sta se s tem krepili identiteta o skupnem izvoru ter pripadnost določeni skupini, oboje pa je pravzaprav spet izviralo iz strahu pred prihodnostjo. V Galtungovem jeziku bi lahko rekli, da se je v tem kontekstu razvila odnosna komponenta konflikta med antagonističnimi skupnostmi.

Z vidika družbenih odnosov in razvoja pomena sorodstvenih vezi lahko rečemo, da je kolonializem potem nadaljeval to, kar je trgovina s sužnji začela.⁸⁰ Veliko meja

---

⁷⁹ Najzgodnejše oblike trgovine s sužnji so oblikovali Arabci že v 10. stoletju. Te poti so najprej potekale skozi Saharo, po tako imenovani »Transsaharski« trgovski poti, nato pa zaradi vse večje prisotnosti osmanskih Arabcev na vzhodnoarfiški obali, tudi po Indijskem oceanu. Skupno se ocenjuje, da so Arabci čez Saharo, Indijski ocean in Rdeče morje prepeljali med 11 in 17 milijonov sužnjev (Encyclopedia Britannica 2009). Evropejci so v trgovino s sužnji vstopili nekoliko kasneje, in sicer nekako vzporedno z velikimi odkrivanji novega sveta, torej v drugi polovici 15. stoletja. Prvi so sužnje sicer uporabili Španci, za delo na njihovih kolonijah (Hispaniola in Kuba), vendar pa so vodilni v trgovini s sužnji zagotovo bili Portugalci, njihovemu zgledu pa so sledili še Francozi, Španci, Britanci in Nizozemci. Vrhunec trgovine s sužnji je bil dosežen v 18. stoletju, nakar je ob koncu 18. stoletja in začetku 19. stoletja počasi ugašala zaradi prepovedi trgovine, ki so jo postopoma sprejemale kolonialne sile. Obe trgovini s sužnji sta postopoma ugasnili do leta 1850 (Ekeh 2004, 28).

⁸⁰ Svoj vrhunec je kolonializem doživel v 19. stoletju, ko so evropske kolonialne sile, ki so do tedaj bile omejene le na nekaj trgovskih enklav na afriških obalah, začele pošiljati razne raziskovalce v globino afriškega kontinenta, da bi za njih raziskali »primerna« področja razvoja in izkoriščanja. Po berlinski konferenci leta 1885 so si evropske

kolonialnih posesti je bilo geometrično določenih: preprosto črte, ki so potekale po tem ali onem poldnevniku ali vzporedniku. Do tedaj znane skupnosti, skupine ali države so bile razbite ali razdeljene med dve koloniji, medtem ko je bilo po drugi strani več različnih skupin, ki so med seboj bile precej različne, združenih v skupen teritorij (Harff in Gurr 2004, 21, Mutua 2009, 35 in 36).⁸¹ Kolonialni administratorji, ki so želeli s čim nižjimi stroški učinkovito upravljati z zasedenimi področji, so si najprej pomagali z lastnim lokalnim poznavanjem sorodstvenih vezi in kasneje začeli najemati še socialne antropologe, da bi sorodstvene vezi in na njih temelječe skupnosti še bolje raziskali in ugotovili strukturo oblasti znotraj skupnosti (Ekeh 2004, 29). S tem so kolonialni administratorji želeli zgraditi poceni in enostaven način upravljanja s skupinami domačinov, ki jih do tedaj niso dovolj dobro poznali. Sorodstvene vezi, ki so jih Evropejci z raziskovanjem še bolj spodbujali, pa so se izkazale za najbolj učinkovit način nadzora in upravljanja (prav tam 2004, 29). Kolonialisti so iz sorodstvenih vezi naredili »najpogostejšo vrsto družbenih odnosov«, kar ima posledice še danes (Ekeh 2004, 29). Po drugi strani sta bila odtujitev in strah Afričanov v novih političnih tvorbah povsem naraven odziv, če upoštevamo še dimenzije ekonomskega in materialnega izkoriščanja in rasizma, ki so ga domačini doživljali v svojem okolju (Mutua 2008, 40). Ravno zaradi teh razlogov so se Afričani podobno kot v času trgovine s sužnji zatekali k sorodstvu, da bi si zagotovili osnovne potrebe po varnosti in si pomagali pri vsakdanjih premagovanjih težav in ovir, ki jih je postavljala kolonializem.⁸² Ekeh (2004, 33) ob tem poudarja pomembno vrsto družbenih odnosov, ki se je takrat razvila: razširjeno sorodstvo, ki je širše od primarnega in sekundarnega sorodstva, ki sta obstajala že v času pred kolonializmom.⁸³ Podobno kot pri trgovini s sužnji je

---

sile začele razdeljevati celoten kontinent in do leta 1912 si je vsaka izmed teh uredila svoj kolonialni imperij (Isichei 1997; Encyclopedia Britannica 2009).

⁸¹ Primeri etničnih skupin, razdeljenih na več držav, so Masaji, (razdeljeni med Kenijo in Tanzanijo), Azande (Južni Sudan in Centralnoafriška r.) ali Yoruba (Nigerija, Benin in Togo). Primeri različnih etničnih skupin v isti državi so vidni praktično v vsaki afriški državi. Mednje spadajo na primer skupnosti Yoruba, Ibo in Hausa v Nigeriji, Tuaregi na severu Malija in mandejske skupnosti na jugu te države, nomadske in polnomadske skupnosti Kalenjinov in Masajev na eni strani ter poljedelske skupnosti Kikujev na drugi v Keniji.

⁸² Ekeh (2004, 31) trdi, da zaradi zgodovine izkoriščanj v času trgovine s sužnji in kolonializma »država in njene institucije niso mogle zagotoviti varnosti navadnim Afričanom podobno kot fevdalni sistem in nacionalna država v zahodnem svetu. Ravno nasprotno – država je bila vir trpljenja in izkoriščanja za navadnega posameznika«.

⁸³ Primarno sorodstvo antropologi večinoma definirajo kot tisti neposredni krog sorodnikov, ki skrbi za sorodnike in so vključeni v vzorce nasledstva, zemljiškega lastništva, pogrebnih obredov in varnosti določenega posameznika (Ekeh 2004, 32). Sekundarno sorodstvo Ekeh (2004, 32) pojmuje kot tisto, ki je osnovano na širšem in bolj oddaljenem krogu sorodstva posameznika in je vključeno v nekatere elemente njegovega življenja (npr. pogrebi ali starostni obredi). Razširjeno sorodstvo pa je po Ekehovem (2004, 33) tisto, ki deluje zgolj, ko posameznik migrira stran od svojega rodnega kraja v mesto. V tem primeru so del njegovega razširjenega sorodstva vsi, ki prihajajo iz njegovega rodnega kraja, zato gre za fenomen, ki je povezan s kolonializmom in nastankom velikih mest v Afriki.

kolonializem pomagal okrepiti občutek pripadnosti etničnim skupinam preko poudarjanja pomena sorodstvenih vezi. Ta proces se je odvil kot odziv lokalnega prebivalstva na potrebo kolonialistov po bolj učinkovitem upravljanju kolonij. Za upravljanje in vodenje svojih kolonij je bilo to z vidika kolonialistov nujno, zato so za razvrščanje in poimenovanje različnih skupin uporabljali različna merila – geografska, jezikovna, politična in lokalna imena (Fukui in Markakis 1994, 7). Seveda se je sčasoma lokalno prebivalstvo privadilo na ta imena in ob osamosvajanju kolonij v samostojne države so ta poimenovanja določala način interakcije lokalnega prebivalstva z državo (Fukui in Markakis 1994, 7). »Afričani so ugotovili, da je pri odnosu z državo v ožjem smislu pripadanje določenemu »plemenu« zelo prikladno oziroma je to celo prednost« (prav tam 1994, 7). Blanton in drugi (2001, 473–489) so naredili primerjavo med britanskim in francoskim kolonialnim stilom upravljanja in njunim vplivom na pojav, razvoj in zaostrovanje morebitnih konfliktov. Francozi so v svojih kolonijah za razliko od Britancev izvajali predvsem centralizacijo in asimilacijo francoski kulturi ter francoskemu modelu enakopravnosti. Francozi so želeli družbeno strukturo in organizacijo etničnih skupin bolj ali manj odpraviti ali vsaj nevtralizirati. Britanci pa so v svojih kolonijah izhajali iz dejstva, da lokalno afriško prebivalstvo nikoli ne more biti enakopravno kolonizatorjem in je zato bolje, da sta družbena struktura in organizacija prepuščeni Afričanom. Etnične strukture v britanskem kolonialnem sistemu so se v večji meri ohranile in imele poleg poudarjenih razlikovanj med njimi na voljo tudi tradicionalne družbene institucije, ki so v post-kolonialnem času delovale kot strukture politične mobilizacije (Blanton in drugi 2001, 489). To je za nas lahko eden od indikatorjev, da je bil kolonializem tudi katalizator nastanka politične identitete etničnih skupin.

Razširjeno sorodstvo je bilo tisto, ki je v multietničnih in za Afričane gotovo konfuznih afriških metropolah nudilo posamezniku zadovoljitev njegovih osnovnih potreb po varnosti in pomoč v neznanem svetu samo zato, ker je izhajalo iz iste regije ali kraja kot posameznik sam (Ekeh 2004, 33). Seveda so bili na tej ravni odnosi veliko bolj formalizirani kot na ravni primarnega sorodstva in so vključevali paleto dolžnosti in pravic vsakega člana tega sorodstva (prav tam 2004). »Pravice in dolžnosti, ki jih posamezniki uživajo znotraj razširjenega sorodstva, večinoma ne obstajajo v formalnem odnosu posameznikov do moderne afriške države« (Ekeh 2004, 35). Ob oblikovanju etničnih identitet in vse bolj intenzivnem zaznavanju razlikovanja med

pripadniki ene in druge skupine odnose znotraj teh skupin Berman (2004, 46) poimenuje *moralna etničnost*. To je pojav, pri katerem ne gre le za neracionalno pripadnost svoji etnični skupini, ampak celotno politično organizacijo znotraj določene etnične skupine, ki posamezniku na podlagi njegove pripadnosti nalaga celo vrsto pravic in dolžnosti ter podreditev določeni avtoriteti (Berman 2004). To je po mnenju Bermana (2004, 46 in 47) prihajalo zlasti do izraza pri srečevanjih z državnimi institucijami oziroma birokracijo, ki bi morale temeljiti na zaupanju.⁸⁴ Srečanja z državno birokracijo so za navadnega Afričana vedno predstavljala zmes strahu in priložnosti hkrati. Strahu zaradi sistema, ki ga do tedaj niso poznali in priložnosti zaradi možnosti dostopa do različnih ekonomskih virov in sredstev za preživetje. To je pospešilo razvoj klientelističnih odnosov (angl. *patron – client relationship*) med pripadniki istih skupnosti, sorodstva ali etničnih skupin (Berman 2004, 46). Zdi se, da ta proces še najbolj ponazori Berman (2004, 47) v naslednji trditvi:

Poseben vzorec odnosov med državo in družbo, ki se je razvil v kolonialni Afriki, je bil osnovan na klientelističnih odnosih med Afričani, ki so imeli dostop do kolonialne oblasti, in etničnimi skupnostmi, ki so jim pripadali. Ta vzorec je oblikoval fragmentirano množico manjših skupnosti zaupanja in vpliva, znotraj katerih so individualna poštenost, pravice in dolžnosti bile stvar aktivnega političnega procesa, medtem ko se je med temi skupnostmi razvijalo vse večje nemoralno tekmovanje za dostop do ekonomskih virov iz naslova države.

Tu je navzoča nova dimenzija funkcije razširjenega sorodstva, to so ekonomski viri, ki lahko odločajo o posameznikovem preživetju ali družbenem razredu in zato pomenu sorodstva dajejo bistveno večjo težo. Pomen sorodstva in etničnosti je tako bil za veliko ljudi eksistencialnega pomena tudi zato, ker je država v ožjem pomenu besede v afriških državah po navadi največji delodajalec.⁸⁵ Ob tem se srečamo še z enim konceptom, ki pomembno opisuje odnos kolonialistov do afriškega prebivalstva in ki je bil v središču razprav o naravi afriških skupnosti. To je koncept *plemena* oziroma izpeljank te besede.⁸⁶ Raba besede plemo za označevanje afriških skupnosti je bila še

---

⁸⁴ Navezuje se na Webrovo tezo o idealnem tipu birokracije, kjer igra ključno vlogo družbeno zaupanje, torej zaupanje ljudem, ki jih ne poznamo, da bodo izvršili določene naloge, za katere so zadolženi (v Berman 2004).

⁸⁵ Horowitz (1985, 215) navaja, da v afriških državah državna uprava absorbira med 50 in 60 % letnega proračuna. Posamezniki, ki se lahko zaposlijo v državni upravi, so tako v primerjavi s preostalim prebivalstvom ekonomsko preskrbljeni, verjetno pa so preskrbljene tudi njihove družine in vsaj del sorodstva.

⁸⁶ Danes se večina avtorjev (Gulliver 1969; Šterk 1990, 126, 131; Jenkins 2008, 18) strinja, da pojem plemo ni ustrezen in da je to večinoma izum kolonializma na podlagi nekih arbitrarnih sodb o afriških domačinih in da je

posebej problematična, ker je dostikrat pomenila tudi stopnjo razvoja določene skupnosti in ne le njene organiziranosti in bila v tem smislu mišljena slabšalno. Kakor koli že, glavno besedo pri »ustvarjanju« plemen so imele kolonialne sile, kolonialna administracija in najeti antropologi, ki so raziskovali odnose med domačini ter zgoraj opisani procesi, ki so iz tega izhajali. »Kolonialne birokracije so odigrale ključno vlogo pri ustvarjanju plemenske identitete iz prejšnjih sorodstvenih skupin in političnih enot, ki so temeljile na klientelističnih odnosih med domačimi centri moči in njihovimi podporniki, tako da so iz njih naredili vzorce in enote za posredno upravljanje« (Berman in drugi 2004, 5). Zato tu vidimo zelo kontradiktorno situacijo, saj so kolonialni upravitelji po eni strani dojemali plemena in vse, kar je plemensko, za nazadnjaško in zaostalo, po drugi strani pa so to identiteto še bolj spodbujali. Če so bile predkolonialne sorodstvene skupine in vaške skupnosti z vidika Evropejcev precej nejasno določene in fluidne, so jim kolonialni upravitelji nadelili ime, jim določili teritorij, potrdili poglavarja, skratka formalizirali. Po določenem času se je že razvila tudi »plemenska« intelektualna elita, ki je prevzela vlogo »plemenskega prebujenja« in nadaljnega ozaveščanja o etnični pripadnosti. To intelektualno elito Berman in ostali (2004, 5 in 6) celo primerjajo z buržoazno intelektualno elito, ki je v Evropi vodila razvoj nacionalizmov. V splošnem lahko rečemo, da je v kolonialnem času rasla »plemenska zavest«, obenem pa so se poglobljale razlike med plemeni (Gulliver 1969, 13). Iz tega izhaja tudi plemensko obnašanje ali tribalizem, ki ga Gulliver (1969, 11) v širšem smislu razlaga kot zatekanje k tradiciji in avtoritetam iz predkolonialnih časov. Vendar pa ima v afriškem družbeno-političnem kontekstu koncept plemena globlji pomen. Ekonomski napredek in s tem vedno večje zahteve po ekonomskih virih države ob hkratni rastoči zavesti plemen o medsebojni različnosti skupaj z negotovostjo, ki so jo občutili pripadniki teh plemen v urbanih okoljih, so povzročili vedno intenzivnejše tekmovanje med plemeni za pridobivanje posebnih prednosti v razmerju do države, ki se je preselilo tudi v politično okolje. Tako imenovani *politični tribalizem*, ki ga Berman (2004, 46) po Lonsdale povzema takole: »solidarnost in politično organiziranost načrtano z mejami etničnih skupin, ki nastopa najprej nasproti kolonialni državi in nato vedno bolj proti drugim etničnim skupinam v boju za dostop do državnih virov in oblasti nasploh«. Afričani so tako v kolonialnem izumu plemena zaznali politično orožje za svoj boj za

---

danes veliko bolj primerna raba koncepta etnična skupina. Vendar pa so posredne implikacije, ki jih prinaša koncept plemena, kljub temu uporabne za naše razumevanje stanja duha v času kolonializma in posledic le-tega, še bolj pa so pomembne vse izpeljanke tega pojma (plemenski, tribalizem itd.).

ekonomske vire. Skupaj z moralno etničnostjo predstavlja politični tribalizem dominantni način in hkrati problem kompleksnega političnega in družbenega konstituiranja etničnih skupin v afriških državah v času kolonializma in po njem, ki je osnovan na konfliktu pri dostopu do ekonomskih dobrin in moči v državi (Berman in drugi 2004, 5 in 6).

V tem smislu vidimo koncept plemena in vse pojme povezane z njim kot družbeno politični proces, ki se je dogajal vse od kolonializma dalje v Podsaharski Afriki in ki je usodno zaznamoval dojemanje države v tem delu sveta. Tribalizem, ki je, kot smo videli, v največji meri proizvod kolonializma, je večinoma zaviral kakršno koli združevanje in solidarnost zunaj okvirov etnične skupine (npr. na podlagi družbenih razredov, ideologije itd.), to pa je ob hkratnem dojetanju države kot abstraktnega vira ekonomskih dobrin prispevalo k nezmožnosti razvoja nacionalizma državljanskega tipa. Politični tribalizem političnim elitam narekuje, da so zagovorniki svojih etničnih skupin in da si prizadevajo zagotoviti čim večji delež ekonomskih virov za svojo skupino. Po drugi strani pa moralna etničnost narekuje političnim elitam obveznosti do pripadnikov svoje etnične skupine v zameno za podporo, ki so jo od njih dobili. Moralna etničnost in politični tribalizem tako preprečujeta razvoj širših pripadnosti nekemu družbenemu razredu na državni ravni. Namesto nekega dominantnega razreda na državni ravni, ki bi deloval v korist nacionalnega razvoja, obstajajo etnični »razredi«, ki si s pomočjo moralne etničnosti zagotovijo vodstveni položaj znotraj svoje skupine, navzven pa so glavni akterji političnega tribalizma (Berman 2004, 49).

Tako lahko glede etničnosti in njenega razvoja v afriškem kontekstu zgolj ponovimo misel Markakisa (1994, 236) o tem, da so etnične skupine kot politični akterji proizvod situacije in ne neki ostanek iz (predkolonialne) preteklosti. Kot pravijo Berman in drugi (2004, 3), afriške etnične skupine »niso atavistični, primordialni ostanki arhaične primitivne kulture, ampak precej bolj moderni proizvodi afriških srečevanj z kapitalizmom in nacionalno državo v kolonialnem in post kolonialnem času«. S tem lahko tudi jasneje razumemo Turtonovo (1994, 16) razdelitev na etnično in politično identiteto v afriškem kontekstu, ki smo jo omenjali v predhodnem poglavju. Tako se je etničnost oziroma mejnost etničnih skupin, ki je temeljila na pripisovanju pomena razlikam med skupinami, preko načrtne in nenačrtne manipulacije s strani kolonialnega sistema in kot tudi stalnega tekmovanja za vire med etničnimi skupinami spremenila v *politično mejo*, ki je podlaga za ekonomsko in socialno diferenciacijo. Etnična

pripadnost je postala determinanta posameznikovega ekonomskega in družbenega življenja ter marsikdaj njegovega preživetja. V omejenem obsegu bi etničnost lahko primerjali z državljanstvom z eno pomembno razliko: mnenja smo, da etnično pripadnost posameznik veliko težje zamenja kot državljanstvo.⁸⁷ Ko se v tem kontekstu posamezniki rodijo v etnično skupino in spoznajo, da je njihova prihodnost v okolju relativnega pomanjkanja virov odvisna od skupinskega uspeha njihove etnične skupine v tekmovanju za vire znotraj abstraktne enote, kot je država, bo etnična identiteta dobila popolnoma novo politično dimenzijo in etnična pripadnost bo postala najbolj učinkovit način politične mobilizacije. Kot pravi Horowitz (1985, 217), je »država v postkolonialnem času postala osrednja točka za etnične zahteve preko vloge, ki jo je podedovala iz kolonializma«. Podobno je Sanders (2002, 349) prepričan, da se intenzivni občutki pripadnosti etničnim skupinam in vključevanje v skupnostne aktivnosti lahko ohranjajo le, če etnična skupina zagotavlja vse vire za preživetje njenim članom. Seveda ne mislimo, da gre za nekakšen samoumeven in notranje inerten proces, ki poteka brez jasnih političnih akterjev. Kot pravijo Berman in drugi (2004, 7), so voditelji posameznih etničnih skupin oziroma njihova elita, ki bi sicer v zahodnih industrijskih državah bili predmet razrednega tekmovanja ali celo boja, tisti, ki jim pripadnike etničnih skupin uspe prepričati, da je njihova relativna deprivacija posledica razredne diferenciacije na podlagi etnične pripadnosti. Tako so, kot opozarja Markakis (1994, 223), po odhodu kolonialistov novi voditelji držav, ki so prišli na oblast, hitro ukinili večino nastavkov demokracije in pravne države, spremenili ustavo, si podredili sodišča in prešli v enostrankarski režim z dosmrtnimi avtoritarnimi voditelji, ki so se zanašali na uporabo sile in lojalnost »svojih« ljudi. Povedano drugače: »za veliko večino Afričanov je metaforično sorodstvo etničnosti ključen način za zadovoljevanje njihovih osnovnih potreb po varnosti, v dobesednem ali prenesenem pomenu. In podobno kot »horizontalno sorodstvo« nacionalizma drugje po svetu je etničnost postala tudi način zadovoljevanja njihovih potreb po družbeni identiteti in pripadnosti« (Berman in drugi 2004, 11).⁸⁸ Če se sedaj vrnemo k našemu modelu vloge etničnosti v konfliktu (slika 3.4) in to postavimo v ravnokar opisani afriški kontekst, pridemo do

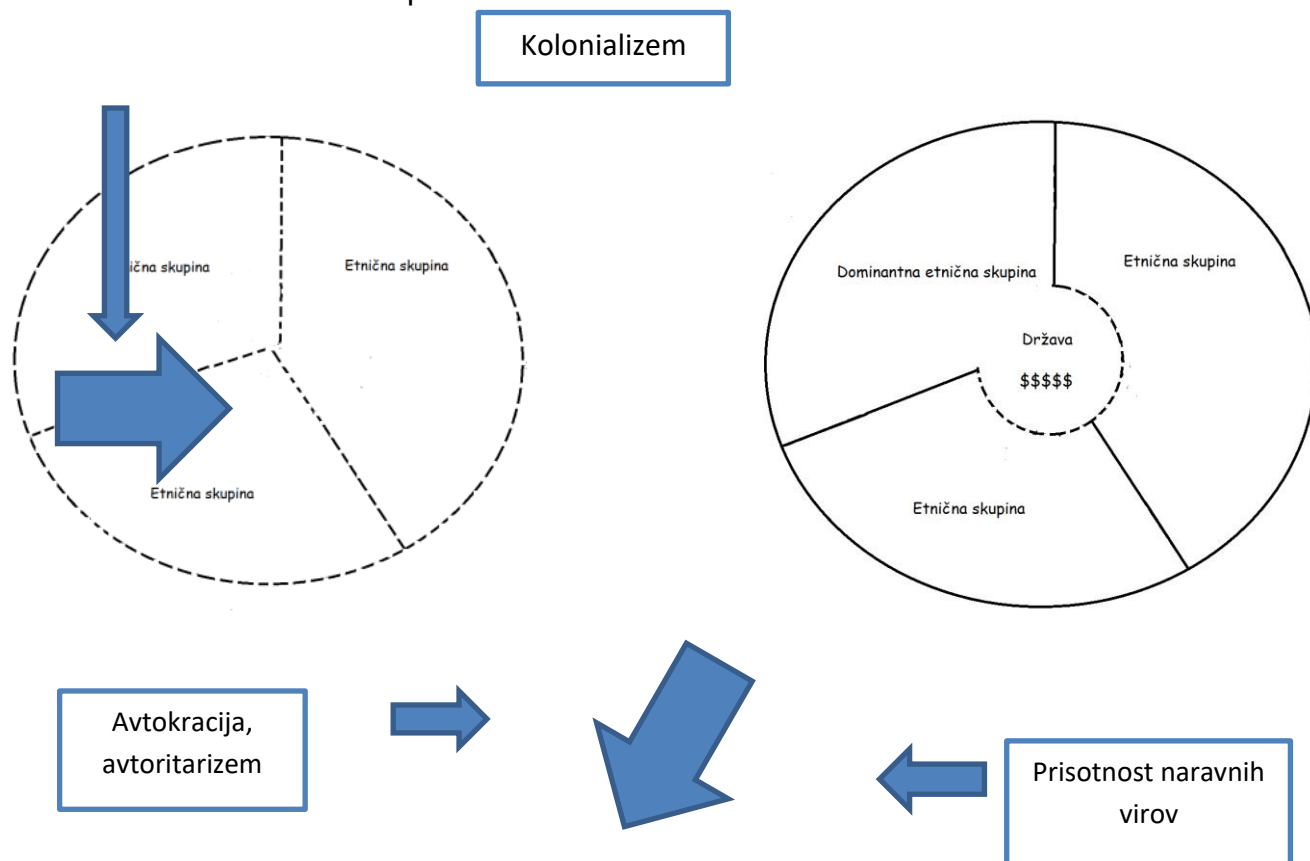

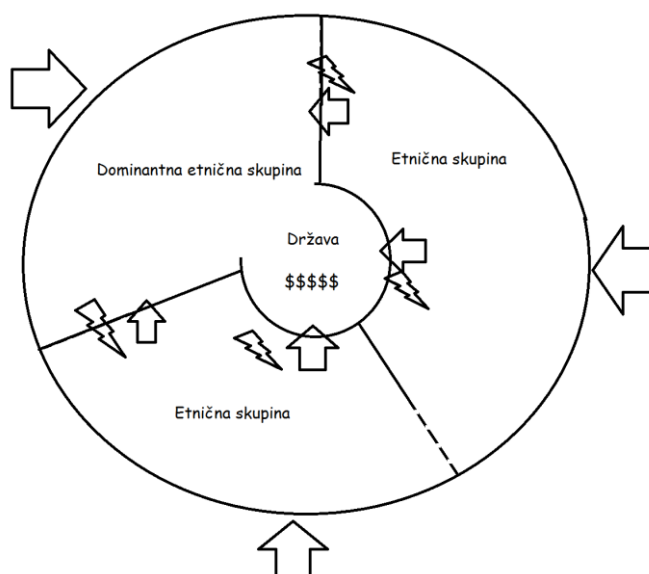
⁸⁷ To trditev bomo poskusili potrditi tudi v študiji primera Južnega Sudana.

⁸⁸ Berman in drugi (2004, 11) se tu sklicujejo na Andersonov (1983) koncept narodov kot zamišljenih skupnosti. Kot pravi Anderson (1983, 14), je narod nedvomno zamišljen, saj niti pripadniki najmanjšega naroda nikdar ne spoznajo vseh svojih sočlanov in vendar vsak izmed njih v mislih nosi predstavo o povezanosti v skupnost. Narod je skupnost, saj se ne glede na neenakost in izkoriščanje, ki vladata v njej, vedno poraja globoko horizontalno tovarištvo (prav tam 1983, 16).

domneve, da so sodobne afriške etnične skupine pravzaprav že potisnjene k notranjemu krogu, ki predstavlja državno oblast in njene vire. Kar želimo reči, je, da se v tem kontekstu etnične skupine in njihovi posamezniki že rodijo v tisti del kroga, kjer je meja med etničnimi skupinami zaradi njihove politične narave nepremostljiva in hkrati določa tudi način socialne in ekonomske diferenciacije. Etnične skupine in posamezniki so torej na neki način obsojeni na stalno politično tekmovanje oziroma boj za primat v centru. Kot pravi Horowitz (1985, 217), je »država v postkolonialnem času postala osrednja točka za etnične zahteve preko vloge, ki jo je podedovala iz kolonializma«. S tem v mislih lahko tudi na teoretski ravni spet podpremo naš prvotni krožni model konflikta in vloge etničnosti v njem s tem, da je treba narediti določeno modifikacijo in krog nekoliko zožiti. Prikaz vpliva kolonializma in drugih dejavnikov lahko nakažemo v spodnjem večfaznem prikazu našega prvotnega modela.

Slika 4.5: Večfazni prikaz modela etničnosti in konfliktov v Afriki

Zgornja slika prikazuje naš slikovni teoretski model iz poglavja 3.1.3, ki je razdeljen na več faz glede na vpliv dejavnikov, o katerih smo govorili v tem poglavju. Gre seveda zgolj za poskus modeliranja procesa nastanka konfliktov v afriškem kontekstu na podlagi tekoče razprave. Model prikazuje najprej stanje etničnih skupin na določenem teritoriju pred časom kolonializma, ko etnične skupine še niso bile zamejene s kolonialno državo in skupno, centralizirano kolonialno administracijo. Kot smo trdili nekoliko prej, kolonializem to strukturo spremeni v določeno zamejeno ozemlje in preko politizacije etničnih skupin zariše politične meje med njimi, v sredino pa postavi državo. Druga faza torej predstavlja etnične skupine znotraj države takoj po koncu kolonializma. Dominantna etnična skupina se v tej fazi zave svojega položaja in zavzame svoje mesto na oblasti. Ob naraščajočih okoliščinah relativnega pomanjkanja in/ali novo odkritem naravnem bogastvu (npr. nafta, diamanti itd.) lahko dominantna etnična skupina začne vse bolj zapirati možnosti drugih skupin do dostopa do oblasti in ekonomskih virov, medtem ko druge etnične skupine vse bolj pritiskajo na državno oblast. Tretja faza nato kaže konfliktno situacijo, ko so pritiski, ki jih lahko dodatno potencira zunanji dejavnik (gospodarska kriza, naravna nesreča, dvig/padec cen naravnega bogastva itd.) tako veliki, da to preraste v konflikt.

Etnične skupine, ki stalno težijo k centru (državi v ožjem pomenu besede), so v neprestanem tekmovanju ter na robu konflikta. Ob tem se moramo spet spomniti Blantona in drugih (2001, 488 in 489), ki opozarjajo na razlike med francoskim in

britanskim tipom kolonializma: ker so Britanci zaradi svojega sistema posrednega upravljanja kolonij lokalnim etničnim skupinam in vladarjem pustili njihove državne družbene institucije, so tudi te kasneje odigrale vidnejšo vlogo kot strukture za politično mobilizacijo v postkolonialnem času. Po njihovem mnenju naj bi zato v francoskem postkolonialnem območju etnični konflikti bili manj frekventni, kjer pa so se konflikti dogajali, so prevzemali obraz revolucije ali revolta proti elitam. Kot so že nakazali nekateri prej opisani avtorji (npr. Collier 1999, 14; Bates 2008, 27 in 28), so zunanji pritiski in nenadne spremembe, ki vodijo k povečanemu strahu pred prihodnostjo ali občutkom ogroženosti, verjetno predvsem ekonomske narave (naravna bogastva, hitra gospodarska rast ali padec), saj so glede na ravnokar povedano nenadne spremembe na politični ravni že stalnica in del politične etničnosti kot take. Takšno stanje državne ureditve in načina vladanja Markakis (1994, 236) poimenuje etnokracija, kjer je »etničnost imperativ, ki je vpleten v same osnove političnega reda in deluje kot nadzorni dejavnik političnega procesa, še preden etnično gibanje izzove takšen ustroj«.

Z vidika Galtungove analize konflikta imamo v opisanem stanju izpolnjene vse tri elemente, ki vodijo do različnih oblik nasilja.

- Komponenta odnosa je, kot smo že omenjali, bila oblikovana že v času suženjstva in se je s kolonialno politiko še okrepila. Predstavlja na preteklih izkušnjah temelječe antagonizme in nezaupanje med etničnimi skupinami, predsodke in stereotipe, ki so jih kolonizatorji še spodbujali preko selekcije »naprednejših« in »bolj zaostalih plemen«. Kot pravi Horowitz (1985, 160), so »kolonialni pogledi na razne značilnosti etničnih skupin dodali vrednostno dimenzijo etničnim razlikam, četudi so bile še najbolj napredne skupine še vedno podrejene (kolonizatorjem op. a.)«, kljub temu, da tako kot Blanton in drugi (2001, 488 in 489) trdi, da so bile določene razlike v dojemanju Afričanov med britanskim in francoskim kolonialnim sistemom.⁸⁹
- Komponenta nasprotja so ekonomski viri, za katere tekmujejo etnične skupine oziroma nadzor nad temi viri, ki se najlažje udejanja preko oblasti v državi. Ker je etničnost kot sredstvo socialne in ekonomske diferenciacije znotraj države

---

⁸⁹ Horowitz (1985, 162, in 163) navaja primere odnosa britanskih kolonizatorjev, ki so na primer Kikuyu v Keniji, Ibo v Nigeriji in Ewe v Gani smatrali za proaktivne skupine, medtem ko so bili Kamba, Hausa in Severnjaki v teh istih državah smatrani kot pasivni.

vkomponirana v politični red, hkrati pa je le-ta sama po sebi askriptivna, pridemo do zaključka, da so cilji dveh različnih etničnih skupin nekompatibilni, torej pridemo do klasičnega konfliktnega položaja oziroma nasprotja.

- Komponenta vedenja je manifestacija politične tekme za ekonomske vire. To se lahko izrazi v odprtem konfliktu med etničnimi skupinami, torej etničnem konfliktu. Če do nasilja ne pride, pa gre seveda za prikriti latentni konflikt.

Z vidika širše analize etničnega konflikta vidimo, poleg posredne potrditve našega zastavljenega modela, da se ujemajo tudi teorije, ki smo jih obravnavali v poglavju o konfliktih in etničnosti. Skoraj zagotovo politični tribalizem in moralna etničnost kot družbena fenomena in posledica procesov, ki so se v Afriki dogajali v času kolonializma in še prej, nekako sovpadata tudi s teorijo DDK v točki, ki govori o identitetnih skupinah in ključni vlogi države. Tu Ramsbotham in drugi (2005, 91) povzemajo Azarjevo poudarjanje postkolonialne države, kjer so preko moralne etničnosti etnične skupine preobrazile državo v vrsto etnokracije. Hkrati politični tribalizem na neki način odslikava tudi Collierjeve ideje v teoriji pohlepa, kjer pripadniki etničnih skupin preračunavajo, koliko koristi jim bo prinesla podpora njihovim etničnim elitam. Če nadalje sledimo analizi interesov in ciljev vpletenih strani v konfliktu, pridemo do Harffove in Gurra (2004), ki sta v svojih analizah etnopolitičnih skupin vse sistemizirala v štiri kategorije: etnonacionaliste, domorodce, etnorazrede in etnične tekmece. Glede na to, da je poglavitni cilj etničnih tekmecev za razliko od ostalih tipov predvsem delitev oblasti in ne avtonomija ali osvoboditev od diskriminacije, bi večino politično aktivnih etničnih skupin v Afriki na podlagi dosedanje razprave uvrstili prav v to kategorijo. Tudi Gulliver (1969, 28 in 29) se strinja, da gre pri tribalizmu bolj za boj med skupinami znotraj države za sredstva, ki jih ponuja država, kot pa za neko suverenost ali avtonomijo zunaj obstoječih okvirjev.

Etničnost se v kontekstu konfliktov v Afriki kot pomemben dejavnik pojavlja predvsem zaradi svoje politične narave, ki je večinoma posledica kolonializma. Kadar je torej etničnost v njenem rudimentarnem pomenu, kot smo jo obravnavali v poglavju 3.1, prevzela zaradi vpliva kolonializma nase moderen, političen obraz, postane tudi akter politične mobilizacije in preko vloge delitvene črte tudi dejavnik konflikta. Predvidevamo, da se to ni zgodilo v vseh državah Afrike v enaki meri, kljub temu da so skoraj vse po vrsti etnično heterogene – od tod razlike v indeksih politične stabilnosti in odsotnosti nasilja v različnih državah. Razlogi za to so lahko bili v različnih sistemih

kolonialnega upravljanja, ki smo jih nekoliko prej omenjali, ali preprosto v posameznih političnih okoliščinah držav ob koncu kolonializma, ki niso vodili v politizacijo etničnosti. Bistveno spoznanje za nadaljevanje naše raziskave o vlogi etničnosti v konfliktih v Afriki je torej, da vlogo lahko igrajo tiste etnične skupine, ki so se preko procesov v kolonializmu in po njem politizirale. Če hočemo torej nadaljevati z raziskovanjem nujnih in zadostnih vzrokov za konflikte v Afriki, bomo namesto vseh etničnih skupin v ozir morali vzeti le tiste, ki so tudi politično aktivne. Zato smo mnenja, da je pri empiričnem raziskovanju vloge etničnosti v konfliktih namesto kazalnikov, ki merijo zgolj etnično frakcionalizacijo oziroma heterogenost, treba vzeti tiste kazalnike, ki merijo etnopolitično frakcionalizacijo oziroma heterogenost, ki je osnovana zgolj na politično aktivnih ali relevantnih etničnih skupinah. Zaradi podobnih dilem je tudi Posner (2004) pripravil indeks politično relevantnih etničnih skupin, česar pa se bomo še dotaknili v naslednjem poglavju.

5 Empirični del: vzroki za konflikte ter vloga etničnosti v Afriki in Južnem Sudanu

Glede na to, da sta predmet naše raziskave afriški kontinent v širšem smislu in Južni Sudan v ožjem ter da smo poleg tega še v raziskovalnem smislu omejeni z dostopnostjo podatkov, bo naše preverjanje hipotez potekalo dvofazno, kot prikazuje spodnja tabela.

Tabela 5.1: Dvofazni načrt preverjanja hipotez

Preverjanje s pomočjo raziskovalne metode	1. Faza: Primerjalna analiza afriških držav	2. Faza: Študija primera Južni Sudan
Hipoteza		
H1: Etničnost v konfliktih v Južnem Sudanu igra predvsem vlogo delitvene črte, etnična pripadnost pa sredstva za mobilizacijo.	DELNO: Kaj so nujni in zadostni vzroki za konflikte v afriških državah nasploh in kje se pri tem nahaja etničnost?	DELNO: Ali kombinacija vzrokov ustreza tudi situaciji v Južnem Sudanu? Ali igra etničnost vlogo delitvene črte in zakaj?
H2: Na moč mobilizacije s pomočjo etnične pripadnosti vpliva predvsem relativna sprememba socialno-ekonomskih razmer.	DELNO: Ali med vzroki za konflikt etnopolitična heterogenost in sprememba ekonomskih razmer nastopata skupaj?	DELNO: Kako so se socialno-ekonomske razmere v Južnem Sudanu spreminjale in kaj je to pomenilo za mobilizacijo vpletenih strani?
H3: Etnična identiteta skupin v Južnem Sudanu se je od začetka trajanja konfliktov še okrepila, razlikovanja med skupinami pa še poglobila.	/	IZKLJUČNO: Kako so se spremenili odnosi med vpletenimi stranmi tekom konflikta?
H4: Vloga etničnosti v konfliktu je tem večja, čim bolj je povezana z nedemokratsko in avtoritarno ureditvijo države.	DELNO: Ali etnopolitična heterogenost in nedemokratskost nastopata skupaj kot vzroka za konflikt?	DELNO: Kaj so bila pričakovanja vpletenih strani od političnega sistema in kako se je etničnost povezovala z oblastjo?

Tabela 5.1 prikazuje načrt preverjanja hipotez v empiričnem delu preko dveh faz in dveh raziskovalnih načrtov: primerjalne analize med afriškimi državami in študijo primera Južnega Sudana. Primerjalna analiza bo služila predvsem za identifikacijo

kombinacij glavnih vzrokov za konflikte v afriškem kontekstu, za katere upamo, da jih bomo uspeli identificirati kot nujne in/ali zadostne. Na ta način bomo naredili prvi preizkus našega teoretskega modela in hipotez o vzrokih za konflikte in vlogi etničnosti znotraj tega, a le do točke, kjer lahko govorimo o kombinaciji vzrokov. Neodvisne spremenljivke in njihove kazalnike, ki bodo predstavljali potencialne vzroke za konflikte v Afriki in kasneje v Južnem Sudanu, bomo opredelili v naslednjem poglavju. Tako bo primerjalna analiza na neki način preizkus naše splošne razprave iz prejšnjih poglavij o vzrokih za konflikte v Afriki. A primerjalna analiza bo lahko zgolj odgovorila na vprašanje, »kaj in kateri« so vzroki za konflikte, ne pa tudi, »zakaj in kako« ti vzroki delujejo ter, predvsem, kakšna je vloga etničnosti med njimi. Globlje razumevanje vzrokov »zakaj in kako« za konflikte in vloge etničnosti v konfliktih nam bo osvetlila študija primera Južnega Sudana preko analize dostopnih virov, predvsem pa preko izvedbe polstrukturiranih intervjujev s posamezniki, ki so ali pa so bili pri konfliktu prisotni.⁹⁰ Preko dostopnih primarnih in sekundarnih virov bomo na primeru Južnega Sudana sledili preverjanju vpliva spremenljivk, ki jih navajamo v naslednjem poglavju, kot glavnih vzrokov konflikta v Južnem Sudanu. Polstrukturirani intervjuji bodo namenjeni predvsem razumevanju vloge etničnosti, dojemanja etničnosti in dojemanja vzrokov za konflikte v Južnem Sudanu s strani lokalnega prebivalstva. Takšen vrstni red, torej najprej kvantitativni in nato kvalitativni raziskovalni načrt, se sklada s četrtnim tipom integracije obeh oblik raziskovanja, ki jo navaja Flick (2006, 36): kvalitativna raziskava dodaja globino in razumevanje rezultatom bolj kvantitativnih oblik, ki jo v našem primeru predstavlja primerjalna analiza. Seveda pa se moramo zavedati, da četudi smo že v empiričnem delu naše raziskave, bo pri študiji primera potreben še nekoliko širši kontekstualni uvod zgodovine Južnega Sudana, etničnosti in analize konflikta.

Tabela prikazuje tudi vprašanja, na katera bosta znotraj zastavljenih hipotez poskušala odgovoriti posamezna faza preverjanja hipotez in njen raziskovalni načrt. Kot vidimo, bomo pri potrjevanju vseh hipotez, razen pri H3, načrta kombinirali, torej delno preverjali tako s primerjalno analizo kot s študijo primera. V sklepni razpravi (poglavje

---

⁹⁰Pri tem so raziskovalčevo mnenje, njegova stališča in predhodno znanje del raziskave same in ne intervenirajoča spremenljivka kot pri kvantitativnem raziskovanju. S tem v mislih se tudi mi lotevamo študije primera po primerjalni analizi, saj nas zanimajo predvsem za nas neznani vidiki vloge etničnosti v konfliktu, torej vprašanje »zakaj in kako«. To se sklada tudi s Flickovo (2006, 36) tipologijo različnih raziskovalnih načrtov, kjer uporabljamo tako kvantitativne kot kvalitativne raziskovalne metode..

7) bomo nato v skladu s svojim dvofaznim načrtom preverjanja hipotez primerjali in povezali rezultate preverjanja iz obeh faz. Na podlagi tega primerjanja in vsebinske razprave se bomo potem za vsako hipotezo posebej lahko odločili, ali jo lahko sprejmemo ali pa jo je treba zavrniti. Pri tem sledimo načelu komplementarnosti obeh oblik raziskovanja, kar pomeni, da vsaka izmed obeh oblik raziskovanja naslavlja tista vprašanja, ki jih druga oblika ne more. Menimo, da bomo s takšnim pristopom lahko tako s kvalitativnega kot (vsaj v omejenem obsegu) nekoliko bolj kvantitativnega vidika bolj celovito odgovarjali na vprašanja, ki nam jih postavljajo naša teoretska izhodišča in zastavljene hipoteze.

5.1 Operacionalizacija spremenljivk

Da bi lahko preverjali svoje hipoteze, je treba natančneje specificirati spremenljivke in njihove kazalnike (indikatorje), ki tvorijo skupine dejavnikov konfliktov v Afriki in Južnem Sudanu.⁹¹ Na podlagi dosedanje razprave smo kot glavne identificirali tri skupine dejavnikov konfliktov v Afriki: ekonomske, politične in zunanje. To so široke opredelitve, ki potrebujejo dodatno opredelitev spremenljivk v kontekstu naše razprave in konkretne kazalnike, ki jih lahko bodisi merimo ali vsaj posredno ocenimo in jih kasneje uporabimo za preverjanje našega teoretskega modela in hipotez. Na podlagi dosedanje preučitve del avtorjev in raziskav smo prišli do spodnjega seznama spremenljivk, preko katerih bomo v nadaljevanju preizkušali naš teoretski model in hipoteze. Neodvisne spremenljivke tako predstavljajo potencialne dejavnike konfliktov, odvisna spremenljivka pa je naš glavni predmet opazovanja.⁹² Nabor potencialnih neodvisnih spremenljivk in njihovi kazalniki nam bodo služili predvsem pri primerjalni analizi in v nekoliko manjši meri pri študiji primera Južnega Sudana. Vse neodvisne spremenljivke so razporejene po prej omenjenih skupinah dejavnikov, ki smo jih opredeljevali v teoretskem modelu.

---

⁹¹ Kazalnik je zunanji znak spremenljivke, ki jo želimo meriti. Spremenljivko lahko določa več kazalnikov hkrati, ki jih lahko povežemo v indeks (Toš in Hafner-Fink1998, 85).

⁹² Zavedamo se, da smo odvisnost ali neodvisnost spremenljivk določili mi sami, da bi jih lahko uporabili za naš raziskovalni model in preverjali hipoteze.

Neodvisne spremenljivke⁹³

1. Politični dejavniki:

Demokracija/avtokratskost političnega sistema

Naš teoretski model in hipoteze so osnovani na trditvah številnih avtorjev (npr. Markakis 1994, 223 in 224; Harff in Gurr 2004, 8 in 184; Azar v Ramsbothamu in drugih 2005, 87), da vrsta političnega sistema bistveno vpliva na razvoj kakršnih koli konfliktov. Kadar so kanali vplivanja na oblast odprti, govorimo o demokratičnih sistemih, v nasprotnem primeru pa o nedemokratičnih ali avtokratskih sistemih (Brezovšek in Haček 2012).⁹⁴ Predvidevamo, da so zlasti slednji pogost dejavnik za razvoj konflikta, saj skupine, ki nimajo svojih predstavnikov na oblasti, ne morejo sodelovati v političnem procesu in izražati svoje politične volje.

Možni kazalniki/-i:

- **Večstrankarski, enostrankarski ali nestrankarski sistem pred konfliktom** (različni sekundarni viri)
- **Indeks vplivanja na oblast in politične odgovornosti** (Voice and Accountability Index) (Kaufman in Kraay, World Bank 2015).⁹⁵

---

⁹³ Pri iskanju ustreznih kazalnikov vseh spremenljivk smo sledili predvsem naslednjim načelom: veljavnost, primerljivost, uporabna vrednost, časovni razpon in periodičnost ter javna dostopnost podatkov. Veljavnost se nanaša na to, ali kazalnik res meri to, kar smo želeli meriti. Primerljivost pojmujemo kot primerljivost vrednosti kazalnikov (ali indeksov) v različnih časovnih obdobjih kot vrednosti med enotami raziskave (v našem primeru državami). Iskali smo predvsem takšne kazalnike (ali indekse), ki najbolj ustrezajo našim spremenljivkam in hkrati periodično obstajajo dlje časa (vsaj 10 let) in imajo konsistentno nespremenjeno metodologijo, so javno dostopni v obliki Excelovih ali drugih tabel ter črpajo podatke iz različnih virov.

⁹⁴ Brezovšek in Haček (2012, 19, 20) sicer pravita, da je po najsplošnejši definiciji demokracija vladavina ljudstva oziroma do ljudstva odgovorna oblast. Ena izmed najpomembnejših značilnosti demokracije je obstoj političnega in strankarskega pluralizma, hkrati pa demokratični sistemi predpostavljajo, da so člani družbe svobodni in enaki. Na takšen način institucionalizacija omogoča povezanost države in družbe. Nasprotno avtokracije omogočajo vladavino enemu osebkju brez soglasja ljudstva in odreka velikega delu prebivalstva kakršen koli nadzor nad vladarji. Posebna oblika avtokracije so totalitarni sistemi (prav tam 2012, 21 in 22). Totalitarni sistem teži k temu, da se (avtoritarna) oblast »velikega vodje« in njegovih pomočnikov razširi prav v vse pore družbe, torej ne le na politično sfero, pač pa tudi na področje ekonomije, znanosti, umetnosti, športa, šole, cerkve in tako dalje. Za totalitarizem je značilno, da se uresničuje v modernih razmerah, kjer so na voljo mediji, z medijsko propagando pa celo uresničuje ustrahovanje (Brezovšek in Haček 2012, 21 in 22).

⁹⁵ Ta indeks smo izbrali, ker po našem mnenju v najboljši meri ustreza našim kriterijem izbora kazalnikov spremenljivk. Kljub temu, da po opisu ta indeks ne meri neposredno demokratičnosti, pa meri tisto, kar politični sistem naredi demokratičen ali ne: možnost politične participacije posameznikov v državi in odgovornost oblasti do ljudstva (Kaufman in Kraay, World Bank 2015). Indeks vključuje tudi percepcijo svobode izražanja, svobode medijev in svobode združevanja. Indeks je tudi eden izmed redkih, ki podaja vrednosti za vse afriške države (razen Somalije in Južnega Sudana); vse od leta 1996 ima nespremenjeno metodologijo, črpa podatke iz številnih drugih indeksov (npr. Democracy Index (Economist Intelligence Unit), Political Rights (Freedom House), Confidence in Honesty of Elections (Gallup World Poll)), in je javno dostopen v obliki tabel. Vrednosti indeksa se razporejajo

2. Ekonomski dejavniki:

Gospodarska razvitost/življenjski standard

Collier in Hoeffler (1998, 568) sta ugotavljala, da je verjetnost konfliktov v državah s slabšim življenjskim standardom večja kot v tistih z visokim standardom, Alesina in drugi (2003, 157) pa so etnično frakcionalizacijo povezovali z nižjim BDP.⁹⁶ Naš teoretski model predvideva, da se zaradi nizke razvitosti in slabšega življenjskega standarda etnične skupine pogosteje odločajo za konflikte, saj jim njihov standard ne omogoča zadovoljevanja tega, kar pojmujejo kot svoje potrebe. Hkrati smo zaradi Batesove (2008, 28) raziskave postali zelo pozorni na tisti del Collierjeve (1999, 14 in 15) teorije, ki govori o hitrih spremembah ekonomskih razmer, ki vplivajo na to, da se skupine začnejo bati za svojo prihodnost ali pa se čutijo upravičene do večjih zahtev.⁹⁷

Možni kazalniki:

- **Bruto domači proizvod na prebivalca** (World Bank Databank 2015).
- **Spremembe odstotka rasti BDP med leti** (World Bank Databank 2015).⁹⁸

Ekonomska neenakost prebivalcev

Kljub trditvam teorije pohlepa, da neenak ekonomski razvoj in posledično ekonomska neenakost kot taka ne vplivata na večjo možnost konflikta, pa drugi avtorji (npr. Markakis 1994, 224; Azar v Ramsbothamu in drugih 2005, 86) temu dejavniku

---

na razponu od -2,5, ki pomeni najnižjo stopnjo možnosti participacije posameznikov pri izbiri vlade njihove države, medtem ko 2,5 predstavlja najvišjo stopnjo tega pojava.

⁹⁶ Čeprav gospodarske razvitosti in življenjskega standarda ne smemo enačiti, se za oboje pogosto uporablja enak kazalnik, to je bruto domači proizvod na prebivalca. BDP je najpogosteje uporabljeni kazalec razvitosti države v mednarodnih primerjavah, čeprav upošteva zgolj gospodarsko komponento (Kračun 2008). Pri merjenju življenjskega standarda se marsikdaj uporablja poleg BDP tudi stopnja brezposelnosti v državi ter stopnja revščine in neenakosti, ki pa ju bomo zaradi teoretskih izhodišč obravnavali posebej. Prav tako v besedilu govorimo večkrat o ekonomskih sredstvih ali virih, ki jih poseduje država itd. S tem imamo v mislih predvsem tisto, kar se šteje v osnovni ekonomski teoriji kot proizvodni dejavniki, torej dejavniki, ki so potrebni za proizvodnjo materialnih dobrin in zadovoljevanje človekovih potreb: delo, kapital, zemlja ter dodatno še znanje, energija in surovine (Lah in Ilič 2007, 19).

⁹⁷ Hitre spremembe ekonomskih in gospodarskih razmer so lahko posledica notranjedržavnih razmer (npr. sprememba trgovinske politike, izvozne politike ali odkritje novih naravnih bogastev) ali pa mednarodnih ekonomskih oscilacij (gospodarska nihanja, sprememba cen naravnih bogastev itd.). Zato to spremenljivko in njen kazalnik omenjamo tako pri ekonomskih kot zunanjih dejavnikih.

⁹⁸ Pri obeh kazalnikih smo si kot vir izbrali podatke s spletne strani Svetovne banke (World Bank Databank 2015), predvsem zaradi dostopnosti, zanesljivosti in uporabnosti podatkov. Stopnja rasti je izražena v odstotkih, pri čemer višji odstotek pomeni višjo rast BDP v državi med enim in drugim letom.

posredno ali neposredno pripisujejo velik pomen pri razvoju konflikta.⁹⁹ Ekonomska neenakost je lahko osnova za občutek relativne deprivacije, zlasti kadar se ekonomski viri porazdeljujejo po etničnih linijah, in s tem razlog za konflikt med skupinami.

Možni kazalniki:

- **Indeks GINI** (World Bank Databank 2015).¹⁰⁰

Naravna bogastva

Naravna bogastva države po našem mnenju povečajo občutek relativne deprivacije in appetite etničnih skupin, ki niso na oblasti (oziroma nimajo dostopa do virov in bogastev), zlasti kadar to sovpada še z gospodarsko nerazvitostjo in neenako razporeditvijo naravnih bogastev med različnimi etničnimi skupinami, kar je v skladu z dognanji Batesa (2008, 29–31).¹⁰¹ Država je praviloma tista, ki uravnava redistribucijo dobrin in naravnih bogastev na njenem teritoriju, zato je tekmovanje za nadzor nad uravnavanjem redistribucije teh dobrin osnova medetničnega tekmovanja in konflikta. V to kategorijo štejemo predvsem surovine (rudnine in energente), ki na mednarodnih trgih dosegajo veliko povpraševanja: nafta, zemeljski plin, minerali in diamanti.¹⁰²

Možni kazalniki:

- **Prihodek iz naravnih virov, odstotek BDP** (World Bank Databank 2015).¹⁰³

---

⁹⁹ Neenakost ali ekonomska neenakost se nanaša na to, kako so dobrine, bogastvo in prihodki porazdeljeni med posamezniki v državi (OECD 2016). Pomeni tudi razkorak med revnimi in bogatimi v določeni populaciji (prav tam 2016).

¹⁰⁰ Indeks GINI, ki temelji na GINI-jevem koeficientu, smo izbrali, ker je po našem mnenju najbolj široko uveljavljen in dostopen kazalnik dohodkovne neenakosti. S tega vidika po našem mnenju ustreza kriterijem veljavnosti in primerljivosti. Vir podatkov indeksa GINI je bila spletna stran World Bank Databank (2015), ki ponuja dostop do podatkov indeksa GINI po državah in letih v obliki Excelovih tabel. Indeks GINI je izražen v odstotkih, pri čemer bi 0 % pomenilo absolutno enakost znotraj države, 100 % pa popolno neenakost.

¹⁰¹ Čeprav v svoji razpravi večkrat govorimo tudi o naravnih dobrinah in naravnih virih, se vedno osredotočamo na naravne vire oziroma naravna bogastva v ožjem pomenu, ki pomenijo večinoma neobnovljive naravne surovine, namenjene proizvodnji polizdelkov ali izdelkov (Veliki splošni leksikon 1997).

¹⁰² V to kategorijo želimo vključiti še diamante, ki so bili v Afriki že večkrat predmet konflikta. Težava nastane najprej pri dostopu do podatkov o deležih prihodkov iz diamantov, verodostojnosti teh podatkov (legalnost trgovine in prijavljanja) in ne nazadnje tudi metodološki obdelavi skupaj z drugimi naravnimi viri. Agregiranih podatkov o prihodkih iz pridobivanja ali izvoza nafte, zemeljskega plina, mineralov in diamantov namreč nismo zasledili. Zato smo diamante uvrstili posebej in bomo nato te podatke za potrebe svoje raziskave združili z podatki o prihodku iz naslova naravnih virov.

¹⁰³ V skladu s pomisleki, ki smo jih izrazili pri definiranju samega dejavnika, smo za kazalnik tega dejavnika izbrali takega, ki opredeljuje naravne vire kot: nafto, zemeljski plin, premog, minerale in les. Zavedamo se, da je to nekakšen kompromis pri iskanju ustreznega kazalnika, les je namreč obnovljiv naravni vir, prav tako pa na mednarodnih trgih ne dosega takšnega povpraševanja kot npr. nafta ali nekateri minerali. Hkrati pa ravno zato po

- **Izvoz diamantov v karatih** (The World Diamond Council 2016).¹⁰⁴

Splošna razvitost države

Po našem mnenju občutek relativne deprivacije, pomanjkanja in strah pred prihodnostjo, ki so po našem teoretskem modelu pospeševalci mobilizacije pripadnikov etničnih skupin za konflikt, ne izvira zgolj iz ekonomskih dejavnikov, ampak tudi socialnih in razvojnih, ki so največkrat rezultat državnih politik. K splošni razvitosti zato poleg gospodarske komponente prištevamo še socialno blaginjo prebivalstva.¹⁰⁵ V skladu z našim modelom nižja stopnja splošne razvitosti poveča možnosti za konflikt med etničnimi skupinami.

Kazalniki:

- **Indeks človekovega razvoja** (Human development Index) (UNDP 2016).¹⁰⁶

3. Zunanji dejavniki:

---

navadi tudi les nima takšnega vpliva na vrednost tega kazalnika, kot ga imajo na primer nafta, zemeljski plin ali minerali. Vrednost tega kazalnika je izražena v odstotkih, pri čemer višji odstotek pomeni večji delež prihodkov iz naslova naravnih virov v državnem BDP. Naš vir podatkov je bil ponovno World Bank Databank (2015), kjer smo lahko dostopali do vrednosti za vse afriške države vse od leta 1995.

¹⁰⁴ Kot smo že navedli, zanesljivih in primerljivih podatkov o deležih prihodkov proizvodnje ali izvoza diamantov nismo našli, zato smo kot ustrezen kazalnik identificirali absolutno vrednost izvoza diamantov v karatih po državah. Ta kazalnik smo v kasnejši fazi združili z deleži prihodkov iz naravnih virov v skupen indeks »naravni viri«. Podobno metodologijo je izbral tudi Svetovni denarni sklad (2013) pri svoji študiji o naravnih virih v Podсахarski Afriki. Vir podatkov glede izvoza diamantov so bili podatki s spletne strani The Global Economy, ki smo jih primerjali s poročilom World Diamond Council (2016). Kjer so se podatki o proizvodnji ujemali, smo državo označili kot pomembno proizvajalko diamantov.

¹⁰⁵ Kaj točno štejemo v splošno razvitost, bo podrobneje opredelil sam kazalnik splošne razvitosti države. Kljub temu je treba reči, da bi tu lahko upoštevali splošno razvitost na podlagi načel trajnostnega razvoja, ki upošteva gospodarsko, socialno in okoljsko komponento razvoja. Za to se nismo odločili, saj so ti koncepti in posledično kazalniki bili razviti predvsem v zadnjem času, torej, ko se je marsikateri konflikt že končal.

¹⁰⁶ Indeks HDI smo izbrali, ker po našem mnenju ustreza našim kriterijem izbire kazalnikov. Po našem mnenju gre za enega izmed najbolj uveljavljenih (na ravni ZN) sestavljenih kazalnikov oziroma indeksov splošnega človekovega razvoja določene države. Prav tako so vrednosti dovolj dostopne in primerljive, da jih lahko uporabimo za svojo raziskavo. Definicijo indeksa in pomen njegovih vrednosti smo že opredelili na začetku poglavja 4. Na tem mestu se nam zdi smiselno, da povemo, da HDI nekoliko poenostavlja in zajame le del tistega, kar bi človekov razvoj lahko pomenil. Indeks namreč ne vključuje stopnje neenakosti, revščine, varnosti ljudi ali njihovega opolnomočenja.

- Globalna gospodarska nihanja

Globalna gospodarska nihanja kot zunanji dejavnik praviloma doletijo več držav na enkrat in pomenijo zmanjšanje BDP na svetovni ravni.¹⁰⁷ Collier in Hoeffler (1998) sta ugotavljala, da so ravno ta nihanja eden izmed glavnih razlogov za ustvarjanje občutka negotovosti v državi in spodbujanje strahu pred prihodnostjo med etničnimi skupinami. Zlasti v državah z že tako nizkim življenjskim standardom in veliko neenakostjo lahko takšna nihanja povzročijo hude motnje in nemir med skupinami. Po drugi strani pa lahko tudi dvig cen naravnih bogastev (npr. nafte) prav tako prinese nestabilnost starih razmerij med skupinami in državo ter s tem poveča apetite posameznih skupin.

Možni kazalniki:

- **Spremembe odstotka rasti BDP med leti** v primerjavi s svetovnim povprečjem (World Bank Databank 2015).¹⁰⁸

Okoljska degradacija

Okoljska degradacija pomeni drastično poslabšanje človekovega neposrednega okolja: zemlje, vode in zraka (OECD 2016). To lahko pomembno vpliva na kakovost življenja, predvsem pa zmanjšuje ali poslabšuje naravne vire za človekovo preživetje (npr. pitna voda, obdelovalna zemlja, čist zrak itd.) (prav tam 2016). Poslabšanje kakovosti življenja ali celo ogrožanje preživetja skupin, ki so odvisne od svojega okolja, le-te prisili v iskanje novih alternativ za zadovoljevanje svojih potreb, kar lahko vodi v konflikt z drugimi skupinami.

Možni kazalnik:

---

¹⁰⁷ Gospodarska recesija je trend upadanja produkcije in zaposlenosti v gospodarskem ciklu, ki povzroči tudi upad potrošnje in prihodkov. Zaradi nižje potrošnje in prihodkov zasebnih in državnih podjetij se zniža tudi prihodek države, kar lahko vodi do gospodarske krize, ki pomeni najnižjo točko v gospodarskem ciklu (Encyclopedia Britannica 2016a).

¹⁰⁸ Do neagregiranih in primerljivih podatkov o globalnih gospodarskih recesijah in njihovem vplivu po državah se ni lahko dokopati. Zato so kazalniki te spremenljivke nekoliko bolj posredne narave, kar pomeni, da je pri uporabi tega kazalnika treba vsakič posebej primerjati vzpone ali padce rasti BDP po državah z eventualnimi vzponi ali padci rasti BDP na globalni ravni. Podatke za to ponovno črpamo s spletne strani World Bank Databank (2015).

- **Indeks stanja okolja** (Environmental performance index) (Yale Center for Environmental Law & Policy 2016).¹⁰⁹

Naravne nesreče

Podobno kot globalna gospodarska nihanja in okoljska degradacija naravne nesreče vplivajo na kakovost življenja posameznikov, marsikdaj pa lahko popolnoma uničijo ekonomske dobrine, potrebne za posameznikovo preživetje. Zato menimo, da imajo naravne nesreče od vseh zunanjih dejavnikov še najbolj neposreden vpliv na občutek ogroženosti in strahu etničnih skupin, zlasti kadar prizadenejo celotne skupnosti in/ali njihove vire preživetja. Takšna situacija vodi v iskanje drugih virov zadovoljevanja potreb, kar lahko vodi v konflikte z drugimi skupinami ali državo. Med naravne nesreče prištevamo velike negativne dogodke, ki so rezultati naravnih procesov (poplave, potresi, požari, tropski viharji itd.).¹¹⁰

Možni kazalnik:

- **Indeks izpostavljenosti naravnim nesrečam** (World Risk Index – Exposure) (United Nations University 2016).¹¹¹

---

¹⁰⁹ Pri izbiri kazalnika primerljivega, veljavnega in relevantnega kazalnika za stanje okolja v državah Afrike smo naleteli na veliko težav, saj je takšnih kazalnikov po našem mnenju malo. Še manj je takšnih, ki bi imeli nespremenjeno metodologijo skozi daljši čas. Indeks, ki smo si ga izbrali, je eden izmed redkih javno dostopnih, ki ima bolj ali manj konsistentno metodologijo več kot deset let in omogoča dostop do med seboj primerljivih podatkov po državah. Vrednosti indeksa stanja okolja so rangi, ki jih država med vsemi raziskanimi (teh je na primer v zadnji raziskavi leta 2016 180) zaseda. Nižja številka ranga torej pomeni boljše stanje okolja v razmerju do drugih držav.

¹¹⁰ Hkrati se zavedamo, da so okoljska degradacija in naravne nesreče marsikdaj povezana procesa, zlasti kadar govorimo o podnebnih spremembah, ki so posledica človekovega ravnanja, hkrati pa vzrok za marsikatero ekstremne vremenske dogodke.

¹¹¹ Podobno kot pri okoljski degradaciji smo tudi pri iskanju ustreznih in časovno primerljivih kazalnikov za naravne nesreče naleteli na enake težave. World Risk Index naj bi bil najnovejša in bolj izpopolnjena različica preteklih poskusov oblikovanja primerljivih indeksov (npr. Disaster Risk Index ali Natural Disaster Hotspots) za verjetnost naravnih nesreč in zmožnost držav za soočanje z naravnimi nesrečami. Kljub temu da ta indeks obstaja šele nekaj let, je za nas edini dostopen in primerljiv kazalnik verjetnosti in izpostavljenosti naravnim nesrečam posameznih držav. Izpostavljenost naravnim nesrečam avtorji indeksa (United Nations University 2016) navajajo kot izpostavljenost prebivalstva, skupnosti ali površine države tveganju naravnih nesreč, ki je temeljeno na frekvenci preteklih naravnih nesreč. Razpon vrednosti indeksa je od 0 do 100, pri čemer vrednosti bližje 0 pomenijo manjšo izpostavljenost nesrečam.

4. Etnopolitična heterogenost

Pozornost moramo posvetiti izbiri kazalnika, ki bo ustrezal našemu predmetu raziskave – vlogi etničnosti v konfliktih.¹¹² Tukaj se vračamo na razpravo s konca poglavja 4.1 in se strinjamo s Posnerjem (2004, 849), da je pri raziskovanju vloge etničnosti v konfliktih v Afriki pomembna ne samo etnična, ampak tudi politična identiteta etničnih skupin. Zato od tu dalje kot glavno spremenljivko jemljemo etnopolitične skupine, ki sta jih sicer že opredeljevala tudi Harffova in Gurr (2004, 3 in 19). V nadaljevanju pojasnjujemo še kazalnik obstoja etnopolitičnih skupin oziroma skupin s politično agendo in njihovo obrazložitev s strani avtorja kazalnika.

Možni kazalnik:

- **Indeks PREG** (Posner 2004): Indeks politično relevantnih etničnih skupin v Afriki je Posner (2004, 850–854) zasnoval na podlagi kritik dotedanjih indeksov etnične frakcionalizacije, ki smo jih že omenjali v prejšnjem poglavju.¹¹³ Posner je tako sestavil indeks, ki beleži zgolj tiste etnične skupine, ki same ali v koalicijah tekmujejo za vire in oblikovanje državne politike.¹¹⁴ Kljub temu ima omenjeni indeks frakcionalizacije etnopolitičnih skupin še vedno nekaj pomanjkljivosti, ki so pestile tudi predhodne indekse etnične frakcionalizacije. Najprej je to, da indeks ne prepozna variacije v velikosti skupin znotraj države,¹¹⁵ drugič pa indeks tudi ne pove nič vsebinskega o samih odnosih in razkolih med skupinami. V tem smislu so uporabniki pri vsaki kvantitativni uporabi tega indeksa za razlago določenih pojavov prisiljeni tudi naknadno kvalitativno ovrednotiti posamezne primere, za katere je bil ta kazalnik uporabljen. Posredno bo to nalogo v našem primeru opravila študija primera.

---

¹¹² Pojme, ki se nanašajo na to spremenljivko, smo namreč obširno obrazložili že v prejšnjih poglavjih.

¹¹³ Poglavji 4.0 in 4.1.

¹¹⁴ Posner (2004, 855) trdi, da je s sodelavci za vse države Podsaharske Afrike pogledal dotedanje etnične skupine ter njihovo zgodovino političnega udejstvovanja in tekmovalja za vire in se na podlagi tega odločal o uvrstitvi v indeks.

¹¹⁵ Državi, v kateri bo ena imela dve enako veliki skupini, druga pa eno večjo, ki bo zavzemala 2/3 prebivalstva in dve manjši z 1/6 prebivalstva, bosta imeli enako stopnjo frakcionalizacije.

Odvisna spremenljivka

Konflikti ali verjetnost konfliktov

Glavno spremenljivko, ki jo bomo v okviru te raziskave pojmovali kot odvisno, seveda predstavlja obstoj ali neobstoj konflikta v državi. Tu nas zanimajo nasilni organizirani konflikti znotraj države ali pa možnost nastanka le-teh. Ne zanima nas tudi običajen kriminal, ampak družbeni konflikti in organiziran kriminal, kjer je vpletena politična, verska, etnična ali rasna komponenta. Dva možna kazalnika te spremenljivke smo že omenjali v prejšnjih poglavjih in ju ponovno navajamo:

- **Politična stabilnost in odsotnost nasilja** (Political stability and absence of violence) (Kaufman in Kraay, World Bank 2015): Kljub temu, da je indeks politične stabilnosti in odsotnosti nasilja precej širok kazalnik in da vključuje med drugim tudi percepcijo verjetnosti terorizma, pa je edini, ki zajema vse ostale oblike konflikta, ki nas zanimajo, obstaja že od leta 1996 in ima od takrat konsistentno metodologijo.¹¹⁶ Ta kazalnik bomo uporabili predvsem v primerjalni analizi.
- **Zgodovina oboroženih državnih konfliktov in kriz** (Historical state armed conflicts and regime Crises) (Political Instability Task Force 2014): baza vseh notranjdržavnih konfliktov od leta 1955 do leta 2014, znotraj katerih se osredotočamo na vse vrste konflikta razen »sprememb političnega sistema«, ker ne zajemajo nasilja oziroma smrtnih žrtev.

5.2 Prva faza preverjanja hipotez: primerjalna analiza

5.2.1 Metodologija

Za primerjalno analizo dejavnikov konfliktov v Afriki in vlogi etničnosti bo uporabljena metoda Qualitative Comparative Analysis (QCA) z Boolovo logiko. Za samo obdelavo

---

¹¹⁶ Po definiciji avtorjev (Kaufman in Kraay, World Bank 2015) ta indeks meri percepcijo verjetnosti politične nestabilnosti in/ali politično motiviranega nasilja vključno s terorizmom.

podatkov in izvedbo te primerjalne analize bomo uporabili program Tosmana, ki nekoliko poenostavlja in avtomatizira risanje razporeditev, pravilnostnih tabel ter izrazov. Podatke za analizo črpamo iz kazalnikov, ki smo jih opredeljevali v prejšnjem poglavju.

Glavni cilj primerjalne analize je ugotoviti, katere so kombinacije vzrokov, ki povzročijo percepcijo večje verjetnosti nestabilnosti in nasilja v Podsaharski Afriki.

Enote primerjave: Enote proučevanje v okviru primerjalne analize so države. Zaradi dostopnosti podatkov oziroma kazalnikov smo morali svoj izbor afriških držav omejiti zgolj na Podsaharsko Afriko.¹¹⁷ V to smo vključili naslednje države: Angolo, Benin, Bocvano, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Centraloafriško Republiko (CAR), Čad, DR Kongo, Kongo, Slonokoščeno obalo, Etiopijo, Gabon, Gambijo, Gano, Gvinejo, Gvinejo-Bissau, Kenijo, Lesoto, Liberijo, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauritius, Mozambik, Namibija, Niger, Nigerija, Ruanda, Senegal, Sierra Leone, Južnoafriško Republiko, Sudan, Swaziland, Tanzanijo, Togo, Ugando, Zambijo in Zimbabve.

Iz primerjave smo posebej izločili Somalijo in Južni Sudan zaradi pomanjkanja nekaterih podatkov za časovni okvir, ki smo si ga zadali (glej spodaj). Prav tako smo izločili male otoške države, katerih prebivalstvo ne presega enega in pol milijona prebivalcev.

Časovni okvir: Ker so konflikti enkratni pojavi, ki se zgodijo v različnih časovnih obdobjih, vzroki zanje pa se lahko oblikujejo dalj časa, smo si zaradi dostopnosti podatkov in drugih metodoloških okoliščin izbrali časovni okvir od leta 1996 do leta 2010. V tem časovnem okviru bomo zajeli vse spremenljivke, ki smo jih za potrebe raziskovanja opredelili kot neodvisne, večinoma kot povprečja vrednosti posameznih kazalnikov v tem časovnem obdobju. Odvisna spremenljivka bo tako zajeta na koncu tega časovnega okvirja kot rezultat dejavnikov v času »opazovanega obdobja«.¹¹⁸

Odvisna spremenljivka bo zajeta v obliki kazalnika indeks politične stabilnosti in odsotnosti nasilja (*Political stability and absence of violence index*) (Kaufman in Kraay, World Bank 2015) ob koncu obdobja (2011) kot rezultat kulminacije dejavnikov od leta 1996 do leta 2010. Ta indeks smo izbrali, ker po našem mnenju najbolj ustreza

---

¹¹⁷ Indeks PREG je narejen zgolj za države Podsaharske Afrike (Posner 2004).

¹¹⁸ Zavedamo se sicer logičnih pasti, ki jih takšno razumevanje vzročnosti lahko prinese. Več pomislekov v zvezi s tem bomo objavili v nadaljevanju.

našemu konceptu »opazovanega obdobja« in končnega rezultata tega obdobja, ki ga vidimo v različnih vrednostih tega indeksa v posameznih obdobjih. Zajem dejanskih konfliktov, ki so se v tem obdobju zgodili, kot odvisne spremenljivke in alternative prej izbranemu indeksu, bi pomenil predvsem težave zaradi primerljivosti spremenljivk, ki smo jih opredelili kot neodvisne. Konflikti so se namreč zgodili v različnih obdobjih ali pa se niso zgodili, zato bi se predvsem postavljalo vprašanje, kakšne in v katerem obdobju bomo zajemali kazalnike neodvisnih spremenljivk oziroma dejavnikov (npr. BDP) za pojasnjevanje dveh konfliktov, med katerima je na primer deset let razlike. Spodnja razporeditev prikazuje razporeditev držav ter pripadajoči indeks politične stabilnosti in odsotnosti nasilja od najnižjega do najvišjega.

Tabela 5.2.: Razporeditev držav glede na indeks politične stabilnosti in odsotnosti nasilja.

Sudan	-2,66	Kenija	-1,17	Mali	-0,21	Benin	0,22
DR Kongo	-2,23	Zimbabve	-1,12	Ruanda	-0,2	Gabon	0,3
Nigerija	-2,19	Madagaskar	-1,05	Togo	-0,2	Mozambik	0,34
CA Rep.	-2,01	Uganda	-1,01	Burkina F.	-0,15	Zambija	0,46
Gvineja	-1,68	Gvineja-B.	-0,66	Swaziland	-0,04	Lesotho	0,47
Etiopija	-1,62	Liberija	-0,46	JAR	-0,02	Mauritius	0,58
Burundi	-1,6	Senegal	-0,43	Tanzanija	-0,02	Namibija	0,81
Slonok. o	-1,57	Kongo	-0,33	Gana	0,02	Kamerun	0,86
Čad	-1,51	Sierra Leone	-0,24	Malawi	0,06	Bocvana	0,96
Niger	-1,18	Angola	-0,22	Gambija	0,08		

5.2.2 Operacionalizacija 1

V našem prvem poskusu primerjalne analize smo najprej dihotomizirali spremenljivko, ki jo za potrebe naše raziskave pojmuje kot odvisno, oziroma njen kazalnik. Prisotnost politične stabilnosti je bila označena z 1, odsotnost in s tem višja percepcija verjetnosti politične nestabilnosti in nasilja pa z 0. Prag za dihotomizacijo smo določili pri vrednosti -0,1, kar sicer že pomeni določeno stopnjo nestabilnosti, a je zaradi porazdelitve enot primerjave (maximum 0,96 in minimum -2,66) to bilo po našem

mnenju edino smiselno. Države z indeksom, nižjim od -0,1, so bile torej v okviru naše analize označene z verjetnostjo politične nestabilnosti in nasilja.¹¹⁹

Vseh neodvisnih spremenljiv in njihovih kazalnikov, ki smo jih definirali v poglavju 5.1, v primerjalno analizo nismo mogli vključiti, saj bi se s tem lahko povsem izgubil pomen analize.¹²⁰ V tem kontekstu smo torej zaradi omejitev svojega raziskovalnega načrta morali narediti selekcijo spremenljivk in njihovih kazalnikov iz poglavja 5.1. Omejili smo se na tiste spremenljivke oziroma njihove kazalnike (poleg etnopolitične heterogenosti), ki po našem mnenju najbolj neposredno povzemajo naš teoretski model in hipoteze. Ker so v našem teoretskem modelu v središču pozornosti konflikta predvsem ekonomski viri in občutek relativne deprivacije s strani etničnih skupin, predvidevamo, da bodo pomembno vlogo dejavnika igrali življenjski standard in velike spremembe le-tega, ki povzročijo negotovost med ljudmi. Hkrati uvrščamo kot pomemben dejavnik tudi odvisnost države od naravnih bogastev, ki še povečajo občutek deprivacije ali appetite etničnih skupin, ki nimajo dostopa do oblasti ali bogastev. Po drugi strani naš teoretski model temelji tudi na političnih dejavnikih in vlogi države v ožjem smislu pri redistribuciji ekonomskih virov, zato smo med dejavnike uvrstili tudi spremenljivko, ki odraža demokratičnost ali nedemokratičnost političnega sistema. Logično je zaradi teme naše raziskave med dejavniki tudi etnopolitična frakcionalizacija, medtem ko je razlikovalni element (oziroma spremenljivka, ki jo mi pojmujeemo kot odvisno) indeks politične stabilnosti in odsotnost nasilja.

V nadaljevanju navajamo način obdelave podatkov kazalnikov izbranih spremenljivk:

- povprečje BDP na prebivalca 1996–2010: na podlagi podatkov World Bank Databank (2015) smo za vsako državo izračunali povprečno vrednost BDP na prebivalca v USD v obdobju 1996–2010, ki smo ga za potrebe primerjalne analize dihotomizirali pri vrednosti 849 USD (pri čemer je bil maksimum 7563, minimum pa 137).¹²¹

---

¹¹⁹ Graf porazdelitve in določitve meje dihotomizacije je v Prilogi B.

¹²⁰ Rihoux in Ragin (2009, 27) pravita, da je ključno pri primerjalni analizi najti pravo razmerje med številom enot in številom dejavnikov (faktorjev), ki jih predstavljajo naše spremenljivke oziroma njihovi kazalniki. Če je število dejavnikov v razmerju do števila enot preveliko, lahko število možnih kombinacij preseže število enot, kar pomeni, da vsaka enota dobi svojo kombinacijo dejavnikov, s tem pa se popolnoma izgubi pomen primerjalne analize. V našem primeru, ko smo v poglavju 5.1. definirali deset kazalnikov, bi to pomenilo 2¹⁰ kombinacij, kar bi bistveno preseglo število enot. Rihoux in Ragin (2009, 28) kot idealno število dejavnikov (neodvisnih spremenljivk) navajata 4–6 za skupino 40 enot.

¹²¹ Grafi porazdelitve in določitve meje dihotomizacije vseh neodvisnih spremenljivk je v Prilogah C - F.

- sprememba rasti BDP 1996–2010: na podlagi podatkov World Bank Databank (2015) smo v obdobju 1996–2010 od najvišje vrednosti rasti BDP na prebivalca (v %) odšteli najnižjo in tako dobili vrednost največjih nihanj rasti, ki smo jo za potrebe primerjalne analize dihotomizirali pri vrednosti 11,97 odstotnih točk in sledili statistično določeni mediani (pri čemer je bil maksimum kar 136, minimum pa 3,4 odstotnih točk).
- odvisnost od naravnih virov in diamantov 1996–2010: ta kazalnik smo sestavili iz naslednjih dveh: povprečje prihodka od naravnih virov v odstotku BDP 1996–2010 (vir je World Bank Databank 2015) in količina izvoza diamantov v karatih 1996–2010 za vsako državo posebej (The Global Economy 2016, World Diamond Council 2016). To smo za potrebe primerjalne analize dihotomizirali na podlagi lastne presoje združitve obeh prej omenjenih kazalnikov. Vsaki državi, katere delež prihodkov BDP iz naslova naravnih virov je presegal 25 % IN/ALI pa je v preteklosti veljala za izvoznico diamantov, smo pripisali prisotnost pojava, torej odvisnost od naravnih virov in diamantov.¹²²
- povprečje indeksa vplivanja na oblast in odgovornosti 1996–2010: na podlagi podatkov World Bank ter Kaufmana in Kraaya (2015) smo za vsako državo v obdobju 1996–2010 izračunali povprečno oceno tega indeksa, ki smo ga za potrebe primerjalne analize dihotomizirali pri vrednosti -0,47, kar je posledica porazdelitve spremenljivk (maksimum 0,86 in minimum -1,69).¹²³
- Indeks PREG (indeks se tekom tega obdobja skoraj ne spremeni): podlaga za to je bil Posnerjev (2004) indeks politično relevantnih skupin. Tega smo za potrebe primerjalne analize dihotomizirali pri vrednosti 0,39. Za tako mejo dihotomizacije smo se odločili predvsem zaradi porazdelitve enot (minimum 0, maksimum 0,8) in dejstva, da je vrednost 0 (torej brez frakcionalizacije PREG) dosegalo zgolj pet enot. Po našem mnenju je bil pri vrednosti 0,39 tudi največji preskok med številom enot z nizko ali zelo visoko stopnjo indeksa PREG.

¹²² International Monetary Fund (2012, 6) med države, ki so v veliki meri odvisne od naravnih virov, prišteva vse tiste države v razvoju, kjer je delež prihodkov BDP iz naslova naravnih virov 20 % ali več, zato smo mi odvisnost od naravnih virov določili pri 25 %.

¹²³ To spremenljivko smo v nadaljnji razpravi krajše poimenovali »politična participacija in odgovornost«.

5.2.3 Rezultati primerjalne analize 1

Ko smo zgoraj navedeno kombinacijo neodvisnih spremenljivk vnesli v program in zagnali primerjalno analizo, nam je rezultat pokazal veliko kontradikcij, ki jih prikazuje spodnja pravilnostna tabela.¹²⁴

Tabela 5.3: Pravilnostna tabela primerjalne analize 1

Država	Povprečje BDP	Sprememba rasti BDP	Naravni viri diamanti	Pol. & participacija in odg.	PREG indeks	Stabilnost in nenasilje 2011
Sudan, Niger, Uganda, Gambija	0	0	0	0	1	C
DR Kongo, Nigerija, Čad, Zimbabwe, Liberia, Sierra Leone, Togo	0	1	1	0	1	0
CAR, Burundi	0	1	1	0	0	0
Gvineja, Angola	0	0	1	0	1	0
Etiopija	0	1	0	0	1	0
Slonokoščena o.	1	0	1	0	1	0
Kenija, Zambija	0	0	0	1	1	C
Madagaskar, Mali, Mozambik	0	1	0	1	0	C
Gvineja-Bissau, Ruanda	0	1	0	0	0	0
Senegal, Burkina Faso, Benin	0	0	0	1	0	C
Kongo	1	0	1	0	0	0
Swaziland	1	0	0	0	0	1
Tanzanija, Gana	0	0	1	1	1	1
Južnoafriška Rep.	1	0	1	1	1	1
Malawi	0	1	0	1	1	1
Gabon	1	1	1	0	0	1
Lesoto	0	0	1	1	0	1
Mauritius, Kamerun	1	0	0	1	1	1
Namibija	1	1	1	1	1	1
Botswana	1	1	1	1	0	1

¹²⁴ V programu Tosmana smo po dihotomizaciji z ukazom »start MV(QCA)« odprli pogovorno okno, kjer smo izbrali prej omenjene dejavnike in ciljno (odvisno) spremenljivko ter zahtevali obrazložitev rezultatov za rezultat 0 pri ciljni (odvisni spremenljivki).

Kot vidimo v tabeli 5.3, je pri primerjalni analizi s takšno kombinacijo spremenljivk prišlo do kar 12 kontradikcij od 39 enot primerjave, kar je seveda zelo veliko.¹²⁵ Kar je bilo predvsem problematično z našega vidika, je bilo dejstvo, da so se kontradikcije pojavljale pri državah z visoko stopnjo verjetnosti nestabilnosti, kot sta na primer Sudan in Niger. Kontradikcije so se pokazale tudi pri državah, kot so Kenija, Zambija in Uganda, ki bi jih lahko smatrali za primere britanskih postkolonialnih držav, kjer bi po našem lahko zaradi moralne etničnosti in tribalizma prišlo do takšnega scenarija dejavnikov konfliktov, kot jih predvideva naša teorija. Največ težav z kontradikcijami je tako prišlo pri državah v srednjem območju verjetnosti politične nestabilnosti in nasilja.¹²⁶ Kljub temu da smo se v naslednji fazi odločili, da je število kontradikcij vseeno prehudo in bi zato bilo treba ubrati eno od strategij, ki jih predlagata Rihoux in Ragin (2009, 48 in 49) za reševanje kontradiktornih rezultatov, se nam je zdelo smiselno, da se vseeno posvetimo rezultatu, ki je za nas vsekakor zanimiv.¹²⁷

Tabela 5.4: Končni rezultat primerjalne analize 1

povprečje bdp * SPREMEMBA RASTI BDP * pol. participacija in odg. +	Sprememba rasti bdp * NARAVNI VIRI & DIAMANTI * pol. participacija in odg.
(DR Kongo, Nigerija, Čad, Zimbabve, Liberija, Sierra Leone, Togo+CAR, Burundi+Etioipija+Gvineja-Bissau, Ruanda)	(Gvineja, Angola+Slonokoščena o.+Kongo)

Tabela 5.4, ki prikazuje rezultate našega prvega poskusa primerjalne analize, kaže za nas pomenljiv rezultat, ki posredno potrjuje naša teoretska izhodišča, v marsičem pa gre tudi mimo njih. Imamo dve glavni kombinaciji spremenljivk (dejavnikov), katerih rezultat se kaže v prisotnosti pojava, ki smo ga imenovali večja verjetnost politične nestabilnosti in nasilja v državi.¹²⁸ V teh dveh kombinacijah je tako zajeta večina držav,

¹²⁵ Kontradikcije se pri primerjalni analizi po metodi QCA pokažejo, ko enake kombinacije spremenljivk privedejo do nasprotnih rezultatov. Način reševanja kontradikcij je lahko v drugačni dihotomizaciji, dodajanju novih spremenljivk ali zamenjavi obstoječih (Rihoux in Ragin 2009, 48 in 49).

¹²⁶ Glej razporeditev v poglavju 5.2.1.

¹²⁷ V programu TOSMANA smo zahtevali obrazložitev rezultata 0 (torej verjetnost odsotnosti politične stabilnosti in verjetnost nasilja). Prav tako smo zahtevali izračun poenostavljanja domnev in vključili logične preostanke (angl. »remainders«) v nadaljnjo redukcijo.

¹²⁸ V pravilnostni tabeli je sicer spremenljivka, katere kodno ime je »Stabilnost in nenasilje 2011«, oblikovana tako, da 0 predstavlja odsotnost verjetnosti stabilnosti, kar pa prevedeno v jezik naše razprave pomeni prisotnost verjetnosti nestabilnosti in nasilja.

kjer smo po dihotomizaciji določili visoko stopnjo verjetnosti politične nestabilnosti in nasilja, razen primerov kontradikcije. Če ti dve kombinaciji prikažemo na bolj strukturiran način, dobimo naslednji izraz:

bdp povprečje * SPREMEMBA RASTI BDP

pol. participacija & odgovornost{

sprememba rasti bdp * NAR. VIRI & DIAMANTI

Strukturiran izraz nam prikaže precej jasno sliko. Vidimo, da je obema skupinama držav, ki smo jih uspeli pridobiti pri kombinacijah dejavnikov v rezultatu, skupna odsotnost možnosti politične participacije in odgovornosti oblasti oziroma natančneje povedano: nizek indeks možnosti vplivanja državljanov na oblast in odgovornosti teh oblasti do svoje konstituce. V tem smislu lahko rečemo, da je to nujen vzrok ali dejavnik prisotnosti politične nestabilnosti in nasilja. Od tu dalje nam izraz nakazuje dve možni »poti« kombinacij dejavnikov, katerih rezultat se kaže v večji verjetnosti nestabilnosti in nasilju. Prva pot, kjer je tudi največ držav, govori o kombinaciji nizkega povprečja BDP na prebivalca in velikih sprememb rasti BDP na prebivalca. V tej skupini so države z zelo visokim indeksom verjetnosti nestabilnosti in nasilja, kot so na primer DR Kongo, Čad, Nigerija in Centralnoafriška republika (CAR). V drugi kombinaciji dejavnikov pa poleg nujnega vzroka (politična participacija in odgovornost oblasti) nastopata še odsotnost velikih sprememb rasti BDP na prebivalca in prisotnost naravnih virov in diamantov kot pomembnega dela prihodkov države. V tej skupini sta dve državi, ki ju lahko uvrstimo med tiste z višjo možnostjo nestabilnosti (Slonokoščena obala in Gvineja), ostale pa so takšne, ki jih lahko glede na indeks verjetnosti nestabilnosti in nasilja uvrščajo nekam na sredino. Na tej točki lahko rečemo, da obe kombinaciji govorita v korist našim teoretskim izhodiščem in hipotezam v tistem delu, ki se nanaša na glavne vzroke za konflikte v Afriki. Zelo jasno lahko vidimo, kako pomembno vlogo imata politična participacija in odgovornost oblasti, ki ju mi jemljemo kot glavni kazalnik demokratičnosti oziroma nedemokratičnosti političnega sistema v državi. Nujni pogoj za razvoj večje verjetnosti nestabilnosti in nasilja je torej prisotnost nedemokratičnosti sistema in, če to nekoliko posplošimo in prevedemo v kontekst naše razprave, bi lahko potrdili, da so politični razlogi nujni za razvoj konflikta v afriškem

kontekstu. Na drugi strani nam tudi obe kombinaciji potrjujeta drugi del teorije, ki govori o pomenu ekonomskih dejavnikov. Nizek BDP na prebivalca in velika nihanja rasti BDP, kot glavna vzroka za nestabilnost v prvem delu izraza, zelo jasno podpreta naše izhodišče, da je okolje relativnega pomanjkanja v kombinaciji z nestabilnostjo tisto, ki v ljudeh povzroča občutke negotovosti in strahu za prihodnost, kar v kombinaciji z drugimi dejavniki lahko privede do konflikta. To se tudi na neposreden način sklada po eni strani s teorijo pohlepa (Collier 1999) kot tudi s teorijo DDK, kot jo opisujejo Ramsbotham in drugi (2005). Druga kombinacija je nekoliko zanimivejša, saj v nasprotju s prvo vsebuje odsotnost velikih nihanj rasti BDP ter prisotnost naravnih virov in diamantov. Povezavo med velikim deležem naravnih virov in diamantov v prihodkih države ter večjo verjetnostjo za konflikt je temeljito raziskal že Bates (2008, 20–40), na podlagi katerega smo to spremenljivko tudi uvrstili v svojo analizo. V tem smislu se tudi ta del kombinacije sklada z našimi teoretskimi izhodišči, saj govori v korist izhodišču, da je nadzor nad ekonomskimi viri, predvsem tistimi, ki omogočajo hiter zaslužek, kar naravni viri in diamanti vsekakor so, ključen za skupine, ki se v državi borijo za oblast. To bi bilo seveda še bolj razumljivo, če bi se dogajalo v okoljih relativnega pomanjkanja, kar bi lahko nakazovala prisotnost dejavnika nizkega povprečnega BDP na prebivalca. A namesto tega imamo v tej kombinaciji nizko stopnjo nihanj rasti BDP, kar terja nekoliko globlji razmislek. Po eni strani bi lahko razumeli, da lahko prisotnost naravnih virov in diamantov povzroči bolj konstantne rasti BDP na prebivalca, a kot bomo videli na primeru Južnega Sudana, temu ni vedno tako. Morda lahko to enostavneje razumemo, če si ponovno pomagamo s teorijo pohlepa. Tudi konstantna zelo visoka rast BDP, ki je lahko posledica prihodkov iz naslova naravnih virov ali iz katerega koli drugega razloga, lahko povzroči velike spremembe v družbeni strukturi, nenadoma poveča razlike med dohodkovnimi razredi in razsloji prebivalstvo ter s tem poveča občutke negotovosti med posamezniki in skupinami. Posledica sta tako spet večja negotovost in strah za prihodnost ter iskanje »alternativ«, kjer si bodo družbene skupine, ki se počutijo prikrajšane, obubožane ali marginalizirane na ekonomskem področju, prizadevale za izboljšanje svojega položaja, morda ravno preko pridobitve dostopa do prihodkov iz naravnih virov ali diamantov. In ena od alternativnih možnosti je tudi odprti konflikt.

Ti dve kombinaciji dejavnikov, kjer sicer posamičnih zadostnih vzrokov za večjo verjetnost nestabilnosti nismo našli, bi nam posredno lahko potrjevali hipoteze 1, 2 in

4, kjer v glavnem govorimo o pomenu političnih in ekonomskih vzrokov za konflikte. A žal se v nobeni kombinaciji ne pojavlja indeks politično relevantnih etničnih skupin oziroma etnopolitične frakcionalizacije, ki za nas predstavlja posredni kazalnik vloge etničnosti. To pomeni, da stopnja etnopolitične frakcionalizacije oziroma količina politično relevantnih etničnih skupin sploh ni dejavnik večje verjetnosti nestabilnosti in nasilja v državah Podsaharske Afrike. To je za nas pomemben podatek, ki pravzaprav potrjuje našo hipotezo 1, da etničnost ni nujni in zadostni razlog za konflikte. A naš rezultat posredno kaže še več: da etničnost *sploh ni dejavnik* konfliktov v Podsaharski Afriki. Očitno je torej odsotnost demokratičnih prvin političnega sistema v kombinaciji z ekonomskimi spodbudami (naravni viri), nestabilnimi ali slabimi ekonomskimi razmerami veliko pomembnejši dejavnik razvoja konfliktov kot pa etnopolitična frakcionalizacija.

Ti zaključki so za nas vsekakor zelo pomembni, a smo kljub temu z vidika metodološke neoporečnosti bili primorani v poskus razreševanja težav z kontradikcijami v pravilnostni tabeli svoje primerjalne analize. Zato smo ta poskus primerjalne analize pustili ob strani in se odločili poseči v svoje neodvisne spremenljivke.

5.2.4 Operacionalizacija 2

V drugem poskusu smo se tako odločili za spremembo nekaterih spremenljivk in njihovih kazalnikov. Povprečja BDP na prebivalca smo nadomestili z indeksom človekovega razvoja, ki smo ga za primerjalno analizo obdelali na naslednji način:

- Indeks človekovega razvoja 1996–2010 (HDI): Na podlagi podatkov UNDP (2015) smo pregledali vrednosti HDI v obdobju 1995–2010 in izračunali njihovo povprečje za vsako državo. Spremenljivko smo dihotomizirali pri vrednosti 0,48 (pri čemer je bil minimum 0,326, maksimum pa 0,756). Sledili smo predvsem razporeditvi enot med vrednostmi.¹²⁹

To spremenljivko, ki je hkrati tudi kazalnik, smo vzeli predvsem zato, ker za sestavljen indeks, ki BDP na prebivalca že vsebuje, poleg tega pa upošteva tudi bolj »socialne« spremenljivke: indeks pričakovane življenjske dobe in indeks izobraževanja. S tem se tudi bolj približamo svoji hipotezi o socialno-ekonomskih vzrokih.

---

¹²⁹ Grafi porazdelitve in določitve meje dihotomizacije vseh neodvisnih spremenljivk so v Prilogah C–F .

Prav tako smo spremenljivko spremembe rasti BDP nadomestili s stopnjo neenakosti in njenim kazalnikom – indeksom GINI.

- Indeks GINI 1996–2010: Indeks GINI neenakosti smo pridobili iz World Bank Databank (2015). Kljub tem, da se le-ta ne meri vsako leto v vseh državah, pa se v tem časovnem obdobju pri večini držav le malo spremeni. Za vse države smo izračunali povprečja vseh vrednosti v navedenem obdobju, ki smo jih dihotomizirali pri vrednosti 46,12, v kar nas je ponovno prisilila razporeditev enot glede na vrednosti (minimum je znašal 20,08, maksimum pa 62,5).¹³⁰

Tudi s to spremenljivko smo se nekoliko oddaljili od čisto ekonomskih dejavnikov konfliktov k bolj socialnim. Druge spremenljivke smo pustili nespremenjene, prav tako njihove dihotomizacije. S takšno kombinacijo smo se tako nekoliko oddaljili od teorije pohlepa in Batesovih raziskav (2008) ter se s tem približali Azarju in teoriji DDK, kot jo opisujejo Ramsbotham in drugi (2005).¹³¹

5.2.5 Rezultati primerjalne analize 2

Ko smo zagnali primerjalno analizo s takšno kombinacijo dejavnikov, kot opisano zgoraj, smo dosegli nekoliko boljše rezultate pravilnostne tabele kot s kombinacijo, opisano v Operacionalizaciji 1.¹³² Kljub temu pa tudi ti rezultati niso bili brez napak, saj se je še vedno pojavljalo kar nekaj ontradikcij. Njim se nismo mogli izogniti niti, če smo nekoliko spremenili dihotomizacijo ali zamenjali še katero od spremenljivk oziroma dejavnikov. Rezultati, ki jih prikazuje spodnja pravilnostna tabela, tako po našem mnenju predstavljajo najbolj optimalno kombinacijo v smislu najmanjšega števila kontradikcij v pravilnostni tabeli.

Tabela 5.5: Pravilnostna tabela primerjalne analize 2

Država	GINI indeks	Naravni viri diamanti	Pol. & participacija in odg.	PREG_indeks	HDI	Stabilnost in nasilje 2011
Angola	1	1	0	1	1	0
Burundi	0	1	0	0	0	0

¹³⁰ To spremenljivko smo v nadaljevanju primerjalne analize včasih okrajšali z »neenakost«.

¹³¹ Tabela vseh dihotomiziranih podatkov obeh analiz je v v Prilogi A.

¹³² Podobno kot pri operacionalizaciji 1 smo tudi tu v programu TOSMANA zahtevali obrazložitev rezultata 0 (torej verjetnost odsotnosti politične stabilnosti in verjetnost nasilja). Prav tako smo zahtevali izračun poenostavljanja domnev in vključili logične preostanke (angl. »remainders«) v nadaljnjo redukcijo. Vennov diagram, ki je bolj grafični prikaz pravilnostne tabele, je v Prilogi G.

Etiopija, Niger, Sudan	0	0	0	1	0	0
Liberija, DR Kongo, Gvineja, Sierra Leone, Togo, Čad, Slonokoščena o.	0	1	0	1	0	0
Malawi	1	0	1	1	0	1
Ruanda	1	0	0	0	0	0
Madagaskar	0	0	1	0	1	0
Uganda, Gambija, Mozambik,	1	0	0	1	0	C
Burkina Faso, Mali, Benin, Senegal	0	0	1	0	0	C
CAR	1	1	0	0	0	0
Tanzanija, Ghana	0	1	1	1	1	1
Gvineja-Bissau	0	0	0	0	0	0
Kenija, Zambija	1	0	1	1	1	C
Zimbabve	1	1	0	1	0	0
Lesoto	1	1	1	0	0	1
Nigerija	0	1	0	1	1	0
Kamerun, Mauritius	0	0	1	1	1	1
Kongo	1	1	0	0	1	0
Swaziland	1	0	0	0	1	1
Namibija	1	1	1	1	1	1
Južnoafriška R.	1	1	1	1	1	1
Botswana	1	1	1	0	1	1
Gabon	0	1	0	0	1	1

Kot vidimo v pravilnostni tabeli, je še vedno priostnih 9 kontradikcij. Kljub temu nam je uspelo priti do takšnih rezultatov, ki s kombinacijo dejavnikov razložijo prisotnost ali odsotnost verjetnosti nestabilnosti in nasilja vsaj za tiste primere, ki so resnično na nasprotnih poljih razpona te odvisne spremenljivke (glej porazdelitev odvisne spremenljivke v poglavju 5.2.1). Tako lahko vidimo, da so se države z najvišjimi indeksi verjetnosti nestabilnosti, kot so na primer DR Kongo, Sudan, Etiopija, Nigerija, Burundi, Centralnoafriška republika in Slonokoščena obala, uvrstile med nekontradiktorne kombinacije, pri čemer za prve štiri države celo obstaja enaka kombinacija dejavnikov. Na drugi strani lestvice verjetnosti nestabilnosti in nasilja imamo Bocvano, Namibijo, Mauritius in Gabon, ki imajo prav tako nekontradiktorne kombinacije dejavnikov. Največ težav s kontradiktornimi kombinacijami najdemo ponovno ravno pri državah, ki se ponašajo s srednjo stopnjo verjetnosti nestabilnosti in nasilja (npr. Kenija, Uganda,

Mali, Burkina Faso itd.). Del težav s kontradiktornimi rezultati teh držav bi verjetno lahko pripisali sami izbiri odvisne oziroma razlikovalne spremenljivke, ki vključuje tudi stopnjo ogroženosti od terorizma. Žal pa smo, kot že zapisano, bili pri izbiranju odvisne spremenljivke in še posebej primerljivega kazalnika zelo omejeni z metodologijo in dostopnostjo primerljivih podatkov. Drugi del težav, če sledimo Rihouxu in Raginu (2009, 49), bi seveda bilo treba iskati v izbiri enot in se vprašati, ali je res smiselno primerjati vse te države.¹³³

Zato se nam je zdelo smiselno, da takšno kombinacijo neodvisnih spremenljivk (dejavnikov) spet zadržimo in se posvetimo samemu rezultatu, ki ga prikazuje spodnja tabela:

Tabela 5.6: Končni rezultat kombinacij analize QCA

Indeks Gini * pol. participacija in odg. * PREG_INDEKS +	GINI * NARAVNI VIRI & DIAMANTI * pol. participacija in odg. +	pol. participacija in odg * preg indeks * hdi +	Naravni viri & diamanti * POL. PARTICIPACI JA IN ODG. * preg_indeks * HDI
(Etiopija, Niger, Sudan+Liberija, DR Kongo, Gvineja, Sierra Leone, Togo, Čad, Slonokoščena O.+Nigerija)	(Angola+CAR+Zimbab we+ Kongo)	(Burundi+Ruanda+CAR+Gv ineja-Bissau)	(Madagaskar)

Tabela 5.6 prikazuje končni rezultat kombinacij druge primerjalne analize s pripadajočimi državami, kjer te kombinacije spremenljivk (dejavnikov) nastopajo. Na podlagi pričujočega rezultata vidimo, da imamo v glavnem tri skupine držav s tremi, med seboj različnimi kombinacijami, ki pa imajo skupne značilnosti. V tem smislu je četrta kombinacija, ki jo zavzema samo Madagaskar, nekoliko unikatna in bi verjetno

¹³³ Na to vprašanje smo si odgovorili v poglavju 4 in ugotovili, da si afriške države, še posebej v Podsaharski Afriki, delijo kar nekaj skupnih značilnosti (podobna zgodovina, število konfliktov, geografske značilnosti), zato smo tudi pri tem vztrajali dalje.

Madagaskar bilo smiselno iz analize vsebinsko izločiti. Če bi tako res predpostavili, bi za vse tri dobili bolj strukturirano različico formule, ki bi bila videti takole:

Neenakost *PREG INDEKS

pol. participacija & odgovornost { NEENAKOST*NAR. VIRI & DIAMANTI

Preg indeks*hdi

Čeprav morda ta strukturirana različica formule kaže še na nekoliko bolj vsebinsko nasprotujoče si rezultate, pa nam pove, da je (izvzemši Madagaskar) vsem trem kombinacijam in skupinam držav z visoko verjetnostjo nestabilnosti in nasilja spet skupna nizka stopnja politične participacije in odgovornosti oziroma vplivanja na oblast in njene odgovornosti. Tudi ta iteracija primerjalne analize nam je pokazala, da je to nujni vzrok za visoko verjetnost nestabilnosti in nasilja. Od tu dalje pa se kombinacije med seboj razlikujejo. Največjo skupino držav tvorijo tiste, kjer poleg prej omenjenega nujnega vzroka nastopata še nizka stopnja neenakosti in visoka stopnja etnopolitične frakcionalizacije oziroma politično relevantnih etničnih skupin. Drugo skupino držav tvorijo tiste, kjer dodatno nastopata visoka stopnja neenakosti ter prisotnost naravnih virov in diamantov, tretjo pa tiste, kjer nastopata nizka stopnja politično relevantnih etničnih skupin in nizka stopnja človekovega razvoja (indeks HDI). Iz tega lahko potegnemo nekaj relevantnih vzporednic s prejšnjo analizo in našim teoretskim modelom ter iztočnic za nadaljnjo raziskavo. Predvsem je spet viden osrednji pomen političnih dejavnikov pri razvoju konfliktov. Nezmožnost vplivanja na oblast in participacije pri političnem odločanju kot enem izmed osrednjih dejavnikov za konflikte predvideva tudi naš teoretski model in deloma hipotezi 1 in 4. Država v ožjem smislu in njen politični sistem, ki po definiciji nadzoruje in določa redistribucijo dobrin in virov ter je zaradi takšnih ali drugačnih razlogov »odprta« samo za določeno družbeno skupino ali elito (kot smo prikazovali na slikah 3.4. in 4.5.), bosta očitno v afriškem kontekstu vedno med vzroki za konflikt s strani tistih družbenih skupin, ki se počutijo prikrajšane za participacijo v delitvi oblasti in/ali politične moči. Po drugi strani pa vidimo, da prisotnost visoke stopnje politično relevantnih etničnih skupin nastopa zgolj v dveh kombinacijah enakega rezultata in še takrat je med seboj nasprotujoča. Na podlagi tega moramo torej zavrniti domnevo, da je večja stopnja etnopolitične frakcionalizacije nujni razlog za konflikte, hkrati pa lahko delno sprejmemo hipotezo 4,

saj etnopolitična frakcionalizacija in stopnja nedemokratičnosti (katere kazalnik je v našem primeru indeks vplivanja na oblast in odgovornost oblasti) nastopata v eni kombinaciji skupaj kot vzroka za konflikt. Zanimiva je predvsem kombinacija nizke stopnje neenakosti in visoke stopnje etnopolitične frakcionalizacije (skupaj z nujnim vzrokom), ki nekako ne gre skupaj z našo dosedanja teoretsko razpravo. Hkrati pa je kombinacija visoke stopnje neenakosti in prisotnosti naravnih virov (skupaj z nujnim vzrokom) tisto, kar precej bolje potrjuje našo hipotezo 1 in se sklada tudi z drugo kombinacijo iz prvega poskusa primerjalne analize. Iz tega bi lahko sklepali, da so skupine in elite, ki imajo dostop do prihodkov z naravnih virov, hkrati tudi tiste, ki imajo dostop do oblasti in politične moči. Da bi čim več kapitala lahko obdržali v lastnih rokah, morajo omejiti število posameznikov, s katerimi te dobrine delijo, hkrati pa poskrbeti, da drugi nimajo prostega dostopa do vzvodov moči, ki bi ogrozila njihov položaj. Na tak način se poveča neenakost med tistimi, ki imajo dostop do prihodkov iz naravnih dobrin (kapital), in tistimi, ki tega dostopa nimajo, hkrati pa ta skupina v dominantnem položaju zgradi tak sistem oblasti, ki teži k nadzoru omenjene neenakosti. Če ob tem država beleži še konstantno, a visoko gospodarsko rast, smo precej blizu naši drugi kombinaciji v primerjalni analizi 1. V tem smislu je to posredna potrditev našega krožnega teoretskega modela (slika 3.4), a ponovno z eno pomembno pomanjkljivostjo: etničnost se v tej kombinaciji dejavnikov sploh ne pojavlja. Iz tega lahko sklepamo, da v takšni kombinaciji dejavnikov v državi ni pomembna etničnost ali stopnja etnopolitične frakcionalizacije. Ta je očitno zgolj ena izmed delitvenih črt med tistimi posamezniki, ki imajo ekonomske dobrine, in tistimi, ki jih nimajo. Tretja kombinacija dejavnikov govori, poleg nujnega vzroka, o nizki stopnji človekovega razvoja in nizki stopnji etnopolitične frakcionalizacije. Dočim nizko stopnjo človekovega razvoja kot razloga za konflikt nekako lahko posredno pojasnimo z našimi teoretskimi izhodišči in hipotezami, pa nam je nekoliko večja neznanka predvsem vloga nizke stopnje etnopolitične frakcionalizacije kot dejavnika v konfliktu. Glede na to, da v tej skupini držav nastopata Ruanda in Burundi, ki imata nizko stopnjo etnopolitične frakcionalizacije zaradi zgolj dveh etničnih skupin (Tutsi in Hutu), ki pa sta bili zelo antagonistični, sklepamo, da je težava predvsem v indeksu PREG. Kot smo že prej navajali, le-ta ne zaznava variacij v velikosti skupin znotraj države niti intenzivnosti njihovega antagonizma. Tako je ta indeks kot kazalnik frakcionalizacije očitno težava v tistih državah, kjer je etničnih skupin zelo malo, a so zelo polarizirane. To je tudi scenarij konflikta, kjer Collier in Hoeffler (1998, 571) edinkrat omenjata vlogo

etničnosti. V omenjeni analizi velja opozoriti še na eno zanimivost: v skupini držav s prvo kombinacijo (torej tam, kjer nastopa visoka stopnja etnopolitične frakcionalizacije kot dejavnik) je precej več nekdanjih britanskih kolonij (Nigerija, Sudan, Sierra Leone) kot pri ostalih dve kombinacijah (zgolj Zimbabwe). Tu ne moremo sicer govoriti o kakršni koli zanesljivi povezanosti, lahko pa rečemo, da na neki način odslikava dognanja Blantona in drugih (2001, 488 in 489) o povezanosti med kolonialnim stilom upravljanja (britanskim ali francoskim) in vplivom na pojav, razvoj in zaostrovanje morebitnih konfliktov.

Kaj torej lahko zaključimo za nadaljnjo razpravo? Najprej to, da je verjetnost politične nestabilnosti in nasilja kompleksen pojav, ki na tako velikem naboru držav, kot smo si ga izbrali, terja dobre teoretske nastavke, predvsem pa relevantne in primerljive kazalnike. Nadalje lahko rečemo, da je edini nujni razlog (če odštejemo Madagaskar) odsotnost možnosti vplivanja na oblast in njene odgovornosti do svoje konstituence. To smo ugotovili tako v prvi kot v drugi iteraciji primerjalne analize. Zadostnih razlogov v nobenem primeru nismo odkrili. Stopnja politično relevantnih etničnih skupin v državi ni niti nujni niti zadostni razlog, je pa v kombinaciji z nedemokratičnostjo in drugimi dejavniki lahko razlog za konflikt, a je njen pomen, zlasti če gledamo na rezultate prvega poskusa primerjalne analize, precej manjši, kot smo sprva predvidevali. Prav tako so dejavniki, ki spadajo med ekonomske, pomembni, a je njihov pomen odvisen od kombinacije drugih dejavnikov. Predvsem nam je prva različica primerjalne analize bolj jasno pokazala velik pomen nestabilnosti ekonomskega okolja in naravnih virov kot dejavnikov konflikta. S tem smo delno raziskali hipotezo 1. Če bi gledali zgolj prvi poskus primerjalne analize, bi se nam sprejem hipoteze 2 zdel zelo vabljev, saj sprememba ekonomskih razmer očitno vpliva na verjetnost konfliktov, a etničnost tukaj povsem izpade iz kombinacije dejavnikov, zato bi jo morali na podlagi tega zavrniti. V drugi iteraciji primerjalne analize pa vpliva socialno-ekonomskih razmer ne moremo preveriti niti zavrniti, saj smo morali kazalnike, ki bi kazali na spremembo socialno-ekonomskih razmer, iz primerjalne analize izločiti. Hipotezo 4 lahko potrdimo zgolj delno in pogojno, saj stopnja etnopolitične frakcionalizacije nastopa skupaj z nedemokratičnostjo zgolj v eni kombinaciji, medtem ko je nedemokratičnost (oziroma pomanjkanje politične participacije in odgovornosti oblasti) nujni vzrok pri vseh kombinacijah.

Ko se bomo v naslednjih poglavjih posvetili svoji študiji primera, moramo torej imeti v mislih predvsem pomen političnih dejavnikov za konflikt in ugotoviti, kako se ti povezujejo z ekonomsko situacijo v državi ter politično relevantnimi etničnimi skupinami.

6 Južni Sudan

6.1 Uvod

V naslednjih poglavjih se bomo posvetili predmetu naše študije primera, to je območje novonastale države Južnega Sudana. Želimo si ustvariti sliko o konfliktu v Južnem Sudanu in etničnosti v tej državi. V naslednjih poglavjih nas zanima predvsem dvoje: ozadje in zgodovina konflikta ter odnosi med etničnimi skupinami. Predvsem nas zanimajo dojemanje etničnosti v konfliktu v tej državi in morebitne spremembe v tem dojoemanju. Ob opisovanju etnične slike oziroma etničnega konteksta se bomo zgolj dotaknili značilnosti posameznih skupin.

Kot konflikt v Južnem Sudanu jemljemo predvsem notranji konflikt znotraj današnjega Južnega Sudana. Težko je sicer natančno začrtati meje tega konflikta, tako glede časa kot prostora. Kot navajamo v nadaljevanju, so se trenja znotraj tega prostora začela že veliko pred osamosvojitvijo in so bila v veliki meri vezana predvsem na politiko oblasti takrat še skupne države Sudana. Današnjo situacijo v Južnem Sudanu pojmujeemo kot zgolj zadnjo manifestacijo konflikta, ki se je začel še pred neodvisnostjo in do danes ni končan.

6.1.1 Zgodovinski kontekst nastanka Južnega Sudana

Južni Sudan je najmlajša država na svetu; formalno je neodvisnost pridobila šele leta 2011 po referendumu o neodvisnosti, ko se je Južni Sudan odcepil od Sudana. Vse do takrat je bil Južni Sudan del Sudana, ki je bil po površini največja afriška država. Vendar pa sta severni in južni del Sudana že v preteklosti bili tako zgodovinsko kot geografsko precej različni enoti.¹³⁴ Medtem ko je severni del Sudana precej bolj

---

¹³⁴ Zaradi enostavnosti bo omenjanje Sudana do neodvisnosti Južnega Sudana leta 2011 pomenilo celotno ozemlje nekdanje države, torej tako današnji Sudan kot Južni Sudan. V tem času (do leta 2011) bomo ozemlje in prebivalce Južnega Sudana tako poimenovali južni Sudan ali južni del Sudana.

puščavski in je v preteklosti bil deležen intenzivne arabizacije in širjenja islama, je južni del veliko bolj podoben zeleni Podsaharski Afriki in je bil večinoma nezaseden s strani arabskih naseljencev. Novejša in za nas bolj relevantna zgodovina se začne s prihodom kolonialnih sil, ki so zase skušale zasesti čim več ozemlja v Afriki. Po nekaj manjših zapletih in diplomatskih dogovorih z Belgijo in Francijo je ozemlje Sudana (današnji Sudan in Južni Sudan) pripadlo Veliki Britaniji leta 1898 ter ga je le-ta upravljala skupaj z Egiptom (Deng 2006, 156).¹³⁵ Ozemlje je bilo razdeljeno na dva dela (severni in južni), ki sta ju Egipt in Velika Britanija upravljala vsakega posebej. Medtem ko je v severnem delu imel Egipt zaradi skupnega jezika (arabski) in vere (islam) dokaj velik vpliv, je bil južni pod vplivom Velike Britanije, ki je tam bolj ali manj uspešno izvajala pokristjanjevanje in gradila skopo infrastrukturo (Deng 2006, 156). Prvi uradni jezik v severnem delu je bil arabski, v južnem pa angleški (Makinda 1992, 43). Britanci so v južnem delu omejevali širjenje islama, prav tako so spodbujali izobraževanje v vzhodno afriških izobraževalnih institucijah in ne v severnem Sudanu (Encyclopedia Britannica 2011). Vse to je vodilo k polarizaciji razlik ob razglasitvi neodvisnosti Sudana leta 1955, pri čemer je »jug Sudana veljal za nerazvito, plemensko in etnično raznoliko črno Afriko, medtem ko je sever veljal za razviti enoten arabski svet, ki se ravna po islamskih načelih« (Deng 2006, 156). Ravno ta delitev je zaznamovala dinamiko etničnih konfliktov od začetkov Sudanske države pa do nedavnega. Že tik pred razglasitvijo neodvisnosti Sudana (1956) so se nekatere skupine s sudanskega juga zbale dominacije s severa in oblikovale gverilsko uporniško skupino *Anya Nya*, ki si je prizadevala za večjo samoupravo južnega dela Sudana in federalno ureditev celotne države (Makinda 1992, 43; Markakis 1994, 228). Razlogov za strah pred dominacijo s severa je bilo veliko. Začenši z dejstvom, da v sudanski ustavi niso nikjer omenjene afriške korenine dela prebivalstva, ampak zgolj arabske, kar se je takoj po osamosvojitvi nadaljevalo z ukinitvijo vseh krščanskih misijonov in izgonom misijonarjev iz države (1964), še prej pa z reformo šolskega sistema, ki je uvajal intenzivno arabizacijo (1961) (Markakis 1994, 226). To je povzročilo vse večje poudarjanje etničnih simbolov in identitete prebivalcev južnega dela Sudana ter

---

¹³⁵ Britanci so si predvsem prizadevali, da ozemlje Južnega Sudana ne bi pripadlo Francozom, ki bi s tem lahko povezali svoj kolonialni imperij od zahodne do vzhodne afriške obale, in tudi ne Etiopijcem (Markakis 1994, 221). Tako so ozemlje današnjega Južnega Sudana zaradi praktičnih razlogov pripojili že obstoječi koloniji na severu (današnji Sudan in Egipt), hkrati pa potegnili meje Kenije proti severozahodu in severovzhodu, kjer so jih ustavili Etiopijci. Britanci so izpolnili svoj načrt in v določenem obdobju imeli praktično neprekinjeno območje vpliva po celi dolžini Afrike od severa do juga.

poudarjanje kulturnih razlik od severnega dela Sudana. Markakis (1994, 226) to imenuje »disidentski nacionalizem«, ki ponuja alternativo uradnemu nacionalizmu dominantne skupine. Prva državljanska vojna se je končala z navideznim premirjem po podpisu mirovnega sporazuma (1972) z gverilsko skupino Anya Nya, ki je Jugu dodelila avtonomijo. Tri dosedanje južne province (Zgornji Nil, Bahr al Ghazal in Equatoria) so bile združene v eno regijo, ki je dobila svoj parlament, izvršni svet in simbolični proračun, ki so skrbeli za notranje zadeve, varnost in lokalno samoupravo juga (Makinda 1992, 43).

Vendar pa ti ukrepi niso odpravili vzrokov za konflikt med severom in jugom. Vzrokov je bilo poleg politično-religioznih več in vsi so še poglobljali razkol med enim in drugim delom Sudana. V zavesti severnjakov, ki so bili vedno pod močnim vplivom političnega islama, je še vedno bila močno utrjena ideja o podreditvi sudanskega Juga, izkoriščanju njihovih naravnih virov in »prevzgojitvi« »plemenskega« prebivalstva po lastnem vzoru. Martin (2002, 121) pri tem trdi, da ni šlo za neki namerni antagonizem proti Jugu, ampak bolj za občutek pravice in dolžnosti severnjakov, da izkoristijo, kar se jim ponuja na jugu, hkrati pa da v skladu z zapovedmi islama spravijo večinoma nemuslimansko prebivalstvo na »prava pota«. Sudan je v vsej svoji zgodovini neodvisnosti imel le eno civilno vlado med leti 1986 in 1989 (predsednik Sadiq al Mahdi), preostali čas pa so državo vodili bolj ali manj avtorski vojaški voditelji, ki so na oblast prišli s pomočjo uradne vojske ali paramilitarnih enot (Makinda 1992, 36). To je seveda imelo za posledico velike antagonizme znotraj sudanske politike in praktično ves čas politično nestabilnost in izredno stanje v politiki. Zahodni tip demokracije in učinkovite delitve oblasti je bil v Sudanu praktično neznan. Nestabilnost v politiki, katere center je bila seveda prestolnica Kartum, je bila tudi razlog, da je prej omenjeni mirovni sporazum, ki je južnemu delu dodeljeval avtonomijo, propadel (prav tam 1992, 40). Tedanji voditelj Sudana, poročnik Nimeri, je namreč v vse bolj nestabilnih razmerah, tako ekonomskih kot političnih, iskal politične zaveznike in jih našel v politično-religiozni skupini Muslimansko bratstvo (prav tam 1992, 39). Le-to je zahtevalo spremembo Sudana v islamsko republiko in uvedbo šeriatskega prava ter arabskega jezika v vse pore javnega življenja v Sudanu. Leta 1983, ko je Nimeri spet razdelil južni del Sudana na tri province in jim odvzel avtonomijo, je prišlo do odprtega konflikta (prav tam 1994, 228). Uvedba islamskih načel in arabizacija sta seveda bili le sredstvo za odvrnitev pozornosti od slabih ekonomskih in političnih razmer ter za mobilizacijo severa za osvojitve naravnih virov na sudanskem jugu (nafta in reka Nil).

Jug je na to odgovoril z ustanovitvijo Osvobodilnega gibanja sudanskega ljudstva (Sudan people's liberation movement – SPLM) in njegovega vojaškega dela Osvobodilne vojske sudanskega ljudstva (Sudan people's liberation army – SPLA), ki jo je vodil pripadnik etnične skupine Dinke John Garang (Metelits 2004, 70). Izbruhnila je tako imenovana druga sudanska državljanska vojna, v kateri težnje Juga niso več bile toliko separatistične (Salih 1994, 195). Bolj je šlo za pravičnejšo družbeno redistribucijo ekonomskih virov in delitev oblasti, skratka pravičnejši Sudan za vse prebivalstvo (Deng 2006, 158). Konflikt, ki je trajal naslednjih dvajset let, je bil ujet v precej široko mrežo različnih interesov in želja tako znotraj kot zunaj države. Uvedba šeriatskega prava in arabizacija juga sta med drugim bili tudi način, kako pridobiti na svojo stran zaveznike z arabskega polotoka, ki bi utegnili pomagati obubožani muslimanski državi (Sudanu) v njeni državljanski vojni, seveda v zameno za delež od novo pridobljenih naravnih virov na Jugu. Po drugi strani je SPLM/A podpirala večina južnih afriških sosed: Kenija, Uganda, Etiopija, ki so si v konfliktu obetale svoje deleže (Makinda 1992, 45; Martin 2002, 115).

Leta 1989 je oblast v Sudanu prevzel še vedno vladajoči general Omar Hassan al-Bashir. Le-ta se je zavezal, da bo končal ekonomsko in politično krizo, ki pa se je takoj po njegovem prevzemu oblasti le še stopnjevala. Z jugom je Bashir večkrat poskušal doseči premirje in skleniti sporazum, vendar nobeden od njegovih predlogov ni bil sprejemljiv za južni del Sudana, saj je bil v vsakem od teh vključeno šeriatsko pravo kot osnova za delovanje političnega sistema sudanske države. SPLM je zahtevala posvetno sudansko državo, delitev oblasti, odpravo šeriatskega prava in vojsko, ki bi vključevala vojake SPLA. Vse to pa je bilo za Bashirja nesprejemljivo, saj bi ogrozilo njegovo oblast (Salih 1994, 213 in 214). Krivda za neuspeh v pogajanjih pa ni bila le na strani vlade na severu. Navidezno enotni jug je bil prav tako precej politično razdeljen. John Garang, voditelj SPLA, je bil pripadnik etnične skupine Dinka, ki je največja, a nikakor ne edina skupina na jugu, in številni so se bali njene dominacije po potencialnem premirju med severom in jugom Sudana. Zato so se znotraj SPLA začele oblikovati razne bolj ali manj militantne frakcije, osnovane na etnični pripadnosti, ki so zmanjševale možnosti enotnega pogajalskega stališča k mirovnemu sporazumu s severom (Martin 2002, 121 in 122). Kartumska vlada je začela v konfliktu zmagovati, ko je Kartum spremenil svojo zunanjo politiko in prekinil tesne politične odnose s skrajnimi islamskimi političnimi opcijami tako doma kot po svetu. Z južnimi afriškimi sosedami (Uganda in Etiopija) je dosegel sporazum, ki je prepovedoval podpiranje

odporniških skupin v sosednjih državah, kar je osamilo SPLA. Razloge je seveda imel dobre: kmalu je bil zgrajen naftovod, ki je vodil iz črpališč na jugu Sudana do Rdečega morja, kar je privabilo veliko multinacionalk (Martin 2002). Temu sta sledili izboljšava ekonomskih kazalcev Sudana in sprememba vodenja konflikta z Jugom. Kartum se je oddaljil od ideologije islama in jo nadomestil s preprosto logiko gospodarskega ekspanzionizma oziroma izkoriščanja naravnih virov, ki jih Jug ponuja. Dejstvu, da je bila sedaj državljanska vojna na jugu tudi dejansko solventna zaradi ekonomskih koristi, ki jih je jug ponujal, je sledila tudi sprememba v samem načinu bojevanja. Sudan je poleg redne vojske razvil paravojaške enote Splošnih obrambnih sil (Popular Defense Force – PDF), ki so vključevale mlade muslimanske vernike, prepričane, da bijejo sveto vojno z neverniki na jugu. Poleg njih so v prvih bojnih vrstah tudi milice *murahelinov*, arabskih živinorejskih polnomadov, ki so že v preteklosti tekmovali za pašnike z južnimi plemeni (Martin 2002, 117; Deng 2006, 158). Al Bashir je tako uporabil odstranjevanje lokalnega prebivalstva s področij, bogatih z nafto.¹³⁶ Konflikt v južnem Sudanu se je nadaljeval v 21. stoletje. Mirovni proces se je začel s podpisom Okvirnega programa leta 2002 v Keniji, ki so mu sledili številni dodatni protokoli. Mirovni proces se je zaključil leta 2005 ob podpisu Celovitega mirovnega sporazuma v Nairobiju (Comprehensive Peace Agreement – CPA), ki je podelil jugu Sudana avtonomijo, lastno sodstvo in delitev prihodka iz črpanja nafte. Prav tako določa udeležbo vojakov SPLA v redni državni vojski in predsednika južnega dela kot podpredsednika celotnega Sudana (Deng 2006, 159; Zahar 2011, 37). Mirovni sporazum je prav tako predvideval referendum o samoodločbi o neodvisnosti južnega dela v letu 2011, kar se je tudi zgodilo. Kljub temu so se konflikti in trenja znotraj skupin v Južnem Sudanu nadaljevali, v glavnem med največjo skupino Dinka, ki je dominirala v SPLM/A – do takrat še vedno glavno politično silo v južnem Sudanu – in ostalimi etničnimi skupinami. Eden izmed večjih je izbruhnil leta 2009 med skupinama Shilluk in Dinka, kjer Shilluk predstavljajo tretjo po številu največjo skupino v Južnem Sudanu. Lam Akol, pripadnik Shillukov in njegova frakcija SPLM – Democratic Change sta bila edina alternativa v splošnih volitvah na južnem Sudanu leta 2010, kjer pa sta vseeno slavila SPLM in njegov takratni voditelj Salva Kiir s skoraj 93 % glasov (Zahar 2011, 37; African Election Database 2015). Ob volitvah je International Crisis Group (2016) opozarjal na zastraševanja in grožnje volivcem opozicije ter njihovim aktivistom s strani

---

¹³⁶ Ravno, ko se je konflikt v Južnem Sudanu nekako bližal koncu, se je zaradi podobnih razlogov začel razvijati podoben konflikt v zahodnem delu Sudana – provinci Darfur. Razlog: vojna za vire (Deng 2006, 158).

SPLM in njenih somišljenikov. Med pripadniki manjših etničnih skupin so se pojavili strahovi zaradi dominacije Dinkov v SPLM in njenega etničnega favoriziranja v državni politiki.¹³⁷

Po referendumu, v katerem se je kar 98 % volilcev opredelilo za neodvisni Južni Sudan, in kasnejši razglasitvi samostojnosti se je Južni Sudan soočil z največjim izzivom: izgradnjo države (angl. *state-building*) (Zahar 2011, 36).

Kot vidimo, so v zgodovini Sudana in Južnega Sudana politični in ekonomski dejavniki odigrali pomembno vlogo. Pomembno vlogo pa je odigrala tudi religiozna in etnična identiteta, ki je postala sredstvo politične diferenciacije med severnim in južnim delom Sudana. Že na tej točki lahko rečemo, da se eden od glavnih razlogov za konflikt med severnim in južnim delom Sudana sklada tudi z našimi dognanji iz primerjalne analize: nedemokracija političnega sistema in vprašljiva organizacija oblasti kartumske vlade. Prav tako se nam dozdeva, da je bila največja težava skupne države Sudana ravno njena nezmožnost priznati obstoj etnične, religiozne ali socialne pluralnosti njene družbe oziroma prebivalstva in le-to uspešno upravljati. Poskusi uveljavljanja kulturnega in institucionalnega pluralizma so sicer obstajali v zelo kratkem obdobju, a so bili potem hitro zatrti.¹³⁸ V tem smislu bi lahko trdili, da sta bili religiozno-etnična dominacija severa in islamizacija eden od vzrokov za konflikt. Nujni razlog za konflikt bi lahko bila boj za oblast (znotraj muslimanske politične elite v Kartumu in tekmovanje s politiki južnega Sudana) in boj za naravne vire oziroma način redistribucije le-teh, kar je seveda tesno povezano s prvim. A namesto fuzije več skupin in njihovih kultur, ki bi lahko rezultirala v pravem pluralizmu, se je kot odgovor na pritisk dominantne skupine (severa) manjšina (jug) odzvala s še večjo željo po ohranjanju lastne identitete in njenem priznanju. Za enkrat lahko domnevamo, da je z vidika oblikovanja Južnega Sudana etničnost v kombinaciji z zgodovino, religijo, politiko in drugimi dejavniki pomenila predvsem razlikovalni element med severnim in južnim Sudanom, čeravno je bila na obeh straneh prisotna velika etnična pluralnost.

---

¹³⁷ V eni izmed raziskav javnega mnenja, ki je bila narejena na manjšem vzorcu različnih prebivalcev južnega Sudana jeseni 2010, je veliko respondentov navedlo resne pomisleke na račun korupcije, etnično naravnane vodenja vlade in javne uprave ter marginaliziranja manjših etničnih skupin po razglasitvi neodvisnosti leta 2011 (Levy 2010)

¹³⁸ Zanimiva so tudi spogledovanja s socializmom in marksizmom v Sudanu. Oboje je bilo verjetno precej privlačno za intelektualno elito tako z juga kot severa kot neke vrste srednja pot in alternativa »državnemu nacionalizmu«. Kot pravi Markakis (1994, 235), naj bi socializem in marksizem z osredotočanjem na razred namesto na etničnost predvsem pomagala odvzeti legitimnost in osnovo separatističnim ali kulturno hegemonističnim gibanjem, hkrati pa bi preusmerila pozornost na iskanje skupnega razrednega »sovražnika«.

6.1.2 Etnične skupine v Južnem Sudanu

V tem poglavju bomo skušali najprej navesti relevantne podatke o etničnosti, etničnih skupinah in pluralnosti najprej v Južnem Sudanu, nato pa jih bomo v drugem delu pretresli z vidika teoretičnih konceptov, o katerih smo razpravljali v preteklih poglavjih.¹³⁹

V Tranzicijski ustavi Južnega Sudana je v prvem členu zapisano, da je Južni Sudan *večetnična družba* (Transitional Constitution of the Republic of South Sudan 2011, 1. č). V nekaterih virih najdemo podatke o okrog 60 različnih etničnih skupinah (Wel 2015), spet v drugih pa celo o 75 različnih etnijah (Joshua Project 2016), pri čemer ni čisto jasno, kakšna metodologija je bila uporabljena v posamezni študiji, predstavniki oblasti pa govorijo o 64 etničnih skupinah (izjava zunanjega ministra Južnega Sudana, 17. november 2015).¹⁴⁰ Nekoliko večje soglasje obstaja glede največjih etničnih skupin in njihovih relativnih deležih. Pri tem največ virov (npr. Vogt in Cederman 2015; CIA World Factbook 2016; Izady 2016,) navaja naslednje skupine in njihove približne deleže glede na celotno prebivalstvo: *Dinka* 35,8 %, *Nuer* 15,6 %, *Shilluk*, *Azande*, *Bari*, *Kakwa*, *Kuku*, *Murle*, *Mandari*, *Didinga*, *Ndongo*, *Bviri*, *Lndi*, *Anuak*, *Bongo*, *Lango*, *Dungotona*, *Acholi*.¹⁴¹ Spet drugi (Wel 2015) poleg dveh največjih skupin (*Dinka* in *Nuer*) grupirajo ostale skupine po geografskih ali jezikovnih načelih: *Dinki* 38,13 %, *Ekvatorijci* (*Azande*, *Bari*, *Kakwa*, *Kuku*, *Didinga*, *Acholi*, *Lango* ...) 31,82 %, *Nuer* 19,33 % in *manjšinske skupine* (*Shilluk*, *Anuak*, *Fertit*, *Mukaji*, *Luo*) 10,65 %.¹⁴² Celovit prikaz geografske porazdelitve skupin in njihove relativne deleže prikazuje spodnja slika.

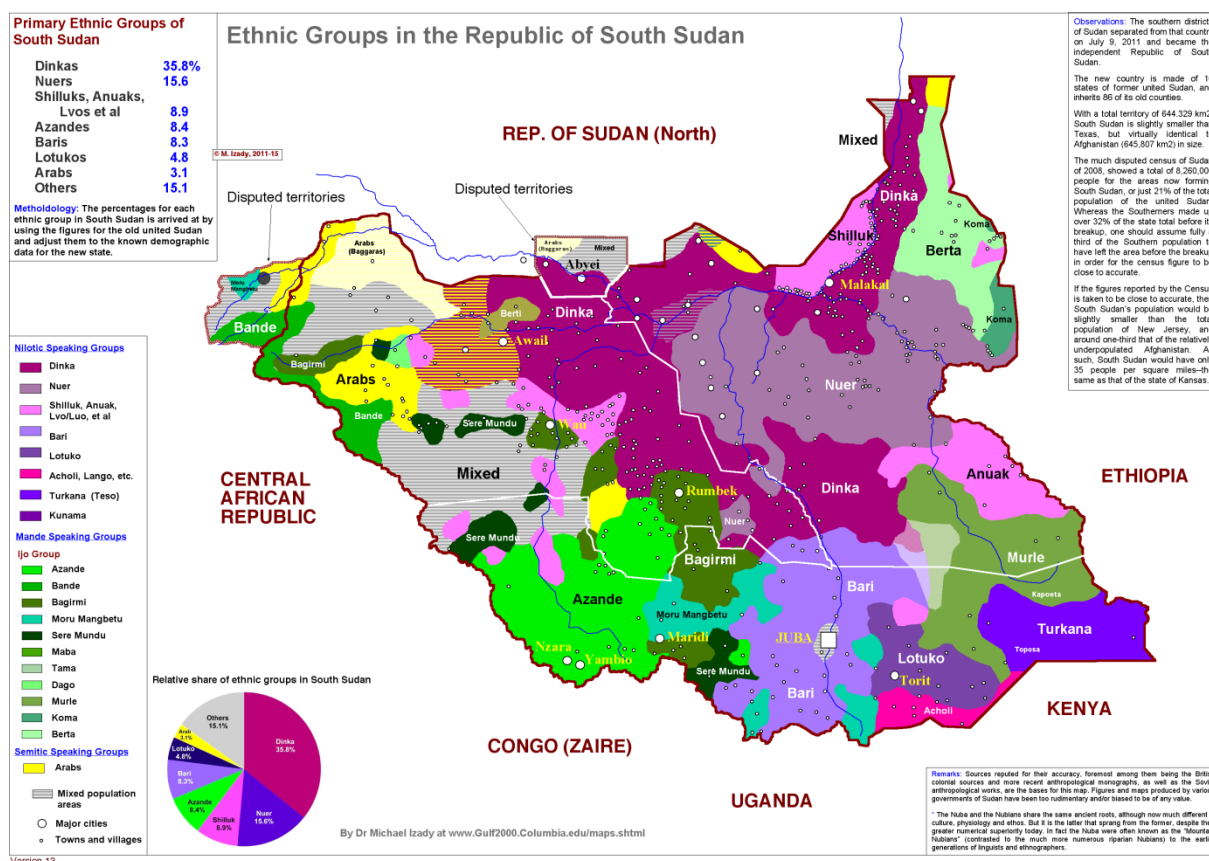
¹³⁹ Poimenovanja in pojme, ki so predmet naše razprave, bomo za enkrat pustili v takšni obliki, kot jih bodo navajali avtorji virov, iz katerih bomo podatke pridobili.

¹⁴⁰ Do konkretnih in preverjenih podatkov o demografiji etničnosti v Južnem Sudanu se ni lahko dokopati. Ob upoštevanju najprej konceptualnih omejitev definiranja etničnih skupin skupaj z načinom zbiranja informacij in aktualno situacijo v Južnem Sudanu se verjetno temu niti ni treba čuditi.

¹⁴¹ Namenoma tukaj še govorimo bolj o skupinah, saj se bomo v kasnejši fazi podrobneje lotili njihove »etničnosti«.

¹⁴² Podatkovna osnova za to naj bi bil sporni popis iz leta 2010.

Slika 6.5: Etnične skupine v Južnem Sudanu.

Vir: Izady (2016).

Odstotki, ki jih prikazuje slika 6.5 so podobni odstotkom, ki smo jih navedli iz prejšnjih virov, vendar pa so dopolnjeni še z deleži nekaterih drugih skupin. Že na tej točki je jasno, da glede na obstoječe podatke in delitev etničnih skupin v Južnem Sudanu ne obstaja ena večja, številčno dominantna skupina. Največja, Dinka, ne dosega niti 40-odstotnega deleža glede na celotno prebivalstvo. Jasno je tudi, da je skupin veliko, v glavnem pa so razdeljene v večje skupine, ki so kategorizirane na podlagi jezika:

- *nilotska* (Dinka, Anuak, Nuer, Shilluk),
- *mandejska* (Azande, Maba ...) in
- *semitska* (Arabci).

Vidimo, da je nekaj etničnih skupin razporejenih ali razdrobljenih na več geografskih območjih (npr. Arabci, Nueri, Dinki), veliko je tudi mešanih območij.¹⁴³ To lahko pomeni

¹⁴³ Zemljevid je nastal v okviru projekta Gulf/2000 Project, ki sta ga financirala Inštitut za Bližnji vzhod in Univerza Kolumbija v New Yorku. Avtor (Izady 2016) navaja, da je pri pripravi zemljevida uporabil predvsem vire iz britanske kolonialne bibliografije, sodobne antropološke monografije in nekatere sovjetske antropološke vire, a točnejših podatkov pri tem ne razkrije. Zemljevid je za nas pomemben predvsem zato, ker je edini za nas dostopen vir, ki kaže na geografsko razporeditev etničnih skupin v Južnem Sudanu, deleži etničnih skupin, navedeni v zemljevidu, pa se ujemajo s tistimi v drugih virih, ki smo jih navajali na začetku poglavja.

velik izziv za regionalizacijo na podlagi etničnosti. S porazdeljevanjem etničnih skupin v večje jezikovne skupine v Južnem Sudanu se je v preteklosti že ukvarjalo nekaj avtorjev. Starejši viri (Rife in Randall 1953, 168) prav tako govorijo o treh večjih skupinah, ki pa jih poimenujejo drugače: *nilotska* (Dinka, Shilluk in Nuer), *sudanska zahodno od Belega Nila* (Azande, Moru ...) in *nilo-hamitska* (ni navedeno, op. a.). Zdi se, da z grupiranjem etničnih skupin, ki govorijo nilotske jezike, ni težav, drugače je z drugimi skupinami, predvsem s to, ki jo slika 5 imenuje mandejska, Rife in Randall (1953, 172) sudanska, spet drugi (Encyclopedia Britannica 2016b) pa kot del velike niger-kongovske nadskupine, kamor spadajo tudi bantujski jeziki.¹⁴⁴

Četudi ugotavljamo, da je točnih podatkov o etničnih skupinah razmeroma malo, lahko iz omejenih virov dobimo grobo sliko etnične pluralnosti, kot se kaže navzven. Vidimo namreč, da so relativni deleži etničnih skupin relativno majhni, raznolikost pa je velika. Že na tej točki bi torej lahko govorili o veliki etnični pluralnosti v Južnem Sudanu.

6.1.3 Razvoj etničnosti v Južnem Sudanu

Podobno kot smo podrobneje preučili razvoj etničnosti v Afriki, želimo tudi v kontekstu zgodovinskega razvoja poskusiti predstaviti, kako so etničnost in medetnični odnosi v Južnem Sudanu v preteklosti vplivali na etnične odnose in konflikte v današnjem času. Kurita (1994, 203) navaja, da so Britanci v času Anglo-egiptovskega kondominija uvedli v ruralnih predelih Sudana sistem domače administracije, ki je predvideval prenos pooblastil kolonialnih administratorjev na »plemenske voditelje«. To pomeni, da so Britanci tudi v Južnem Sudanu uporabljali ravno ta sistem, ki smo ga opisovali pri širšem afriškem kontekstu (poglavje 4.1). Kot nadaljuje Kurita (1994), so se Britanci pogosto srečevali ravno s pomanjkanjem jasnih meja med plemeni in skupnostmi ter z dejstvom, da niso poznali ali razumeli njihove socialne strukture in hierarhije, da bi lahko v skladu s svojimi administrativnimi načeli upravljali posest. Na jugu Sudana so večkrat naleteli na družbe, ki so bile daleč od britanskega »ideala« plemena: v očeh Britancev niso imele nobene hierarhije in sistema vladanja (Kurita 1994, 203). V takšnih primerih so Britanci enostavno izumili »celotni sistem plemenske hierarhije in njihovo genealogijo« ter postavili na čelo »nekega plemenskega vladarja« (Kurita

---

¹⁴⁴ Niger-kongovska skupina jezikov je največja skupina jezikov v Afriki tako po številu govorcev kot po geografski razširjenosti (Encyclopedia Britannica 2016b). Ime je ta jezikovna skupina dobila ravno zaradi njene geografske razširjenosti v zahodnem in osrednjem delu Afrike.

1994, 203). V teh primerih gre torej za proces vzpostavljanja socialne strukture neke družbe, vsiljen od zunaj ne glede na lokalne tradicije. Ob tem se moramo ponovno kot v poglavju o razvoju etničnosti v Afriki vprašati, kako in koliko je kolonializem vplival na odnose med posamezniki in etničnimi skupinami na jugu Sudana. Povedano drugače: ključno vprašanje je, kolikšen delež današnjih meja med skupinami (tistih, o katerih govori Barth), je bilo ustvarjenih zaradi kolonialnega spreminjanja socialne organizacije predkolonialne družbe. Reinton (1971, 241) pravi, da sta glavni dve prvini, ki ju je prinesla britanska oblast v južnem delu Sudana in sta vplivali na etničnost, militarizem in kapitalizem, oboje pa seveda zahteva hierarhični tip socialne organizacije. Le-ta je bila v popolnem nasprotju z izjemno egalitarnimi in v očeh Britancev »neorganiziranimi« strukturami Nuerov in Dinkov, ki so po avtorjevem mnenju živeli v »nepovezani organizirani anarhiji« (Reinton 1971, 241). V primeru Dinkov in Nuerov vidimo, da nekaj avtorjev (npr. Reinton 1971, 241; Salih 1994, 189) poudarja, da ne obstaja neka koherentna politična celota Dinkov ali Nuerov oziroma, da je zaradi številnih mešanj, kulturnih in fizičnih podobnosti težko govoriti o »pravem« Nueru ali Dinki (Salih 1994, 189). Podobno problematiko razlikovanja navaja Allen (1994, 115) pri opisovanju skupin Shilluk in Anuak, ki govorita praktično enak jezik in skoraj ne kažeta kulturnih razlik, kljub temu pa ju obravnavamo kot dve različni (in pogosto antagonistični) skupini. Evans-Pritchard (1940, 15), ki je verjetno naredil najtemeljitejšo antropološko raziskavo o Nuerih, ugotavlja, da Nueri sami sebe imenujejo *nath*, kar v prevodu pomeni ljudje, za pripadnika skupine pa uporabljajo termin *ran* oziroma oseba.¹⁴⁵ Kljub temu vsi prej našteti avtorji pritrjujejo obstoju posebnih skupin, ki bi jim lahko rekli etnične skupine. Salih (1994, 189) to potrjuje z etnocentrično zavestjo Dinkov, ki zase govorijo, da so *monyjang* (gospodarji ljudi), ostali pa so *jur* (tujci).¹⁴⁶ Evans-Pritchard (1940, 19) o Nuerih govori kot o ljudeh »enake kulture, ki sebe razlikujejo od drugih plemen«, kljub temu, da »nimajo svoje vlade in urejene strukture«. Tu verjetno prihajamo do pomena Barthove (1969) in kasneje Eriksenove (1997) definicije etničnih skupin, ki temeljita na stalnem določanju meja, katerih podlaga so pomeni, ki jih pripadniki etničnih skupin preko interakcije pripisujejo kulturnim razlikam. Zato tudi mi ugotavljamo, da etnične identitete in z njimi povezane skupine prebivalcev

¹⁴⁵ Kasneje je na dan prišla še bolj kontroverzna teorija, in sicer, da so Nueri v resnici Dinka (njihovi sosede, od katerih naj bi se tako zelo razlikovali) (Jenkins 2008, 19).

¹⁴⁶ Besedo *monyjang* smo v slovenščino prevedli po avtorjevem (Salih 1994, 189) angleškem prevodu *masters of men*. Drugih zanesljivih podatkov o tem, kaj bi ta termin še lahko pomenil, nismo našli.

v Južnem Sudanu zagotovo obstajajo. Koliko sovpadajo s koncepti, poimenovanji in razdelitvijo, ki so jih določili kolonialni administratorji, je drugo vprašanje, dejstvo pa je, da etnične skupine, tako kot narodi, niso povsem statični subjekti. Nadalje lahko rečemo, da sta na razvoj teh skupin, predvsem pa na njihovo socialno organizacijo in medsebojne odnose močno vplivala kolonializem in kasnejše postkolonialno obdobje. Kot pravi Allen (1994, 115), danes velika večina prebivalcev Južnega Sudana ve, kateri etnični skupini oziroma plemenu pripada. Kot v širšem afriškem kontekstu so »plemena« in »plemenskost« bili v veliki meri izum kolonializma, ne moremo pa zanikati, da so ti konstrukti nastali na osnovi nekih etničnih identitet, hkrati pa so bili »lokalni tradicionalni koncepti etničnosti preoblikovani s strani kolonialnih politik, izobrazbe in misijonarske aktivnosti kot tudi namerne politizacije plemen na državni ravni v post-kolonialnem obdobju« (prav tam 1994, 138).¹⁴⁷ Tako smo se približali svojim domnevam, da so tudi v Južnem Sudanu etnične skupine pod vplivom kolonializma doživele podobne procese družbene preobrazbe kot drugje v Afriki. Koliko in kako delujeta moralna etničnost in tribalizem v Južnem Sudanu, bomo videli v naslednjih poglavjih, a že sedaj lahko sklepamo, da so se vsaj nekatere etnične skupine v Južnem Sudanu verjetno politizirale. Veliko večje posledice kot politizacija etničnosti v Južnem Sudanu je po našem mnenju pustila politizacija religije (islama) v nekoč skupni državi Sudanu. Religija (islam) je v severnem delu predstavljala družbeno in politično ureditev, ki je zaobjemala deklarativno zasebno raven – vero, sodno ureditev (šeriatsko pravo), politično ureditev (po šeriatskem pravu) in ne nazadnje splošno ideologijo in sistem simbolov.¹⁴⁸ Razlog za strah Južnih Sudancev in posledično vzrok za konflikt je tako bil predvsem v dejstvu, da je želela vladajoča struktura to ideologijo in identiteto institucionalizirati kot edino sprejemljivo, kar bi vse, ki nočejo ali ne morejo te ideologije sprejeti za svojo, postavilo v neenakopravni položaj. Ravno zato je tudi odpor v obliki SPLM, ki se je začel leta 1983, bil naperjen predvsem v razgraditev te ideologije in osnovanje sudanske družbe in političnega sistema na podlagi priznanja različnosti in pluralnosti. Religija oziroma njen politizirani podaljšek – politični islam je v skupnem Sudanu postal sredstvo socialne in ekonomske

---

¹⁴⁷ Allen (1994, 138) na primeru ljudstev Acholi in Madi prikazuje, kako so se skupinske identitete teh dveh skupin oblikovale že pred prihodom kolonializma, med katerima pa je bilo z vidika kolonialistov še vedno premalo jasno razločljivih meja.

¹⁴⁸ Lahko bi rekli, da je dominantna ideologija in kultura v Sudanu in nekakšen nadomestek uradnega nacionalizma. Severni Sudanci so skupek različnih ljudstev severne Afrike, ki jih družita njim lastna interpretacija islama in skupna zgodovina (Fleuhr Lobban 1990, 617).

diferenciacije, kjer je imela samo ena skupina (muslimani) dostop do politične moči, oblasti, bogastva in uživanja vseh državljskih pravic. Kar uporabo religije za politične namene v primeru Sudana razlikuje od politizacije etničnosti v arhetipskem afriškem kontekstu, ki smo ga opisovali v prejšnjih poglavjih, je njena institucionalizacija. Za razliko od institucionaliziranih in zakonsko predpisanih oblik diskriminacije pri dostopu do oblasti, državnih virov in državljskih pravic na podlagi religije in njej pripadajočega jezika (arabščina) so pojavne oblike politizirane etničnosti, moralna etničnost in tribalizem, po navadi neinstitucionalizirane in neuradne politike oziroma družbeni procesi. Povedano preprosteje: institucij in uradnih navodil, ki bi uravnavali, kako se pripadniki etničnih skupin obnašajo v ekonomski in politični sferi glede na njihovo etničnost, v večini afriških držav ni. Prišli smo do točke, ko predvidevamo, da je zaradi vplivov britanske administracije in njihovega kolonialnega upravljanja prišlo do *določene* politizacije etničnih skupin v Južnem Sudanu, ki pa se ni mogla primerjati z institucionalizirano politizacijo religije v Sudanu od njegove neodvisnosti dalje. Južni Sudanci so na pritisk politizacije religije odgovorili z uporom in zavzemanjem za priznavanje pluralnosti ter umik religije in etničnosti iz političnega sistema Sudana. Takšen javni diskurz so vodili politiki Južnega Sudana pred osamosvojitvijo te države. Za razumevanje, kako in zakaj so se potem ti pozivi k priznavanju različnosti spremenili v vzajemno obtoževanje o politiki etnične hegemonije v konfliktu v Južnem Sudanu, ki mu ni videti konca, bomo morali narediti podrobnejšo analizo konflikta znotraj Južnega Sudana in se osredotočiti predvsem na tiste procese, ki kažejo uporabo etničnosti kot orodja politične in ekonomske diferenciacije. Iz tega bomo lažje izluščili svoje dožemanje vloge etničnosti v konfliktu v Južnem Sudanu in drugih vzrokov za konflikt.

6.1.4 Analiza konflikta in vloga etničnosti v Južnem Sudanu

Večina avtorjev (npr. Madut Jok in Hutchinson 1999, 126; Hutchinson 2001, 309; Metelits 2004, 65) se strinja, da se je današnji konflikt v Južnem Sudanu začel ob ukinitvi avtonomije Južnega Sudana leta 1983.¹⁴⁹ Kot smo že omenjali v uvodnem zgodovinskem pregledu nastanka Južnega Sudana, je treba omeniti še dve dejstvi, ki sta po našem mnenju pomembno prispevali k temu, da je leta 1983 takratni predsednik

---

¹⁴⁹ Ob tem se zavedamo, da so se manjši konflikti med različnimi stranmi pred letom 1983 verjetno že dogajali.

Sudana Nimeri ukinil avtonomijo južnega dela države. Prvi je bil politični razlog: konservativni muslimanski krogi severnosudanske politike so bili prepričani, da imajo premalo vpliva in možnosti odločanja o zadevah južnega dela Sudana (Metelits 2004, 69). Kot drugo pa se navaja dejstvo, da je leta 1980 ameriška naftna družba Chevron v severnem delu Južnega Sudana našla do tedaj največje zaloge surove nafte v Sudanu, a je južnosudanska regionalna vlada kakršno koli nadaljnje raziskovanje ali črpanje blokirala (Sudan Update 2016).¹⁵⁰ Črpališča nafte so se nahajala v bližini mesta Bentiu, ki je mejno področje etničnih skupin Dinka in Nuer. Že pred ustanovitvijo SPLM/A se je v severnem delu Južnega Sudana oblikovala uporniška skupina Anyanya II, nekakšno nadaljevanje upora Anyanya iz petdesetih let, s to razliko, da je bila tokrat skupina sestavljena izključno iz pripadnikov Nuerov (Hutchinson 2001). Prve razpoke znotraj južnosudanskega upora so se pojavile že ob njegovem samem začetku leta 1983. SPLM/A si je ob nastanku prizadevala za osvoboditev in preobrazbo celotnega Sudana v pluralno posvetno državo, medtem ko je bil cilj gibanja Anyanya II predvsem odcepitev Južnega Sudana. Anyanya II je tako imelo precej bolj etnični in separatistični značaj, SPLM/A pa je ob nastanku imelo multietnični in revolucionarni značaj, saj je vodstvo tega gibanja računalo predvsem na podporo sosednjih držav (npr. socializem Mengistuja v Etiopiji) in mednarodne skupnosti (Salih 1994, 197). Od tu dalje Hutchinsonova (2001, 309 in 310) opredeli tri oziroma štiri obdobja notranjega konflikta tako imenovane druge sudanske državljanske vojne, ki smo jih mi dopolnili še z obdobji po nastanku članka (2001, 307–331) Hutchinsonove:

1. Obdobje 1981–1983: spontano oblikovanje Anyanya II s strani etničnih Nuerov na severovzhodu Južnega Sudana in kasnejše oblikvanje SPLM/A. Vodenje SPLM/A prevzame poročnik John Garang iz etnične skupine Dinka, česar pa takratni voditelji Anyana II ne priznajo. Kljub nekaterim prizadevanjem za zgladitev spora se zgodi nekaj incidentov med skupinama, Garang pa krene na pot avtoritarne konsolidacije svoje moči in gibanja SPLM/A (Hutchinson 2001, 310; Metelits 2004, 70 in 71).

---

¹⁵⁰ Raziskovanje najdišč nafte v južnem delu Sudana se je začelo leta 1975, ko je kartumska vlada Chevronu podelila koncesijo za raziskovanje 516 000 km² površine v okolici kraja Muglad (okrog 200 km severno od province Abyei) (Sudan Update 2016). Po nekaj neuspešnih poskusih sondiranja se je prvo najdišče pokazalo leta 1979 v okolici Abu Jabra, zahodno od Muglada (oboje v današnjem Sudanu), ki je bilo ocenjeno na 8 milijonov sodčkov naftne rezerve. Največje odkritje pa je sledilo leta 1980 v zvezni državi Unity (Južni Sudan, severno od kraja Bentiu), kjer je so bile naftne rezerve ocenjene na 150 milijonov sodčkov (prav tam 2016). To je bilo največje odkritje do tedaj.

2. Obdobje 1983–1991: SPLM/A se konsolidira kot glavni akter v boju proti hegemoniji sudanske vlade v Kartumu. Garang utrdi svoj položaj na čelu SPLM/A, povabi številne intelektualce in nekdanje vojake sudanske vojske v vrste SPLM/A in poskuša obračunati še s preostankom gibanja Anyanya II. SPLM/A se pridruži tudi Riek Machar, etnični Nuer in intelektualec iz južnega dela države (Hutchinson 2001, 311). Metelitsova (2004, 70) poudarja, da je Garangova želja po absolutni prevladi in nadzoru znotraj gibanja SPLM/A v tem času preglasila razpravo o ideoloških in političnih ciljih gibanja SPLA in njenega političnega krila – SPLM. Machar postane pomemben poveljnik znotraj SPLMA, ki mu uspe doseči kratkotrajno premirje z obmejnimi Baggara Arabci ter večino z nekaterimi pripadniki Anyanya II, ki jih je kasneje vključil v SPLA.¹⁵¹ Proti koncu tega obdobja se začnejo kazati prva razhajanja med Macharjem in Garangom (Madut Jok in Hutchinson 1999, 128).
3. Obdobje 1991–1997: SPLM/A razpade v dve konkurenčni frakciji. Riek Machar se s svojimi četami odcepi in ustvari t. i. SPLM/A Nasir, Garang pa vztraja kot SPLM/A Torit/Mainstream (Madut Jok in Hutchinson 1999, 126). To odpre pot največjemu nasilju znotraj Južnega Sudana, ki vse bolj poteka zgolj po etničnih linijah med glavnima skupinama Dinka in Nuer.¹⁵² Trije glavni razlogi za razkol in konflikt, ki jih navajajo avtorji (Hutchinson 2001, 317–322 in Metelits 2004, 71, 75 in 76), so predvsem nestrinjanje in rivalstvo obeh glavnih voditeljev glede samega cilja SPLM/A (neodvisnost Južnega Sudana ali združeni posvetni Sudan), Garangovo avtoritarno vodenje gibanja in dominacija Dinkov v gibanju ter izgon 350000 južnosudanskih beguncev iz Etiopije, ki so postali lahek plen za novačenje konkurenčnih vojskovodij v Južnem Sudanu. Macharju se pridruži tudi frakcijski voditelj Lam Akol, ki predstavlja etnično skupino Shilluk. Machar skuša oblikovati več zavezništev in večkrat preimenuje svojo frakcijo, nato zaradi manipulacij s strani sudanske vlade, ki je po načelu »deli in vladaj« želela

---

¹⁵¹ Hutchinsonova (2001, 312) navaja, da so kmalu po začetku druge sudanske državljanske vojne milice arabskega ljudstva Baggara iz južnega Kordofana začele napadati civiliste (Nuere in Dinke) v severnem delu zvezne države Western Upper Nile (današnje obmejno področje med Sudanom in Južnim Sudanom). Machar je do leta 1987 ne samo uspel ustvariti učinkovito vojaško obrambo proti tem napadom, ampak doseči premirje in dogovor o trgovskih poteh namesto roparskih napadov (prav tam 2001, 314).

¹⁵² Madut Jok in Hutchinson (1999) opisujeta začetek nasilja leta 1991 kot pravi kaos, kjer so vojaški voditelji pod pretvezo višjih ukazov ene ali druge frakcije SPLM/A vodili svoje zasebne vojne, večinoma pa sklicujoč se na etnično pripadnost prežali na civilno prebivalstvo nasprotni etnične skupine. V tem času se je zgodil tudi t. i. masaker v Boru, ko so Macharjeve čete v seriji napadov pobile več kot 2000 civilistov etnične skupine Dink (Human Rights Watch 1993).

pridobiti nadzor nad lukrativnimi naftnimi polji, ležečimi na območju vojaške Macharjeve frakcije, sklene vojaško zavezništvo s Kartumom¹⁵³ (Hutchinson 1999, 320; Metelits 2004, 71). Kartumu uspe združiti Macharjevo frakcijo skupaj s še nekaj manjšimi frakcijami, ki so se borile proti Garangovi SPLM/A v skupno koalicijo, ki se je leta 1996 začela pogajati s Kartumom glede mirovnega sporazuma, ki naj bi jugu v »doglednem« času obljubljal referendum in možnost neodvisnost (Hutchinson 2001, 322). V vmesnem času tudi SPLM/A spremeni svoj primarni cilj iz »posvetnega in pluralnega Sudana v željo, da Južni Sudanci izrazijo svojo pravico do samoodločbe« (Metelits 2004, 71).

4. Obdobje 1997–2002: Riek Machar in nekaj drugih frakcij podpišejo Kartumski mirovni sporazum z vlado v Kartumu, ki je nekakšna kulminacija Kartumske strategije »deli in vladaj« (McEvoy in LeBrun 2010, 13 in 14).¹⁵⁴ Sporazum ne vključuje Garangove SPLM/A, obljublja pa regionalni referendum o neodvisnosti in prehodno štiriletno obdobje skupne vlade (Hutchinson in Madut Jok 1999, 129). V zameno za to obljubo so se Machar in drugi zavezali boriti se proti Garangovi SPLM/A ter sprejeti »načela šeriatskega prava in običajev v južnosudanski zakonodaji« (Hutchinson 2001, 322). Številni dotedanji podporniki Macharjeva in njemu naklonjenih frakcij so zaradi tega razočarani, posamezni frakcijski voditelji se začnejo upirati, kar še dodatno spodbuja kartumska vlada.¹⁵⁵ Prihaja do vse večjega nasilja med rivalskimi vojskovodji znotraj samih Nuerov ter med različnimi frakcijami in etničnimi skupinami (McEvoy in LeBrun 2010, 14 in 15). Kmalu postane jasno, da se je takšna strategija vladi v Kartumu izplačala, saj se leta 1998 v severnem delu Južnega Sudana, ki je bil prej pod nadzorom Macharjevih čet, začne gradnja 1100 km dolgega naftnega cevovoda, ki bi nafto iz Južnega Sudana vodil do rafinerij na severu. Istega leta situacijo poslabša še lakota na severu Južnega Sudana, ki je posledica nemogočih razmer za kmetovanje zaradi konflikta. Zaradi vse večjega kaosa in vse večjega števila različnih milic se nekateri civilni voditelji skupnosti Nuerov in Dinkov začnejo dogovarjati o lastni mirovni iniciativi miru,

---

¹⁵³ Machar preimenuje svojo frakcijo najprej v SPLA United, nato leta 1994 v SSIM (South Sudan Independence Army) (Madut Jok in Hutchinson 1999, 126).

¹⁵⁴ Večina frakcij, ki so podpisale Kartumski mirovni sporazum, se je združila v koalicijo skupin, ki se je od podpisa sporazuma dalje imenovala Obrambne sile Južnega Sudana (South Sudan Defence Forces – SSDF) (Hutchinson 2001, 322)

¹⁵⁵ Frakcija pod vodstvom Lam Akola je celo v istem letu podpisala še en ločen mirovni sporazum s kartumsko vlado, ki je prav tako obljubljal referendum o samoodločbi (McEvoy in LeBrun 2010, 14).

brez dotedanjih vojaških voditeljev. Leta 2000 je Kartumski mirovni sporazum le še mrtva črka na papirju. Machar se umakne iz kartumske vlade in zbeži v Nairobi. Leta 2002 se začne nov mirovni proces v Keniji (Machakos Protocol), pri katerem kot mediatorji sodelujejo ZDA, Norveška Velika Britanija in nekaj afriških držav (Metelits 2004, 71). Zaradi notranjega razkola in kaosa, ki ga je povzročila Macharjeva koalicija, ki je podpisala Kartumski mirovni sporazum, je glavna pogajalka na južnosudanski strani Garangova SPLM/A.

5. Obdobje 2002–2005: začnejo se pogajanja v okviru mirovnega procesa po Protokolu iz Machakosa, ki se končajo leta 2005 s podpisom Celovitega mirovnega sporazuma (angl. Comprehensive Peace Agreement – CPA). Ob začetku pogajanj veliko lokalnih voditeljev oziroma vojskovodij zapusti koalicijo skupin iz Kartumskega mirovnega sporazuma in se spet pridruži SPLM/A, vključno z Macharjem (McEvoy in LeBrun 2010, 16). Med pogajanja je koalicija iz Kartumskega sporazuma prepovedana, vojaki, ki so se borili znotraj te koalicije, pa so pozvani, da se priključijo SPLA ali sudanski vojski (prav tam 2010, 15).¹⁵⁶ Mirovni sporazum predvideva šestletno prehodno obdobje južnosudanske avtonomije, čemur je sledil referendum o neodvisnosti Južnega Sudana. Prav tako je predvideval delitev naftnih prihodkov med Sudanom in Južnim Sudanom ter umik šeriatskega prava in islamskih načel iz zakonodaje in političnega sistema Južnega Sudana. Konec leta 2005 nepričakovano premine John Garang, njegovo vlogo predsednika južnosudanske avtonomne vlade pa prevzame njegov namestnik Salva Kiir, prav tako iz etnične skupine Dinka.
6. Obdobje 2006–2011: Salva Kiir v nasprotju z Garangom ne marginalizira drugače mislečih frakcij in jih leta 2006 s sporazumom v Jubi povabi v SPLM/A (McEvoy in Lebrun 2010).¹⁵⁷ Prav tako povsem opusti idejo o novem posvetnem Sudanu in se posveti ideji osamosvojitve Južnega Sudana. SPLM/A spet pridobi status glavnega političnega gibanja za neodvisnost Južnega Sudana, saj večina frakcijskih voditeljev in vojaških poveljnikov preide na stran SPLM/A, med drugim tudi zaradi obljub o rednih plačah in urejenih razmerah. Številni

---

¹⁵⁶ Koalicija SSDF nikoli ni uživala podpore mednarodne skupnosti in v Celovitem mirovnem sporazumu leta sta se tako kartumska vlada kot SPLM/A strinjala, da se v sporazumu zapiše, da je edina vojaška in politična sila v Južnem Sudanu SPLM/A (McEvoy in Lebrun 2010, 15).

¹⁵⁷ Večinoma gre za vojaške frakcije, ki so bile prej del SSDF oziroma koalicije, ki je nastala pod Kartumskim mirovnim sporazumom.

vojskovodje prej sovražnih frakcij dobijo visoke položaje znotraj SPLM/A (prav tam 2010). A vendar razhajanja in rane, ki so jih pustila leta bojevanja, ostanejo. Leta 2009 se najprej upre Lam Akol, voditelj znotraj SPLA iz vrst skupine Shilluk, ki se zaradi preteklega sodelovanja v kartumski koaliciji počuti marginaliziranega, nato oblikuje svojo frakcijo SPLM – Democratic Change, ki je tudi edina alternativa dominantni SPLM/A na splošnih volitvah v Južnem Sudanu leta 2010. Kot že navedeno, so volitve 2010, kjer je prepričljivo zmagala SPLM/A, široko kritizirane s strani mednarodnih opazovalcev, ki so opozarjali tudi na množično ustrahovanje in pritisk na volivce (Zahar 2011, 37). Tik pred referendumom o neodvisnosti leta 2011 Salva Kiir obljubi amnestijo vsem preteklim frakcijskim poveljnikom iz druge sudanske državljanske vojne in konzultacije o prihodnosti države, a po razglasitvi neodvisnosti pozive po inkluzivnosti mnenj zamenjajo pozivi južnosudanske vlade po enotnosti (Zahar 2011, 37 in 38).

7. Obdobje 2011 do danes: Po referendumu, v katerem se je kar 98 % volivcev opredelilo za neodvisni Južni Sudan, in kasnejši razglasitvi samostojnosti se je Južni Sudan soočal največjim izzivom: izgradnjo države (angl. *state-building*) (Zahar 2011, 36). Državni aparat se je odločil za politiko centralizacije, ki pa sta jo omejevali predvsem premajhna prisotnost usposobljene državne in regionalne administracije izven prestolnice in večjih mest ter konflikt s Sudanom glede naftnih polj v izjemno težavni regiji Unity (prav tam 2011, 38 in International Crisis Group 2016).¹⁵⁸ Predvsem pa je v celotnem procesu bila problematična nejasna delitev med državo v ožjem smislu in vladajočo politično silo – SPLM.¹⁵⁹ Glavni politični spor je potekal med predsednikom Salva Kirom in podpredsednikom Riekom Macharjem, ko je prvi odstavil slednjega zaradi domnevnega načrtovanja državnega udara (International Crisis Group 2016).¹⁶⁰ Riek Machar je takoj oblikoval svojo frakcijo SPLA – In Opposition. Že decembra

---

¹⁵⁸ Manjka osnovne infrastrukture v obliki uradov, pisarn in usposobljenih kadrov (Zahar 2011, 38)

¹⁵⁹ Zaharjeva (2011, 38) navaja, da četudi sta decentralizacija državne oblasti in standardizacija postopkov za državne uradnike bili pripravljeni, ima pravico do imenovanja vseh guvernerjev, komisarjev in občinskih uradnikov izključno predsednik države. Zamegljena razmejitev med politično stranko in državno upravo je tudi posledica preteklega odnosa zahodnih držav do SPLM. Ta je od zahodnih držav dobivala velike vsote razvojne pomoči za izgradnjo državnih kapacitet, od česar pa je veliko teh finančnih sredstev končalo na zasebnih računih.

¹⁶⁰ Nekaj mesecev za tem je Riek Machar organiziral tiskovno konferenco, kjer je predsednika Kiira obtožil diktature in namerne oblikovanja krize v državi (Human Rights Watch 2015). Nekaj dni zatem je Kiir na zasedanju Narodnega kongresa aktualne dogodke primerjal z razkolom SPLM/A iz leta 1991. Sledili so boji in incidenti znotraj predsedniške garde med Nueri in vojaki, zvestimi Salva Kiiru.

2013 se je začela državljanska vojna, ko je tisoče Nuerov izstopilo iz vojske SPLA in se pridružilo različnim nuerskim vojskovodjem, prisegajočim zvestobo Macharju. Eni izmed prvih spopadov izven Jube so se začeli v zvezni državi Unity, kjer ležijo ena izmed največjih naftnih polj v državi med večinskim nuerskim prebivalstvom in manjšino Dinkov. Nasilni konflikt je izbruhnil med sudansko vojsko, naslednico SPLA, v sklopu katere so ostali predvsem pripadniki Dinkov, in nuerskimi oboroženimi frakcijami, ki naj bi se borile pod zastavo SPLM-IO (Human Rights Watch 2014a). International Crisis Group (2016, 1) govori o več deset tisoč mrtvih, več kot milijon razseljenih in ogromni humanitarni katastrofi, ki je bila posledica tega konflikta.¹⁶¹ Nasilje obeh glavnih vpletenih strani (skupinami, ki so podpirale Salva Kiira in skupinami, ki so podpirale Rieka Macharja) naj bi se končalo s podpisom premirja na začetku leta 2014, ki naj bi bil tudi korak k procesu oblikovanja nove vlade narodne enotnosti. Vendar pa se je nasilje v različnih oblikah sporadično nadaljevalo. K temu je prispeval še upor milice etnične skupine Shilluk, ki je maja 2015 zasedla regionalno prestolnico Malakal in zahtevala avtonomijo za teritorij, ki ga naseljuje ta skupina. Nov mirovni sporazum je bil podpisan avgusta 2015 med Salvom Kirom in Riekom Macharjem ter predvideva delitev moči in oblikovanje tranzicijske vlade (prav tam 2016). Kako se bo sporazum uveljeval in kaj bo pomenil, pa bo pokazal čas.

Na podlagi te analize konflikta ni težko izluščiti nekaj osnovnih značilnosti konflikta v Južnem Sudanu. Boj za oblast in politično moč ter interesi za naravne vire, ki jih nadzoruje država (nafta), sta tista dva dejavnika, ki se najbolj jasno izpostavljata kot glavna oblikovalca skoraj trajnega stanja negotovosti in strahu, na podlagi česar je prihajalo do mobilizacij za konflikt. Tako se na prvi pogled dozdeva, da je etničnost v tem konfliktu zgolj orodje mobilizacije v rokah politikov in vojaških poveljnikov. Kot namreč lahko razberemo, so se delitvene črte sprtih strani spreminjale fluidno med etničnimi skupinami in tudi znotraj etničnih skupin. Znotraj etničnih skupin so se dodatno oblikovale delitve na skupine, ki so bile marsikdaj precej bolj lojalne določenemu vojskovodji ali voditelju kot pa etnični skupini. Sodeč po analizi konflikta

---

¹⁶¹ Mesta, kot so Malakal, Bentiu in Bor, so bila večkrat zavzeta in napadena z obeh strani, pri čemer je lokalno prebivalstvo bilo največkrat prepuščeno divjemu ropanju in požiganju zmagovalne strani (Human Rights Watch 2015).

je sicer najbolj jasna ločnica v konfliktu bila med dvema največjima etničnima skupinama, to sta Nuer in Dinka. Zahar (2011, 36) se strinja, da se konflikt v Južnem Sudanu pogosto opisuje kot plemenski, a glavni protagonisti nasilja so »mladi moški, ki imajo lahek dostop do strelnega orožja«. Zaharjeva (2011, 36) poudarja, da je to v kombinaciji z geografskim območjem Južnega Sudana, kjer primanjkuje vode in pridelovalnih površin, glavni pogoj, da je tribalizem predvsem orodje politične mobilizacije voditeljev nekaterih etničnih skupin.

6.2 Druga faza preverjanja hipotez: študija primera Južni Sudan

6.2.1 Operacionalizacija in načrt preverjanja hipotez

V skladu z dvofaznim načrtom preverjanja hipotez iz poglavja 5.1 bomo v nadaljevanju poskušali z drugo fazo, to je študijo primera konflikta v Južnem Sudanu, preveriti vse zastavljene hipoteze, ki izhajajo iz našega načrta in teoretskih izhodišč. Hipoteze bomo preverjali glede na vprašanja, zastavljena v dvofaznem načrtu, in sicer vsako posebej.¹⁶² Hipoteza 1 je problemsko nekoliko širša in v marsičem zaobjema tudi polje ostalih treh hipotez. Problemsko vprašanje H1, kot smo ga opredelili v dvofaznem načrtu preverjanja hipotez, se namreč nanaša na kombinacijo vzrokov konfliktov v Afriki in Južnem Sudanu ter vlogo etničnosti med njimi. To pomeni, da bomo že pri preverjanju te hipoteze skušali pojasniti vlogo vseh dejavnikov konflikta v Južnem Sudanu (v skladu z našim teoretskim modelom), tudi ekonomskih in političnih, na kar pa se nanašata hipotezi 2 in 4. Zato bodo rezultati preverjanja H1, ki se bodo nanašali na pojasnila v zvezi s spremembo socialno-ekonomskih razmer (H2) in/ali nedemokratsko in avtoritarno ureditvijo države (H4), tudi uporabljeni za naslavljanje problemskih vprašanj H2 in H4 in njihovo preverjanje.

Metodologijo preverjanja hipotez navajamo za vsako hipotezo posebej, k čemur dodajamo tudi rezultate iz prve faze preverjanja hipotez (primerjalne analize):

H1: Etničnost v konfliktih v Južnem Sudanu igra predvsem vlogo delitvene črte, etnična pripadnost pa sredstvo za družbeno in politično mobilizacijo.

---

¹⁶² Glej 5. poglavje, tabela 5.1.

Problemsko vprašanje: Ali kombinacija vzrokov iz primerjalne analize ustreza tudi situaciji v Južnem Sudanu? Ali igra etničnost vlogo delitvene črte in zakaj?

Način zbiranja podatkov: kombinacija primarnih virov (polstrukturirani intervjuji), sekundarnih virov in podatkovnih baz (statistike).

Primerjalna analiza nam je pokazala, da je nujni vzrok konfliktov v Afriki nedemokracija. Pomembni dejavniki konfliktov so poleg tega še ekonomska nestabilnost (ki smo jo opredelili kot nihanja rasti BDP na prebivalca), prisotnost naravnih virov in ekonomska neenakost. Zadostnih vzrokov za konflikte v Afriki nismo odkrili. Predvsem pa je primerjalna analiza pokazala, da je vloga etnopolitične frakcionalizacije zelo odvisna od kombinacij drugih (prej naštetih) dejavnikov.

Najprej bomo skušali nasloviti drugo problemsko vprašanje, to je, kakšno vlogo igra etničnost v konfliktu in zakaj. To vprašanje bomo preverili najprej preko analiz in mnenj različnih avtorjev glede vloge etničnosti in etnične pripadnosti v dosedanjem razvoju konflikta. Osredotočeni bomo predvsem na opažanja avtorjev o tem, ali so bile delitvene črte v konfliktu ves čas enake in skladne z etnično pripadnostjo ali pa so se morda spreminjale med konfliktom, oziroma celo niso sploh bile osnovane na etnični pripadnosti. Nato bomo te zaključke primerjali še z odgovori naših respondentov iz polstrukturiranih intervjujev, kjer bomo predvsem želeli izvedeti njihovo doživetje vloge etničnosti v konfliktu.

Da bi preverili, ali kombinacija vzrokov iz primerjalne analize ustreza tudi situaciji v Južnem Sudanu, bomo preverili vpliv enakih spremenljivk, ki smo jih v poglavju 5.1 opredelili kot neodvisne, in njihovih kazalnikov ter dostopnih statističnih in drugih podatkov na konflikt v tej državi (od leta 1983 do danes).¹⁶³ Preverjanje bo strukturirano glede na skupine dejavnikov: politični, ekonomski in zunanji. Pri tem bomo uporabili tudi analize in mnenja različnih avtorjev, ki so preučevali vzroke za konflikt v Južnem Sudanu. Na koncu preverjanja vsake skupine dejavnikov bomo rezultate primerjali tudi z rezultati iz polstrukturiranih intervjujev, kjer bomo od sogovornikov skušali izvedeti, kateri so po njihovem mnenju glavni vzroki za konflikt v Južnem Sudanu. Končni

---

¹⁶³ Če se bo izkazalo, da podatkov (vrednosti) posameznih kazalnikov, ki smo jih opredelili v točki 5.1, za Južni Sudan ne moremo pridobiti, si bomo pomagali z alternativnimi kazalniki, katerih ustreznost bomo opredeljenim spremenljivkam obrazložili tekom razprave.

rezultat preverjanja te hipoteze bo tako sinteza zaključkov obeh problemskih vprašanj, ki jo bomo naredili na koncu.

H2: Intenzivnost etnične mobilizacije je povezana tudi s spreminjanjem socialnih in ekonomskih razmer.

Problemso vprašanje: Kako so se socialno-ekonomske razmere v Južnem Sudanu spreminjale in kaj je to pomenilo za mobilizacijo vpletenih strani?

Način zbiranja podatkov: kombinacija primarnih virov (polstrukturirani intervjuji), sekundarnih virov in podatkovnih baz.

Primerjalna analiza nam je pokazala, da v nobeni izmed kombinacij dejavnikov večja etnopolitična frakcionalizacija in sprememba ekonomskih razmer nista nastopali skupaj kot dejavnika konfliktov v Afriki. Za naslavljanje problemskega vprašanja te hipoteze si bomo nekoliko pomagali z rezultati preverjanja H1 v tistem delu, ki govori o skupini ekonomskih dejavnikov konflikta v Južnem Sudanu. Nato bomo s pomočjo dostopnih virov in podatkovnih baz preverili spreminjanje ekonomskih kazalcev skozi čas trajanja konflikta in jih primerjali z razvojem konflikta oziroma ugotovitvami iz analize konflikta (poglavje 6.1.4). Dojemanje pomena spreminjanja socialnih in ekonomskih razmer v Južnem Sudanu in vpliv na intenzivnost etnične mobilizacije bomo nato skušali preveriti tudi preko polstrukturiranih intervjujev, kjer nas bo zanimalo, ali je po njihovem mnenju poslabšanje ali izboljšanje socialnih in ekonomskih razmer vplivalo na večjo mobilizacijo na podlagi etnične pripadnosti. Te zaključke bomo nato primerjali s prej omenjenim preverjanjem sprememb kazalcev ekonomskih razmer in faz konflikta. Žal pa se zavedamo, da bo preverjanje te hipoteze zgolj posredno, saj bi za neposredno preveritev verjetno potrebovali zanesljive podatke o intenzivnosti etnične mobilizacije v časovnem razponu trajanja konflikta.

H3: Etnična identiteta skupin v Južnem Sudanu se je od začetka trajanja konfliktov še okrepila, razlikovanja med skupinami pa so se še poglobila.

Problemso vprašanje: Kako so se spremenili odnosi med vpletenimi stranmi tekom konflikta?

Način zbiranja podatkov: kombinacija primarnih virov (polstrukturirani intervjuji) in sekundarnih virov.

Te hipoteze s pomočjo primerjalne analize nismo preverjali, zato tudi nimamo nobene empirične podlage iz prve faze naše raziskave kot pri ostalih hipotezah. Pri preverjanju te hipoteze na primeru Južnega Sudana je naša glavna metodološka omejitev predvsem dostop do veljavnih in zanesljivih informacij o dojemanju etnične identitete prebivalcev Južnega Sudana pred konfliktom (torej pred letom 1983) in v zgodnji fazi konflikta (npr. med leti 1983 in 1994). V primeru, da bi imeli dostop do teh informacij, bi lahko primerjali dojemanje etnične identitete v obdobju pred konfliktom z obdobjem med konfliktom in z današnjim časom, a bomo zaradi nedostopnosti teh informacij ubrali nekoliko drugačno pot. Najprej bomo pregledali obstoječe klasifikacije politično relevantnih etničnih skupin v Južnem Sudanu in njihove relativne politične moči ter spremembe teh klasifikacij skozi čas. Na podlagi tega bomo lahko posredno sklepali, kako so se pred in med konfliktom oblikovali politični odnosi med skupinami. Nato bomo s pomočjo polstrukturiranih intervjujev skušali ugotoviti, ali so respondenti zaznali kakšne spremembe v njihovem dojemanju etnične identite v času konflikta.¹⁶⁴ Rezultate iz polstrukturiranih intervjujev bomo primerjali s spremembami klasifikacije politično relevantnih skupin in na podlagi vsebinske razprave skušali opredeliti, ali je prišlo do morebitnih sprememb dojemanja etnične identitete v času od začetka konflikta do danes.

H4: Vloga etničnosti v konfliktu je tem večja, čim bolj je povezana z nedemokratsko in avtoritarno ureditvijo države.

Problemsko vprašanje: Kaj so bila pričakovanja vpletenih strani od političnega sistema in oblasti in komu ta oblast pripada?

Način zbiranja podatkov: kombinacija primarnih virov (polstrukturirani intervjuji), sekundarnih virov in podatkovnih baz.

---

¹⁶⁴ Kot bomo ugotovili kasneje, je bila še ena velika omejitev pri preverjanju te hipoteze starost respondentov, s katerimi nam je uspelo opraviti intervjuje. Oba respondenta sta namreč premlada, da bi lahko sama podala mnenje o dojemanju svoje etnične identitete in medetničnih odnosov iz časa pred drugo sudansko državljansko vojno (torej pred 1983). Tako smo lahko iz njunih odgovorov razbrali le njuno dojemanje etnične identitete in odnosov, ko se je konflikt v Južnem Sudanu že začel.

Primerjalna analiza nam je pokazala, da v nekaterih kombinacijah dejavnikov konfliktov v Afriki etnopolitična heterogenost in nedemokratičnost političnih sistemov nastopata skupaj kot dejavnika konfliktov. A ker gre zgolj za eno od kombinacij dejavnikov konfliktov, pri čemer v tej kombinaciji iz primerjalne analize obstaja še tretji dejavnik (nizka stopnja neenakosti), nas bodo na primeru Južnega Sudana zanimale predvsem značilnosti razvoja političnega sistema in organizacije oblasti na tem območju od začetka konflikta do danes. Do teh informacij bomo prišli predvsem preko analize sekundarnih virov in nekaterih podatkovnih baz. Ob tem bomo skušali opredeliti, kakšna je bila vloga etničnosti v političnem sistemu Južnega Sudana in kakšen je bil odnos oblasti do nje. To bomo primerjali z dojemanjem političnega sistema in oblasti s strani obeh respondentov naših polstrukturiranih intervjujih. Zanimala nas bodo predvsem pričakovanja do oblasti in države v ožjem smislu, zlasti pa bomo pozorni na skupinska (etnična) pričakovanja. Upamo, da bomo tako na koncu lahko odgovorili na vprašanje, ali je bil rezultat nedemokratičnih načinov vodenja Južnega Sudana tudi v večji prisotnosti etničnosti kot sredstvu politične in socialne diferenciacije.

6.2.1.1 *Konceptualizacija polstrukturiranih intervjujev*

Polstrukturirani intervjuji bodo naše empirično orodje za zbiranje informacij, za katere upamo, da nam bodo dale poglobljeno razumevanje vloge etničnosti v Južnem Sudanu. Polstrukturirane intervjuje smo zasnovali tako, da bodo zapolnjevali vrzeli v odgovorih na problemska vprašanja, na katere samo z analizo sekundarnih virov in podatkovnih baz ne bomo mogli odgovoriti. Rezultati polstrukturiranih intervjujev bodo komplementarni zaključkom iz analize sekundarnih virov in podatkovnih baz, v nekaterih primerih, ki jih bomo posebej navedli, pa bodo služili tudi preverjanju naših zaključkov analize sekundarnih virov in podatkovnih baz.

Cilj intervjujev kot načina zbiranja podatkov in informacij je pridobiti dožemanje in pogled državljanov Južnega Sudana na konflikt v Južnem Sudanu od leta 1983 do danes na njihovo etničnost in medetnične odnose ter na vlogo etničnosti v konfliktu. Polstrukturirani intervju kot način zbiranja podatkov smo izbrali zato, ker lahko z bolj odprtimi vprašanji damo dovolj svobode sogovornikom, da izrazijo svoje lastno videnje določenih tematik in pri tem tudi nam predstavijo aspekte teh tematik, ki smo jih pri

konstrukciji naše teorije (oz preverjanju hipotez) morda spregledali ali izpustili. Po drugi strani pa bomo z bolj usmerjenimi vprašanji in podvprašanji skušali pridobiti bolj neposredne odgovore na naša problemska vprašanja oziroma hipoteze.¹⁶⁵

Vprašalnik za intervjuje sestavlja 9 do 11 glavnih vprašanj z dodatnimi podvprašanji. Vprašanja smo nekoliko prilagodili dvema različnima skupinama respondentov znotraj našega vzorca. Iz analize konflikta v Južnem Sudanu namreč sklepamo, da če govorimo o notranjesudanskem konfliktu kot etničnem, sta glavni dve antagonistični skupini v konfliktu etnični skupini Dinka in Nuer.¹⁶⁶ Zato smo pri opredeljevanju dojemanja in pogleda državljanov Južnega Sudana na konflikt in vlogo etničnosti v njem želeli razločiti med pogledi tistih posameznikov, ki so bili v konfliktu neposredno udeleženi na strani ene izmed antagonističnih strani in tistih, ki v konfliktu niso bili neposredno udeleženi. Tako smo določili naslednja dva tipa respondentov, ki ustrezajo spodnjim merilom:

1. »Udeleženci v konfliktu«: polnoletni posamezniki, ki sebe dojemajo kot pripadnike etničnih skupin Dinka ali Nuer, ki so bili v katerem koli času konflikta od leta 1983 do danes neposredno udeleženi ali prizadeti zaradi nasilja, ki je bil posledica tega konflikta.¹⁶⁷
2. »Opazovalci konflikta«: polnoletni posamezniki, ki se nimajo za pripadnike etničnih skupin Dinka ali Nuer in ki niso bili neposredno udeleženi ali prizadeti zaradi nasilja v konfliktu, a so se nahajali v Južnem Sudanu več kot 70 % časa od leta 1983 do danes.

Vprašalnika smo tako razdelili na dva tipa: vprašalnik tipa A za »udeležence v konfliktu« in vprašalnik tipa B za »opazovalce konflikta«.¹⁶⁸ Izmed enajstih (tip A) oziroma devetih (tip B) vprašanj se tri vprašanja med enim in drugim tipom vprašalnika razlikujejo. Katera vprašanja iz vprašalnika za polstrukturirane intervjuje naslavlja

---

¹⁶⁵ Flick (2006, 155 in 156) polstrukturirane intervjuje opisuje kot tiste, ki stremijo k rekonstruiranju intervjuvančeve subjektivne teorije. Subjektivna teorija je sogovornikova lastna struktura znanja, mnenja in vedenja o določeni tematiki. Prav tako avtor (2006, 156) za značilne elemente polstrukturiranega intervjuja navaja kombinacijo odprtih vprašanj in bolj zaprtih, teoretsko vodenih vprašanj, ki se nanašajo na neposredno testiranje raziskovalčevih hipotez.

¹⁶⁶ Do tega smo prišli na podlagi navedb Hutchinsonove in Madut Joka (1999, 126), Metelitsove (2004, 71), International Crisis Group (2014, 1), da je etnično nasilje med prebivalci Južnega Sudana od leta 1991 dalje v glavnem potekalo na delitveni črti Dinki in Nueri, ki predstavljata tudi največji etnični skupini v tej državi.

¹⁶⁷ Kaj pomeni biti udeležen ali prizadet zaradi nasilja, smo prepustili interpretaciji potencialnih sogovornikov.

¹⁶⁸ Oba tipa vprašalnikov prilagamo v Prilogi H.

katero hipotezo, predstavlja spodnja tabela. Prav tako tabela predstavlja razlike med enim in drugim vprašalnikom ter dodatne obrazložitve.

Tabela 6.7: Razporeditev vprašanj iz obeh tipov vprašalnikov in njihova logika

Št. Vprašanja: vprašalnik tip A	Št. vprašanja: vprašalnik tip B	Št. hipoteze, ki jo to vprašanje naslavlja	Tip vprašanja in njegova utemeljitev.
1	1	1	Odprto vprašanje s podvprašanji glede vzrokov za konflikt.
2	/	1	Konkretnije vprašanje glede vzrokov za konflikt z vidika udeležencev konflikta.
3	2	1	Konkretno vprašanje glede politizacije etničnih skupin.
4	3	1, 4	Konkretno vprašanje glede političnih dejavnikov konflikta in vloge glavnega političnega in vojaškega gibanja v državi.
5	4	2	Odprto vprašanje glede dojemanja socialno ekonomskih razmer v državi in vloge države ter etničnih skupin pri tem.
6	5	2	Konkretno vprašanje glede vloge naravnih virov (nafte) v konfliktu.
7	7	3	Odprto vprašanje glede medetničnih odnosov in socialne strukture znotraj skupin.
8	7	3	Konkretno vprašanje o askriptivnosti etničnih identitet in njihovem dojetju v tej državi.
9	8	3	Odprto vprašanje o medetničnih odnosih in možnostih mirnega sobivanja ter obstoja pluralnosti.

10	9	4	Odprto vprašanje glede političnega sistema in pričakovanj do države v ožjem smislu.
11	/	4	Konkretno vprašanje o etničnosti kot sredstvu politične diferenciacije.

Kot vidimo iz tabele 6.7, sta zgolj vprašanji 2 in 11 v vprašalniku tipa A dodatni in popolnoma drugačni od vprašanj v vprašalniku tipa B. Kljub temu po našem mnenju oba vprašalnika s svojimi vprašanji ustrezno pokrijeta vse naše hipoteze in njihova problemska vprašanja predvsem v tistih delih, ki jih z analizo sekundarnih virov in podatkovnih baz ne moremo zajeti.

Kljub našim prizadevanjem, da bi pridobili vsaj tri respondente za vsak tip vprašalnika naših polstrukturiranih intervjujev, nam je uspelo pridobiti zgolj dva sogovornika, ki sta lahko v celoti odgovorila na naša vprašanja.¹⁶⁹ Vsak od njiju ustreza merilom enega tipa vprašalnika oziroma skupine. Oba sta zaprosila za anonimnost, zato smo ju v nadaljevanju poimenovali Sogovornik 1 in Sogovornik 2.¹⁷⁰

Sogovornik 1 je pripadnik etnične skupine Dinka, rojen leta 1982 v zvezni državi Jonglei. V Južnem Sudanu je bil prisoten tako v času razglasitve samostojnosti leta 2011 kot v času izbruha zadnjega konflikta leta 2013. Začetka druge državljanske vojne v Sudanu leta 1983 se zaradi mladosti osebno ne spomni, ve pa veliko iz pripovedovanj drugih. V času konflikta leta 2013 so morali njegovi starši in sorodniki pobegniti iz mesta Bor in okolice. Dva njegova bratranca sta bila ubita v Jubi konec leta 2013. Sogovornik 1 je zaposlen v Komisiji za človekove pravice v Južnem Sudanu.

Sogovornik 2 je pripadnik etnične skupine Balanda, ki zase trdijo, da spadajo v etnolingvistično nadskupino Luo. Rojen je bil leta 1981 v mestu Wau, zvezni državi Western Bahr El Ghazal. V Južnem Sudanu je bil prisoten tako v času razglasitve samostojnosti leta 2011 kot v času izbruha zadnjega konflikta leta 2013. Podobno kot

¹⁶⁹ Menimo, da je to tudi največja pomanjkljivost naše študije primera, saj se je s tem močno zmanjšala možnost primerjanja in triangulacije odgovorov znotraj vsake skupine našega vzorca in v končni fazi tudi zanesljivost samega načina zbiranja informacij/podatkov.

¹⁷⁰ Do respondentov smo prišli na podlagi posredovanja oseb, ki so naše sogovornike poznale. Intervjuji so bili izvedeni telefonsko oziroma preko programa Skype, pri čemer smo vprašanja sogovornikoma postavljali sproti (nista jih dobila pred intervjujem).

Sogovornik 1 se začetka druge državljanske vojne v Sudanu osebno ne spominja, ve pa dosti o dogodkih. Zase pravi, da v zadnjem konfliktu (2013) neposredno ni bil udeležen. Trenutno je zaposlen kot vodja projekta v nevladni organizaciji v Južnem Sudanu.

6.2.2 Preverjanje hipotez in rezultati

6.2.2.1 H1: *Etničnost v konfliktih v Južnem Sudanu igra predvsem vlogo delitvene črte, etnična pripadnost pa sredstva za mobilizacijo.*

Vloga etničnosti

Podrobnejšo analizo dojemanja južnosudanskega konflikta od leta 1983 do leta 2000 v očeh etničnih skupin sta delala Hutchinsonova (2001) ter Hutchinsonova in Madut Jok (1999). Glavni razkol je na začetku potekal med največjo etnično skupino Dink in drugo največjo Nuer, kasneje pa so se konflikti razširili tudi znotraj teh skupin in na druge skupine, kot je Shilluk. Hutchinsonova in Madut Jok (1999, 128) se strinjata, da sta se kot razlog za odcepitev Macharjeve frakcije od glavnine SPLM/A leta 1991 največkrat navajala Garangova diktatura znotraj SPLM/A in prevladovanje posameznikov iz etnične skupine Dink na vodilnih položajih tega gibanja. A do takrat je SPLM/A vedno uporabljala multietničnost in pluralnost kot svoje glavno vodilo in kot antipod islamističnih enosmernosti kartumske vlade. Hutchinsonova (2001, 309) je mnenja, da je pri analizi konflikta in vloge etničnosti v njem treba razlikovati med stališči SPLM/A v konfliktu in civilisti, ki se niso počutili del tega gibanja. Problematiko vedno večjega razkola med SPLM/A kot glavnim političnim in vojaškim gibanjem v Južnem Sudanu in večino civilnega prebivalstva poudarja tudi Metelitsova (2004, 67). Ko se je vojska SPLA pomikala ali borila na katerem od območij Južnega Sudana, so vojaki v pomanjkanju pogosto ropali in posiljevali lokalno prebivalstvo (Hutchinson 2001, 314).¹⁷¹ Podobno se je dogajalo tudi pred razkolom med Garangovo in Macharjevo frakcijo SPLM/A, ko so vojaki tedaj še združene SPLA, ki so prehajali čez ozemlje Nuerov, ropali in posiljevali lokalno prebivalstvo. Na tak način je bilo Machar lažje

---

¹⁷¹ Ob tem Metelitsova (2004, 70) poudarja dejstvo, da je bilo znotraj SPLM/A zelo malo časa namenjenega razvoju lastne ideologije in političnega programa ter izobraževanju njenih pripadnikov oziroma vojakov. Taborišča za usposabljanje vojakov SPLA pa so bila bolj podobna koncentracijskim taboriščem, kjer so vojaki živeli v pomanjkanju in ob neprestanem nasilju nadrejenih.

prikazal SPLA pod vodstvom Garanga kot vojsko, kjer prevladujejo etnični sovražniki Nuerov – Dinke.¹⁷² Garang je za tem tudi posegel po etničnosti kot sredstvu mobilizacije in obtožil Macharja ter ostale pučiste zarote proti Dinkom (prav tam 2001). Na tak način sta obe frakciji pridobili veliko število mladih borcev, ki so verjeli, da napadajo in ropajo civiliste nasprotne etnične skupine zato, da bi popravili krivico, ki je bila storjena njihovi skupnosti. A kar koli je bilo naropanega, nikoli prišlo v skupnosti, katerim naj bi bila v preteklosti storjena krivica, ampak je pristalo v rokah oficirjev in poveljnikov, ki so vodili ropanje in napade, vse skupaj pa je civilno prebivalstvo potiskalo v vse večjo revščino (Hutchinson in Madut Jok 1999, 133). Lokalno prebivalstvo se je kmalu začelo spraševati o logiki in ciljih tega početja in konflikta se je prijel vzdevek »vojna izobražene elite« (Hutchinson in Madut Jok 1999, 131). Kot trdita Hutchinson in Madut Jok (1999, 132–134), gre predvsem za diskrepanco med aktualnim konfliktom in »tradicionalnimi« konflikti, ki so se med Nueri in Dinki (in verjetno tudi drugimi skupnostmi) že dogajali pred državljansko vojno. Tradicionalni konflikti pred državljansko vojno (torej pred letom 1983) so imeli obliko nekakšne formalizirane medetnične interakcije. Hutchinsonova (2001, 131 in 132) navaja izpoved enega izmed poglavarjev Dinkov:

Ta vojna ni več naša vojna, ampak vojna vojakov in njihovih ciljev. (...) Tradicionalno so, ko so nas Nueri napadli, zgolj vzeli naše govedo, nikoli pa niso napadali naših otrok, žena in starejših, naši poglavarji pa napadalcev niti niso lovili. (...) Nato smo jih napadli mi in ukradli nazaj naše krave, ko je bil za to pravi čas in prostor. Tako so stvari pač potekale in vse skupaj je bilo uravnoteženo.

Hutchinsonova in Madut Jok (1999, 132) na podlagi intervjujev zaključujeta, da so tradicionalna soočenja (torej pred notranjesudanskim konfliktom) potekala ne več kot nekaj dni, nakar so lokalni poglavarji iz obeh strani posredovali kot mediatorji. Zato se eden od intervjujancev v njuni razpravi upravičeno sprašuje (1999, 131 in 132), »zakaj se je to grozno uničenje začelo dogajati med vladanjem izobražencev« in »to je vojna

---

¹⁷² Masaker v Boru, ki je sledil kasneje, so izvedli bolj ali manj neodvisni nuerski vojaški poveljniki, ki so se sicer sklicevali na Macharja. Nueri, ki so sodelovali v tem masakru, so kasneje v intervjujih povedali, da so pobijali Dinke, ker naj bi s strani Dinka oficirjev SPLA dobili govedo, ki so jih le-ti prej ukradli Nuerom (Hutchinson 2001, 318).

izobraženih elit! In nikakor ne naša vojna».¹⁷³ Tudi Salih (1994, 190 in 191) opozarja na diskrepanco med tradicionalnimi in sodobnimi konflikti v Afriki, ko pravi, da so soočenja vzhodnoafriških živinorejcev (pastoralistov) bolj podobna roparskim napadom kot pa nasilnim konfliktom in imajo več skupnega s starostnim razredom znotraj klana, kot pa s sovraštvom ali zamero do druge etnične skupine.¹⁷⁴ Hutchinsonova in Madut Jok (1999, 132) navajata enega izmed nuerskih poglavarjev: »razlogi za naše tradicionalne konflikte so vedno bili ekonomski in ker nikoli nismo pripadali nobeni politični strukturi, se tudi nismo borili za oblast ali moč«. Z vidika Harffove in Gurra (2004) bi torej tak konflikt težko opredelili kot konflikt med etnopolitičnimi skupinami, ki se borijo za izboljšanje lastnega (političnega) položaja. V času konflikta v Južnem Sudanu je vse več civilistov kot tudi vpletenih akterjev zanikalo pripisovanje etničnosti večje vloge kot zgolj sredstva za politično mobilizacijo s strani glavnih političnih akterjev. Eden od oficirjev znotraj SPLA je celo povedal (v Hutchinson in Madut Jok 1999, 133): »mešanje političnih razlik in ekonomske konkurence ter poudarjanje nevarnosti, ki jo predstavlja nasprotna etnična skupina, je edini način, da nas Riek in Garang prepričata, da se borimo zanj«. Večina novih vojakov v frakcijskih bojih je tako bila rekrutirana med mladimi pripadniki skupnosti iz rojstnih krajev vojskovodij in poveljnikov pod pretvezo obrambe skupnosti in njenega bogastva. Proti koncu devetdesetih let je vse več civilnega prebivalstva začelo obsojati konflikt in svojo etničnost distancirati od konflikta. Na srečanju leta 1998 v Wunlitu so se poglavarji skupnosti Nuerov in Dinkov zavzeli, da »skupaj končajo to nadležno vojno, ki so jo zakuhali izobraženci in nas pripeljali do medsebojnega nasilja« (Hutchinson 2001, 324). In še (prav tam 2001, 324): »V srcih Nuerov in Dinkov ni nič, kar bi nas pripravilo do te vojne. Ta vojna nam je bila vsiljena od zunaj. To sploh ni naša vojna!«. A kot ugotavljata Hutchinson in Madut Jok (1999, 142), nobeden od političnih voditeljev ali vojskovodij ni bil navdušen nad takšnimi mirovnimi iniciativami, ki bi ogrozile njihov položaj. Kakršen koli mirovni proces, voden »od spodaj«, bi namreč spodkopal zmožnost teh političnih voditeljev in poveljnikov, da rekrutirajo iz lastnih etničnih

---

¹⁷³ Dr. Riek Machar je doktoriral iz filozofije in strateškega načrtovanja, dr. John Garang pa iz kmetijskega načrtovanja.

¹⁷⁴ V vsakem odraščanju posameznika znotraj družbe Dink so starostni razredi, ki jih mora posameznik preživeti in preizkusiti, da odraste v polnopravnega člana skupnosti. Obdobje usposabljanja za boj in priprava na boj sta tako vlogi, ki ju posamezniki sprejmejo kot rutinsko nalogo, preko katere vsak posameznik mora iti na poti do članstva v družbi (Salih 1994, 192).

skupin. In ravno ta želja po motiviranih sledilcih je podžgala razkol in konflikt leta 1991 ter etnično mobilizacijo Dinkov in Nuerov (prav tam 1999).

Ta analiza in zapisi so za nas izjemno dober pokazatelj, kakšno vlogo sta igrali etnična pripadnost in identiteta v teh prvih fazah južnosudanskega konflikta. Potrdimo lahko mnenju Zaharjeve (2011, 36), da je bila etničnost v tem konfliktu sorazmerno hitro dojeta večinoma zgolj kot sredstvo mobilizacije. Politični razlogi, ki se jih bomo podrobneje lotili kasneje, so glavne voditelje in vojskovodje v konfliktu potisnili v iskanje podpore in predvsem vojakov med svojim sorodstvom oziroma znotraj etnične skupine, ki so ji pripadali. Etnična pripadnost in predvsem etničnost kot meja, ki so ji pripadali, je bila tu predvsem najlažja bližnjica do hitre mobilizacije množic. Seveda ne smemo zanemariti ostalih razlogov, ki so verjetno vsesplošno pomanjkanje, revščina, politična negotovost in nadzor naravnih virov, ki so ustvarili kontekst vsesplošne negotovosti in strahu za prihodnost med civilnim prebivalstvom. Omenjeni zapisi namreč nakazujejo, da nekega odprtega konflikta, vsaj če sodimo po Galtungovih elementih konflikta, med civilnim prebivalstvom etničnih skupin niti ni bilo. V preteklosti so se sicer dogajala soočenja v obliki ropanj in kraje goveda, a ti konflikti so se očitno močno razlikovali od današnjih.¹⁷⁵ SPLM/A je tako predstavljalo glavno točko političnega tekmovanja in vojaškega konflikta, ki pa je za svoje cilje potreboval podporo civilnega prebivalstva.¹⁷⁶ Ob splošnih situacijskih dejavnikih, ki jih bomo opisali podrobneje v nadaljevanju ter dejstvu, da večina civilnega prebivalstva ni bila pismena in ni imela nobenega zavedanja o političnih in ideoloških konceptih, zaradi katerih naj bi sprva prišlo do razkola znotraj SPLM/A, je bilo tako glavnim akterjem najlažje pridobiti njihovo podporo z apelom, da se borijo za lastno preživetje oziroma preživetje lastne skupnosti.¹⁷⁷

Podobno se v grobem strinjata tudi oba sogovornika. Oba sta opisala nastanek konflikta od leta 1983 dalje in kasnejšo iteracijo v letu 2013 ter se strinjala, da so razlogi za konflikt bili predvsem politični in ideološki, kasneje, ko se je konflikt razvil, pa so boji potekali po »plemenskih« delitvenih črtah. Kot se je izrazil Sogovornik 1 (2016), je bil ob razkolu leta 1991 konflikt »političen, nato pa je postal plemenski, ker pobijanje civilistov ni bil cilj politike. Cilj politike je bil dobiti podporo, ne pobijati. Plemenske milice

---

¹⁷⁵ To bi morda lahko poimenovali pluralizem Furnivallovega tipa, kjer so skupnosti živele druga ob drugi in se srečevale ter tekmovale v ekonomski sferi in nič drugega.

¹⁷⁶ Salih (1994, 199 in 200) sicer opozarja, da je do določene dominacije ideologije Dink znotraj SPLM/A zagotovo prihajalo, a to se je dogajalo na nezavedni in nenamerni ravni že samo zaradi tega, ker je ta skupina bila znotraj tega gibanja največja.

¹⁷⁷ Salih (1994, 198) navaja, da v času konflikta v devetdesetih letih prejšnjega stoletja 90 % civilnega prebivalstva ni bilo pismenih.

so tiste, ki so preveč neposredno zasledovale cilje politikov, tudi če to ni bilo načrtovano«. V tem odgovoru slutimo, da je neki antagonizem med etničnimi skupinami očitno moral obstajati, da je lahko bil podlaga za takšno nasilje, a kasneje nam je Sogovornik 1 (2016) zatrdil, da je v obeh iteracijah konfliktov bilo enako: »plemenskost je način podžiganja konflikta; politiki se obkrožijo s plemenskimi voditelji in z njimi poskušajo pridobiti podporo«, medtem ko je visoka stopnja nasilja predvsem težava »vojske, milic in preveč orožja«. Tudi v drugi iteraciji konflikta je bilo podobno, pravita oba sogovornika (2016), le da je tu bilo prisotno še več političnega boja za moč, predvsem pa stvar lojalnosti, spletk pa tudi popolnih dezinformacij in nesporazumov glede določenih vladnih procedur. Na vprašanje, zakaj sta se sprti skupini (Nuer in Dinka) pravzaprav borili v prvi in drugi iteraciji konflikta, Sogovornik 1 (ki je Dinka) odgovarja, da so se borili za svoje politične voditelje, kdo bo prevzel oblast. Šlo je torej za stvar lojalnosti, »saj so bili z Riekom tudi nekateri Dinki« (Sogovornik 1, 2016). Podobno kot Sogovornik 1 tudi Sogovornik 2 (2016) ne verjame, da je bilo etnično nasilje že od začetka načrtovano na tak način, »tako se je razvilo, da bi ljudje lažje razumeli, zakaj se borijo«. Sogovornika (2016) se tudi strinjata, da je v začetku konflikta bilo težko reči, da sta bila Garand in Machar dojemana kot vodji svojih etničnih skupin, a Sogovornik 1 (2016) pravi, da je zaradi zgodovine konflikta to postala nekakšna samoizpolnjujoča napoved v primeru Macharja. Kot Dinka Sogovornik 1 (2016) pravi, da Salva Kiir »ni priljubljen človek med Dinki ... Garang pa je menda bil neke vrste vodja«.

Na vprašanje o odnosih med etničnimi skupinami in spremembami sta se sogovornika strinjala, da hudih antagonizmov tudi v preteklosti ni bilo, Sogovornik 1 (2016) je še posebej poudaril, da med Nueri in Dinki ni hudih zamer, nekateri Nueri so zelo podobni Dinkom in jih je praktično nemogoče ločiti. Njegovi dve teti sta poročeni z Nueri in v tem nihče ne vidi nobenih težav, gre torej za vprašanje politične moči (Sogovornik 1, 2016).

Iz teh opažanj lahko zaključimo, da je bila etnična pripadnost bolj ali manj zgolj sredstvo mobilizacije za prve faze južnosudanskega konflikta. Zaradi znotraj etničnih bojev v kasnejši fazi in zavračanja priznanja medetničnega konflikta s strani civilnega prebivalstva bi celo težko rekli, da je bila etničnost tudi delitvena črta. Delitvene črte so nastale tam, kjer so jih vojskovodje in politični voditelji želeli ali uspeli zarisati.

Drugi vzroki za konflikt

Politični

Politične razloge za nastanek konflikta v Južnem Sudanu zaradi pomanjkanja obsežnejše literature in informacij lahko ocenjujemo šele v časovnem okvirju od kolonializma dalje. Kljub temu da podrobnejša poročila in podatki iz časa kolonializma ne obstajajo, bi verjetno lahko sklepali, da pretirane demokracije in odprtih kanalov vplivanja na oblast oziroma takratno britansko kolonialno administracijo ni bilo. Prav tako smo videli, da je Sudan po pridobitvi samostojnosti pa vse do začetka konflikta v Južnem Sudanu v vsej svoji zgodovini imel le eno civilno vlado med leti 1986 in 1989 (predsednik Sadiq al Mahdi), preostali čas pa so državo vodili avtoritarni vojaški voditelji, ki so na oblast prišli s pomočjo uradne vojske ali paramilitarnih enot (Makinda 1992, 38). Kartumska vlada je ves čas odprto zagovarjala politiko t. i. etnokratske države, osnovane na islamu in arabskem jeziku (Markakis 1994, 222). Politični islam in z njim povezani pojem islamizem, ki sta ga propagirali kartumska vlada in večina sudanskih voditeljev, predvideva politični sistem, ki je urejen po islamskih pravilih, torej šeriatskem pravu (Viorst 1995, 52). Islam kot državna religija in šeriatsko pravo namreč v številnih točkah neposredno nasprotujeta demokratičnim političnim sistemom.¹⁷⁸ Kot pravi Deng (2006, 160) v primeru Sudana: »ko je identifikacija določene skupine projicirana kot okvir nacionalne identitete, ki določa normative participacije in delitve politične moči, državnega bogastva, socialnih storitev, razvojnih možnosti in državljski pravic, to preneha biti osebna zadeva in se spremeni v stvar državne politike«.

Kazalnikov demokratičnosti, odprtosti in delovanja političnega sistema v obliki lestvic ali indeksov, ki smo jih predlagali v poglavju 5.1, sicer za celotno obdobje obstoja

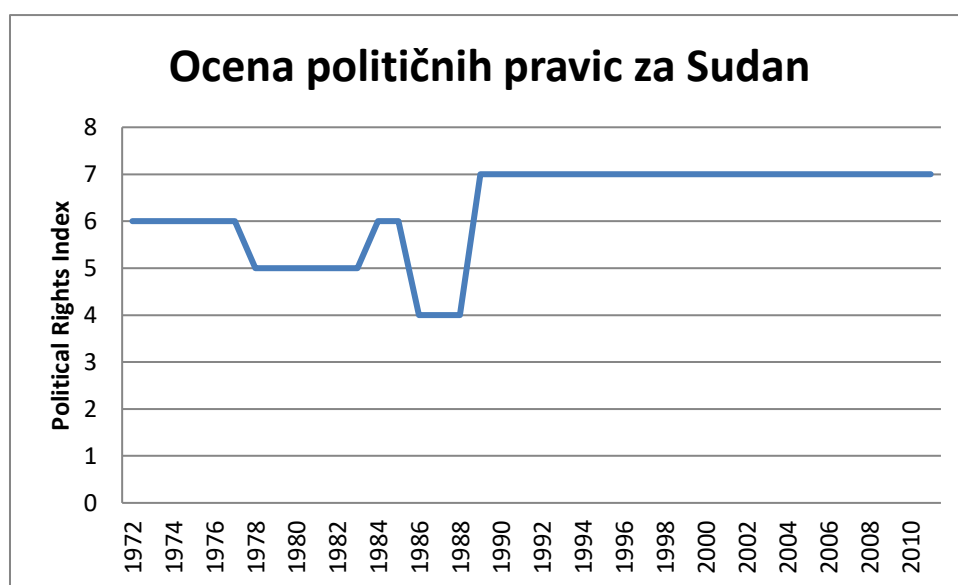
---

¹⁷⁸ V nadaljevanju naštevamo značilnosti šeriatskega in političnega sistema, osnovanega na islamu, ki tak sistem ločijo od demokratičnih političnih sistemov in njihovih prvin. Prva značilnost, ki izhaja iz drugačnega statusa in pravic nemuslimanov v šariji, je način sojenja za nemuslimane, ki nemuslimanom ne dovoljuje zasedanja sodniških položajev v sistemu šeriatskega prava. To pomeni, da v primeru sodnih postopkov, kjer kot tožene ali tožeče stranke nastopajo tudi nemuslimani, bo sodnik vedno musliman, kar lahko predstavlja neenakopraven položaj za nemuslimane pri interpretiranju prava in sojenju (An-Naim 1989, 25). Naslednja potencialno problematična prvina je vidik absolutne moči voditelja, ki je spet posledica razmer, v katerih je šeriatsko pravo nastajalo. Khadiji, ki so sodniki v šeriatskih procesih, so odgovarjali kalifom, ki so držali oblast nad izvršno in sodno vejo hkrati. Čeprav je bila šarija dana od Boga (in je zato zakonodajna oblast nepotrebna), so bili kalifi tisti, ki so imeli zadnjo besedo pri interpretaciji le-te (prav tam 1989, 26). Povezana s tem je tudi odsotnost oziroma prepoved vsakršne politične opozicije ali nadzora nad delom izvršne in sodne oblasti. Ti dve prvini pravzaprav dajeta izvršni oblasti neomejeno moč in možnost uporabe te oblasti v vseh porah družbene ureditve v okvirih, ki jih dopušča interpretacija šarije. Če nekako povzamemo do sedaj našete, tako procesne kot vsebinske prvine šeriatskega prava, lahko vidimo, da so v marsičem nekonistentne z današnjimi koncepti konstitucionalizma, človekovih pravic, pravne države in demokracije.

neodvisnega Sudana ne moremo pridobiti, kar je definitivno pomanjkljivost pri preverjanju naših hipotez.¹⁷⁹ Eden redkih kazalnikov, ki obstaja nekoliko dlje od drugih, je Political Rights Index, ki ga izdaja ameriška organizacija Freedom House v okviru letnih raziskav Freedom in the World (Freedom House 2016). Raziskava ne ocenjuje vlade ali delovanja vlade same po sebi, ampak realne možnosti koriščenja pravic in svoboščin, ki jih posamezniki uživajo.¹⁸⁰

Graf 6.3: Indeks političnih pravic v Sudanu od leta 1972 do leta 2010

Na Grafu 6.3, ki smo ga priredili po podatkih Freedom House (2016) vidimo, da se je indeks političnih pravic, ki ga meri Political Rights Index, ves čas od začetka merjenja v tej državi gibal med ocenama 4 in 7, pri čemer je 7 najslabša ocena, medtem ko je 1

¹⁷⁹ Democracy Index (EIU) je začel izhajati šele leta 2006, Voice & Accountability Index (Kaufman in Kraay, World Bank) pa 1996.

¹⁸⁰ Postopek ocene temelji na kontrolnem seznamu desetih vprašanj o političnih pravicah in petnajstih vprašanj o državljskih svoboščinah. Vprašanja o političnih pravicah so razdeljena v tri podkategorije: volilni proces (3 vprašanja), politični pluralizem in participacija (4) ter delovanje vlade (3). Vsaki državi in ozemlju so dodeljene številčne ocene na lestvici od 1 do 7. Ocena 1 pomeni najvišjo stopnjo političnih pravic in 7 najnižjo (Freedom House 2016).

najboljša. Zanimivo je, da se je ocena političnih pravic drastično poslabšala ravno med leti 1988 in 1990, to je bilo tik pred razkolom znotraj SPLM/A. Omenjeni indeks nam sicer ne pove nič novega oziroma nič takega, kar o Sudanu ne bi že prej vedeli, ampak nam zgolj potrdi znano dejstvo, da so prebivalci Sudana živeli v nedemokratski državi, kjer niso imeli veliko možnosti formalnega vplivanja na oblast in politiko. Tudi indeks Voice & Accountability (Kaufman in Kraay, World Bank 2015), ki smo ga uporabili pri primerjalni analizi, kaže, da je Sudan od leta 1996 do leta 2011 bil med državami, kjer imajo državljani malo možnosti vplivanja na svojo vlado, malo možnosti izražanja svojega mnenja in malo možnosti svobodnega združevanja. Povprečje indeksa med leti 1996 in 2011 je namreč -1,67.

Seveda na tej točki ne želimo reči, da je politični sistem v celotnem Sudanu imel neposreden vpliv oziroma bil neposreden vzrok za notranji konflikt v Južnem Sudanu. Kot vemo, je Južni Sudan imel kratkotrajno obdobje avtonomije od leta 1972 do leta 1983 in kasneje po letu 2005 ter popolno avtonomijo leta 2011. Kljub temu pa naj bi bil v okviru teh podatkov zaobjet celotni Sudan, kar kaže na to, da so tudi Južni Sudanci, kljub svoji avtonomiji ali deklarativni pluralnosti, imeli zelo nizko stopnjo političnih pravic. Po drugi strani se približamo še svojemu teoretskemu modelu in Markakis (1994, 236), ki pravi, da ko etničnost (ali religija) v državi postane stvar tekmovanja političnih elit za oblast in vire, bo to postalo vkomponirano v politični red države. Tu imamo seveda v mislih celotni Sudan. Povedano drugače: politični razlogi, ki jih navajamo, so zagotovo bili pomembni in nujni vzroki za konflikt med kartumsko vlado in Južnim Sudanom, posredno pa so lahko tudi vplivali na politične odnose in družbeni red v Južnem Sudanu.

Poglejmo pobližje še Južni Sudan in morebitne politične razloge, ki bi neposredno vplivali na notranji konflikt. Že pri analizi konflikta samega smo uvideli, da je edino gibanje, ki je po ukinitvi delne avtonomije Južnega Sudana imelo politično oblast - SPLM/A, bilo voden precej avtoritarno. Ker SPLA sebe imenuje kot osvobodilno ljudsko armado in ima svoje politično krilo, ki sebe imenuje gibanje, je to možno razumeti kot, da izhajajo iz volje južnosudanskega ljudstva v prizadevanju in boju najprej za demokratično, pluralno in posvetno družbo ter za neodvisnost Južnega Sudana v kasnejši fazi.¹⁸¹ Metelitsova, (2004, 66) tako v odnosu do civilnega prebivalstva Južnega Sudana kot znotraj organizacije same poudarja tri glavne težave

---

¹⁸¹ Nekateri dileme in težave SPLM/A v povezavi z etničnostjo in načinom vodenja smo že opisali pri preverjanju vloge etničnost, zato se bomo tu lotili samih značilnosti znotraj SPLM/A, ki bi jih lahko umestili v polje politike.

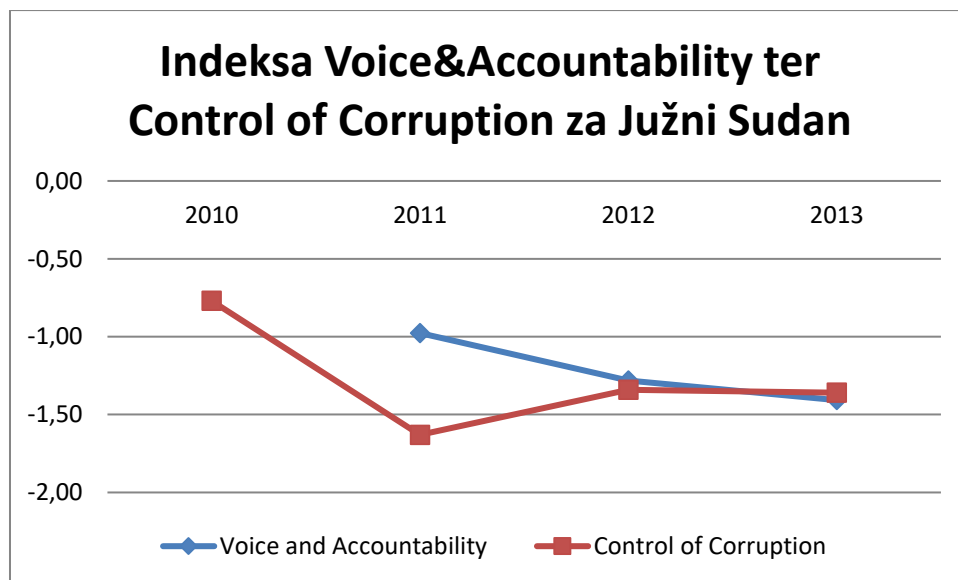
gibanja SPLM kot politične sile, ki si prilašča pravice predstavljanja južnosudanskega ljudstva. Najprej je to prevlada vojaškega dela gibanja nad civilnim, ki je osredotočeno predvsem na nadzor in veliko manj na participacijo. Nadalje je to (ne)podpora med prebivalstvom, ki je SPLA ni uspelo poglobiti od njenega nastanka. In na koncu je odnos prebivalstva, ki vodstvo gibanja vidi kot manipulativno in oportunistično (prav tam 2004, 66). SPLM/A je tako imela težave s koncepti osvoboditve, legitimnosti in demokratizacije – natančno tisto, za kar se je zavzemala nasproti kartumski vladi. Četudi je pri SPLM/A viden bolj ali manj jasen prehod od revolucionarnega cilja (kreacija novega Sudana po načelih pluralnosti in demokracije) k osvoboditvenemu cilju (samoodločba in neodvisnost Južnega Sudana), se mora vsako gibanje zavedati, da njihovi cilji še ne posvečujejo sredstev, ki k ciljem peljejo. Metelitsova (2004, 71) tukaj poudarja, da je bila sprememba cilja SPLM/A v letu 1994 pravzaprav poskus približevanja volji večinskega ljudstva, ki je bilo zaradi nasilja in notranjega razkola v SPLM/A nad tem gibanjem že hudo skeptično in razočarano. A glavne težave, ki so pripeljale do razkola leta 1991, ki je bil očitno političen, ostajajo. Glavna voditelja Riek Machar in Salva Kiir, ki sta bila zaradi nejasne delitve med vojaškim in političnim delom gibanja tudi vojaška poveljnika vsak svoje frakcije, sta se v boju za moč sprla natanko zaradi istih razlogov, zaradi katerih se je SPLM/A uprla kartumski vladi: avtoritarno vladanje in boj za vire. Etničnost je bila potem samo še politično orodje v rokah obeh (in ostalih) frakcijskih voditeljev. Metelitsova (2004, 75) nadaljuje, da so se težave z legitimnostjo, demokratizacijo in osvoboditvijo v SPLM/A nadaljevale tudi kasneje v devetdesetih in na prelomu tisočletja. Ožje vodstvo je ostalo trdo v rokah Garanga in njegove ozke klansko povezane skupine. Civilna vlada je ostala pod nadzorom vojaškega dela SPLA, vojaki, ki so bili v preteklosti obtoženi kaznivih dejanj, pa so bili izpuščeni brez sojenja (prav tam 2004, 75). SPLM/A je strogo nadzorovala tudi razvoj civilnodružbenih gibanj: »nesloga med južnjaki škoduje enotnosti gibanja, ker civilna družba potem marsikdaj noče sodelovati s SPLA« (Awat, Woll in Deng v Metelits 2004, 75).¹⁸² Organizacijski strukturi SPLA in SPLM ostajata nedefinirani in nekonsistentni med seboj (Metelits 2004, 78). Kot smo že navajali v poglavju 6.1.4, je tudi po neodvisnosti Južnega Sudana ostala nejasna delitev med glavnim političnim gibanjem

---

¹⁸² Ob tem je bilo jasno, da je propagiranje demokratičnih načel bilo izjemno dobro orodje zunanje politike, saj je sredi devetdesetih let 80 % razvojne in humanitarne pomoči ZDA Sudanu šlo v njegov južni del, kjer je potem humanitarna sekcija SPLA (Sudan Relief and Rehabilitation Association) pomoč preusmerjala po lastni presoji (Metelits 2004, 75).

SPLM oziroma stranko, v katero se je preobrazila, vojsko SPLA in državno oblastjo, pri čemer oblast nad vsemi tremi omenjenimi skupinami drži v rokah peščica posameznikov.

Graf 6.4: Primerjava indeksov korupcije in možnosti vplivanja na oblast za Južni Sudan

Graf 6.4 ponazarja vrednosti indeksa nadzora korupcije in indeksa možnosti politične participacije ter odgovornosti oblasti v novonastalem Južnem Sudanu (vir podatkov: Kaufman in Kraay, World Bank 2015). Četudi se je prvi indeks začel meriti šele leta 2010, drugi pa ob neodvisnosti, torej leta 2011, oba kažeta na slabe rezultate (oba sta pod -1). Vidimo tudi, da sta oba indeksa takoj po osamosvojitvi padla. To po našem mnenju kaže na slabo delo oblasti in države v ožjem smislu, kar zagotovo občutijo sami prebivalci Južnega Sudana, katerih pričakovanja po letih avtorske oblasti in institucionalizirane diskriminacije s strani sudanske vlade so bila gotovo visoka. Zahar (2011, 38) nadalje opozarja, da sta načrtovana decentralizacija in razvoj regionalne administracije, ki bi postala učinkovita točka interakcije med civilnim prebivalstvom in državo, le mrtva črka na papirju. Imenovanje regionalnih guvernerjev in izbirni postopki za višje občinske sekretarje so ostali trdno v rokah predsednika, ki je Južni Sudan tik pred osamosvojitvijo zarisal po linijah svojih simpatizerjev (Zahar 2011, 37). Nastavki za takšno situacijo so ves čas ostajali v prizadevanjih vodstva SPLM/A za čim večjo oblast oziroma nadzor nad Južnim Sudanom. Tudi ob podpisu CPA leta 2005 je le-ta dajal SPLMu 70 % zakonodajne in izvršne oblasti, tako na ravni države kot na ravni lokalne samouprave (Zahar 2011, 38).

Tudi oba sogovornika (2016) sta poudarila, da je v obeh iteracijah sudanskega notranjega konflikta šlo predvsem za boj za oblast med političnimi voditelji in konflikt njihovih idej glede prihodnosti Južnega Sudana. Riek Machar si je očitno vedno želel voditi Južni Sudan (»he was in need of chairmanship« Sogovornik 1, 2016) in uveljavljati svojo vizijo razvoja te države. Sogovornika priznavata tudi, da je SPLM/A dejansko imel težave s komuniciranjem političnih ciljev svoji konstituenti, predvsem v začetnih fazah druge državljanske vojne. Kot pravi eden od sogovornikov, si je že od začetka veliko ljudi želelo neke vrste neodvisnosti južnega dela Sudana, tudi veliko Dinkov. Tako je iz odgovorov obeh sogovornikov (2016) razumeti, da ko je Garang vse do leta 1994 vztrajal pri svoji viziji posvetnega, pluralnega, a skupnega Sudana, se je samo še bolj okrepilo prepričanje, da gre za samovoljo in trmo voditelja, ki želi uveljaviti diktaturo. Sogovornika (2016) opozarjata na podobno situacijo po neodvisnosti Južnega Sudana leta 2011, ki je med svojo analizo konflikta nismo toliko osvetlili. Salva Kiir je po neodvisnosti namreč povabil nazaj v Južni Sudan tudi tiste južne Sudance, ki so prej bivali in delali v kartumski vladi. Ti so potem zasedli pomembne položaje v Jubi, namesto »bolj izkušenih« južnosudanskih politikov, med katerimi je večina bila iz Macharjevega kroga. To je spet okrepilo občutek samovolje vodje SPLM/A in predsednika Južnega Sudana, podobno kot v primeru Garanga.

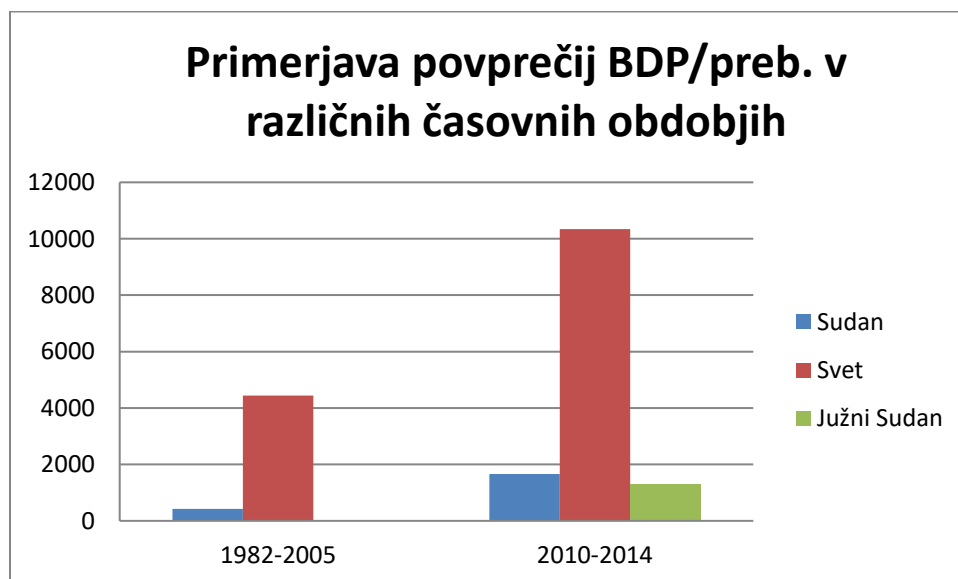
Na splošno se oba sogovornika (2016) strinjata, da je način delovanja SPLM/A v marsičem vzrok konflikta samega in da se mora ta organizacija prestrukturirati, da lahko ustreza nalogam modernega demokratičnega političnega sistema. Predvsem sta pomembni bolj jasna struktura in ločitev vojaškega ter političnega dela gibanja. Sogovornik 2 (2016) je prav tako pod vprašaj postavil način, s katerim SPLM/A reflektira na lastne težave. V njihovih dokumentih (manifestih) in njihovem odnosu se namreč zelo malo govori o spravi, inkluzivnosti in razreševanju starih političnih razkolov ali težav. Po njegovem mnenju je SPLM/A vedno težil k vzdrževanju starih delitev na sovražnike in prijatelje ter le malo prispeval k večji inkluzivnosti skupne oblasti. To se kaže predvsem v tem, ko Machar ali kateri koli drugi frakcijski voditelj iz preteklosti kasneje ni mogel prevzeti vodilnega položaja v organizaciji. Po drugi strani je zanimivo, da sogovornika nista pod vprašaj postavila samega obstoja SPLM kot praktično edine politične sile v državi in pozvala k večji pluralnosti političnega sistema. Iz tega lahko zaključimo, da ne samo, da so bili oboroženi konflikti v letu 1991 in letu 2013 posledica političnega boja za oblast in absolutni nadzor med glavnimi voditelji SPLM/A, ampak tudi, da se je SPLM/A s svojimi vsakokratnimi intrigami in

spremembami zavezništov, diverzijami in frakcijskimi boji oddaljila od lastnih ciljev, predvsem pa od konstituce, ki naj bi jo predstavljala. SPLM/A je tako na neki način postala politični in dejanski generator konfliktov v državi ter prikrita nasprotja med njo in civilnim prebivalstvom.

Ekonomski

Tako Sudan kot Južni Sudan izpolnjujeta veliko meril in pogojev, ki bi lahko kazali na to, da so razlogi za konflikt v Južnem Sudanu ekonomske narave. Poglejmo поближе najprej indekse, ki smo jih v poglavju 5.1 definirali kot možne kazalnike spremenljivk, ki smo jih uvrstili med ekonomske dejavnike konflikta.

Graf 6.5: Primerjava povprečij BDP na prebivalca med Sudanom, Južnim Sudanom in Svetom v različnih časovnih obdobjih

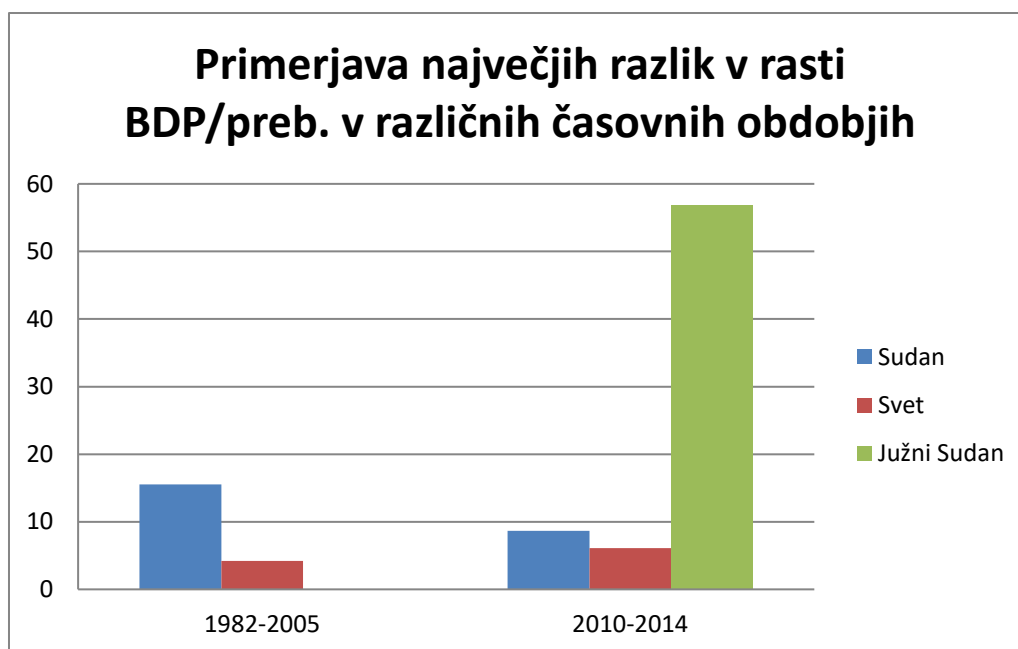
Graf 6.5 kaže primerjavo povprečij BDP na prebivalca med Sudanom, Južnim Sudanom in Svetom v različnih časovnih obdobjih glede na podatke World Bank Databank (2015). Časovna obdobja smo določili glede na časovnico konflikta in politično situacijo našega predmeta raziskovanja. Prvo obdobje med leti 1982 in 2005 tako ponazarja celotno obdobje državljanske vojne v Južnem Sudanu, a kazalnik BDP

na prebivalca smo lahko zajeli zgolj za celotni Sudan zaradi takrat še skupne države.¹⁸³ Vidimo, da je v primerjavi s Svetom, ki je tu neke vrste referenca, bilo povprečje BDP na prebivalca v tem času v Sudanu zelo nizko (natančneje 428 USD) v primerjavi s svetovnim povprečjem (4445 USD). Drugo časovno obdobje med leti 2010 in 2014 pa ponazarja aktualno državljansko vojno v neodvisnem Južnem Sudanu oziroma obdobje pred njenim začetkom. V tem času lahko že primerjamo tudi podatke za sam Južni Sudan, kjer spet vidimo, da se je razlika med Južnim Sudanom (1295 USD) (in tudi Sudanom) in svetovnim povprečjem še povečala (10338 USD). V tem smislu lahko rečemo, da sta glede na te kazalce Sudan in današnji Južni Sudan vsekakor okolji pomanjkanja, kjer se pri posameznikih in skupinah lahko razvije občutek relativne deprivacije. Če privzamemo še dejstvo, da so dandanes praktično vse države vpete v globalno ekonomijo in tako posamezniki v Južnem Sudanu vsaj deloma nastopajo kot kupci nekaterih dobrin na svetovnih trgih, bi lahko zlahka predpostavili, da s takšnim BDP na prebivalca težko zadovoljujejo svojo osnovne potrebe. Na tej točki je smiselno preveriti tudi kazalce ekonomske rasti, čeprav se bomo s tem več ukvarjali pri preverjanju hipoteze 2. To prikazuje naslednji graf.

Graf 6.6: Primerjava največjih razlik rasti BDP na prebivalca med Sudanom, Južnim Sudanom in Svetom v različnih časovnih obdobjih

---

¹⁸³ Obdobje smo začeli z letom pred konfliktom, da se nekoliko izognemo očitkom o endogenosti. Kljub temu, kar tu merimo, je notranji južnosudanski konflikt, ki se je začel leta 1991. Leto 2005 pa je čas, ko je bil podpisan CPA, ki je konflikt vsaj na deklarativni ravni končal, Južni Sudan pa je vstopil v prehodno obdobje avtonomije do referendumu o neodvisnosti. Drugo časovno obdobje (2010–2014) je bolj omejeno zaradi dostopa do podatkov za Južni Sudan.

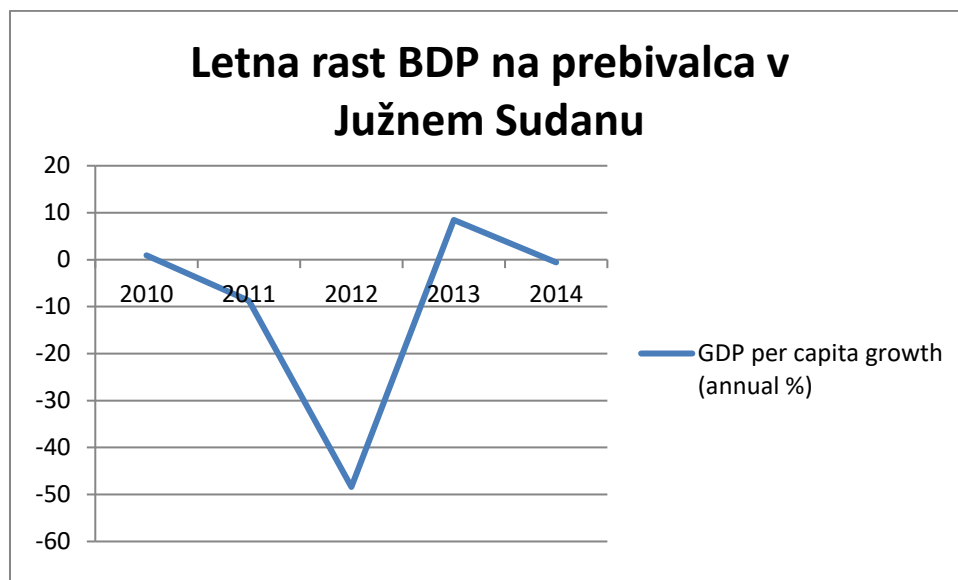
Graf 6.6 prikazuje primerjavo največjih razlik rasti BDP na prebivalca med Sudanom, Južnim Sudanom in Svetom v enakih časovnih obdobjih kot pri merjenju povprečij BDP na prebivalca po podatkih World Bank Databank (2015).¹⁸⁴ V prvem časovnem obdobju vidimo, da so nihanja v gospodarski rasti v Sudanu znašala kar 15,53 odstotne točke, medtem ko je svetovno povprečje bilo na ravni 6,08 odstotne točke. To je seveda zelo veliko nihanje rasti BDP, kar je lahko vneslo določen občutek negotovosti lokalnemu prebivalstvu. A tudi to je zelo malo v primerjavi s spremembami stopnje gospodarske rasti v drugem časovnem obdobju, to je v samostojnem Južnem Sudanu. V tem obdobju je nihanje v Južnem Sudanu doseglo kar 56,85 (!) odstotne točke (v primerjavi s svetovnim povprečjem 6,08 in Sudanom 8,68 odstotne točke v istem časovnem obdobju). Takšno ogromno nihanje sicer lahko deloma pripišemo nastajanju samostojne sudanske države ter vzpostavljanju formalnih institucij fiskalne in monetarne politike na eni strani, predvsem pa odločitvi Južnega Sudana o zaprtju črpalšč naft zaradi nesporazuma s Kartumsko vlado leta 2012, kar bomo obravnavali nekoliko kasneje. Kakor koli že, rezultat tega je bilo 120-odstotno povišanje cen hrane in prehranskih izdelkov tega leta, kar je zagotovo imelo velike posledice za tisti del

¹⁸⁴ Ker tu sledimo teoriji Collierja (1999) in deloma Batesa (2008), smo pozorni na velika nihanja v gospodarstvu in ekonomiji, ob kateri bi se lahko družba oziroma skupine začele počutiti negotovo oziroma se bati za prihodnost. Tako izhajamo iz tega, da konstantna gospodarska rast, stagnacija ali nazadovanje ne vplivajo toliko na negotovost kot velika nihanja v rasti. Zato smo pri tem kazalniku pregledali stopnjo rasti po letih in v danem obdobju minimalno vrednost odšteli od maksimalne. Tako smo dobili količino spremembe v rasti oziroma maksimalno nihanje rasti v danem obdobju, ki bi lahko vnesla občutek negotovosti med prebivalstvo oziroma strah za prihodnost.

prebivalstva, ki ni bilo prehransko samooskrbno (npr. v mestih) (The Independent 2012). A tu zgodbe še ni konec, saj do nihanja ni prišlo zgolj v tistem letu.

Graf 6.7: Letna rast BDP na prebivalca v Južnem Sudanu

Kot nam prikazuje Graf 6.7, se v Južnem Sudanu letna rast BDP po podatkih World Bank Databank (2015) ni spreminjala zgolj v letu 2012, ampak praktično konstantno zelo niha. Največje nihanje je, kot zapisano, doživela leta 2012 zaradi zaprtja naftovoda do Sudana. Vidimo pa, da je iz pozitivne v negativno gospodarsko rast Južni Sudan prešel že med letoma 2010 in 2011, in to za skoraj 10 odstotnih točk. Pred začetkom konflikta, torej leta 2013, pa se je gospodarska rast dvignila spet za skoraj 40 odstotnih točk. Ponovni padec gospodarske rasti leta 2014 pa seveda lahko pripišemo začetku državljanske vojne, ki je deloma ohromila že tako slabo razvito državno administracijo in drastično povečala izdatke za vojsko (World Bank 2016).

Vsi ti vzponi in padci rasti BDP oziroma vzponi in padci samega BDP skupaj z že tako nizkim BDP na prebivalca seveda pomenijo izjemno nestabilno in nepredvidljivo okolje za človekov razvoj. Tu lahko jasno rečemo, da mešanica izjemno težkih in hkrati izjemno nestabilnih gospodarskih in verjetno posledično socialnih pogojev skoraj zagotovo vpliva na povečan občutek negotovosti in strahu pred prihodnostjo vsaj določenega dela prebivalstva. Čeprav nekoliko špekulativno, si vseeno upamo trditi, da bolj, kot so posamezniki vpeti v gospodarski sistem v državi, težje prenašajo takšne okoliščine. Tu govorimo predvsem o urbanem prebivalstvu, mladih, ki končajo šolanje, ljudi v poklicih javnega sektorja, zasebnega sektorja, industrije itd. Edina izjema, ki

jih takšna situacija potencialno ne bi prizadela, je tisto ruralno prebivalstvo, ki je 100-odstotno samooskrbno oziroma odvisno od lastne pridelave hrane, vode in drugih dobrin. In čeprav je ljudi, zaposlenih v kmetijstvu, precej, po podatkih World Bank (2016) okoli 78 %, pa to prinaša zgolj 15 % BDP. Največji delež BDP pričakovano prihaja iz naslova izvoza surove nafte (60 % BDP) in to postavlja Južni Sudan v sam vrh od produkcije nafte najbolj odvisnih držav na svetu (World Bank 2016). Kaj to pomeni za gospodarstvo v Južnem Sudanu, smo delno že opisali. Južni Sudan je v letu 2014 zavzemal nekje 140. mesto med 181 merjenimi glede BDP na prebivalca, a brez prihodka iz izvoza surove nafte pade skoraj povsem na dno lestvice (World Bank 2016).

Tako smo že pri naslednji spremenljivki iz skupine ekonomskih razlogov za konflikte: prisotnost naravnih virov. Kljub temu da imamo pri tej spremenljivki težave z dostopom do relevantnih podatkov za Južni Sudan, so bila večinoma najbolj relevantna dejstva že navedena v poglavjih 6.1.1 in 6.1.4. Vemo namreč, da so bile ogromne zaloge nafte odkrite leta 1980, torej le nekaj let pred drugo sudansko državljansko vojno, južnosudanska vlada pa je postopke za nadaljnje odkrivanje nafte in posledično črpanje blokirala. Prav tako smo opozorili na dejstvo, da je bil leta 1999 zgrajen nov naftovod iz Južnega Sudana do rafinerij in pristanišča v Sudanu, v letu 2000 pa se je delež prihodkov iz naslova izvoza goriva med vsem izvozom v Sudanu povečal za 70 %. Ob pogajanjih v okviru CPA od leta 2002 do leta 2005 je bila ena izmed ključnih točk tudi razmerje delitve prihodkov med severnim in (takrat še ne samostojnim) južnim delom Sudana, ki je bila posledično določeno na 50:50 (US Energy Information Administration 2014). Iz tega lahko zaključimo, da je bila nafta pomemben dejavnik v konfliktu med kartumsko vlado in Južnim Sudanom. Južni Sudan je namreč za izvoz nafte odvisen od kartumskega naftovoda in njegovih pristanišč. Za natančnejši pregled vloge nafte v internem južnosudanskem konfliktu pa je treba pogledati globlje. Tako Hutchinsonova (2001, 329) kot International Crisis Group (2015, 1, 2 in 7) se strinjata, da so naftne ambicije kartumske vlade bile leta 1991 pomemben dejavnik razkola znotraj SPLM/A med Macharjem in Garangom, saj je želela na ta način preprečiti enotnost na jugu in izkoristiti kaos za gradnjo naftovoda proti Rdečem morju.¹⁸⁵ Zelo

---

¹⁸⁵ Kartumska vlada je kot največjo nevarnost, ki je lahko stala na njeni poti do izkoriščanja naravnih virov, na jugu videla prav politično enotnost SPLM/A, zato je storila vse, da te enotnosti ne bi bilo. Ko so Machar in nekaj drugih frakcijskih voditeljev, ki so se odcepili od Garangove SPLM/A po enem letu bojevanja, prepoznali, da jim

podobna situacija glede nafte in njenih prihodkov se je zgodila tudi ob začetku aktualnega konflikta leta 2013. Ob odločitvi Južnega Sudana leta 2012, da zamrzne črpanje nafte zaradi previsokih cen, ki jih je Sudan postavljajal za uporabo naftovoda, so se pojavile različne alternative reševanja te težave (International Crisis Group 2015, 1). Predsednik Južnega Sudana Salva Kiir se je takoj lotil reševanja te težave in je leta 2013 odpustil dobršen del visokih uradnikov, ki so nasprotovali popuščanju Južnega Sudana Sudanu pri cenah uporabe naftovoda. Ti ljudje so potem za zaščito prosili Rieka Macharja, čigar večinoma nuerske čete frakcijske SPLA-IO so želele prevzeti nadzor nad črpališči nafte v zvezni državi Unity. Kartumska vlada se je tako spet začela pogajati vzporedno z obema voditeljema za ugodnejše pogoje dostopa do južnosudanske nafte (prav tam 2015, 1 in 20). Še večjo težavo pa seveda predstavlja dejstvo, da so prihodki od nafte glavni vir financiranja vojske SPLA. »Ekonomisti pravijo, da je Juba z nafto zastavila prihodnost Južnega Sudana, da bi lahko financirala svoje vojne in ji bo zato v prihodnje manjkalo finančnih virov za najbolj osnovno delovanje državnih ustanov, kaj šele za vzpostavljanje miru in stabilnosti na dolgi rok« (International Crisis Group 2015, 20).

Na teh podlagah lahko torej zlahka sklepamo, da je prisotnost naravnih virov (nafte) imela pomemben vpliv na razvoj konflikta v Južnem Sudanu. Tako se skoraj do podrobnosti približamo Collierjevi (1999) teoriji pohlepa in Batesu (2008, 28), le s to razliko, da je pri boju za naravne vire v Južnem Sudanu pomembno vlogo odigral »zunanji« igralec, to je kartumska vlada. Collierjev (1999, 14 in 15) »scenarij« je tu povsem jasen: v okolju pomanjkanja in nestabilnosti, kakršen je bil Južni Sudan, so prisotnost naravnih virov in potencialne nagrade, ki iz tega izhajajo, dovolj velike, da so se politične frakcije in praktično celotni državni vrh (Kartum in kasneje Juba) odločili za riziko odprtega konflikta in z logiko »zmagovalec pobere vse« posegle tudi po etničnosti kot sredstvu mobilizacije. Še več: naravni viri tu niso bili zgolj vzrok za konflikt, ampak tudi njegovo gonilo – orožje je bilo večinoma financirano iz prihodkov iz izvoza nafte.

---

zmanjkuje virov za nadaljevanje boja, so začeli iskati nove zaveznike, predvsem pa vojaško podporo (Hutchinson 2001, 320 - 322). Kartumska vlada je hitro prepoznala svojo priložnost, katere glavni cilj je bil očistiti zvezno državo Unity pripadnikov Garangove SPLM/A, in Macharjeve čete so to nalogo z lahkoto prevzele, saj je področje te države pretežno naseljeno z Nueri, Dinke pa predstavljajo manjšino (prav tam 2001). Tudi sam naftovod, katerega gradnja se je začela leto potem, ko je bil podpisan sporni Kartumski mirovni sporazum, je sprožil nov val nasilja, tokrat med Nueri samimi, medtem ko se je lokalno prebivalstvo v tem letu začelo povezovati v mirovno iniciativo (prav tam 2001).

Od spremenljivk, ki smo jih definirali kot morebitne ekonomske vzroke za konflikt, smo preverili in izčrpali skoraj vse razen ekonomske neenakosti med prebivalci. Te spremenljivke nismo mogli preverjati v kontekstu konflikta v Južnem Sudanu, saj se do vrednosti indeksa GINI, v okviru podatkov World Banka (2016), nismo mogli dokopati.¹⁸⁶ Kljub temu lahko za ekonomske dejavnike potrdimo, da so po našem mnenju odigrali pomembno vlogo v konfliktu v Južnem Sudanu. Zlasti jasen je vpliv naravnih virov (nafta) tako na samo nihanje življenjskega standarda v državi, ki je verjetno povzročilo negotovost med prebivalstvom in marsikoga pahnilo na rob preživetja, kot tudi kot predmet konflikta samega. Podobno se strinjata sogovornika (2016), ki sta oba poudarila močno inflacijo med leti 2010 in 2013, ki je povzročila hudo nezadovoljstvo med prebivalstvom v javnem in gospodarskem sektorju. »Sedaj večina ljudi komaj preživi s plačo, ki je enakovredna 25 USD na mesec« (Sogovornik 2). Hkrati Sogovornik 1 (2016) poudarja, da tudi sam konflikt vpliva na ekonomsko situacijo v državi, predvsem zato, ker je toliko ljudi odvisnih od kmetijstva, vojna pa jih je prisilila, da so morali svoja polja in živino zapustiti ter se zateči v taborišča za notranje razseljene osebe. Kar se tiče same prisotnosti nafte, je mnenje Sogovornika 1 (2016), da je njena vloga v konfliktu predvsem v različnih pogledih državnih in lokalnih politikov. Lokalni politiki s področij, kjer so naftna polja, vidijo naftna polja kot njihovo last, medtem ko oblasti v Jubi trdijo, da je nafta last celotne države. Tu se začne konflikt, nadaljuje pa s tem, ko državni politiki skušajo na svojo stran pridobiti tega ali onega lokalnega politika (plemenskega voditelja), ki bi jim zagotovil neoviran dostop do naftnih polj. A tudi vpliv nafte ne bi bil tako velik, če bi življenjski standard oziroma gospodarska razvitost v Južnem Sudanu bila višja. Ker pa je država že tako bila obubožana in je nafta predstavljala kar 60 % prihodkov BDP, hkrati pa bila glavno sredstvo financiranja vojske in s tem politične moči južnosudanske politične elite, so vsakršni poskusi spremembe statusa quo pri nadzoru teh virov pomenili tektonske premike v notranji politiki in tako postali eden od vzrokov konfliktov. K temu pa prištejmo še dejstvo, da je večina naftnih polj ravno na etnično mešanih področjih z zgodovino antagonističnih odnosov med Nueri in Dinki.

---

¹⁸⁶ Edina meritev indeksa GINI na tem področju, ki smo jo zaznali, je bila za leto 2010 za celotni Sudan. Vrednost indeksa je znašala 35,39, kar Sudan uvršča nekam med povprečje evropskih držav. Wikipedia sicer ponuja indeks GINI za Južni Sudan za leto 2013, hkrati pa se pri tem sklicuje na World Bank iz leta 2014. A podatkovna baza World Bank Databank v letu 2016 tega podatka ne ponuja.

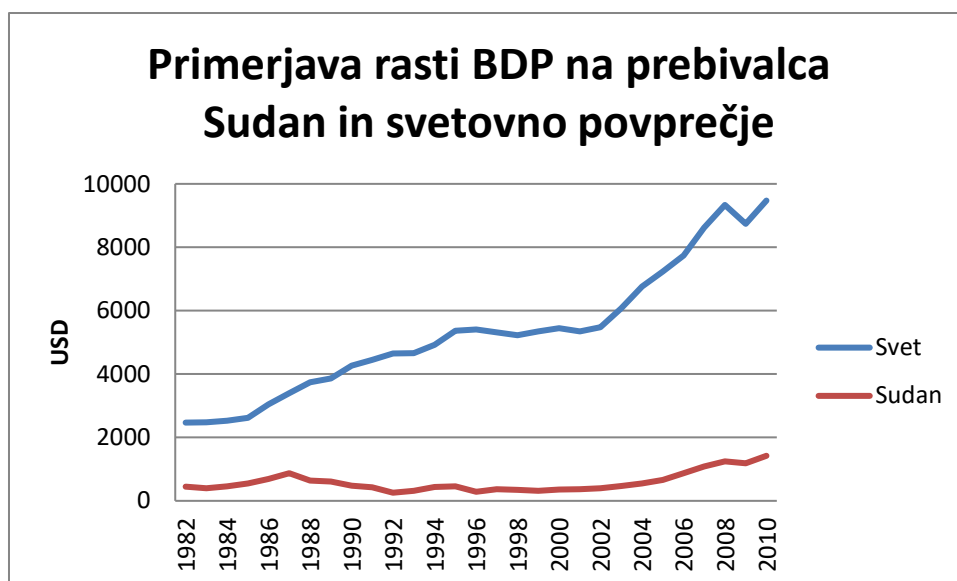
Zunanji

Spremenljivke, ki smo jih definirali kot zunanje dejavnike konfliktov, so na neki način hibrid med političnimi in ekonomskimi spremenljivkami, ki smo jih ravnokar obravnavali. V tem smislu smo tudi že v začetku rekli, da je prisotnost (ali odsotnost) naravnih virov pravzaprav lahko tudi zunanja spremenljivka ekonomske narave.¹⁸⁷ Ker smo vlogo naravnih virov v konfliktu v Južnem Sudanu tako že opredelili, je tukaj ne bomo še enkrat. Prav tako smo podrobneje pogledali tudi gospodarska nihanja tako v Sudanu kot Južnem Sudanu in ugotovili, da so leta bila večinoma posledica notranjih dejavnikov, kar prikazuje spodnji graf.

Graf 6.8: Primerjava BDP na prebivalca med Sudanom in svetovnim povprečjem v letih 1982 in 2010

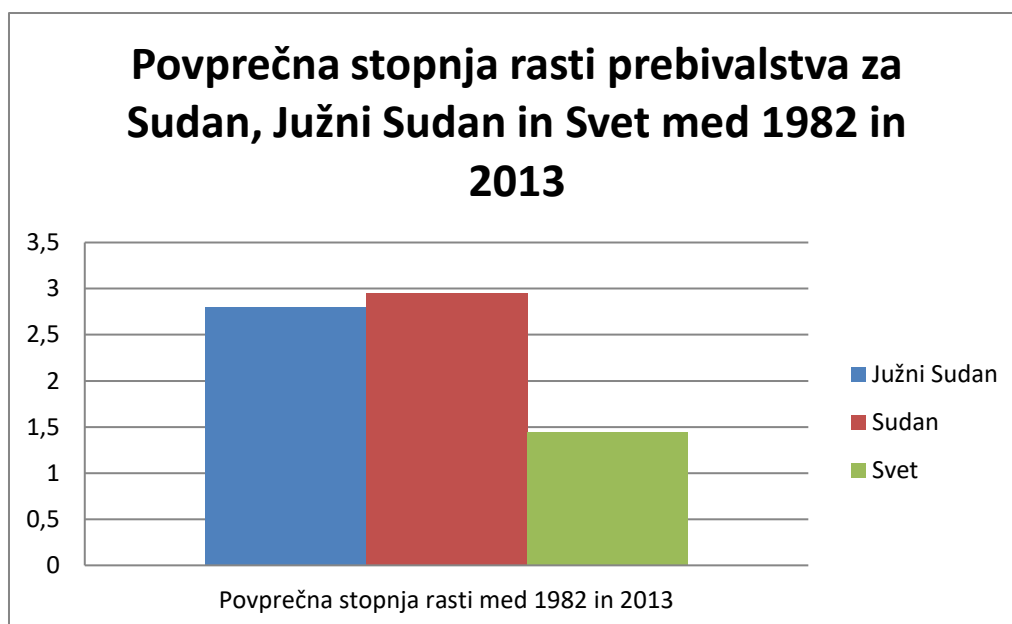
¹⁸⁷ Zunanja zato, ker njena obstoj naravnih virov ni neposredna posledica delovanja države ali strani vpletenih v konflikt. Ekonomske narave pa zato, ker so naravni viri predvsem sredstvo finančnih prihodkov države in lahko predstavljajo ekonomske spodbude za vpletene strani.

Na Grafu 6.8, ki prikazuje globalno gibanje BDP na prebivalca in BDP na prebivalca v Sudanu po podatkih World Bank Databank (2015), vidimo, da kljub dejstvu, da je Sudan imel večja nihanja rasti BDP na prebivalca, dolgoročno gledano očitno to ni bilo toliko povezano z gibanji svetovnega gospodarstva. Vendar pa tako World Bank (2016) kot International Crisis Group (2015, 20) opozarjata na globalna gibanja cen nafte, ki se bodo verjetno še precej spreminjala in to bi utegnilo imeti pomembne zunanje vplive na morebitne konflikte v tej državi. Za enkrat pa v literaturi nismo zasledili indicev o tem, da bi globalno nihanje cen nafte pomembno vplivalo na razvoj konflikta v Južnem Sudanu.

Druga skupina zunanjih dejavnikov je nekoliko bolj okoljske narave, ki pa imajo prav tako ekonomsko-socialne učinke. Gre za okoljsko degradacijo in naravne nesreče, ki lahko ljudi potisnejo na rob preživetja in s tem ustvarijo občutke negotovosti in strahu za prihodnost oziroma, v skrajnih primerih, neposredno ogrozijo njihova življenja. Geografsko gledano vemo, da sta severno polovico Sudana (pred južnosudansko samostojnostjo) predstavljali puščava in polpuščava z manj kot 500 mm padavin letno in izredno nizko relativno vlažnostjo, kar je po mnenju Markakisa (1994, 218) večinoma prisililo lokalno prebivalstvo, da se je namesto s poljedelstvom bilo primorano ukvarjati z nomadsko živinorejo. Sudan naj bi tako bil država z največjim številom nomadskih živinorejcev na svetu.

Graf 6.9: Primerjava povprečnih stopenj rasti prebivalstva za Sudan, Južni Sudan in Svet med leti 1982 in 2013

Visoka rast prebivalstva po podatkih World Bank Databank (2015) v skupni državi Sudan in posebej v Južnem Sudanu v primerjavi s svetovnim povprečjem, ki jo prikazuje zgornji graf v kombinaciji s povečanjem števila glav živine v Sudanu in Južnem Sudanu, prikazuje zaskrbljenost, ki jo je izrazil Markakis (1994, 219), ki pravi, »da je ta zemlja že tako pod velikim pritiskom ljudi in njihove živine«, medtem ko se je »pogostost hudih suš povečala na skoraj kontinuiran vzorec«. ¹⁸⁸ Dezertifikacija in povečan pritisk ljudi in živine je tako povratno povečala pritisk na same živinorejce po večji mobilnosti, kar je povzročilo vse večje pritiske arabskih nomadskih pastirjev (t. i. Baggara nomadi) na predele v Južnem Sudanu, ti pa so pogosto prihajali v konflikt z živinorejskimi in poljedelskimi skupnostmi Dinkov in Nuerov (Markakis 1994, 220). ¹⁸⁹ V tem smislu bi torej lahko rekli, da so skupno delovanje povečanega pritiska človeka na okolje in okoljske degradacije kot posledice podnebnih sprememb ter hkrati novonastalih političnih ovir (državne in regionalne meje) za prosto nomadsko živinorejo povzročili mešanico vzrokov, ki so delno vplivali tudi na konflikt med severnim in južnim delom Sudana. Točno kakšne učinke so imele prej omenjene okoljske spremembe in povečan pritisk človeka na konflikt v Južnem Sudanu v prvem (1983–2005) in drugem (od 2011 dalje) obdobju, nam v literaturi ni uspelo najti. Prav tako nam ni uspelo najti

¹⁸⁸ Tudi pri tem grafu smo se, tako kot pri drugih, ravnali glede na razpoložljivost podatkov. Ugotovili smo, da obstajajo meritve stopenj rasti prebivalstva za celotno obdobje 1982–2013 tudi za Južni Sudan, zato jih tu tudi primerjamo (v nasprotju na primer z ekonomskimi in drugimi kazalniki, ki za obdobje pred južnosudansko samostojnostjo niso obstajali).

¹⁸⁹ Za trende, posledice in učinke dezertifikacije glej World Health Organization 2016.

vrednosti World Risk Indexa (2016) niti Environmental Performance Indexa (2016) za Južni Sudan, ki smo jih definirali kot glavne kazalnike spremenljivk naravnih nesreč in okoljske degradacije. Vemo pa, da je 78 % prebivalstva v Južnem Sudanu odvisnih od kmetijstva (poljedelstvo in živinoreja), medtem ko se povečano število suš nadaljuje. Zadnja največja suša v drugi polovici leta 2011 in prvi polovici leta 2012, ki je prizadela pravzaprav skoraj celotni Afriški Rog, je prizadela tudi severni del Južnega Sudana (zvezna država Unity), kjer je prišlo do velike lakote (Famine Early Warning System 2016). Hkrati se pritisk nomadskih arabskih pastirjev nadaljuje. International Crisis Group (2015, 2) poroča, da je kartumska vlada, ki ponovno želi izkoristiti neenotnost in konflikt v Južnem Sudanu, vnovič aktivirala tudi nomadske arabske pastirje kot nekakšno paravojsko milico za vdore na ozemlje južnosudanske zvezne države Unity.¹⁹⁰

Kljub pomanjkanju točnejših podatkov vidimo enako dinamiko, ki jo je opisoval Markakis (1994, 220): zaradi splošnega razvoja prebivalstvo raste, medtem ko odvisnost od zemlje (živinoreja) ostaja bolj ali manj na enaki ravni. Hkrati tako zaradi lokalnega (intenzivnejša živinoreja) kot globalnega (podnebne spremembe in posledična dezertifikacija) človekovega pritiska na okolje le-to ne more več zagotavljati takšne ravni svojih ekosistemskih storitev, da bi v enaki meri zadovoljilo človekove potrebe. To povzroči negotovost in iskanje alternativ za preživetje, kar v konkretnem primeru živinoreje pomeni intenzivnejšo mobilnost v iskanju novih pašnikov. Konflikt se začne, ko začnejo posamezniki in skupine konkurirati za določeno ozemlje upravljanja svoje živinoreje. To se je zgodilo v primeru Baggara arabcev in Dinkov ter Nuerov v severnem delu Južnega Sudana in se na mikro ravni verjetno dogaja še danes.

Iz vsega tega lahko zaključimo, da skupina zunanjih dejavnikov verjetno ni imela neposrednega vpliva na konflikt v Južnem Sudanu, ampak je precej bolj posredni dejavnik. Po eni strani ustvarja okoliščine pomanjkanja in relativne deprivacije pri pretežno ruralnem prebivalstvu, hkrati pa to situacijo izkoriščajo nekatere posredno vpletene strani v konfliktu (npr. kartumska vlada).

Zaključek

---

¹⁹⁰ Tokrat so bile paravojaške enote oblikovane v t. i. Rapid Support Forces, večji del pa so sestavljali arabski nomadi iz Južnega Darfurja, t. i. Rizeigat skupnost (International Crisis Group 2015, 2).

Iz naše analize vzrokov za konflikt v Južnem Sudanu, tako v njegovi prvi (1983–2005) kot drugi (od leta 2011 dalje) iteraciji, lahko potegnemo več zaključkov za potrjevanje naše hipoteze. Najprej to, da so bili vzroki za konflikt med prvo in drugo iteracijo med seboj precej podobni, oziroma, da se vzorec nekako ponavlja, zato bi na neki način lahko govorili naenkrat o vzrokih za oba konflikta. Nadalje nam je jasno, da imajo skoraj vse tri skupine dejavnikov konfliktov (politični, ekonomski in zunanji) tudi v konfliktu v Južnem Sudanu pomemben vpliv vsaj v enem delu. Če odgovorimo na svoje prvo problemsko vprašanje predlagane hipoteze, bi se glasilo nekako takole. Dejavniki konflikta v Južnem Sudanu so tako politični, ekonomski, zunanji kot tudi etnični. A neposredni vzroki za konflikt so po našem mnenju predvsem politični, deloma ekonomski in zunanji. Pri tem smo mnenja, da so ekonomski in zunanji vzroki nujni za nastanek konfliktne situacije, predvsem politični pa so sprožilec konflikta v Južnem Sudanu. Kombinacija ekonomskih in zunanjih dejavnikov, kot so nizka stopnja gospodarske razvitosti, prisotnost naravnih virov (nafte) in 60-odstotna odvisnost nacionalnega BDP-ja od njih, nizko produktivno in obubožano kmetijstvo, ki je občutljivo na okoljske spremembe, so dejavniki, ki ustvarijo okolje zelo krhke stabilnosti. Ljudje večinoma za silo še zadovoljujejo svoje potrebe, a je verjetno prisotna velika mera negotovosti glede prihodnosti. Že nekaj sprememb v tem krhkem ravnotežju lahko zelo intenzivira negotovost, poveča strahove med ljudmi, ki začnejo tehtati različne možnosti in preverjati tveganje za vstop v konflikt. To krhko ravnotežje so tako zlahka podrli in izkoristili lokalni politiki, vojskovodje in drugi voditelji ter s svojo politično agendo povzročili konflikt. S tem dajemo veliko težo političnemu boju za oblast kot glavnemu zadostnemu vzroku za konflikt v Južnem Sudanu. A hkrati smo mnenja, da je politična konstelacija, ki je pripeljala do takšnih bojov za oblast, hkrati tudi rezultat prej naštetih dejavnikov. Elita, ki je vodila ta boj za oblast, je tako tudi odraz prej opisanih zunanjih in ekonomskih dejavnikov in amplificiranih želja ter strahov lokalnega prebivalstva.

Kakšna je pri tem vloga etničnosti? Ugotavljamo, da je etničnost imela pomembno vlogo v konfliktu, a težko bi se strinjali, da je bila vzrok za konflikt sam po sebi. To se nekako tudi sklada z dognanji iz primerjalne analize. Težko bi tudi rekli, da je etničnost imela ves čas vlogo delitvene črte, po tem, ko smo videli, da so se konflikti in boji vneli tudi znotraj etničnih skupin (npr. med Nueri samimi) in da je bilo veliko prehajanja in menjavanja pozicij v konfliktu s strani lokalnih vojskovodij in voditeljev. Na več točkah

smo opazili tudi zaskrbljenost in skupne napore združenega lokalnega prebivalstva za pomiritev strasti med etničnimi skupinami. Kot smo poudarili že prej, je etničnost imela vlogo delitvene črte v južnosudanskem konfliktu tam, kjer jo je političnim akterjem uspelo zarisati. Zato lahko zaključimo, da je bila etnična pripadnost predvsem sredstvo politične mobilizacije za konflikt. V glavnem pa je šlo za konflikt nasprotujočih si lojalnosti, kar sta skušala poudariti oba sogovornika v intervjujih (2016).

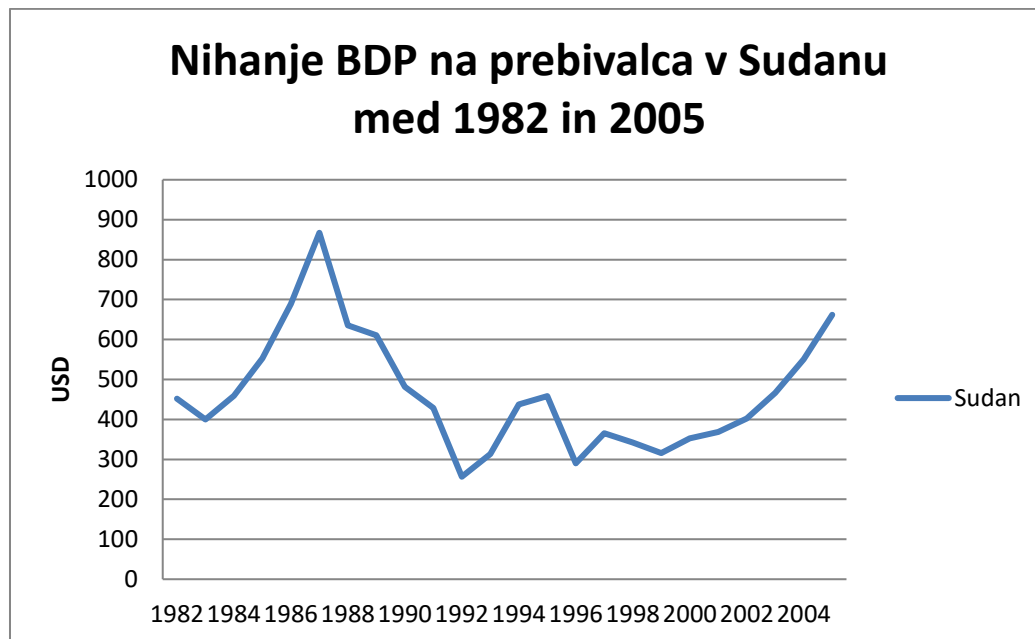
Na podlagi teh zaključkov lahko deloma potrdimo našo hipotezo, predvsem v tistem delu, ki govori o etnični pripadnosti kot sredstvu mobilizacije za konflikt, medtem ko je etničnost sicer igrala vlogo delitvene črte, a ne vedno. Do podobnih zaključkov smo prišli tudi pri primerjalni analizi, kjer smo ugotovili, da je edini nujni razlog za konflikte politični (nedemokracija in pomanjkanje odgovornosti oblasti), medtem ko je vloga etnopolitične frakcionalizacije ambivalentna. Zato lahko odgovorimo na problemsko vprašanje te hipoteze, da v primeru Južnega Sudana kombinacija vzrokov za konflikt ustreza rezultatom primerjalne analize le v tistem delu, ki govori o pomenu političnih vzrokov za konflikt, in ambivalentni vlogi etničnosti, manj pa je strinjanja glede ekonomskih vzrokov, ki jih zaradi metodoloških težav v primerjalni analizi nismo mogli podrobneje raziskati.

6.2.2.2 H2: Na moč mobilizacije s pomočjo etnične pripadnosti vpliva predvsem relativna sprememba socialno-ekonomskih razmer

Kljub temu da smo na to problemsko vprašanje deloma že odgovorili, bomo stvari še pogledali z vidika časovne perspektive in nekoliko drugačnih kazalnikov. Do sedaj smo ugotovili, da je kombinacija ekonomskih in zunanjih dejavnikov vplivala na konflikt v Južnem Sudanu v obeh njegovih iteracijah. Zlasti pomembno vlogo je odigrala prisotnost nafte in posledično borba za njen nadzor, v kar se je vmešala še kartumska vlada. Sprememba socialno-ekonomskih razmer je bila tako posledica nihanja produkcije in izvoza nafte, ki je pomenila nihanje BDP-ja. To je še posebej bilo evidentno v aktualnem konfliktu leta 2012 in leta 2013, medtem ko v prejšnji iteraciji konflikta vpliva povečanja ali pomanjšanja črpanja in izvoza nafte na konflikt ne moremo izmeriti, saj podatki o BDP-ju za Južni Sudan v tistem obdobju ne obstajajo. Vemo edino, da je bil dostop do nafte eden od razlogov za začetek državljanske vojne, a nafta je imela lahko vpliv na spremembo socialno-ekonomskih razmer šele, ko se je

začelo njeno črpanje, to je leta 1999. Poglejmo pobližje nihanje BDP na prebivalca v Sudanu med leti 1982 in 2005, kar prikazuje spodnji graf.¹⁹¹

Graf 6.10: Nihanje BDP na prebivalca v Sudanu med leti 1982 in 2005

Graf 6.10 nam prikazuje zanimivo sliko nihanja BDP v Sudanu od leta 1982 do leta 2005, ko se je zgodil podpis CPA. Seveda moramo razumeti, da gre za BDP celotnega Sudana, kljub temu pa vidimo, kako velika nihanja so bila prisotna v času trajanja južnosudanske državljanske vojne. Kljub temu da so za takšno nihanje lahko krivi tudi drugi razlogi (globalna gospodarska nihanja, sprememba trgovinskih tokov itd.), lahko opazimo zanimivo sliko, da je pred vsakim novim obdobjem državljanske vojne v Južnem Sudanu bil prisoten padec BDP, ki pa se je potem z začetkom vojne začel spet dvigati. Tako je pred letom 1983, ko se je konflikt začel, bil BDP v upadu in se takoj po tem začel dvigovati. Podobno je BDP močno padel in bil na najnižji točki tik pred internim konfliktom znotraj SPLM/A leta 1991, po čemer se je spet začel dvigovati. Podoben padec je doživel tik pred podpisom Kartumskega mirovnega sporazuma, ki je dokončno zarezal južnosudanski razkol. Od leta 2000 dalje pa verjetno vidimo predvsem učinek odprtja naftovoda in začetek črpanja nafte, rezultat česar je strmo naraščanje sudanskega BDP. Na tej točki bi sicer potrebovali nekoliko več podatkov o

¹⁹¹ Za popolnejšo sliko socialno-ekonomskih razmer v državi bi bilo bolj smiselno vzeti Human Development Indeks, ki poleg ekonomske komponente upošteva tudi socialno. A podatki o HDI po letih za naše obdobje raziskovanja žal niso dostopni: našli smo zgolj podatke za leti 1990 in 2000. Vsakoletne meritve so objavljene šele od leta 2010 dalje.

gospodarskem dogajanju v celotnem Sudanu, da bi ugotovili, zakaj je prišlo do takšnih vzponov in padcev tega kazalnika. Vsekakor pa je zanimivo videti, da je sudanski BDP pravzaprav *naraste* z vsakim začetkom nove faze državljanske vojne. Še bolj zanimiv je porast BDP-ja ob vsaki novi fazi konflikta. Tu gre verjetno za tisto, o čemer sta Bates (2008, 28 in 29) in Collier (1999, 14 in 15) govorila – vojno dobičkarstvo, ki se je kartumski vladi očitno izplačalo. A četudi tukaj še nekako lahko podkrepimo našo teorijo o ekonomskih vzrokih za konflikt, pa je veliko težje povedati kaj več na temo povezav z mobilizacijo na podlagi etnične pripadnosti v Južnem Sudanu. Kot smo videli, se je mobilizacija dogajala predvsem na podlagi lojalnosti, ki jih je uspelo ustvariti samim političnim akterjem. Marsikje jim je to uspelo na podlagi etnične pripadnosti, spet drugje pa zgolj zaradi lojalnosti določenim vojskovodjem, ki je bila posledica bodisi sorodstvenih vezi ali pa katerih drugih povezav. Kakor koli že, na podlagi vsega zapisanega pri preverjanju H1 in v tem poglavju lahko posredno pritrdimo, da so spremembe socialno-ekonomskih razmer v Južnem Sudanu omogočile okoliščine (oziroma, kot smo definirali pri H1, nujne vzroke), ki so vodile v konflikt, kjer pa se je zgodila politična mobilizacija na podlagi etničnosti ali na osnovi lojalnosti, obljub nagrad, osebnih preferenc ali prepričanj. Kot smo že zapisali pri ekonomskih dejavnikih v okviru hipoteze 1, sta se oba naša sogovornika (2016) strinjala, da so spremembe gospodarskih in socialno-ekonomskih razmer (veliko nihanje BDP med leti 2010 in 2013) vplivale na ekonomski in socialni položaj prebivalcev in prebivalcev Južnega Sudana, predvsem pa na njihovo nezadovoljstvo z vlado v Jubi, ki se z gospodarskimi težavami ni znala ustrezno spoprijemati. A neposredne povezave med etnično mobilizacijo in spremembo socialno-ekonomskih razmer iz odgovorov sogovornikov nismo uspeli razbrati. Še najbolj konkreten odgovor na to vprašanje je povezan z naftnimi polji in zbiranjem podpore med lokalnimi politikami/voditelji s področij naftnih polj s strani državnih voditeljev.¹⁹² Gre torej bolj ali manj za politične interese, ki so jih vodili ekonomski in se je njihov rezultat pokazal v etničnih ali drugačnih lojalnostih v času konflikta. Tudi na nekoliko bolj hipotetično vprašanje Sogovorniku 1 (2016) o njegovih bojaznih za prihodnost in prihodnje konflikte je le-ta odgovoril, da si želi predvsem več političnega dialoga in dialoga med skupnostmi, pogovora o spravi itd. »Pomembno je predvsem nadaljevati z mirnim in varnim življenjem, ljudje se morajo vrniti na svoje kmetije in zaživeti normalno življenje«

---

¹⁹² Glej prejšnje poglavje in odgovore na vprašanje v razdelku o ekonomskih dejavnikih.

(Sogovornik 1, 2016). Zanimivo je torej, da je pred ekonomske in socialne dejavnike, ki bi utegnili generirati naslednje konflikte, postavil predvsem potrebo po varnosti in miru ter spravi.

Na podlagi tega bi lahko zgolj delno sprejeli to hipotezo in rekli, da so poslabšanje socialno-ekonomskih razmer politični akterji izkoristili za mobilizacijo na podlagi etnične pripadnosti. Precej bolj je očitno bilo pomembno dejstvo, da so naftna polja na etnično mešanih področjih Južnega Sudana. Da bi to hipotezo lahko preverili bolj neposredno, bi potrebovali zanesljivejše in veljavne kazalnike, ki bi lahko bolj neposredno nihanja socialno-ekonomskih razmer povezala z mobilizacijo za konflikt.

6.2.2.3 H3: *Etnična identiteta skupin v Južnem Sudanu se je od začetka trajanja konfliktov še okrepila, razlikovanja med skupinami pa še poglobila.*

Pri hipotezi H1 smo predvsem videli, da je bila etnična pripadnost tako v prvi kot v zadnji iteraciji južnosudanskega konflikta uporabljena kot sredstvo mobilizacije. Razkoli med etničnimi skupinami so v prvi in drugi iteraciji bili precej podobni, ne pa tudi povsem enaki. Prav tako so se dogajali razkoli znotraj etničnih skupin glede na lojalnost posameznim političnim ali vojaškim voditeljem. Sklicujoč se zgolj na ta dejstva bi lahko posredno sklepali, da so se med skupinami antagonistični odnosi ohranili in ostali nespremenjeni. A ravno na tej točki moramo biti pri preverjanju te hipoteze preciznejši in v spomin priklicati našo razpravo o etnični in politični identiteti skupin (glej poglavje 4.1) in zavedanje, da enega ne smemo enačiti z drugim. Na podlagi dosedanje razprave o politizaciji etničnih skupin in analize konflikta v Južnem Sudanu približno vemo, katere etnične skupine so politizirane. Gre torej za tiste etnične skupine, ki so skupinsko nastopale kot strani v konfliktu. Poleg teh splošne definicije politično relevantnih etničnih skupin po navadi govorijo o skupinah, ki nastopajo v tekmovanju za ekonomske vire in oblast v državi in/ali so imajo vsaj enega političnega akterja, ki trdi, da zastopa interese teh skupin ali pa so člani te etnične skupine sistematično in namerno diskriminirani v javni politiki (Vogt in Cederman 2015).¹⁹³

---

¹⁹³ Vogt in Cederman (2015) takole opredelita politično relevantne etnične skupine: »etnična skupina je politično relevantna, če vsaj eden od pomembnih političnih akterjev trdi, da zastopa interese te skupine v nacionalnem političnem prizorišču ali če so člani etnične skupine sistematično in namerno diskriminirane v domeni javne politike. Za 'pomembne' politične akterje smatramo politično organizacijo (ne nujno stranko), ki nastopa na nacionalnem političnem prizorišču».

Identifikacijo politično relevantnih etničnih skupin in njihovih odnosov sta naredila Vogt in Cederman (2015), ki v kontekstu Južnega Sudana poudarjata naslednje skupine: Dinka, Nuer, Azande, Toposa, Shilluk, Murle, Anyuak, Mundari, Bari in Didinga. Če se spomnimo svojega zemljevida etničnih skupin iz poglavja 6.1.2 (slika 6.5) in njihovih deležev v prebivalstvu, vidimo, da našete skupine približno ustrezajo desetim največjim skupinam na tem področju. To zagotovo velja za Dinke, Nuere, Azande, Shilluke, Anyuake in Bare, za druge pa težje primerjamo, saj imamo premalo podatkov. Vogt in Cederman (2015) sta nato primerjala odnose moči med temi politično relevantnimi etničnimi skupinami.¹⁹⁴ Odnose moči sta predstavila tako, da sta vsako izmed skupin uvrstili v določeno kategorijo in podkategorijo glede na to, koliko moči ta skupina ima in ali si jo mora s kom deliti. V kontekstu Južnega Sudana sta med skupinami identificirali štiri kategorije skupin glede na moč in pozicijo: močnejši partnerji, šibkejši partnerji, nemočni in diskriminirani.¹⁹⁵ Močnejši in šibkejši partnerji tako predstavljajo režim delitve oblasti, nemočni in diskriminirani pa moči nimajo. Spodnja tabela predstavlja različne pozicije prej omenjenih skupin tekom časa.

Tabela 6.8: Politično relevantne etnične skupine in njihove kategorije moči od leta 1972 do danes

Skupina	Obdobje in pripadajoča kategorija moči		
	od leta 1972 do leta 1983	od leta 2006 dalje	od leta 2011 dalje
Dinka	nemočni	šibkejši partner	močnejši partner
Nuer	nemočni	nemočni	šibkejši partner
Azande	nemočni	nemočni	nemočni
Toposa	nemočni	nemočni	nemočni
Shilluk	nemočni	nemočni	nemočni
Murle	nemočni	nemočni	diskriminirani
Anyuak	nemočni	nemočni	nemočni
Mundari	nemočni	nemočni	nemočni
Bari	nemočni	nemočni	nemočni
Didinga	nemočni	nemočni	nemočni

¹⁹⁴ Glavna referenčna točka za preverjanje odnosov moči med politično relevantnimi etničnimi skupinami je bil njihov dostop do centralne državne oblasti s strani tistih političnih akterjev, ki so trdili, da jih zastopajo (Vogt in Cederman 2015).

¹⁹⁵ Vogt in Cederman (2015) tako opredeljujeta te kategorije. Močnejši in šibkejši partnerji nastopajo v režimih deljene oblasti, kjer pri izvršni oblasti nastopajo tisti, ki naj bi predstavljali dano etnično skupino. Močnejši partnerji so tisti, ki imajo v svoji izvršni oblasti višjo funkcijo, šibkejši pa tisto z manj pomembno funkcijo. Nemočni so tisti, ki do oblasti na nacionalni ali regionalni ravni nimajo dostopa. Diskriminirani pa so tisti, ki so na strani oblasti aktivno, sistematično in namerno diskriminirani.

Vir: Vogt in Cederman (2015)

Tabela 6.8, ki prikazuje politično relevantne etnične skupine in njihove kategorije moči od leta 1972 do danes, pravzaprav ne prinaša nobenih presenečenj v naše raziskovanje. Vidimo, da so do podpisa CPA praktično vse etnične skupine bile politično nemočne v razmerju do kartumske vlade. Po podpisu, ko je leta 2006 nastopilo prehodno obdobje južnosudanske avtonomije, pa so Dinki zaradi glavne vloge v SPLM/A postali šibkejši partner kartumske vlade. Po letu 2011 zaradi dogovora med Macharjem in Kiirom, predstavnikoma dveh največjih etničnih skupin, je logično prišlo do situacije, ko so Dinki postali močnejši, Nueri pa šibkejši partner. Vse ostale etnične skupine so bile nemočne, ena pa celo diskriminirana.¹⁹⁶ Politični odnosi med etničnimi skupinami so torej logična posledica boja za oblast znotraj SPLM/A, ki smo ga poudarjali v prejšnjih poglavjih, po drugi strani pa njihove absolutne moči znotraj države, ki verjetno ustreza relativnim deležem med prebivalstvom. Gre torej za neke vrste naravni red, razen v primeru ene etnične skupine (Murle), katere položaj se je očitno bistveno poslabšal predvsem zaradi predsodkov drugih skupin in lastnega političnega delovanja.¹⁹⁷

V teoretskih izhodiščih pričujoče hipoteze smo poudarili svojo predpostavko, da je etničnost družbeni konstrukt na podlagi identitete, ki temelji na subjektivnem prepričanju o skupnem izvoru itd. Če Barth (1969, 15 in 16) in Eriksen (1997, 39) trdita, da se meje etnične skupine oblikujejo preko interakcij, kamor spadajo tudi konflikti in vojna, potem lahko posredno sklepamo, da se bo zaradi sprememb med političnimi odnosi etničnih skupin morda spremenila, njihova identiteta razlikovanja pa še

---

¹⁹⁶ Čeprav se je do zgodovinskih vzrokov za diskriminacijo Murle težko dokopati, je lahko ugotoviti, da je ta etnična skupina očitno deležna nekakšnega statusa dežurnega krivca v zvezni državi Jonglei, kjer so prisotni tudi Dinke in Nueri. Dostikrat se namreč zgodi, da se za medsebojne konflikte in krajo goveda med Dinki in Nueri obtoži Murle. Razlogi za takšne antagonizme naj bi segali v različne predsodke, da Murle posedujejo magične lastnosti, med drugim tudi sposobnost širjenja bolezni. Podlaga za to naj bi bil zelo razširjen sifilis v tej skupnosti še v času britanske administracije. S političnega stališča se je situacija še zaostila, ko je njihov bolj ali manj samooklicani voditelj David Yau Yau izgubil na lokalnih volitvah 2010 za parlament zvezne države proti kandidatu SPLM. Še istega leta je organiziral lastno oboroženo uporniško skupino, ki se je spopadla s SPLA. Premirje je bilo z vlado Južnega Sudana podpisano leta 2011, leto zatem pa se je Yau Yau ponovno uprl. Od takrat dalje se Murle čutijo marginalizirani s strani južnosudanske vlade (Reuters 2012; International Crisis Group 2014).

¹⁹⁷ Tu se prikrade primerjava z Romi v mnogih evropskih državah.

poglobila.¹⁹⁸ Zato je predvsem treba pogledati, ali pripadniki zaznavajo kakšne spremembe v etnični identiteti in kakšne so te spremembe.

Na vprašanje o spremembi odnosa pred, med in po konfliktu med etničnimi skupinami (Nueri in Dinki) je Sogovornik 1 (2016) odgovoril, da je sicer premlad, da bi se spominjal natančno, kako je bilo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, a po pripovedovanjih in odnosih njegovih sorodnikov pravi, da so Nueri in Dinki vedno znali živeti v sožitju in brez večjega nasilja. »Moji dve teti sta poročeni z Nueri, mi pa smo k njim hodili kupovati tobak in take stvari, ni bilo nobenih težav« (Sogovornik 1, 2016). Tudi sedaj v obdobju med konflikti se je sodelovanje med etničnimi skupinami na območjih, ki so bila mirna, nadaljevalo. Po njegovih (Sogovornik 1, 2016) besedah, so problematična tista področja, kamor so prišle vojska in milice, kjer ljudje niso imeli izbire glede tega, ali naj se vključijo v konflikt ali ne. A kot pravi, »če bo v prihodnosti proces sprave narejen na pravi način, mislim, da se odnosi med etničnimi skupinami ne bodo bistveno spremenili. Problem je v politiki« (Sogovornik 1, 2016). Sogovornik 2 (2016) na vprašanje o organiziranosti in odnosih v času kolonializma in po njem ter v času sedanjega konflikta prav tako odgovarja, da se ne spominja natančno, a da se mu zdi, da se sedaj etničnost preveč poudarja s strani politikov in tudi mednarodne skupnosti. Seveda vsi vedo, kdo pripada kateri etnični skupini, a po njegovem mnenju neke dosledne organiziranosti in zelo jasnih razdelitev nikoli ni bilo, politiki pa so tisti, ki jih umetno ustvarijo, hkrati pa navzven govorijo, da ne gre za »plemensko politiko« (prav tam 2016). To nam daje slutiti, da se v očeh naših sogovornikov etnična identiteta ni spremenila, razlikovanja prav tako ne bistveno.¹⁹⁹ Oba (2016) sicer pravita, da svojih etničnih identitet ne moreta spremeniti, to je »nekaj, kar je zapisano, ko se rodiš« (Sogovornik 2, 2016). Kar se tiče sožitja vseh etničnih skupin v skupni državi, sta oba sogovornika (2016) zmerno optimistična, saj pravita, da so »plemena v preteklosti znala sobivati in stopiti skupaj, ko je bilo potrebno« (Sogovornik 1). Sogovornik 2 (2016) je nekoliko bolj previden, ko pravi, da ne vemo, kakšni bodo politiki v prihodnosti, veliko pa je odvisna prav od njih. Seveda se zavedamo, da okrepitev ali spremembo etnične identitete ne moremo izmeriti samo preko intervjujev z dvema pripadnikoma etničnih skupin, prav tako je to verjetno proces, ki traja dlje časa. Kljub

---

¹⁹⁸ Kot pravi Harrison (v Turtonu 1994, 23), sta »tako izmenjava kot konflikt obliki rituala in s tem družbene aktivnosti, ki služi definiranju in oblikovanju skupin«.

¹⁹⁹ Zlasti če upoštevamo v prejšnjih odgovorih sogovornikov poudarjeno dejstvo, da so nekateri Dinke in Nueri pravzaprav med seboj neločljivi.

temu se nam tu dozdeva, da je spet bistvena ločitev na čisto etnično in politično sfero odnosov v Južnem Sudanu. Želimo povedati, da se morda etnična identiteta in razlikovanja med skupinami niso spremenila, ker bi se etnične skupine same politizirale, a je bila politika tista (oziroma bolje rečeno politična elita), ki je prodrla v sfero etničnosti in jo skušala oblikovati po svoji meri. Morda se ta postulat sliši nekoliko abstraktno, a tu opozarjamo zopet na vlogo, ki so jo odigrale SPLM/A in njene frakcije, ter dojemanje preostalega civilnega prebivalstva, da gre za vojno elit. Namerna politična marginalizacija etničnih skupin ali politični boj med etničnimi skupinami je tukaj kvečjemu posledica uzurpacije etnične pripadnosti s strani političnih elit, ne pa vzrok konflikta. Morda lahko tako lažje tudi razumemo druge raziskovalce, ki so politične odnose razumeli na podlagi odnosov političnih elit, med katerimi pa nekatere nimajo veliko skupnega z etnično skupino, ki naj bi jo predstavljale. Seveda je to zgolj naša domneva; konec koncev bi lahko rezultat, torej povečanje razlikovanja med etničnimi skupinami, če sodimo po Barthu (1969) in Eriksenu (1997), bil enak. A sodeč po odzivih naših sogovornikov te hipoteze za enkrat ne moremo sprejeti. Vsekakor bi za potrjevanje te hipoteze potrebovali več respondentov in meritev v daljšem časovnem obdobju ter primerjavo med posameznimi meritvami, s katero bi lahko zabeležili morebitne spremembe v dojemanju etnične identitete in razlikovanj med skupinami.

6.2.2.4 H4: Vloga etničnosti v konfliktu je tem večja, čim bolj je povezana z nedemokratično in avtoritarno ureditvijo države

Pri analizi konflikta in preverjanju naše prve hipoteze smo že delno nakazali, da je klasičen primer povezave med ureditvijo države in določeno skupinsko identifikacijo ravno primer Sudana in kartumske vlade. Čeprav tu ne govorimo o religiji (islamu), na tem primeru lepo vidimo, kako je določena družbena skupina za to, da bi si zagotovila oblast, vzpostavila nedemokratični politični sistem in svojo (religiozno) ideologijo vsilila celotni državi kot državno ideologijo. Ravno proti takšnemu političnemu sistemu in njegovi ideologiji dominantne skupine so se prebivalci Južnega Sudana na čelu s SPLM/A odločili upreti in ustvariti odprto, pluralno, demokratično in posvetno družbo.²⁰⁰

---

²⁰⁰ V zgodnji fazi se je SPLM/A odprto zgledoval po ideji socializma in načelih socialne demokracije, ki pa jo je kasneje zaradi nerazumevanja in nepodpore nekaterih zaveznic opustil (Scott 1985, 71).

Na podlagi prejšnjih poglavij je jasno, da moramo pod drobnogled vzeti načine, kako se je odvijalo grajenje južnosudanske državnosti v času konfliktov in kje so točke srečevanja med nedemokracijo/avtokracijo in vlogo etničnosti v konfliktih. Vemo tudi, da je glavna politična sila, ki je vodila tako južnosudansko državnost kot tudi oba konflikta SPLA oziroma njeno politično krilo SPLM. Analiza Metelitsove (2004), ki smo jo navajali pri preverjanju prve hipoteze, nam je podrobneje prikazala politično delovanje SPLM/A tako v odnosu do prebivalstva Južnega Sudana kot znotraj organizacije same v prvi iteraciji južnosudanskega konflikta. Iz njene analize smo razumeli, da je SPLM/A imela težave s koncepti osvoboditve, legitimnosti in demokratizacije, predvsem zaradi dominacije vojaškega dela nad političnim, vprašljivo podporo med svojim južnosudanskim prebivalstvom in na koncu samimi načini uveljavljanja svojega političnega programa.²⁰¹ Drugo zanimivo vprašanje je nastanek SPLM/A, ki se je začela kot gibanje za posvetni, pluralni in demokratični »Novi Sudan«, a je potem spremenilo svoje cilje leta 1994 v smeri južnosudanske samoodločbe in pravice do suverenosti (Metelits 2004, 65). Metelitsova (2004, 70) in Hutchinsonova (2001, 311) kljub temu dejstvu ugotavljata, da se je že na začetku obstoja SPLM/A velika večina temu gibanju priključila ali ga podprla ne zaradi njegove revolucionarne ideje in energije, ampak zaradi jeze nad kartumsko vlado. Na neki način so prebivalci Južnega Sudana že takrat dajali večjo politično težo južnosudanski avtonomiji ali celo neodvisnosti, manj pa idealom pluralnosti, posvetnosti in revoluciji (Metelits 2004, 70 in 71).

Kar se tiče samih stičnih točk med etničnostjo in političnim sistemom SPLM/A, je bilo, kot pravi Metelitsova (2004, 67), videti, da je bila SPLM/A v svoji prvotni fazi predvsem zaposlena z vzpostavljanjem procedur, ki so jih zahodne države označevale kot demokratične, kot pa z dejanskim pomenom demokracije.²⁰² Revolucionarni politični program, ki ga je oblikovala SPLM/A ob svoji ustanovitvi, je predvideval kar nekaj struktur, ki bi jih lahko označili za avtorske in mestoma celo totalitarne. Scottova (1985, 72 in 73) navaja ustanovitev taborišč za vojaško usposabljanje in politično indoktrinacijo pod nadzorom SPLA (in ne SPLM), propagandni načrt, ki vključuje radio SPLA in »vzpostavitev Inštituta za revolucionarne vojne študije, kjer bi se šolali prihodnji politični in vojaški kadri«. Načrt navaja tudi »politizacijo, organizacijo in

---

²⁰¹ Glej poglavje 6.2.2.1.

²⁰² Primer tega so bile lokalne volitve, kjer pa so zmagovalci volitev pred zasedbo položaja morali pridobiti odobritev izvršnega organa SPLM/A (Metelits 2004, 67).

militarizacijo ruralnega prebivalstva, ko bodo vsa ozemlja prišla pod nadzor gibanja SPLM/A« (prav tam 1985, 73). Čeprav vemo, da se marsikaj iz tega političnega programa in načrta ni izvedlo, vseeno lahko iz tega zaznamo, da sta pravzaprav enotnost in nadzor v začetnih fazah SPLM/A imela prednost pred demokratičnostjo in pluralnostjo. Kot trdi Kok (1996, 559), so bila vsa razhajanja in notranji boji za moč znotraj organizacije rešeni s silo, poudarek pa je bil na disciplini, varnosti, centralizaciji in nadzoru. Zato je Kok (1996, 559) prepričan, da je bil rezultat tega avtoritarni način vladanja, kjer dialog in razprava med vodstvom in ljudstvom sploh nista obstajala. Nastalo je torej nasprotje, ki smo ga opisovali prej med osnovno idejo SPLM/A in njenim dejanskim vedenjem, ki je deloma vodilo do razkola leta 1991.²⁰³ Lahko bi rekli, da sta nujni pogoj za razkol znotraj SPLM/A bila avtoritarno vodenje in prej omenjeno navzkrižje, zadostni razlog pa boj za oblast elite, ki je navzkrižje izkoristila. V tej situaciji je bilo tudi zelo enostavno izkoristiti etničnost kot delitveno črto med zatiralci (vodstvo SPLM/A - Dinke) in zatiranimi (Machar in njegova frakcija – Nueri in drugi).

Na podlagi tega lahko posredno sklenemo, da razkol SPLM/A leta 1991 dejansko govori v prid naši hipotezi, a z nekoliko druge strani: očitki o nedemokratičnosti in avtoritarnosti so se pojavali prej, etničnost pa je bila uporabljena kot sredstvo za spremembo takšnega načina vladanja. To seveda zaključujemo na podlagi nam znanih dejstev. Ali sta Garang in vodstvo resnično namerno vodila SPLM/A na podlagi etničnih linij skupnosti Dink ali zgolj zaradi tega, kar v našem svetu imenujemo »zveze in poznanstva«, nam na tej točki ni znano. Sogovornik 1 (2016) je prepričan, da je bil Garang v času druge sudanske državljanske vojne dojeman kot voditelj vseh Južnih Sudancev, ne samo Dinkov, a je njegov način vodenja bil nekoliko zgrešen z vidika demokratičnih načel. A etnično vodenje pravzaprav niti ni pomembno, saj je bistvo nedemokratičnih in avtoritarnih načinov vladanja ravno rekrutacija politične, vojaške in drugih elit na podlagi lastnih arbitrarnih načel, kakršna koli že so. In to je potem dostikrat vzrok za konflikt s strani tistih, ki se znajdejo »na drugi strani«.

Kok (1996, 560) in Metelitsova (2004, 73) se strinjata, da je SPLM/A leta 1994 začela s prizadevanji za večjo demokratizacijo preko: pravičnejše razdelitve moči, jasnejše razdelitve vojaškega in civilnega dela gibanja in delitve oblasti na zakonodajno, izvršno in sodno. Na čelo civilne oblasti je bil postavljen Nacionalni izvršni svet (National Executive Council), na čelo sodne veje pa Nacionalni osvoboditveni svet (National

---

²⁰³ Ob razkolu leta 1991 je Macharjeva frakcija SPLM/A Nasir Garangu ravno očitala vladavino enega človeka, pomanjkanje institucij za demokratično participacijo in kršitve človekovih pravic (Kok 1996, 559).

Liberation Council). Kljub temu je bil Garang postavljen kot predsednik obeh entitet (Kok 1996, 560; Metelits 2004, 73).

Ob vsem naštetem o SPLM/A v tem in v poglavju 6.2.2.1 se zdi, da je bil poglobitni cilj SPLM/A skozi celotno obdobje obdržati svojo oblast in nadzor nad političnim sistemom, obljube demokracije in drugi ideali pa so bili bolj ali manj orodja, s katerimi so želeli pridobiti več podpore med prebivalstvom in s strani mednarodne skupnosti. Ob tem je logično pričakovati, da se bodo tisti, ki niso del oblasti, ne sodelujejo v nadzornih strukturah te SPLM/A in zaradi njenih postopkov nimajo dostopa do njih, obregnili ob načela, kako te strukture vzdržujejo svojo oblast. Zaradi etnične heterogenosti v Južnem Sudanu bo nastala tendenca pripisovanja teh nedemokratskih načel etnični mobilizaciji, četudi morda le-ta ni bila namerno ali načrtno izvedena.

Kasnejši sporazum CPA iz leta 2005, ki predvideva delitev oblasti celotnega Sudana in avtonomijo Južnega Sudana, spet omenja SPLM/A kot glavnega nosilca oblasti v Južnem Sudanu in partnerja v kartumski vladi do splošnih volitev (Comprehensive Peace Agreement 2005, Machakos Protocol: 8). Voditelj SPLM/A tako postane podpredsednik v kartumski vladi, SPLM/A pa je do volitev odmerjeno določeno število sedežev v kartumskem parlamentu. Znotraj Južnega Sudana je CPA predvideval delitev na izvršno, zakonodajno in sodno vejo, a je do prvih volitev dodelil kar 70 % mest v južnosudanskem parlamentu SPLM-u, podobno tudi v izvršni veji oblasti (prav tam 2005, II Chapter, 32). In kot nam je znano iz prejšnjih poglavij, je tako ostalo do prvih (in do sedaj edinih) volitev v Južnem Sudanu in Sudanu leta 2010. V tem smislu je vse do neodvisnosti oblasti bila trdno v rokah SPLM/A, le-ta pa je ob smrti Garanga leta 2005 prešla v roke njegovega namestnika Salva Kiira, prav tako pripadnika Dinkov. Ob tem je razumljivo dejstvo, da so se prepričanja o avtokraciji na podlagi etničnih načel rekrutacije še okrepila. Dogodke, ki so sledili splošnim volitvam leta 2010, kjer je nepresenetljivo z veliko večino zmagala SPLM, in kasnejši samostojnosti leta 2011, smo podrobneje opisali v poglavjih 6.1.4 in 6.2.2.1 in pravzaprav ponavljajo pravkar opisano zgodbo politične in vojaške hegemonije SPLM/A, nejasno delitev med civilnim in vojaškim delom te organizacije, nejasno delitev med državno upravo ter politično silo SPLM in nadaljevanje boja za oblast znotraj ozke elite. Mnenja smo, da je v tem času zgodba o prevladi ene etnične skupine (Dink) znotraj SPLM kot glavne politične sile v Južnem Sudanu prešla v neke vrste samoizpolnjujočo se napoved. Četudi morda na začetku obstoja tega gibanja politična rekrutacija in delitev oblasti nista bili namerno

oblikovani po načelih etničnosti, so sedaj zgodovina in ponavljajoči se dogodki vse skupaj oblikovali v neki stalni in resnični vzorec. Konflikt leta 2013 se je tako spet začel z obtožbami diktature in avtokracije na račun njenega predsednika in njegove elite, ki so jo sestavljali le pripadniki Dinkov, enako kot leta 1991. Politični voditelji, ki so si želeli delitve oblasti, so legitimno zahtevali več demokratičnosti, hkrati pa etničnost uporabili kot sredstvo boja proti politični diskriminaciji. S tem še enkrat prihajamo do zaključkov Markakisa (1994: 236), da je etnična skupina kot politični akter produkt situacije in ne zgodovinskih nasprotij. Tako kot drugje v Afriki, tudi v Južnem Sudanu postane vloga etničnosti v konfliktih večja, ko se spremeni v implikacijo samega političnega reda v državi. To se je po našem mnenju preko delovanja SPLM/A tudi posredno začelo dogajati, a očitno je to bila posledica namernega političnega delovanja voditeljev in ne politizacije etničnih skupin samih od sebe.

Strinjanje obeh sogovornikov (2016) glede potrebe po prestrukturiranju SPLM/A in strožji ločitvi med vojaškim in civilnim delom smo že omenjali. »Glavna politična sila mora prenehati delovati zgolj kot vojska in biti bolj odprta za politične alternative, drugače se bodo nekateri ljudje počutili, da so marginalizirani in se začeli povezovati s plemenskimi voditelji« (Sogovornik 2 2016). Sogovornika (2016) tako ponavljata misel, da sta avtorska organiziranost in zaprtost vodstva SPLM/A bili tisti, ki sta povzročili napetosti med alternativnimi političnimi elitami, ki so se v nezadovoljstvu kasneje zatekli k etnični mobilizaciji. Še največjo težavo Sogovornik 1 (2016) poudarja v času po neodvisnosti, ko je bil Salva Kiir tako predsednik kot vrhovni poveljnik SPLA ter hkrati glavni poveljnik svoje zasebne predsedniške garde. Vojaški element je bil tako vseprisoten tudi v civilni oblasti, kjer ne bi smel biti. Sta pa oba Sogovornika (2016) poudarila še eno težavo, ki posredno napeljuje k povezovanju etničnosti in nedemokratičnosti. Gre namreč za to, da tudi SPLA nima urejenega nadzora nad lastno vojsko. Vojska in vojaki so v Južnem Sudanu zelo širok pojem, predvsem zaradi dveh razlogov: široko dostopnega in razširjenega lahkega pehotnega orožja in nezmožnosti SPLM, SPLA in države, da bi uvedle učinkovit sistem in nadzor državne vojske ter nadzor nad strelnim orožjem v državi. Kot pravi Sogovornik 2 (2016), je »naloga državne vojske, da ščiti ljudi, tukaj pa dejansko vsak ščiti sebe. Biti vojak ni isto kot biti del državne vojske. Tako ne moreš več razlikovati med tem, kdo naj bi imel orožje in kdo ne«. Tako pride do situacije, ko se lahko manjši spori med skupnostmi prelevijo v velike konflikte, ti pa se potem pripišejo plemenski milici te ali one frakcije (Sogovornik 2 2016). Po besedah obeh sogovornikov (2016) je vzdrževanje zasebnih

milic v interesu nekaterih političnih voditeljev, saj si s tem v politični tekmi izboljšajo pogajalske položaje, a posledice za lokalno prebivalstvo so katastrofalne in ljudje to dostikrat dojemajo kot etnično nasilje. Z vidika političnega sistema je torej nujno, da se na državni ravni uredi sistem državne armade in uvede strog nadzor nad orožjem vseh civilistov. A težava je ravno v tem, da večina političnih voditeljev in vojskovodij tako znotraj SPLM/A kot zunaj na to ne bo nikoli pristala, saj menijo, da bodo ravno zaradi tega potem postali žrtve politične marginalizacije. Tu je torej bistven učinkovit demokratičen politični sistem, ki bi bil odprt za politične alternative, brez da bi le-te morale uporabiti silo.

V tem smislu lahko ponovno posredno podpremo hipotezo, da je vloga etničnosti v konfliktu tem večja, čim bolj je povezana z nedemokratičnostjo in avtoritarnim vodenjem države. Hkrati se zavedamo, da v primeru Južnega Sudana povezovanje etničnosti kot načela politične diferenciacije znotraj avtorskega sistema ni nujno bilo namerno in načrtno izpeljano, je pa preko njihovega delovanja in objektivnih okoliščin (etnična heterogenost in razporeditev etničnih skupin) to bila splošna percepcija številnih. Zavedati se je torej treba, da je etnična diferenciacija na politični sceni bila precej bolj posledica nedemokratičnosti in avtoritarnega vodenja kot njen vzrok.

7 Sklepna razprava in možnosti za razreševanje konflikta ter upravljanje z različnostjo: Južni Sudan in Afrika

Smo v sklepni fazi naše raziskave in se približujemo koncu poti našega raziskovanja vloge etničnosti v konfliktih v Afriki. A naša pot je bila sestavljena iz dveh med seboj precej različnih faz, ki naj bi po našem mnenju učinkoviteje vodile do končnega cilja: ugotoviti, kakšno vlogo ima etničnost v konfliktih v Afriki, in kakšne so možnosti razreševanja le-teh. Prva faza je bilo raziskovanje vzrokov oziroma dejavnikov konfliktov v širšem afriškem kontekstu z namenom, da bi ugotovili, kateri so glavni vzroki konfliktov v Afriki nasploh in kakšen je položaj etničnosti med njimi. Drugo fazo pa smo posvetili študiji primera Južnega Sudana, s katero smo se hoteli približati razumevanju raziskovalnega problema – vlogi etničnosti v konfliktu. Zato bi bilo najprej treba povzeti dognanja iz obeh etap našega empiričnega dela, da lahko na podlagi tega razpravljamo, kako uspešni smo bili pri naslavljanju svojega raziskovalnega vprašanja in potrjevanju hipotez. Še prej pa pogledjmo nekaj

predpostavk našega teoretskega modela, na podlagi katerih je temeljila naša raziskava.

Naše glavno okolje raziskovanja je bila država, in sicer njeno sodobno pojmovanje, ki je danes uveljavljeno v mednarodnih odnosih: zaključena politično-geografska enota z jasno začrtanimi in mednarodno priznanimi mejami, suverenostjo, stalnim prebivalstvom in sposobnostjo nastopanja v mednarodnih odnosih. V tem smislu smo se časovno omejili predvsem na medetnične odnose in konflikte v sodobnih državah. Po drugi strani pa država za nas ni bila zgolj okvir raziskovanja, ampak je predstavljala tudi predmet raziskovanja samega. Državo v ožjem smislu smo jemali kot glavnega akterja v medetničnih odnosih in v konfliktih nasploh. Tako smo se osredotočili predvsem na odnose med državo, njeno oblastjo in političnim sistemom kot orodjem oblasti in etničnimi skupinami, ki so njeni uporabniki in nasproti nje stojijo s svojimi potrebami, željami ali zahtevami. Potrebe, želje in zahteve so bile znotraj naše razprave predvsem vezane na ekonomsko sfero življenja, torej vse tisto, kar človeku ali skupini prinaša preživetje, izboljšanje materialnega stanja, zaslužek in razvoj. Na podlagi tega smo spoznali, da se glavna konfliktna situacija dogaja na točki, kjer posamezniki ali skupine potrebujejo, želijo ali zahtevajo več ekonomskih sredstev, ki jim jih država zaradi takšnih ali drugačnih razlogov ne nudi. Takšne konfliktne situacije se največkrat dogajajo v okoljih relativnega pomanjkanja in/ali socialno-ekonomske nestabilnosti. Kjer se torej lahko dogaja tekmovanje za ekonomske dobrine na ravni posameznikov, se lahko dogaja tudi boj za oblast na ravni skupin. A za združevanje v skupine na podlagi etničnosti naj bi v skladu s teorijo bila kriva predvsem politizacija etničnosti v času kolonializma, ki je etničnost spremenila v glavno sredstvo socialne in ekonomske diferenciacije. Ta diferenciacija se, skupaj z ambicijami elit znotraj posameznih etničnih skupin, tako reproducira preko političnega tribalizma, v okoliščinah hitrih ekonomskih sprememb, pomanjkanja in nasilnih nedemokratskih sistemov pa omogoči rodovitno okolje za mobilizacijo za konflikt.

Te predpostavke po našem mnenju slikajo dokaj logično dinamiko konfliktov v Afriki in vzrokov zanje. Etničnost je zaradi svoje askriptivnosti in tudi, zgodovinsko gledano, »privlačnosti« za kolonialne administratorje prevzela vlogo prikladnega orodja za ekonomsko in posledično tudi politično diferenciacijo ter s tem delitveno črto znotraj konfliktov. Ker je etničnost konec koncev družbeni konstrukt, tudi konflikti recipročno delujejo na etničnost in jo dolgoročno sooblikujejo. Primerjajmo sedaj svoja teoretska

izhodišča in predpostavke z dejanskimi rezultati obeh delov empirične raziskave. To najlažje storimo, če rezultate razporedimo po dvofaznem načrtu preverjanja hipotez iz poglavja 5, kar kaže spodnja tabela.

Tabela 7.9: Rezultati dvofaznega preverjanja hipotez

Preverjanje s pomočjo raziskovalne metode	1. Faza: Primerjalna analiza afriških držav	2. Faza: Študija primera Južni Sudan
Hipoteza		
H1: Etničnost v konfliktih v Južnem Sudanu igra predvsem vlogo delitvene črte, etnična pripadnost pa sredstvo za družbeno in politično mobilizacijo	<u>Vprašanje:</u> Kaj so nujni in zadostni vzroki za konflikte v afriških državah nasploh in kje je pri tem etničnost? <u>Rezultat:</u> Nujni vzrok je nedemokratičnost. Pomembni vzroki konfliktov so ekonomska nestabilnost, prisotnost naravnih virov in neenakost. Zadostnih vzrokov ni. Vloga etnopolitične frakcionalizacije je zelo odvisna od drugih dejavnikov.	<u>Vprašanje:</u> Ali kombinacija vzrokov ustreza tudi situaciji v Južnem Sudanu? Ali igra etničnost vlogo delitvene črte in zakaj? <u>Rezultat:</u> Da, tudi v Južnem Sudanu so bili politični razlogi glavni za razvoj konflikta. Pomembni razlogi so bili tudi ekonomski skupaj z naravnimi viri (nafta). Etničnost ni glavna delitvena črta, etnična pripadnost je zgolj sredstvo za mobilizacijo v konfliktu
H2: Intenzivnost etnične mobilizacije je povezana tudi s spreminjanjem socialnih in ekonomskih razmer.	<u>Vprašanje:</u> Ali med vzroki za konflikt etnopolitična heterogenost in sprememba ekonomskih razmer nastopata skupaj?	<u>Vprašanje:</u> Kako so se socialno-ekonomske razmere v Južnem Sudanu spreminjale in kaj je to pomenilo za

	<u>Rezultat:</u> Ne, v nobenem primeru nista nastopala skupaj.	mobilizacijo vpletenih strani? <u>Rezultat:</u> Konflikt med etničnimi skupinami je bil deloma odvisen tudi od ekonomskih dejavnikov. A povezava je zgolj posredna.
H3: Etnična identiteta skupin v Južnem Sudanu se je od začetka trajanja konfliktov še okrepila, razlikovanja med skupinami pa so se še poglobila.	/	<u>Vprašanje:</u> Kako so se spremenili odnosi med vpletenimi stranmi tekom konflikta? <u>Rezultat:</u> Odnosi se niso bistveno spremenili, identiteta se ni bistveno okrepila. Potrebna bi bila zanesljivejša meritev.
H4: Vloga etničnosti v konfliktu je tem večja, čim bolj je povezana z nedemokratsko in avtoritarno ureditvijo države.	<u>Vprašanje:</u> Ali etnopolitična heterogenost in nedemokracija nastopata skupaj kot vzroka za konflikt? <u>Rezultat:</u> Da, v nekaterih primerih etnopolitična heterogenost in nedemokracija nastopata skupaj.	<u>Vprašanje:</u> Kaj so bila pričakovanja vpletenih strani od političnega sistema in kako se je etničnost povezovala z oblastjo? <u>Rezultat:</u> Oblasti niso izpolnile pričakovanj ljudi in država je bila marsikdaj vodena avtorsko. Etničnost se je povezovala z oblastjo, a to je bila posledica in ne vzrok nastalega političnega sistema.

Tabela 7.9 predstavlja dognanja naše dvofazne raziskave vloge etničnosti. Čeprav rezultati z vidika potrditve naših hipotez niso ravno spodbudni, tabela kaže neko konsistentnost rezultatov med eno in drugo fazo raziskave.

Če gremo od hipoteze do hipoteze in sistematično ugotavljamo možnosti njene potrditve ali zavrnitve, vidimo, da pri nobeni izmed njih ne moremo imeti povsem enoznačnega odgovora. Hipotezo 1, ki je neke vrste »superhipoteza«, saj nakazuje jedro naše razprave, lahko potrdimo samo v tistem delu, ki govori o etnični pripadnosti kot sredstvu za mobilizacijo za konflikt, kar smo odkrili na primeru Južnega Sudana. Če pa se nekoliko spomnimo našega teoretskega modela, ki je podlaga za to hipotezo, pa lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da se sklada z našimi predvidevanji, da so predvsem politični in ekonomski dejavniki glavni vzroki konfliktov. Tako lahko rečemo, da etničnost sicer ima neko vlogo, a je ta še manjša, kot smo sprva predvidevali. Hipoteze 1 torej v celoti ne moremo potrditi, lahko jo potrdimo zgolj delno.

Hipoteza 2, ki govori o povezavi spremembe socialno-ekonomskih razmer in mobilizacije s pomočjo etnične pripadnosti, je bila točna predvsem v tistem delu, kjer je govorila o spremembi socialno-ekonomskih razmer kot plodnih okoliščinah za razvoj konflikta kot takega. A jasne in neposredne povezave z mobilizacijo na podlagi etnične pripadnosti nam ni uspelo povsem dokazati, na primeru Južnega Sudana smo zgolj posredno predvidevali povezavo. Zato lahko to hipotezo sprejmemo zgolj posredno.

Hipoteze 3 ne moremo sprejeti, saj nam v empiričnem delu študije primera Južnega Sudana ni uspelo dokazati, da so se zgodile kakršne koli spremembe v odnosih med etničnimi skupinami in v dojemanju etnične identitete. Zaznali smo sicer nekaj, kar bi lahko poimenovali politizacija etničnosti, zlasti če sledimo razpravi iz poglavja 4.1, a v tej točki ne moremo reči, da je to kakor koli vplivalo na medetnične odnose med širšim prebivalstvom. Hkrati je to tudi hipoteza, ki je bila z raziskovalnega vidika najbolj šibko zastavljena in bi za preverjanje potrebovala precej bolj dodelano metodologijo.

Hipoteza 4 je edina hipoteza, ki bi jo lahko v celoti potrdili, če bi gledali dosledno samo na hipotezo in manj na teoretski model in njegovo ozadje, na podlagi česar je ta hipoteza nastala. Politični dejavnik oziroma nedemokratičnost se je namreč tako pri primerjalni analizi kot pri študiji primera izkazala kot nujni in glavni vzrok konfliktov. Etničnost pa je, kot smo videli, igrala bolj obrobno vlogo in to nam je pokazala študija primera, ki je vstopila v konflikt kot sredstvo za mobilizacijo, torej kot posledica

političnih dejavnikov. Vloga etničnosti je tako večja, čim bolj je povezana z nedemokratsko ureditvijo države in avtoritarnim vodenjem, a v nasprotju z našim prvotnim predvidevanjem ta povezava nastane kasneje kot posledica političnih vzrokov in ne obratno.

Na testiranja naših hipotez lahko ugotovimo, da smo zgolj eno hipotezo (H4) lahko s pridržkom v celoti potrdili, eno (H3) moramo zavrniti, drugi dve (H1 in H2) pa lahko sprejmemo zgolj pogojno in posredno. Z metodološkega stališča nam to seveda da vedeti, da so konflikti in njihovi vzroki kompleksni pojavi in očitno terjajo izredno dodelano teoretsko ozadje, metodologijo in predvsem dostop do pravih informacij. Zlasti za to zadnje vemo, da smo bili precej omejeni. Vseeno pa nam je z vsebinskega vidika empirični del dal kar nekaj pomembnih informacij, ki se v marsičem skladajo z našim teoretskim modelom in izhodišči. Naš krožni model konflikta in vloge etničnosti je namreč predvideval osrednjo vlogo države pri redistribuciji dobrin in uravnavanju družbenega življenja, ekonomske dobrine pa so predmet potreb, želja in zahtev posameznikov in skupin znotraj te države. Centralno vlogo teh dveh determinant v konfliktu, ki nam jih je uspelo skoraj v celoti dokazati, je v kontekstih etničnega konflikta poudarjal predvsem Markakis (1994, 217), posredno tudi Bates (2008, 28 in 29). S tem smo se približali precej bolj splošnim teorijam družbenega konflikta in tako ponovno ugotavljamo, kako blizu smo si s teorijo dolgotrajnega družbenega konflikta, kot jo opisujejo Ramsbotham in drugi (2005), predvsem pa s Collierjevo (1999) teorijo pohlepa. Teorija pohlepa se nam zdi ena izmed redkih, ki obrazloži tudi psihološki vidik dolgotrajnih konfliktov v državah v razvoju, kjer večina klasičnih teorij, ki se zanaša na logične vzroke, kot so zadovoljevanje človeških potreb ali kulturne razlike, enostavno pogori. Pogled na etnične konflikte z bolj psihološkega vidika je predstavil že Horowitz (1985), a teorija pohlepa vnese možnost, da človekova narava ni zgolj reaktivna, ampak tudi aktivna – ljudje ne vstopajo v konflikt samo takrat, ko jim nekaj manjka, ampak tudi takrat, ko enostavno hočejo več. To je sicer lahko rezultat splošnega pomanjkanja v državi, a mnogokrat je tudi rezultat kombinacije neobstoja stabilne države, participatornega političnega sistema in preprosto priložnosti, ki so vredne tveganja konflikta (npr. naravni viri). Pri tem ne smemo zanemariti vloge elit in tako imenovanih »političnih podjetnikov«, ki so zaradi lastnih ambicij ali interesov pri pridobitvi ekonomskih ali drugih koristi sposobni mobilizacije velikih množic pod pretvezami zavzemanja za politične, religiozne ali etnične cilje. Menimo, da se je to

začelo dogajati tudi v konfliktu v Južnem Sudanu, kjer sta naša sogovornika večkrat ponovila, da se je konflikt začel z očitki avtokracije, potekal predvsem zaradi boja za oblast in moč v državi, rezultat pa se je kazal v medetničnem hujskanju in nasilju. Po določenem času so sami prebivalci uvideli, da je konflikt nesmiseln, saj koristi zgolj ozkemu krogu političnih podjetnikov in voditeljev ter priložnostnim akterjem, ki so kaos izkoristili za hitro okoriščenje s tujim imetjem ali maščevanje za pretekle zamere. Še več, kot se je izrazil Sogovornik 1 (2016), je zaradi podobnosti in nezmožnosti ločevanja med pripadniki različnih etničnih skupin (zlasti Nueri in Dinki, ki marsikdaj nosijo enake označbe na obrazih) bilo »etnično nasilje v veliko primerih bolj podobno loteriji«. To nam še toliko bolj daje slutiti, da etničnost ni mogla biti vzrok za konflikt, ampak je pravzaprav bilo retrogradno opravičilo za zadovoljevanje drugih (npr. ekonomskih ali političnih) interesov preko nasilja. Ko pogledamo na najvišjo politično raven v primeru Južnega Sudana, seveda nikjer ne najdemo uradnega sklicevanja na samoidentifikacijo določene etnične skupine, ki bi bila projicirana na raven nacionalne identitete ter bi s tem določala normativna načela sodelovanja in delitve oblasti, kot se je to dogajalo v primeru Sudana in islama, ki je bil glavni izvor normativov za to državo. Tako tudi ne moremo reči, da je bila etničnost stvar javne politike v Južnem Sudanu. Sogovornik 2 (2016) je trdil, da tudi, če bi oba glavna akterja (Riek Machar in Salva Kiir) bila iz iste etnične skupine, bi se še vedno oba sklicevala na nacionalno osvoboditev, demokracijo in podobne splošno sprejete politične ideale, hkrati pa bi se oba obkrožila s podporniki iz bližnjega in daljnega sorodstva ter zasebno milico, ki ji zaupata. Kot ugotavlja Kymlicka (2004, 65), je to na nekako logično: »na enak način, kot si etnične skupine v tem kontekstu ne morejo prizadevati za lastno nacionalno državo, tudi država ne more izvajati integracije preko difuzije kulture in jezika določene etnične skupine po celotni državi«. ²⁰⁴ Tako ponovno ugotavljamo in ponavljamo misel Markakisa (1994, 236), da vloga etničnosti in etnična skupina kot politični akter nista vzrok konflikta, ampak predvsem njena posledica in posledica celotne situacije. Glavne vzroke za konflikt smo identificirali kot politične, zato smo mnenja, da morajo tudi rešitve biti na ravni politike, političnega sistema in vrste oblasti, hkrati pa moramo v

---

²⁰⁴ Seveda Kymlicka (2004, 64–67) ne zanika, da je na afriškem kontinentu veliko držav, ki so šle skozi bolj klasične oblike oblikovanja oziroma grajenja narodov – takšne, ki gredo preko dominantne skupine, njihovega jezika in kulture. Primer tega je Etiopija, ki je gradila svojo identiteto na amharski kulturi, četudi gre za večetnično državo. Država se v takšnih primerih na manjšinske zahteve odziva predvsem z njihovim zatiranjem. To opravičuje predvsem z argumenti, da so etnične manjšine nelojalne državi, nerazvite ali pa da njihov teritorij poseduje za državo ključne naravne vire. Kot vidimo, se je prav takšen scenarij odvil ravno v konfliktu med Sudanom in južnimi Sudanci, rezultat tega pa je bila osamosvojitev Južnega Sudana.

zakup vzeti in predvideti implicitno vlogo, ki jo igra in jo lahko igra etničnost na tej ravni. Južni Sudan je zelo mlada država, za katero smo mnenja, da je še vedno v fazi oblikovanja svojih institucij in političnega sistema, ki so potrebni za njeno nemoteno delovanje. Kymlicka (2004, 66) v primeru številnih postkolonialnih afriških držav, kjer je so se v obdobju po neodvisnosti teh držav izpod kolonialnih sil državne oblasti deklarirale kot etnično nevtralne (jezik, kultura in simboli niso bili vezani na določeno etnično skupino v državi), ugotavlja, da je bil dostop do države kot institucije osnovan na etnični diferenciaciji. Zaradi naših ugotovitev, da so bili razlogi za konflikt v Južnem Sudanu v glavnem politične narave, etničnost pa je bila predvsem sredstvo mobilizacije za konflikt, predvidevamo, da se etničnost v prihodnosti utegne bolj politizirati in postati implicitno sredstvo diferenciacije pri dostopu do države oziroma njenih institucij, kot je to opisoval Kymlicka (2004, 66). Zаметke političnega tribalizma, ki smo ga opisovali v poglavju 4.1, lahko po našem mnenju oblikujeta obe iteraciji konflikta v Južnem Sudanu. To se po našem mnenju lahko začne dogajati zaradi ponavljajočih se vzorcev delitve oblasti med dva voditelja največjih etničnih skupin in kasnejše mobilizacije za konflikt na podlagi etnične pripadnosti, ki utegnejo pri naslednjih konfliktih postati že nekakšen samoizpolnjujoči se trend. Zato smo mnenja, da morajo predlogi rešitev glede političnega sistema in delitve oblasti upoštevati tudi to in težiti k čim večji depolitizaciji etničnosti na teh ravneh. Ob tem najprej izhajamo iz trditev Harff in Gurr (2004, 166), da etnični tekmeci, kamor smo kategorizirali tudi vse etnične skupine v Južnem Sudanu, redkokdaj ogrožajo celovitost države, zato ne potrebujejo pretirane pozornosti mednarodnega prava.²⁰⁵ Njihove zahteve in želje bi praviloma morala zadovoljiti država ali lokalna skupnost s takšnim ali drugačnim vključevanjem v sisteme odločanja na državni in lokalni ravni (Harff in Gurr 2004, 166). V zvezi s tem avtorja (Harff in Gurr 2004) predlagata nekaj načel, ki bi jih morale rešitve upravljanja z etnopolitičnimi konflikti vsebovati. Naprej avtorja (Harff in Gurr 2004, 182) poudarjata, da morata država in civilna družba prepoznati in promovirati pravice etničnih skupin in manjšin zlasti preko protidiskriminacijskih zakonov, zakonov za promocijo manjšinske kulture in programov za razvoj skupnosti. Nadalje sta avtorja (prav tam 2004, 184) mnenja, da sta demokratični politični sistem in delitev oblasti najboljši način naslavljanja pluralnosti interesov različnih skupin. Demokratičnost med

---

²⁰⁵ Ob tem seveda ne smemo pozabiti na vojne zločine, kot sta genocid ali etnično čiščenje, ki so posledica nasilnega konflikta. Če do njih pride, so ti seveda še kako potrebni pozornosti mednarodnega prava oziroma natančneje Mednarodnega kazenskega sodišča (Harff in Gurr 2004, 167).

drugim omogoča, da lahko manjšine delujejo preko sistema strank in interesnih skupin, da sooblikujejo politike, ki se jih tičejo.²⁰⁶ S tem se tudi zmanjša možnost nasilnega konflikta. Kar se tiče volilnega sistema in ureditve države, sta avtorja (Harff in Gurr 2004, 184) mnenja, da sta boljša proporcionalni volilni sistem in decentralizirana ureditev države. Marsikaj od tega v Južnem Sudanu manjka, kar je lahko razumljivo rezultat načina osamosvajanja te države.²⁰⁷ V prvem členu Tranzicijske ustave Južnega Sudana je sicer zapisano, da je Južni Sudan urejen po načelih decentraliziranega demokratičnega sistema ter da je multietnična, multikulturna in multijezična entiteta, kjer vse te raznolikosti mirno sobivajo (Transitional Constitution of the Republic of South Sudan 2011, 1.č). A po pričevanju obeh sogovornikov (2016) in Zaharjeve (2011, 259 in 260) in naših ugotovitvah iz poglavij 6.1.4 in 6.2.2 je država vodena precej centralizirano in nedemokratično, medtem ko je etničnost iz strankarske politike in načina oblasti vsaj formalno povsem umaknjena. Tako bomo poskušali odgovoriti na vprašanje, kakšni načini upravljanja z etnično razlikostjo bi lahko na ravni državne politike bili najbolj optimalni za Južni Sudan in morda nekatere druge afriške države. Govorimo torej samo o različnih pristopih upravljanja razlikosti znotraj države in grajenja skupnega državljanstva, ki jih Berman, Eyoh in Kymlicka (2004, 14) naštejejo kot naslednje: pristop »nevtralne« oziroma »slepe države«, Jakobinski republikanizem, civilno-družbeni pristop, federalizem in konsociativizem. Hkrati se moramo zavedati, da se Južni Sudan in druge države v zadnjem času pravzaprav soočajo z več izzivi hkrati oziroma, kot opisujejo Berman, Eyoh in Kymlicka (2004, 15), se soočajo s transformacijo v štirih smereh: upravljanjem z etnično raznolikostjo, grajenjem države in njenih institucij, demokratizacijo političnega sistema ter liberalizacijo ekonomskih institucij. Zato so pristopi upravljanja razlikosti močno odvisni tudi od uspeha teh preostalih naštetih procesov oziroma transformacij. Uspehu delovanja jakobinskega republikanizma in multinacionalnega federalizma v južnosudanskem kontekstu verjetno ne bi mogli pripisati veliko možnosti. Prvemu zato, ker predvideva promocijo določene kulture, jezika in identitete, kar pa je v trenutni situaciji oziroma konfliktu iluzorno pričakovati, saj je bila ravno na podlagi upora

---

²⁰⁶ Hkrati Harffova in Gurr (2004, 192) priznavata, da je promocija demokratičnih tranzicij in delitve oblasti v etnično razdvojenih družbah izjemno težka: bolj, ko je država revna in večji, kot je razkol, težje bo taka tranzicija uspela. Poleg tega nekateri prebivalci globalnega juga menijo, da se mednarodni akterji ne bi smeli mešati v njihove sisteme državne in družbene ureditve.

²⁰⁷ Kot navaja Metelitsova (2004, 77), so po navadi osvoboditvena gibanja (kar SPLM/A vsekakor je) in demokratizacija vodeni s povsem drugačnimi logikami. Osnovna premisa osvoboditve je predvsem potreba po unifikaciji skupine, ki se želi osvoboditi, medtem ko demokratizacija ravno nasprotno kliče po raznolikosti.

unifikaciji osnovana samostojnost Južnega Sudana. Glavna napaka federalizma v južnosudanskem kontekstu sta spet geografska razpršenost in prepletenost etničnih enot oziroma pomanjkanje jasnih teritorijev, ki bi jih posamezna etnična skupina zasedala, da bi učinkovito lahko upravljala lastne vire in sodelovala pri delitvi oblasti na državni ravni. Civilno-družbeni pristop je po drugi strani precej idealiziran pristop, kjer naj bi bil ključen razvoj skupne kulture in identitete od spodaj navzgor po nekakšnem načelu *lassiez-faire* (prav tam 2004, 18). To morda še najbolj ustreza ideji pluralizma, ki jo je razvil Furnivall (v Rex 1997, 210-220), a bi verjetno v realnosti ustrezala predvsem državam, kjer so etnične skupine približno enakovredno številčno zastopane. Ostajata nam še ideal nevtralne države in konsociativizem. O prvi smo že nekaj pisali in pravzaprav vidimo, da je Južni Sudan sodeč po njihovem sprejemu angleščine kot uradnega jezika že delno šel po tej poti.²⁰⁸ Zahteva pa ta model strogo privatiziranje etničnosti oziroma njeno ločitev od državnega in javnega, podobno kot pri načelih multikulturalizma. Berman, Eyoh in Kymlicka (2004, 16) pri tem ne skrivajo, da je ta model zrasel na ideologiji zahodnega liberalizma, ki pravzaprav vse »kulturne stvari« potiska v zasebno sfero. Problem pri tem modelu je predvsem ta, da zahteva veliko samonadzora in racionalnosti, zlasti pripadnikov dominantnih etničnih ali drugih skupin, ki bi lahko zavedno ali nezavedno vsiljevali svojo kulturo preko javnih politik drugim družbenim skupinam. V primeru Južnega Sudana, kjer imamo opraviti z dokaj močno politično zastopanostjo skupin Dink in Nuer ter preteklostjo krvavega konflikta, ki ga številni označujejo kot etničnega, se nam zdi ta model nekoliko iluzoren. Tako nam ostaja še konsociativizem, ki naj bi po mnenju avtorjev (prav tam 2004, 20 in 21) bil tudi najbolj primerna oblika v državah, kjer etnične skupine niso teritorialno skoncentrirane. Model je osnovan na načelu, da je država ozemeljsko lahko unitarna ali celo centralizirana, ampak obstajajo zagotovila, da bodo vse etnične skupine udeležene pri delitvi moči (prav tam 2004, 20). To lahko dosežemo preko vključitve predstavnikov vseh etničnih skupin v zakonodajno, izvršno in sodno vejo oblasti ter z različnimi volilnimi sistemi, ki zahtevajo ustrezno reprezentativnost izvoljenih predstavnikov ljudstva ter volilnih okrajev.²⁰⁹ V južnosudanskem kontekstu to seveda

---

²⁰⁸ Kymlicka (2004, 69) pri izbiri kolonialnega jezika za uradni jezik pravi, da sicer pomaga pri »horizontalni medetnični integraciji elit, vendar pa preprečuje vertikalno integracijo med vlado in ljudstvom«. Ravno nasprotno pa se zgodi, ko je kot uradni jezik določen jezik dominantne skupine: oblast in ljudstvo se znotraj te etnične skupine vertikalno integrirata, horizontalne medetnične integracije pa ni.

²⁰⁹ Hkrati nam ostaja zavedanje, da takšni modeli zahtevajo zelo natančno oblikovanje, veliko pravil hkrati pa posledično omejuje hitrost in učinkovitost odločanja na državni ravni.

pomeni, da bi se meje med obstoječimi skupinami še bolj rigidno zarisale, vendar bi se hkrati uravnavalo to, kar se je začelo implicitno oblikovati v zadnjih konfliktih: politična dimenzija etničnih skupin. Etnično nevtralna država, a hkrati prikrito »etnificiran« dostop do oblasti, bi se spremenila v etnično uravnavano državo, kjer bi etnična pripadnost bila stvar transparentnega javnega procesa. Po našem mnenju bi etničnost s tem dobila pozitivno konotacijo ter izničila tekmovalnost iz koncepta etničnih tekmecev. Ker bi bila etnična reprezentativnost uzakonjena in s tem pogoj delovanja državnih institucij, bi bile tudi etnične skupine namesto boja za oblast prisiljene v sodelovanje med sabo. Na tak način bi se lahko povečal tudi občutek varnosti in zaupanja znotraj skupin, saj bi bili vsi prepričani, da imajo »svoje ljudi« na mestih, kjer jih je treba zastopati. Več sodelovanja in uzakonjena delitev oblasti bi pomenili tudi večjo odvisnost etničnih skupin od oblasti, kar po mnenju Sandersa (2002, 348 in 349) lahko pomembno vpliva na meje etničnih skupin in pripadnost njihovih članov. Sanders (2002, 349) je prepričan, da se intenzivni občutki pripadnosti etničnim skupinam in vključevanje v skupnostne aktivnosti lahko ohranjajo le, če etnična skupina zagotavlja vse vire za preživetje njenim članom. Takoj, ko pa morajo njeni člani iskati vire (npr. zaposlitev) zunaj svojih skupnosti, pa se etnične vezi začnejo rahljati in meje postanejo bolj porozne. Tako prihajamo do mnenja, da bi konsociativizem preko večjega uravnavanja in jasnejšega uzakonjenja etničnih skupin pravzaprav prispeval k zmanjšanju etničnih vezi in meja etničnih skupin. Morda bi to bila pot do multikulturalizma. Kakor koli že, menimo, da bi konsociativizem ob obstoječi situaciji v Južnem Sudanu pomenil dobro alternativo trenutnemu modelu, ki niha nekje med nevtralno državo, ki bi si želela živeti po ideologiji multikulturalizma, hkrati pa je ujeta na črni trg dostopa do oblasti, osnovanega na sorodstvenih vezeh in klientelizmu. Z izničenjem ali vsaj zmanjšanjem pomena etničnega boja za oblast bi v tem smislu konsociativizem lahko predstavljal učinkovit odgovor na vprašanje, ali lahko etničnost v Južnem Sudanu in drugje v Afriki depolitiziramo.

Hkrati želimo poudariti, da so ti predlogi osnovani zgolj na osnovi naše raziskave in razprave, ki ima zagotovo veliko pomanjkljivosti. Zavedamo se dejstva, da so raziskovanje konfliktov, njihova analiza in razreševanje izjemno kompleksna veda. Harffova in Gurr (2004, 192) dodatno opozarjata, da sta razreševanje konfliktov in upravljanje z različnostjo doktrini, ki sta še vedno v fazi razvoja. Največji pomanjkljivosti pričujoče raziskave sta gotovo dostop do ustreznih podatkov ter njihova primerljivost

in relevantnost. Ker sta bili ravni naše raziskave pravzaprav dve in smo na tak način tudi oblikovali naš načrt preverjanja hipotez, smo želeli priti do informacij in podatkov, ki bi jih lahko primerjali tako za vse države Afrike kot v konkretni študiji primera Južnega Sudana. Izbira spremenljivk, ki smo jih opredelili kot neodvisne, da bi preverjali svoj raziskovalni model, ter njihovih kazalnikov, je tako bila posledica kombinacije veljavnosti, dostopnosti in primerljivosti med državami Afrike. Zlasti veliko težav smo imeli pri opredelitvi in pridobitvi ustreznih in primerljivih podatkov, ki bi kazali na stopnjo demokratičnosti v državi in vrsto političnega sistema. Večina kazalnikov s temi podatki je bila namreč uvedena relativno pozno, tako da jih nismo mogli aplicirati na naše časovno obdobje v primerjalni analizi (1995–2010). Še večje vprašanje se je postavljalo pri relevantnosti in primerljivosti spremenljivke, ki bi ustrezno odslikavala število in odnose politično relevantnih etničnih skupin v afriških državah. Posnerjev (2004) indeks politično relevantnih skupin je sicer po našem mnenju izboljšava splošnega indeksa etnične frakcionalizacije, ki so ga razvili Alesina in drugi (2003). A še vedno je njegova glavna pomanjkljivost, to je neobčutljivost na relativne velikosti politično relevantnih etničnih skupin znotraj držav, tista, ki je lahko povzročila, da so naši rezultati v primerjalni analizi vsebovali veliko kontradikcij. V tem smislu bi bilo verjetno treba pogledati znotraj vsake države posebej, najprej relativne deleže vsake etnične skupine in odnose med le-timi. To bi seveda pomenilo precej povečan obseg te raziskave. Pomanjkljivost primerjalne analize je tudi sama razlikovalna oziroma spremenljivka, ki smo jo mi opredelili kot odvisno. Indeks politične stabilnosti in nasilja meri percepcijo verjetnosti, da se bo določen dogodek (politična nestabilnost ali nasilje) zgodil, kar seveda pomeni, da gre za subjektivno oceno. Seveda bi bilo bolj zanesljivo, če bi merili dejanske konflikte, a tu se pojavi vprašanje primerljivosti z državami, kjer se ti dogodki niso zgodili. Tudi če bi nam uspelo zajeti neodvisne spremenljivke in jih narediti primerljive za države, kjer so se konflikti zgodili, bi se postavilo vprašanje, kdaj zajemati neodvisne spremenljivke pri državah, kjer konfliktov ni bilo.

Glavna pomanjkljivost študije primera Južnega Sudana je predvsem omejen dostop do informacij in s tega stališča nekoliko osiromašena raziskovalna metoda. Četudi smo se trudili pridobiti čim več respondentov, s katerimi bi eventualno lahko najprej testirali vprašalnik in ga nato še dodelali, se je zaradi objektivnih in komunikacijskih omejitev na naš poziv pri sodelovanju v intervjuju odzvalo zelo malo respondentov (2). Sicer so zato bile za nas toliko bolj dragocene informacije, ki sta nam jih sogovornika posredovala, a tudi tukaj se postavlja Collierjevo vprašanje, ki ga poudari Gomes Porto

(2002, 10) glede izražanja dejanskih motivov oseb, vpletenih v konflikt.²¹⁰ V tem kontekstu verjamemo, da bi najboljša raziskovalna metoda bila terenska študija, ki bi poleg izpraševanja glavnih akterjev in opazovalcev konflikta tudi sama lahko podala lastno percepcijo odnosov med etničnimi skupinami in vloge etničnosti v konfliktu.

8 Zaključek

V tem magistrskem delu smo skušali ugotoviti, kakšno vlogo ima etničnost v konfliktih v Afriki in ozadje te vloge na primeru Južnega Sudana. Kljub nekaterim metodološkim in raziskovalnim omejitvam, ki smo jih podrobneje predstavili v prejšnjem poglavju, lahko rečemo, da nam je to delno tudi uspelo. S pomočjo dvofaznega načrta preverjanja hipotez smo prišli do zaključka, da je vloga etničnosti v Afriki in Južnem Sudanu manjša, kot smo to sprva predvidevali. Predvsem smo ugotovili, da so politični in ekonomski dejavniki tisti, ki najbolj prispevajo k razvoju konfliktne situacije in v primeru Južnega Sudana tudi konflikta. Avtorski politični sistem in avtoritarni način vladanja na strani političnih dejavnikov ter nizka ekonomska razvitost, nihanja ekonomske razvitosti, prisotnost naravnih virov in neenakost na strani ekonomskih dejavnikov so se med našo raziskavo pokazali kot bolj pomembni vzroki konfliktov kot prisotnost etnopolitične heterogenosti znotraj držav. Na primeru Južnega Sudana smo ugotovili, da se etnična pripadnost predvsem uporablja kot orodje mobilizacije za konflikt in v tem kontekstu smo mnenja, da je politizacija etničnosti precej bolj proizvod konflikta kot pa njen vzrok, kot smo sprva predvidevali. Etnična pripadnost političnim voditeljem, vojskovodjem in drugim akterjem v konfliktih olajša utemeljevanje mobilizacije za konflikt in nasilje, ki sta sicer precej bolj posledica individualnih interesov in številnih objektivnih dejavnikov, ki smo jih malo prej opisali. S sklicevanjem na ogroženost temeljnih interesov etničnih skupin je veliko lažje pridobiti širše množice posameznikov, ki so svojo (etnično) identiteto pripravljeni braniti za vsako ceno.

Če se tukaj nekoliko oddaljimo od same raziskave, si zlahka lahko zamislimo, da se s takšnimi situacijami na osebni psihološki ravni pravzaprav srečujemo vsak dan. Ljudje ob lastni nesreči po navadi iščem vzroke zunaj sebe. Zaradi ohranjanja pozitivne samopodobe in lastnega vrednotenja je veliko lažje sprejeti, da je za našo nesrečo ali

---

²¹⁰ Glej poglavje 3.1.2, stran 31.

kakršno koli nezadovoljstvo kriv nekdo drug. Še toliko bolje, če so razlage enostavne in gredo v smeri sil, ki so zunaj nadzora nas samih. Sprejeti, da je za nesrečo nekega posameznika krivo neko kolektivno zlo, kot so druga etnična skupina, narod, religija ali politična stranka, je veliko lažje kot razumeti kompleksno kombinacijo zgodovinskih, ekonomskih, političnih, okoljskih razlogov ali vzrokov, ki morda izhajajo iz nas samih. S sprejetjem prvega, torej iracionalnega razloga, kot so etničnost, religija ali narod, se na neki način tudi odvežemo lastne odgovornosti za nastalo situacijo, na katero bi sicer lahko sami vplivali skozi zgodovino, ekonomijo, politiko ali varovanje okolja.

In ravno z namenom, da ne bi političnega sistema in delitve oblasti v državah, kjer so se dogajali konflikti, označeni kot etnični, prepuščali takšnim naključnim interpretacijam, izhajajočim iz človekove psihologije, smo podali predloge za upravljanje z etnično raznolikostjo. Ti gredo v smeri čim večje transparentnosti etničnosti v političnem sistemu in delitvi oblasti. Čeprav konsociativizem zahteva veliko dela in na neki način otežuje politični proces, pa po našem mnenju učinkovito odstranjuje etničnost iz polja političnih manipulacij in ga prestavlja v polje transparentnega uravnavanja. Seveda ob tem ostajamo realisti. Vnaprej določenih scenarijev razvoja držav in medetničnih odnosov ni, kot tudi ne obstajajo univerzalne in vedno delujoče rešitve. A kot pravita Harff in Gurr (2004, 192), so najboljše rešitve tiste, ki so aplicirane zgodaj. Južni Sudan je po našem mnenju na začetku poti svoje samostojnosti, zato so možnosti za razrešitev tega konflikta in uspešno upravljanje z raznolikostjo še odprte. Kot sta poudarila oba sogovornika iz naših intervjujev (2016), bo predvsem veliko odvisno od proaktivnosti Južnih Sudancev samih.

9 Literatura

1. African Elections Database. *South Sudan*. Dostopno na: <http://africanelections.tripod.com/ssd.html> (3. februar 2016).
2. Alesina, Alberto, Arnaud Devleeschauwer, William Easterly, Sergio Kurlat in Roman Wacziarg. 2003. Fractionalization. *Journal of Economic Growth* 8: 155–194. Dostopno na: <http://scholar.harvard.edu/alesina/publications/fractionalization> (7. marec 2016).
3. Allen, Tim. 1994. Ethnicity & Tribalism on the Sudan – Uganda Border. V *Ethnicity & Conflict in the Horn of Africa*, 112–140. Oxford: James Currey
4. Anderson, Benedict. 1983. *Zamišljene skupnosti – O izvoru in širjenju nacionalizma*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
5. An-Naim, Ahmed Abdullahi. 1989. Constitutionalism and Islamization in the Sudan. *Africa Today*, 36 (3/4): 11–28.
6. Azar, Edward E, Paul Jureidini, Ronald McLaurin. 1978. Protracted Social Conflict: Theory and Practice in the Middle East. *Journal of Palestine Studies*,

- 8 (1): 41–60. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/2536101> (2. februar 2016).
7. Barth, Fredrik. 1969. *Ethnic Groups and Boundaries*. Boston: Little, Brown and company.
  8. Bates, Robert H. 2008. Probing the Sources of Political Order. V *Order, Conflict and Violence*, ur. Kalyvas, Stathis N., Ian Shapiro in Tarek Masoud. Cambridge: Cambridge University Press.
  9. Berman, Bruce, Dickson Eyoh in Will Kymlicka, ur. 2004. *Ethnicity and Democracy in Africa*. Oxford: James Currey.
  10. Blanton, Robert T., David Mason, and Brian Athow. 2001. "Colonial Style and Post-colonial Ethnic Conflict in Africa". *Journal of Peace Research* 38 (4): 473–91. Sage Publications, Ltd.. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/424898>. (5. april 2014).
  11. Brezovšek, Marjan in Miro Haček. 2012. *Politični sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  12. British Broadcasting Network. 2014. *South Sudan: what is the fighting about?* Dostopno na: <http://www.bbc.com/news/world-africa-25427965> (20. december 2015).
  13. Bufon, Milan. 2001. *Osnove politične geografije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
  14. Capotorti, Francesco. 1979. *Study on the rights of persons belonging to ethnic, religious and linguistic minorities*. New York: United Nations.
  15. Cashmore, Ellis. 1996. **Dictionary of Race and Ethnic Relations**. London: Routledge. Dostopno na: Google books (25. januar 2016).
  16. Central Intelligence Agency. *World Factbook*. Dostopno na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html> (15. januar 2016).
  17. Collier Paul, 1999. *Doing well out of war*. The World Bank. Dostopno na: <http://siteresources.worldbank.org/INTKNOWLEDGEFORCHANGE/Resources/491519-1199818447826/28137.pdf> (12. Februar 2016).
  18. Collier, Paul in Hoeffler Anke. 1998. "On Economic Causes of Civil War." *Oxford Economic Papers* 50 (4): 563-73. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/3488674> (13 februar 2016).
  19. Comprehensive Peace Agreement. 2005. Dostopno na: <https://unmis.unmissions.org/Portals/UNMIS/Documents/General/cpa-en.pdf> (21. februar 2016).

20. Deng, Francis M. Sudan. 2006. A Nation in Turbulent search for itself. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 603: 155–162. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/25097762> (5. februar 2010).
21. *Draft Transitional Constitution of the Republic of South Sudan*. Dostopno na: http://www.sudantribune.com/IMG/pdf/The_Draft_Transitional_Constitution_of_the_ROSS2-2.pdf (10. februar 2016).
22. Economist Intelligence Unit. Democracy Index 2015. Dostopno na: http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex2015 (12. marec 2016).
23. Ekeh, Peter. 2004. Individuals' Basic Security Needs & the Limits of Democratization in Africa. V *Ethnicity and Democracy in Africa*, ur. Berman, Bruce; Eyoh, Dickson in Kymlicka, Will, 22-38. Oxford: James Currey.
24. Encel, Sol. 1986. Ethnicity and Multiculturalism. *The Australian Quarterly*, 58 (3): 308–320.
25. Encyclopedia Britannica. 2009. *Dahomey Kingdom*. Dostopno na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/149772/Dahomey> (5. april 2009).
26. - - - . 2011. *History of Sudan*. Dostopno na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1251910/history-of-the-Sudan> (8. april 2011).
27. - - - . 2016a. *Recession*. Dostopno na: <http://www.britannica.com/topic/recession> (2. marec 2016).
28. - - - . 2016b. *South Sudan*. Dostopno na: <http://www.britannica.com/place/South-Sudan#toc300734> (5. februar 2016).
29. Eriksen Hylland, Thomas. 1997. Ethnicity, race and nation. V *The ethnicity reader: nationalism, multiculturalism and migration*, ur. Montserrat Guibernau in John Rex, 33–43. Malden: Polity Press.
30. Evans-Pritchard, Edward E. 1940. *Ljudstvo Nuer: Opis načinov preživetja in političnih institucij enega izmed nilotskih ljudstev*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
31. *Famine Early Warning System Network*. 2016. Dostopno na: <http://www.fews.net/> (3. april 2016).
32. Fleuhr-Lobban, Carolyn. 1990. Islamization in Sudan: A Critical Assessment. *Middle East Journal*, 44 (4): 610–623. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/4328193> (12. marec 2014)
33. Flick, Uwe. 2006. *An introduction to qualitative research*. London: Sage Publications.

34. Freedom House. 2016. Freedom in the World. Dostopno na: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world> (5. april 2016).
35. Fukui, Katsuyoshi in John Markakis, ur. 1994. *Ethnicity and Conflict in the Horn of Africa*. Oxford: James Currey.
36. Fund for Peace. 2015. *Fragile States Index*. Dostopno na: <http://fsi.fundforpeace.org/> (12. maj 2016).
37. Gomes Porto, Joao. 2002. Contemporary Conflict Analysis Perspective. V *Scarcity and Surfeit: The Ecology of Africa's Conflict*, ur. Lind, Jeremy in Kathryn Sturman. Dostopno na: <https://www.issafrica.org/pubs/Books/ScarcitySurfeit/Chapter1.pdf> (9. marec 2016).
38. Guibernau, Montserrat in John Rex, ur. 1997. *The ethnicity reader: nationalism, multiculturalism and migration*. Malden: Polity Press.
39. Gulliver, P. H., ur. 1969. *Tradition and Transition in East Africa*. London: Routledge.
40. Hacin-Lukšič, Marina. 1991. *Multikulturalizem in migracije*. Ljubljana: ZRC-SAZU.
41. Haralambos, Michael in Martin Hollborn. 2005. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
42. Harff, Barbara in Ted Robert Gurr. 2004. *Ethnic Conflict in the World Politics*. Boulder, Oxford: Westview.
43. Hereward, Holland. 2012. Analysis: Jonglei Revolt gives South Sudan a security headache. *Reuters*, 30. September. Dostopno na: <http://www.reuters.com/article/us-sudan-southsudan-jonglei/idUSBRE88T03Z20120930> (7. april 2016).
44. Horowitz, Donald L. 1985. *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
45. Human Rights Watch. 1993. *Civilian Devastation: Abuses by All Parties in the War in Southern Sudan*. Dostopno na: <https://www.hrw.org/reports/1993/sudan/> (12. februar 2014).
46. - - - . 2014a. *South Sudan: Ethnic Targeting, Widespread Killings*. Dostopno na: <https://www.hrw.org/news/2014/01/16/south-sudan-ethnic-targeting-widespread-killings> (7. februar 2016).

47. - - - . 2014b. *South Sudan's New War: Abuses by Government and Opposition Forces*. Dostopno na: https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/southsudan0814_ForUpload.pdf (13. marec 2015).
48. Hutchinson, Sharon E. 2001. A curse from God? Religious and Political Dimensions of the Post-1991 Rise of Ethnic conflict in South Sudan. *The Journal of Modern African Studies*, 39 (2): 307–331. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/3557266> (8. januar 2011).
49. Hutchinson, Sharon E. in Jok Madut Jok. 1999. Sudan's Prolonged Second Civil War and the Militarization of the Nuer and Dinka Ethnic Identities. *African Studies Review* 42 (2): 125–145. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/525368> (8. januar 2011).
50. Institute for Economics and Peace. 2015. *Global Peace Index Report 2015*. Dostopno na: http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/06/Global-Peace-Index-Report-2015_0.pdf (6. marec 2016).
51. International Crisis Group. 2014. *South Sudan: Jonglei – »We have always been at war«*. Dostopno na: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/south%20sudan/221-south-sudan-jonglei-we-have-always-been-at-war.pdf> (1. april 2016).
52. - - - . 2015. *Sudan and South Sudan's Merging Conflicts*. Dostopno na: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/south%20sudan/223-sudan-and-south-sudan-s-merging-conflicts.pdf> (10. marec 2016).
53. - - - . Dostopno na: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/horn-of-africa/south-sudan.aspx> (2. februar 2016).
54. International Monetary Fund. 2012. *Macroeconomic Policy Frameworks for Resource-Rich Developing Countries*. Dostopno na: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2012/082412.pdf> (20. april 2016).
55. Isichei, Elisabeth. 1997. *A History of African societies to 1870*. Cambridge: Cambridge University press.
56. Izady, Michael. Ethnic groups in the Republic of South Sudan. *Gulf2000 Project*. Dostopno na: <http://gulf2000.columbia.edu/maps.shtml> (3. februar 2016).
57. Javornik, Marija ur. 1997. *Veliki splošni leksikon*. Ljubljana: DZS.
58. Jenkins, Richard. 2008. *Rethinking Ethnicity*. Los Angeles: Sage.
59. *Joshua Project*. Dostopno prek: <https://joshuaproject.net/countries/OD> (22. januar 2016).

60. Kaufman, Daniel in Art Kraay. 2015. *Worldwide Governance Indicators*. World Bank. Dostopno na: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home> (21. februar 2016).
61. Kellas, James. 1991. *The Politics of Nationalism and Ethnicity*. Basingstoke: Macmillan.
62. Kok, Peter. 1996. Sudan: Between Radical Restructuring and Deconstruction of State Systems. *Review of African Political Economy* 23 (70): 555–62. ROAPE Publications Ltd. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/4006345> (3. april 2016).
63. Kotar, Mirjam. 2002. Država kot javnopolitični igralec. V *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink – Hafner, 69–89. Ljubljana: FDV.
64. Kračun, Davorin. 2008. *Uvod v ekonomijo z mikroekonomiko*. Ljubljana: GV založba.
65. Kuper, Leo. 1997. Plural societies. V *The ethnicity reader: nationalism, multiculturalism and migration*, ur.Montserrat Guibernau in John Rex, 209–229. Malden: Polity Press.
66. Kymlicka, Will. 2004. Nation Building & Minority Rights: Comparing Africa & the West. V *Ethnicity and Democracy in Africa*, ur. Bruce Berman, Dickson Eyoh in Will Kymlicka, 54–72. Oxford: James Currey.
67. Lah, Marko; Ilič, Branko. 2007. *Temelji ekonomije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
68. Levy, Andrea C. 2010. *Southern Sudan at the Crossroads: Citizen Expectations, Aspirations and Concerns about the Referendum and Beyond*. National Democratic Institute for International Affairs. Dostopno na: https://www.ndi.org/files/Southern_Sudan_at_the_Crossroads.pdf (22. januar 2016).
69. Makinda, Samuel M. 1992. *Security in the Horn of Africa: an analysis of post cold-war developments in regional security and emerging strategic issues in Ethiopia, Somalia, Sudan and Djibouti*. London: The International Institute for Strategic Studies.
70. Marshall, Monty G., Ted Robert Gurr in Barbara Harff. 2015. *Political Instability Task Force: Internal Wars and Failures of Governance, 1955–2014*. Dostopno na: <http://www.systemicpeace.org/inscrdata.html> (22. februar 2016).

71. Martin, Randolph. 2002. Sudan's Perfect War. *Foreign Affairs*, 81 (2): 111–127. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/20033088> (20. december 2010).
72. McEvoy, Claire in Emile LeBrun. 2010. *Uncertain Future: Armed Violence in Southern Sudan*. Geneva: Small Arms Survey. Dostopno na: <http://www.smallarmssurveysudan.org/fileadmin/docs/working-papers/HSBA-WP-20-Armed-Violence-Southern-Sudan.pdf> (10. marec 2016).
73. Metelits, Claire. 2004. Reformed Rebels? Democratization, Global Norms, and the Sudan People's Liberation Army. *Africa Today* 51 (1). Indiana University Press: 65–82. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/4187629> (21. marec 2014).
74. Oberschall, Anthony. 1978. Theories of Social Conflict. *Annual Review of Sociology*, 4: 291–315. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/2945973> (15. januar 2016).
75. Organization for Economic Cooperation and Development. 2008. *Corruption: A Glossary of International Standards in Criminal Law*. Dostopno na: <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/41194428.pdf> (11. marec 2016).
76. - - -. Dostopno na: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm> (13. marec 2016).
77. Posner, Daniel N.. 2004. Measuring Ethnic Fractionalization in Africa. *American Journal of Political Science* 48 (4). Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/1519937> (20. marec 2016).
78. Ramsbotham, Oliver, Tom Woodhouse in Hugh Miall. 2005. *Contemporary Conflict Resolution*. Cambridge: Polity Press.
79. Reinton, Olav Per. 1971. Imperialism and the Southern Sudan. *Journal of Peace Research*, 8 (3/4): 239–247. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/423075> (15. februar 2016).
80. Rex, John. 1997. The concept of multicultural society. V *The ethnicity reader: nationalism, multiculturalism and migration*, ur. Montserrat Guibernau in John Rex, 205-220. Malden: Polity Press.
81. Rife, David C. in John R. Randall. 1953. The Peoples of the Sudan. *Middle East Journal*, 7 (2): 165–181. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/4322484> (4. februar 2016).

82. Riggs, Fred W. 1998. The Modernity of Ethnic Identity and Conflict. *International Political Science Review*, 19 (3): 269–288. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/1601495> (29. januar 2016).
83. Rihoux, Benoit in Ragin, Charles C. 2009. *Configurational Comparative Methods*. Los Angeles: SAGE publications.
84. Roald, Sofie Anne. 2011. Multiculturalism and Pluralism in Secular Society: Individual or Collective Rights?. *Ars Disputandi: The Online Journal of Philosophy of Religion*, 11: 147–163. Dostopno na: http://dspace.mah.se/dspace/bitstream/handle/2043/12626/multiculturalism_roald.pdf;jsessionid=7AA8D35A30A2719AE72AB8C73B6855DB?sequence=2 (31. januar 2016).
85. Roter, Petra. 2014. *Narodne manjšine v mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
86. Rothchild, Donald. 1989. Review of Ethnic Groups in Conflict. *The International Journal of African Historical Studies* 22 (2). Boston University African Studies Center: 295–97. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/220036> (12. januar 2016).
87. Salih, Mohammed. 1994. The Ideology of the Dinka & the Sudan People's Liberation Movement. V *Ethnicity & Conflict in the Horn of Africa*, 187–202. Oxford: James Currey.
88. Sanders, Jimmy M. 2002. Ethnic Boundaries and Identity in Plural Societies. *Annual Review of Sociology*, 28: 327–357. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/3069245> (15. januar 2016).
89. Scott, Philippa. 1985. The Sudan Peoples' Liberation Movement (SPLM) and Liberation Army (SPLA). *Review of African Political Economy*, 33: 69–82. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/4005670> (20. april 2016).
90. Smith, Anthony D. 1986. *Ethnic Origins of Nations*. New York, Oxford: B. Blackwell.
91. Smith, Anthony D. 1998. *Nationalism and Modernism*. London: Routledge.
92. Sogovornik 1. 2016. Intervju s Sogovornikom 1. Ljubljana, 23. april.
93. Sogovornik 2. 2016. Intervju s Sogovornikom 2. Ljubljana, 25. april.
94. *Sudan Update*. 2016. Chevron and Nimeri. Dostopno na: <http://www.sudanupdate.org/> (13. april 2016).

95. *The Global Economy*. Country Rankings. Dostopno na: http://www.theglobaleconomy.com/rankings/diamond_production/ (1. marec 2016).
96. Thornberry, Patrick. 1994. *International law and the rights of minorities*. Oxford: Clarendon Press.
97. Toš, Niko in Mitja Hafner-Fink. 1998. *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
98. Trowler, Paul, Sanders, Mauray & Bamber, Veronica ur. 2012. **Tribes & Territories in 21st Century: Rethinking the Significance of Disciplines in Higher Education**. New York: Routledge. Dostopno na: Google books (20. februar 2016).
99. Turton, David. 1994. Mursi Political Identity & Warfare: The Survival of an Idea. V *Ethnicity & Conflict in the Horn of Africa*, 15–33. Oxford: James Currey
100. U.S. Energy Information Administration. 2014. *Country Analysis Brief: Sudan and South Sudan*. Dostopno na: http://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/countries_long/Sudan_and_South_Sudan/sudan.pdf (30. marec 2016).
101. United Nations – Commission on Human Rights. 1950. *Definition and Classification of Minorities*. Dostopno na: <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015034872138;view=1up;seq=5> (20. januar 2016).
102. United Nations Development Programme. 2015. *Human Development Index*. Dostopno na: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> (12. februar 2016).
103. Venice Commission. 2011. Dostopno na: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL\(2011\)018-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL(2011)018-e) (3. Maj 2016).
104. Viorst, Milton. 1995. Sudan's Islamic Experiment. *Foreign Affairs*, 74 (3): 54–58. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/20047122> (5. maj 2014).
105. Vogt, Manuel in Lars-Erik Cederman. 2015. *The Ethnic Power Relations Dataset Family*. Dostopno na: <http://www.icr.ethz.ch/data/epr> (13. marec 2016).
106. Warburg, Gabriel R. 1990. The Sharia in Sudan: Implementation and Repercussions. *Middle East Journal*, 44 (4): 624–637. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/4328194> (15. april 2014).
107. Wel, PaanLuel. 2015. *Power Mapping of Ethnicity in the Republic of South Sudan*. Dostopno na: <http://www.gurtong.net/ECM/Editorial/tabid/124/ctl/>

ArticleView/mid/519/articleId/16193/Power-Mapping-of-Ethnicity-in-the-Republic-South-Sudan.aspx (22. januar 2016).

108. Wilkinson, Steven I. 2008. Order in Disorder: A Micro-comparative Study of Genocidal Dynamics in Rwanda. V *Order, Conflict and Violence*, ur. Kalyvas, Stathis N., Ian Shapiro in Tarek Masoud. Cambridge: Cambridge University Press.
109. *World Bank Databank*. 2015. Dostopno na: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx> (28. december 2015).
110. *World Bank*. 2016. South Sudan Overview. Dostopno na: <http://www.worldbank.org/en/country/southsudan/overview> (2. april 2016).
111. World Diamond Council. 2016. *Diamond Producing Countries in Africa FactSheet*. Dostopno na: [https://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20\(Diamond%20Mining%20in%20Africa\).pdf](https://www.worlddiamondcouncil.org/download/resources/documents/Fact%20Sheet%20(Diamond%20Mining%20in%20Africa).pdf) (4. april 2016).
112. *World Health Organization*. Dostopno na: <http://www.who.int/globalchange/ecosystems/desert/en/> (10. marec 2016).
113. Wynne-Jones, Ross. 2012. Happy Birthday South Sudan? *The Independent*, 7. Julij. Dostopno na: <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/happy-birthday-south-sudan-7912244.html> (12. april 2016).
114. Zahar, Marie-Joelle. 2011. A Journey of a Thousand Steps: The Challenges of State and Nation Building in South Sudan. *Middle East Report*, 259: 36–39. Dostopno na: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/41407965> (15. Januar 2016).

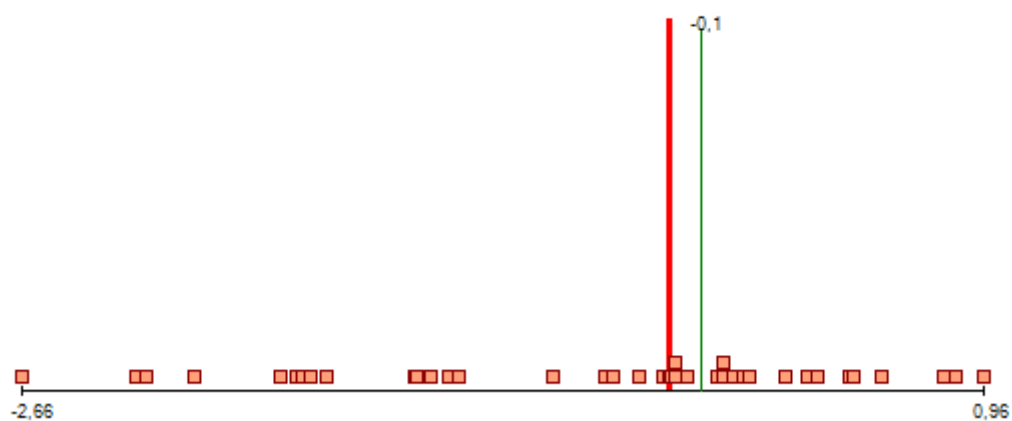
Priloge

Priloga A: Tabela dihotomiziranih podatkov iz primerjalne analize

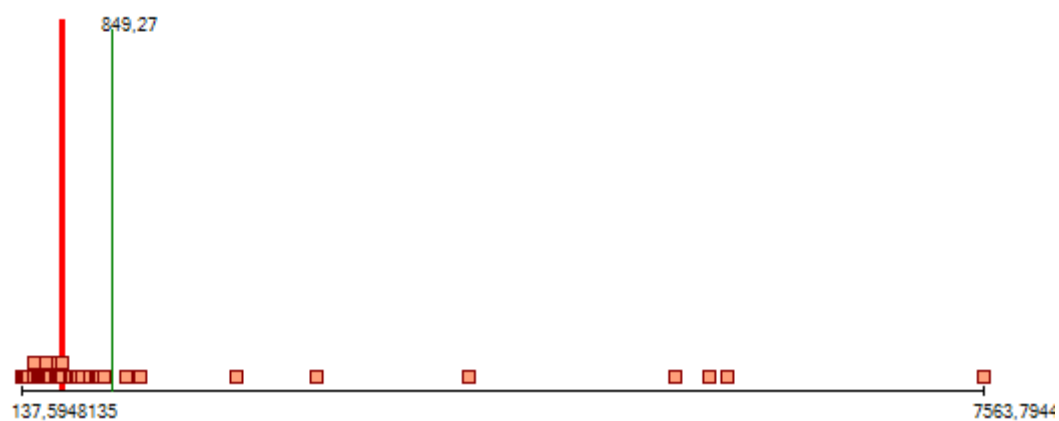
Država	GDP growth		GINI_avg	NatRes_diamanti	Voice&Accountability		PREG_index	HDI
	GDP/cap_avg	change			AVE			
Sudan	0	0	0	0		0	1	0
Congo. Dem. Rep.	0	1	0	1		0	1	0

Nigeria	0	1	0	1	0	1	1
Central African Republic	0	1	1	1	0	0	0
Guinea	0	0	0	1	0	1	0
Ethiopia	0	1	0	0	0	1	0
Burundi	0	1	0	1	0	0	0
Cote d'Ivoire	1	0	0	1	0	1	0
Chad	0	1	0	1	0	1	0
Niger	0	0	0	0	0	1	0
Kenya	0	0	1	0	1	1	1
Zimbabwe	0	1	1	1	0	1	0
Madagascar	0	1	0	0	1	0	1
Uganda	0	0	1	0	0	1	0
Guinea-Bissau	0	1	0	0	0	0	0
Liberia	0	1	0	1	0	1	0
Senegal	0	0	0	0	1	0	0
Congo. Rep.	1	0	1	1	0	0	1
Sierra Leone	0	1	0	1	0	1	0
Angola	0	0	1	1	0	1	1
Mali	0	1	0	0	1	0	0
Rwanda	0	1	1	0	0	0	0
Togo	0	1	0	1	0	1	0
Burkina Faso	0	0	0	0	1	0	0
Swaziland	1	0	1	0	0	0	1
Tanzania	0	0	0	1	1	1	1
South Africa	1	0	1	1	1	1	1
Ghana	0	0	0	1	1	1	1
Malawi	0	1	1	0	1	1	0
Gambia. The	0	0	1	0	0	1	0
Benin	0	0	0	0	1	0	0
Gabon	1	1	0	1	0	0	1
Mozambique	0	1	0	0	1	0	0
Zambia	0	0	1	0	1	1	1
Lesotho	0	0	1	1	1	0	0
Mauritius	1	0	0	0	1	1	1
Namibia	1	1	1	1	1	1	1
Cameroon	1	0	0	0	1	1	1
Botswana	1	1	1	1	1	0	1

Priloga B: Dihotomizacija spremenljivke »Politična stabilnost in odsotnost nasilja«

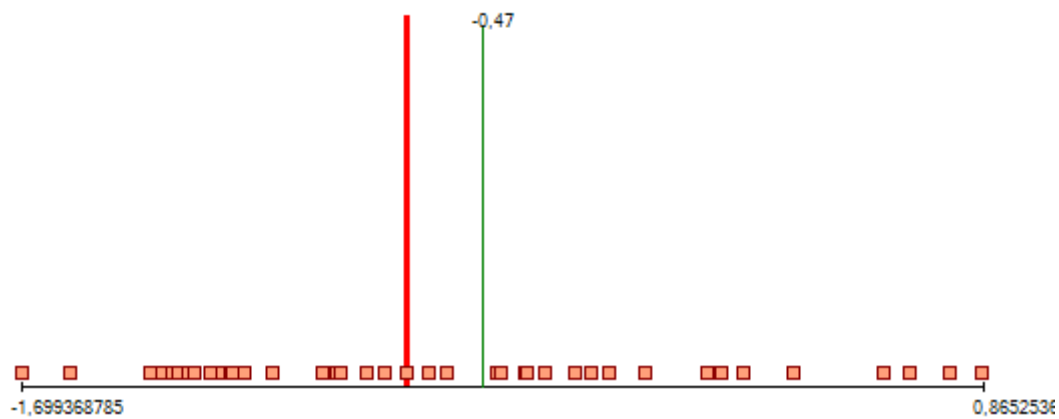
Priloga C: Dihotomizacija spremenljivke »Povprečje BDP na prebivalca«

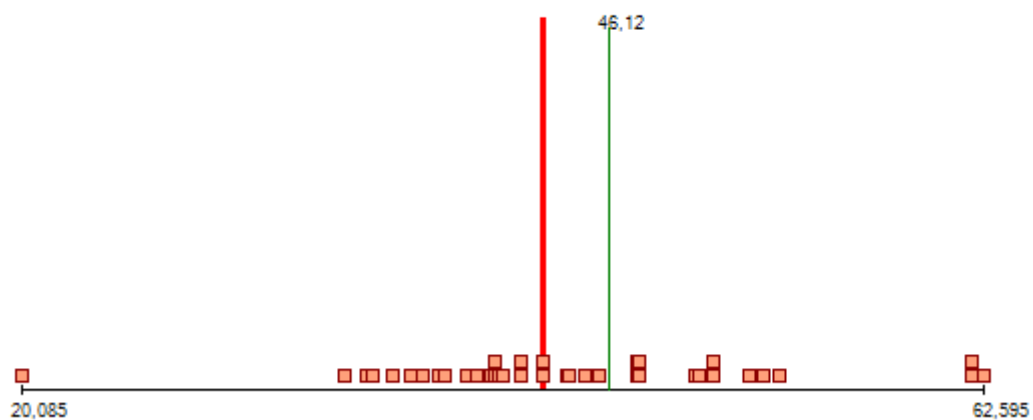
Priloga Č: Dihotomizacija spremenljivke »Sprememba rasti BDP na prebivalca«

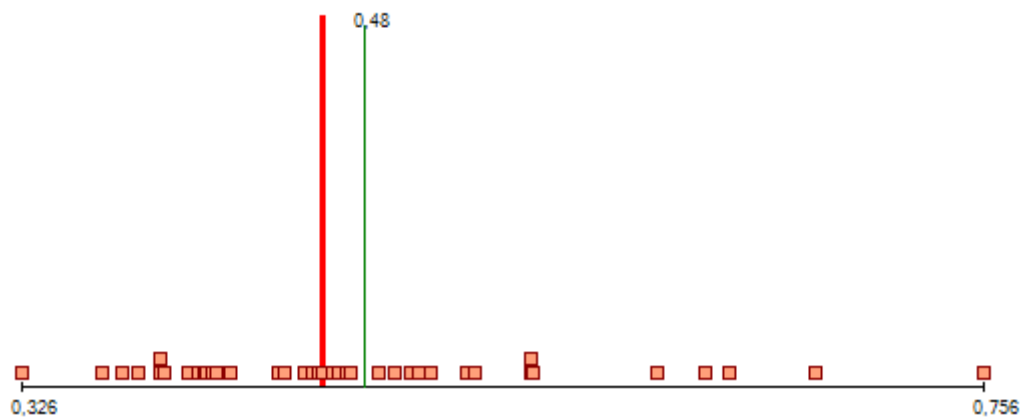
Priloga D: Dihotomizacija spremenljivke »Politična participacija in odgovornost oblasti«

Priloga E: Dihotomizacija spremenljivke »Indeks GINI«

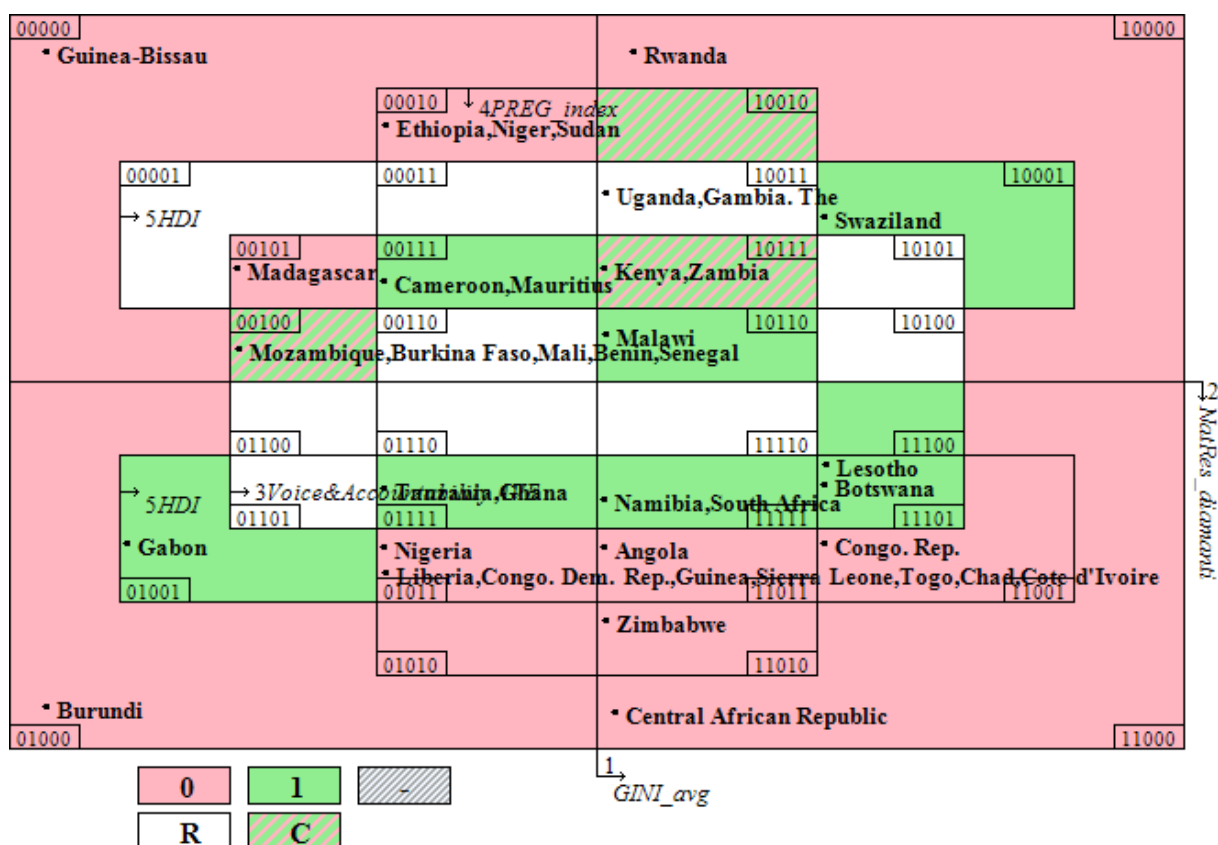

Priloga F: Dihotomizacija spremenljivke »Indeks HDI«

Priloga G: Vennov diagram primerjalne analize 2

Priloga H: Vprašalnik za intervju

Skupina A: Nueri in Dinke, ki so bili udeleženi v konfliktu

1. Zakaj mislite, da je prišlo do državljanske vojne v devetdesetih in zakaj sedaj, po samostojnosti? Kjer vidite glavne vzroke? Kakšno vlogo je po vašem mnenju imela etničnost v konfliktu – je bila razlog?
2. Za kaj se ali ste se borili in za kaj se bori nasprotna stran?
3. Ali dojemate Riek Macharja/Salva Kiira kot voditelja vaše etnične skupine?

4. Kako dojemate vlogo SPLM/A v konfliktu pred samostojnostjo in sedaj? Kakšno vlogo je SPLM/A po vašem mnenju odigrala pri oblikovanju države same in ali bi po vašem mnenju morala storiti kaj drugače? Zakaj se je znotraj SPLM/A pojavilo toliko frakcij? Kaj mislite, da bi se moralo zgoditi s to organizacijo v prihodnosti?
5. Kaj vas glede vaše prihodnosti najbolj skrbi in pri čem bi si želeli več podpore vaše skupnosti ali politikov? Kdo bi moral pomagati, skupnost ali država?
6. Ali mislite, da so ogromne zaloge nafte v Južnem Sudanu prednost ali slabost za vas in državo? Mislite, da bi se stvari odvijale kako drugače, če teh zalog ne bi bilo?
7. Kakšni so bili odnosi z (drugo skupino): v času kolonializma, kakšni v skupnem Sudanu in kakšni sedaj?
8. Ali je možno, da bi ti prenehal biti (etnična skupina) in postal pripadnik (druge skupine)?
9. Ali mislite, da lahko živite v skupni državi in kako bi to izgledalo po vašem mnenju?
10. Ali bi kaj spremenili glede načina vodenja države in politike na splošno? Kakšen je po vašem mnenju ideal voditelja/vodstva J. Sudana?
11. Kaj če bi bila Riek Machar in Salva Kiir iz iste etnične skupine? Kako bi volili, če ne bi bilo predstavnika vaše etn. Skupine?

Skupina B: Državljeni Južnega Sudana, pripadniki drugih etničnih skupin, neudeleženi v konfliktu

1. Zakaj mislite, da je prišlo do državljanske vojne v devetdesetih in zakaj sedaj, po samostojnosti? Kjer vidite glavne razloge? Kakšno vlogo je po vašem mnenju imela etničnost v konfliktu – je bila razlog?
2. Ali dojemate Riek Macharja/Salva Kiira kot voditelja vaše etničnih skupin iz katerih izhajata?
3. Kako dojemate vlogo SPLA v konfliktu pred samostojnostjo in sedaj? Kakšno vlogo je SPLA po vašem mnenju odigrala pri oblikovanju države same in ali bi po vašem mnenju morala storiti kaj drugače? Zakaj se je znotraj SPLA pojavilo toliko frakcij? Kaj mislite, da bi se moralo zgoditi s to organizacijo v prihodnosti?
4. Kaj vas glede vaše prihodnosti najbolj skrbi? Kdo bi vam moral pri tem pomagati skupnost ali država? Ali mislite, da bi bila konfliktna situacija kaj drugačna, če bi bili ekonomski kazalci boljši?
5. Ali mislite, da so ogromne zaloge nafte v Južnem Sudanu prednost ali slabost za Južni Sudan in konflikt? Mislite, da bi se stvari odvijale kako drugače, če teh zalog ne bi bilo?
6. Kako se je (vaša) etnična skupina vedla in organizirala pred kolonializmom? Kako je bila organizirana? Ali je bil kak vodja celotne skupine?
7. Ali je možno, da bi ti prenehal biti (etnična skupina) in postal pripadnik druge skupine?
8. Ali mislite, da lahko živite v skupni državi in kako bi to izgledalo po vašem mnenju?
9. Kakšne politične voditelje Južnega Sudana bi si želeli videti? Ali bi kako spremenil način na kakršen se vodi državo? Kaj vas pri volitvah za določenega politika najbolj vodi?